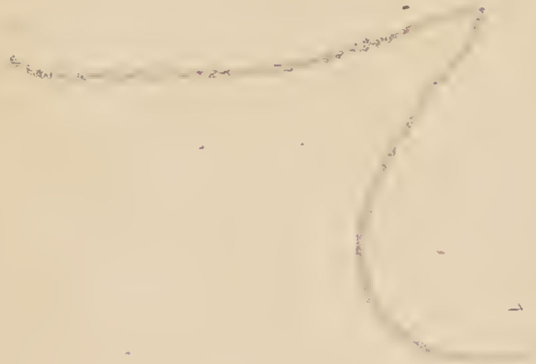

LAURENTIUS HEISTERUS D.
ANAT. CHIRURG. ac THEOR.
PROF. PUBL. ALTORFINUS.
Natus Francof. ad Moen. An. 1683.

KORT ONTLEED-KUNDIG BEGRIP,

Bevattende op de beknopste wyze

DE

GEHEELE ONTLEEDKUNDE,

Beschreven door den HEER

LAURENTIUS HEYSTER,

Openbaar Hoogleeraar van de Ontleedkunde, Heelkunde, en van de bespiegelende Geneeskunde, tot Altorff,

EN

Mede-Lit van de Kyzerlyke Hooge School, en van de Koninklyke tot Berlyn.

Uit het Latyn vertaalt

DOOR

AMOS LAMBRECHTS,

Medicinæ Doctor, & M. Chirurgyn.

Met Kopere Afbeeldzels verrykt.

t'AMSTERDAM,

By de Wed: JACOBUS VAN EGMONT, Papier en Boekverkoopster, op de Reguliers Breestraat, in de Nieuwe Drukkery, 1728.

AAN ZYN

DOORLUGTIGE

HOOGHEYD,

WILHELM

KAREL

HENDRIK

FRISO,

PRINCE

VAN

ORANGE

EN

NASSAU,

STADHOUDER, CAPITEIN EN ADMIRAAL GENERAAL VAN 'T HERTOGDOM GELDERLAND, EN 'T GRAAFSCHAP ZUTPHEN. ERFF-STADHOUDER EN CAPITEIN GENERAAL VAN VRIESLAND. STADHOUDER EN CAPITEIN GENERAAL

VAN

VAN GRONINGEN EN OMMELANDEN, &c. &c. &c.

WORD DEZE VERTAALING, VAN DIT KORT ONTLEED-KUNDIG BEGRIP, TOT EEN TEKEN VAN SCHULDIGE EERBIEDIGHEID, HOOG-AGTING, EN ONDERDANIG RESPECT OPGEOFFERT EN TOEGE-EIGENT,

DOOR

AMOS LAMBRECHTS,

Medico-Chirurgus.

VOORREDEN
VAN DEN
VERTAALDER,
TOT DEN
LEEZER.

NAarſtige en Leerzugtige Leerlingen der *Ontleed*- en *Heelkunde*, hier kom ik aan UL. ſchenken, 't Doorwrogte, Nauwkeurig, en zeer nuttig werk, *'t Kort Ontleedkundig Begrip*, van den Geleerden, en Wytvermaarden Heer, LAURENTIUS HEYSTER, *Hoogleeraar der Ontleed*- en *Heelkunde*, enz. enz. *tot Altorff*. Een Man zeer vermaard

maard en beroemt, door veele zyner uitmuntende Werken, opgeoffert aan de geleerde Wareld: waar van geene de minsten is, dit *Kort Ontleedkundig Begrip*, 't welk ik om de Beknoptheid, geleerde Styl, en bevatting der Zaken van de *Ontleedkonst* (welke alle ik tot nog toe in geen Werk zo nauwkeurig en geleerdelyk hebben gevonden, als in dit *Kort Ontleedkundig Begrip*) ten hoogsten nodig oordeelde, om uit het Latyn in 't Neerduits te Vertaalen, tot dienst en hulp van alle naarstige Navorschers, en Leerlingen (die ontblood van de kennis der Latynsche Tale zyn) der *Ontleed- en Heelkunde*:

 't welk

't welk myn veel moeiten, hooft-breking, tydverſpilling, en op-lettentheid heeft gekoſt: ja meerder als die geene die zulks nooit gedaan hebben, zig zelfs zoude konnen verbeelden. Nog-tans deze zware moeiten, en laſtigheden, gepaart met de dage-lykze en geduurige bezigheden, van onze oeffeningen der *Genees- en Heelkunde*, hebben myn niet kunnen af houden, om dit Werk te voltoyen: waar toe aangedron-gen wierd, door myn luſt, y-ver, agting, en begeerte van wel-ſtand, tot, en voor de *Ontleed- en Heelkunde*, en deszelfs Leer-lingen, wiens voortgang en kun-digheid der *Ontleedkunde* ik alhier allee-

alleenig mede beöoge. Alſchoon 't oude Spreekwoort, *Nemo ſibi naſcitur*: dat is, *Niemand word voor zig zelf gebooren*, by myn vaſt was ingeprent, wierd ik egter meer als een maale te rug gezet, en myn yver ſchier ten eenemaal uitgebluſt, als ik overdagt, aan de kwaadaardige, nydige, en wangunſtige Tongen, aan wien het veel lichter valt te beriſpen, verachten, en een anders goede naam te ſchende, en te beroven, als 't geſchrevene te verbeteren; want deze moet noch gebooren worden, die een Werk in 't licht geeft (en voornamentlyk een Vertaling) 't welk aan alle tot

genoegen verſtrekt, en dat zulks niet nieuw is, maar al over lange tyd aan de Geletterde is wedervaren, beveſtigt met myn den Beroemde Dichter, als hy zegt,

Neque Jupiter ipſe,
Sive pluat ſeu non, unicuique placet.

Dat is,

So kan aan ieder niet behagen, zelfs Jupyn,
't Sy dat hy Regen geeft, of heldere Sonneſchyn.

Want den eenen die zal vitten op de Schryf-ſtyl, den anderen op de Spel-konſt, een ander op de Bewoording, ja meerder als ik hier bepaalen kan. Doch myn toegenegene zugt voor de welſtand myner Landslieden, en voornamentlyk voor de Leelingen

lingen der *Heelkunde*, hebben myn aangeſpoort, om dit moeyelyk en zwaar werk te ondernemen, en tot dienſt, voordeel, en hulp derzelver, tot de Drukpers over te brengen, en te voleindigen.

Dat de *Ontleedkunſt*, de Noordſter, en de Zeilſteen der *Genees-*, en *Heelkunde* is, zal niemand met recht kunnen tegenſpreken: ja zelfs altoos van veele is bemind, en van veele met groote naarſtigheid, en oplettendheid is naar gevorſt, zien wy klaar dat niet alleen in onze Tyden, maar al lang voor deze is geſchiet, en van alle de beroemſte Schryvers word beveſtigt.

'T Is die Konſt, welke eertyds Kyzers, Koningen, en Princen, niet geſchroomt hebben, op 't alder yverigſte na te vorſchen, en te leeren, gelyk als wy klaarlyk uit de heilige bladeren konnen zien, dat 't den Wyze, en Machtige Koning SALOMON, zo vermakelyk was, zyn verſtand omtrent een leege ſtruik *Hyſſoop*, als omtrent den hooge *Cederboom* bezig te houden. Dien grooten Wareldwinner ALEXANDER, heeft die met veel naarſtigheid, van zyn Meeſter ARISTOTELES geleert. Den wytberoemden Kyzer JULIUS CÆSAR, en den uitmuntende Koning PTOLOMEUS

LOMEUS, hebben geduurig hare verſtanden gewet, tot de kennis der deelen van haare Ligchamen: en meer andere Kyzers, Koningen en Princen, hebben dit voetſpoor nagevolgt. Ja LODEWYK DE GROOTE, Koning van Vrankryk, heeft overvloedige preuven getoont van zyn uitmuntende liefde, luſt en hoog-agting, voor de *Ontleed-Heel- en Geneeskunde*: en dien groten en wyzen Monarch, heeft geen koſten of moeiten ontzien, om deze Edele konſten tot den hoogſten top toe op te vyzelen. Ja alle Princen, en de uitmuntenſte Verſtanden, hebben 't de grootſte wysheid geagt, zyn zelven te kennen.

't Is dat Edel gedeelte der *Genees- en Heelkunde*, naarstige Leerlingen, waar door men alle in- en uitwendige gebreken ontdekt, en veele dwalingen, en vooroordeelen in de Oeffeninge der *Genees- en Heelkunde*, kan vermyden.

't Is die Konst, waar door men op 't aldernatuurlykste de verborgene oorzaken van de langduurige, en door onkunde ongeneezelyke Ziektens en Gebreken van 't Menschelyke ligchaam, kan ontdekken.

't Is die Konst, waar door men nauwkeuriglyk het *Maakzel*, *Zamenweefzel*, *Verandering* der *Vaten*, en de omloop der *Vogten* door

dezelve

dezelve leert, 't welk van geen klein belang is, voor den *Genees-meester*, om de uitwerking van de *Geneesmiddelen* te konnen bepaalen.

'tIs die Konst, waar door den wel afgerigten *Heelmeester*, kan oordeelen, of de Wonden doodelyk, dan of zy geneezelyk, en of zy langduurig, of van een kort einde zullen zyn: en als hy werkt, verstrekt het hem voor een *Baak*, tot verhoeding van veele bedroefde toevallen, die anders zekerlyk door zyn onkunde, 't Menschelyke ligchaam, tot haar schaade en smerte zoude treffen. Ja deszelfs nuttigheid is zo groot, dat ik het alles niet op 't Papier kan stellen.

ook beveſtigen: als zy zeggen

Nemo Mortalium omnibus horis ſapit.

Dat is:

Niemand der Stervelingen is altyd even oplettent.
Waarom ik hier achter, noch
eenige Fouten ingeſlopen doo
myne bezigheden, door der
Drukker, en dikwils veroorzaak
door myne afwezentheid, hebb
laten voegen, die ik inſtantely
verzoek, dat de Goedgunſtig
en Beſcheide Leezer gelieſt o
zyn plaats te verbeteren.

Noch moet ik in 't voor by
gaan aan tekenen, dat ik 't ge
heele Werk door, de voornaam
ſte Konſt-woorden en verſchei
de Latynſche benamingen, on
der elk Blad hebbe geſtelt, van
gedagte zynde, dat zulks den

Duit-

Duitſchen Leerling en Leezer, niet als tot een groote hulp, leering, en bevatting der zaken, zoude konnen ſtrekken, want hier door leert hy, alle de zwaartſte Konſt-woorden en Latynſche benamingen van alle de deelen, 't welk hem daar naar niet anders als tot een groot nut kan verſtrekken, en zich zelf maar een weinig oeffenende, verder komen tot het verſtaan der Latynſche Autheuren, want de kennis der Konſt-woorden en de benaming der Deelen helpt zeer veel de Jonge Leerlingen.

Ik wenſch en ik hoop, dat de Leezers zo veel nut en voordeel uit dit Vertaalde *Kort Ont-*

leedkundig Begrip mogen erlangen, als wy 'er ons van voorgeſtelt hebben, en ziende dat ons Werk niet onaangenaam is, zal ik myn beneerſtigen, om als die groote goede God myn 't leven ſpaart, daar naar een *Kort Begrip* van de geheele *Genees- en Heelkunde* met waarnemingen verrykt, in't licht te brengen, niet op myn Studeerkamer verzonnen, maar zo als ik die waarlyk by myn Zieke en Ellendige Lyders op haar Beddens en in haare Huizen heb waargenomen; waarin ik zal aantoonen, of de (a) *Zeepagtige middelen*, en de (b) *Kwik middelen*, de (c) *Vaſte* en

(a) *Saponacea.* (b) *Mercurialia.* (c) *Salia fixa & volatilia.*

en de *vlugge Souten*, en de (a) *Wateragtige verdunnende Afkookzels*, en wederom de (b) *Zeepagtige middelen*, zamen gevoegt met de (c) *vlugge Souten*, en wederom de (d) *Zeepagtige middelen*, zamen gevoegt met de (e) *Gommen*, en met de (f) *Kwik-bereidzels*, zulke gruwelyke middelen zyn, als zommige onkundige en *Schyn-Genees-* en *Heelmeesters* zig niet ontzien met onbeschaamde kaken te zeggen, en aan onnozele Menschen wys te maken, daar ik myn nogtans volvaardig aan de geleerde Wareld onderwerpen, of 'er wel groter middelen in de geheele *Genees* of *Heelkunde*

(a) *Decocta attenuantia aquosa.* (b) *Saponacea.* (c) *Salia volatilia.* (d) *Saponacea.* (e) *Gummata.* (f) *Mercurialia.*

bekent zyn, als deze? om de verstopte wegen, de verdikte lymige en zeer taye vogten te openen, te verdunnen, te smelten en te doorsnyden, en aldus bereid zynde uit het Ligchaam te dryven; want dat deze middelen wezentlyk de beste openende middelen zyn, zal ik maar met een bewys aantoonen. Wie heeft ooyt gehoort dat de (a) *Spaansche Zeep*, gevoegt met een (b) *Loog* en *vlug Zout*, een (c) *Kwyling* kan verwekken, zo wel als 't door de (d) *Kwik-middelen* kan verwekt worden? 't welk ik meer als eenmalen heb ondervonden, en aan verscheide Geleerde getoont,

(a) *Sapo Venetus.* (b) *Sal lixiviosum & volatile.* (c) *Salivatio seu Ptyalismus.* (d) *Mercurialia.*

toont; zo zynder meer zaken, die wy heel gemakkelyk zouden kunnen aantoonen, maar wy zullen die bewaaren, voor het Tractaat hierboven vermeld, waar in ik ook niet zal vergeten 't gebruik en 't misbruik der (a) *Aderlatingen*, in zeer veele *Ziektens* en *Ongemakken*, nauwkeuriglyk uit te leggen, welke veele *Genees-* en *Heelmeesters*, de eerste uit onkunde, ende twede uit angst en vreze, om die zelf te doen, (want verscheide *Heelmeesters* hebbe ik gezien, dat zy stonden te sidderen en te beven, als zy haar Lancet op de Ader bragten, ja als zy de punt van 't Lancet in de Huid

(a) *Venæ sectiones.*

geſtoken hadden, terſtond haar hooft omkeerden,) komen te veragten en te verwerpen, tot groot nadeel van veele ellendige Lyderen. Niet te vergeefs zegt men,

Sed rectè contradicere, non amplius in more eſt.

Dat is:

Maar 't is nu geen gebruik met regt te wederſpreken.

Wy willen hier niet ſchelden, maar alleenlyk aantoonen, hoe groot de onkunde en nydigheid is, en hopen, dat zy door dit weinig gezegde van gedagten zullen veranderen, en niet anders tragten, als de waarheid te beminnen: Vorders naarſtige en waarde Leezers vaart wel, en neemt myn moeite met dankbaarheid en oplettentheid aan.

Amſterdam, den 1. Auguſti, 1728.

AAN

AAN DEN

Eerwaardige, Hoogbejaarde, den Beroemde en den Uitmuntensten HEER

DEN HEER

FREDRIK RUYSCH,

OPENBAAR WYTVERMAARD HOOGLEERAAR

DER

ONTLEED-

EN

KRUIDKUNDE,

TOT

AMSTERDAM,

Zyn Hoog-geagten Leermeester den tyd van vier agter een volgende Jaren.

Als ook aan den

Zeer Groote en Wyt-vermaarde HEER

DEN HEER

JOHANNES BABTISTA MORGAGNIUS,

 VOOR-

VOORNAAMSTE, GELEERSTE EN VOORTREFFELYKSTE HOOGLEERAAR DER
ONTLEEDKUNDE,
IN DE
HOOGE SCHOOLE
TOT
PADUA,
Opperhoofden in de
ONTLEEDKUNST,
DE
GLANSRYKSTE SIERADIEN DEZER EEUWE,
DE
BEHENDIGSTE EN NAUWKEURIGSTE DOORZOEKERS,
VAN HET
MENSCHELYKE LIGCHAAM,

Zyn Hoog-geagte begunstigers en Vrinden, werd den tweeden Druk van dit Kort Ontleedkundig Begrip, *tot een openbaare getuigenisse van Hoog-agting en Schuldpligtigheid Opgedragen en toege-eigent,*

DOOR DEN

AUTHEUR.

VOOR-

VOORREDEN
VAN DEN
GELEERDEN
SCHRYVER.

ALschoon der geen Ontleedkundige Boeken ontbreken, en 'er geen gebrek is van *Korte Ontleedkundige Begrippen*: nogtans agt ik geen verlooren moeiten te doen, als ik my onderwinde dit *Kort Ontleedkundig Begrip*, voor de tweedemaal in Druk te geven.

Want, vermits de Ontleedkundige wetenschap zodanig van aart is, dat ze naar de manier van andere wetenschappen, door de naarstigheid en onvermoeyde arbeid van veele beroemde Mannen, dagelyks haar verbeteringen aanneemt en vermeerderingen krygt, ende ook in weinig tyds zeer veel heeft toegenomen: hierom zullen die gene die van deze dingen kundig zyn, lig-

ligtelyk kunnen weten dat 'er in de to[n] nog toe gebruikelykſte Korte Begrippen en Ontleedkundige zamenſchikzels, nog veele zaken ontbreken, welke zedert eenige tyd, of nieuwelings ontdekt en uitgevonden, of verbetert ende overgezien zyn, en welke aan de naarſtige Jeugt, en voornamentlyk aan de Leerlingen der *Geneeskunde*, nut en nodig zyn om te weten.

Maar dewyl het aan deze zeer moeyelyk valt, de Gronden en reeds bekende zaken van de *Ontleedkunde*, uit zo veele, en waarlyk dikwils zeer wytlopige Boeken op te zamelen of by een te voegen: en dat deze moeyelykheid geen kleine belemmering in de voortgang hunner Studien kan te weeg brengen, en een groote weerzin in de Leerlingen veroorzaken: daarom heb ik my beneerſtigt deze met dit *Kort Ontleedkundig Begrip* te hulp te komen, ende de Konſt, welk volgens 't oordeel van HIPPOCRATES, reeds zeer lang ende moeyelyk is, nu korter en makkelyker te maken. Want

Want zeer wel oordeeld de Vermaarde Boyle (*) dat men nu en dan, wanneer der zeer veele vorderingen, of groote vermeerderingen in de wetenschappen gemaakt zyn, een nieuw *Kort Begrip* in 't ligt moet brengen, 't welk geschikt is naar de gevoelens en waarnemingen der alderbeste Schryveren: " want
" zodanigen werk, zegt hy, kan dan
" wezen van een groote nuttigheid: ten
" deelen, om de Jeugt in de Leerplaat-
" zen en Hooge Schoolen te onderwy-
" zen: ten deelen, op dat de Menschen
" voor de hand mogten hebben een aan-
" wyzinge der dingen die reeds uitge-
" vonden zyn; op dat men niet meer
" zig zoude vermoeyen omtrent dingen
" die reeds bekent zyn, en dat de Men-
" schelyke vorderingen in die wetenschap
" te klaarblykelyker konden gezien wor-
" den. Insgelyk vermaand hy nogtans
" daar by dat zodanigen Werk in 't ligt
" niet moet worden gegeven, voor en al

" eer

(*) *Tentam. Physiolog. Commentatione proœmiali.*

„ eer dat 'er eenig merkwaardig toevoeg-
„ zel door vermeerdering aan die we-
„ tenſchap word toegebragt.

Indien wy derhalven nu eens onder-
zoeken de aldernieuwſte Ontleedkundige
zamenſchikzels en Korte Begrippen, die
nu in 't gebruik zyn, waarlyk men zal
bevinden, dat 'er een ongemeene meenigte
van nieuwlings uitgevondene zaken en
een groot getal van nieuwe waarnemingen
in dezelve ontbreken.

Laten wy eens aanmerken het Ontleed-
kundig Boek, dat tot hier toe van groo-
te nuttigheid, en in de Hooge Schoo-
len heel gebruikkelyk is geweeſt, te we-
ten *de Ontleeding van 't Menſchelyke ligchaam*,
van den vermaarden VERHEYEN, (want
van gebrekkelyker Schryvers zullen wy
nu niets ſpreken) wy zullen klaar ont-
dekken niet alleen dat 'er nog veele fou-
ten in worden bevonden, die door de
latere Schryvers herſtelt ende verbetert
zyn, maar ook dat 'er zeer veele nieuwe
uitvindingen in het zelve ontbreken: niet
ſlegts

legts de aanmerkingen der Schryvers, ie naar hem geſchreven hebben; maar elf ook veele van de geene, die voor em, of ten minſten voor de laatſte Druk van zyn Boek ('t welk in 't Jaar 1710. tot Bruſſel is gedrukt) toen al bekent en in 't licht waren.

Laat het geoorloft zyn, om ons bygebragte te beveſtigen, uit veele ſtukken alleen maar eenige te melden, die n deze Schryver en in de meeſte andere, die voor hem Ontleedkundige Korte Begrippen of groote zamenſchikzels gegeven hebben, ontbreken, of niet wel beſchreven zyn. Dog niet met deze nzigt, als of ik iets zoude willen onttrekken, van de eer en agting van deze waardige Man, gelyk 't zommige verkeerdelyk hebben willen duiden: het zy verre van my, " want hy heeft veele " goede zaken verrigt, en zig in de " *Ontleedkunde* by uitſtek roemwaardig " gemaakt "; maar om te betogen, dat er ſtukken door hem zyn overgeſlagen,

en

en dat 'er een nieuw Kort Begrip, of een nieuw Regiſter der bekende zaken in de *Ontleedkunde* noodzakelyk is, (op dat men niet met regt aan myn zoude konnen verwyten, dat ik niets meer hadde gedaan als andere voor my, of niets meer als VERHEYEN hadde verrigt) zo wel voor de naarſtige Jonkheid, als ook voor andere geleerde Mannen, die luſt hebben om te kennen en te weten, wat dingen reets in de *Ontleedkunde* bekent zyn: op dat zy zig in de bekende niet langer als nodig is zouden ophouden; maar, op dat zy in de onbekende zo veel te beter zoude voortgaan, *en zig bevlytigen om nog meerder in der zelver aanwas te bevorderen.*

Want voor eerſt merken wy hier in 't gemeen aan, dat VERHEYEN, miſſchien om de onkunde van de Engelſche Taal, de Engelſche Schryvers niet heeft gelezen; welke hy nogtans heel gemakkelyk hadde konnen magtig worden, vermits zy van hem niet heel verre zyn af-

geweest. Immers dat aan hem in 't
byzonder de Schriften en uitvindingen
van den wytvermaarden en beroemden
Ontleeder GUILIELMUS COWPER, ten eene-
maal zyn onbekent geweest myne ik hier
uit te blyken: om dat hy ze nooit heeft
aangehaalt, ja zelfs geen het alderminst
gewag derzelver gemaakt.

Ten tweeden, als hy in de tweede
Verhandeling, in 't 24. Hoofdstuk (al-
daar hy van de roede handeld, in de
Brusselsche Druk, op de 117 Bladzyde)
uit den Geleerde MORGAGNIUS iets ver-
haald van 't gebruik der gaatjes in de
Mannelyke Pisweg, en MORGAGNIUS van
de Klieren van COWPER by de Pisweg
spreekt, doed VERHEYEN 'er by in een
tusschenvoegzel: *hoedanig deze Klieren
zyn en weet ik niet*; daar zy nogtans be-
schreven waren, niet alleen in een by-
zonder geschrift, en wel in 't Latyn,
in 't Jaar 1702. tot Londen gedrukt,
maar ook daar na in de " Lypsichse Wer-
" ken, in de Dagregisters der Fran-

 „ schen,

„ ſchen, in de geſchiedenis van d
„ Koninklyke Hooge School der We
„ tenſchappen, in de Engelſche Ont
„ leeding van KEYL, in de Menſch
„ beſchryving van DRAAKE, en in d
„ kleine Wareld van VAN HORNE", me
aantekeningen van den Vermaarden Hee
PAULI tot Lypſich gedrukt: weshalve
hy alle deze Boeken niet ſchynt gelezen
te hebben.

Behalven deze Klieren heeft hy ook overgeſlagen verſcheide nieuwe Spieren welke COWPER heeft beſchreven in zyn verbeterde Spier-beſchryving, reeds al in den Jaare 1694. uitgekomen: als daar zyn de *Buiger des hoofts*, *gelyk de regte kleine voorſte*, *en de regte zydelyke*, *de tuſſchen-graatige van den Hals*, *en de keurlyke aftekening van de Spieren des Oogs en den Tong*, met veele andere treffelyke en nauwkeurige uitvindingen, die zo in zyn groot werk, *the Anatomy of the humain Body*, als in de Leypſichſe werken, ja ook in den nu even aange-
haalde

aalde Keyl, Draake, Pauli en el-
ers, herhaald zyn.

Ja niets met al heeft Verheyen uit
e Engelſche Wysgeerige handelingen,
f uit de geſchiedeniſſe van de Konink-
ke Hooge School der Wetenſchappen;
og uit de dagregiſters van de nauwkeuri-
: onderzoekers der natuur; nog uit het
ryſche Dagregiſter, of uit de Lyp-
hſe werken der Geleerden, of uit ee-
g ander diergelyk Boek, by welke
meenlyk het Letternieuws verhaalt
ord. waar uit het blykt, dat Ver-
yen in 't leezen van veele Boeken,
lfs van de gemeenſte en bekendſte, dik-
rf niet zeer ervaren is geweeſt.

En dit zal nog klaarder blyken, als
aanmerken, dat hy ganſch geen ge-
g maakt, van de ontdekkingen van
lliard den Italiaan, of van Havers
n Engelſchman, omtrent de (*a*) *Beende-*
en (*b*) *Slymagtige Klieren*, daar zy al over
 lang

a) *Oſſa.*
b) *Glandulæ mucilaginoſæ.*

lang in 't ligt gebragt waren ; Ook hee
hy over geslagen de nauwkeurige waa
neminge omtrent de Ballen van Bonclar
rus en Leal Lealis, ook heeft hy d
dwerze Spieren van de Pisweg, va
Bidloo, Cowper, Littrius, en ande
re beschreven, of diergelyke, nie
gemeld.

Dat hy insgelyks 't Boek van Du
verny van 't (a) *werktuig des Gehoors*, da
zo zeer gebruikelyk en bekent is, noo
heeft gezien of gelezen, kan daar ui
blyken: om dat hy niet alleen van he
zelven geen gewag maakt; maar oo
de Afbeeldingen deszelfs, welke Blan
kaard, zonder noeming van den Au
theur, in zyn Ontleeding had overge
tekent, voor Blankaards Afbeeldinge
wil doen gelden: Tafel 29. Afbeeld
zel 2; daar ze nogtans aan Duverny
toe te schryven waren. Ook gaat hy
met stilzwygen voor by de Verhande-
ling

(a) *Organus auditus.*

ng van 't *Menschelyke Oor* van Anonius Maria Valsalva: onaangezien deze nogtans veele merkwaardige zaken heeft beschreven, en zyn Boek al over lang, in de Lypsichze werken, in andere Dagregisters is aangehaalt.

Ook verwonder ik myn, dat hy 't netwyze Ligchaam in de Tong van Malpighius heeft overgeslagen: daar nogtans dat zelven al over lang van Malpighius, en zeer veele andere Schryveren, van die tyd, beschreven is, en zeer gemakkelyk gevonden en vertoont word.

Ja ook maakt hy ganfch geen gewag, van de ontdekkingen van Terraneus van de Klieren, voornamentlyk van de Pisgang. Ook gaat hy met stilzwygen Swammerdam voorby, die nogtans zeer fraaye Afbeeldingen en Waarnemingen van de Lyfmoeder heeft vertoont.

Cowper en Draake hebben beschreven een *Ontleding der Mannelyke Roede*, met zeer keurelyke Afbeeldingen

opgeheldert : in welke zy, behal-
ven de Klieren en Spieren boven aan
gehaalt, de Vaten der roede met Kwik-
zilver bereid, voornamentlyk ook d
Watervaten, met bevallige vertoonige
hebben onder 't oog gebragt: van al he
welke nogtans by VERHEYEN een groot
ſtilzwygentheid is.

In het byzonder heeft ook DRAAKE d
alderbeſte en fraaiſte aftekening van d
Groote Slag-ader te voorſchyn gebragt
welke tot nog toe bekent is geweeſt, di
met onze waarnemingen zeer net over-
eenkomt. Ja meer andere ſchoon
Afbeeldingen heeft hy vertoont: nament-
lyk van de (*a*) *Borſt-buis* uit een Menſch, al
ook een byzondere Aftekening van d
(*b*) *Long Slag-ader en Ader*. Ook heeft hy
heel fraay door Afbeeldingen uitgebeeld
„ de Spieren en Kraak-beenderen van de
„ Neus, de verdeeling van 't Slym-vlies
„ der Neusgaten, de ſpits-wyze Beende-
„ ren

(*a*) *Ductus thoracicus.*
(*b*) *Arteria & vena pulmonalis.*

„ ren van de Neus, de Boezem-hollen
„ der Kaak-beenderen ”, met de ope-
ningen derzelver in 't hol der Neus-ga-
ten; de ſchikking van 't Neus-ſcheidzel,
en 't Vlies deszelfs; ” de alderfraai-
„ ſte vertooning van allen van 't Werk-
„ tuig des Gehoors, in een Afbeeldzel.
Eindelyk heeft den zelven DRAAKE, in
tien Tafels, de aldernetſte *Afbeeldingen
der Spieren vertoont*, en de kortſte, en net-
ſte Beſchryving derzelver daar by ge-
voegt: om deze reden myne ik, dat hy
van LISTER, in de Voorreden van zyn
Boek van de Vogten, dit Loffchrift heeft
ontfangen: *niets agt ik*, zegt hy, *vol-
maakter in eenige Jaren van deze ſtof geſchre-
ven te zyn.*

Ook heeft RIDLEY al in 't Jaar 1695.
een zeer ſchoon Werk van de Herzenen
uitgegeven, opgeheldert met de alder-
fraaiſte waarnemingen, proeven en Af-
beeldingen; 't welke nogtans ook aan
VERHEYEN ſchynt onbekent geweeſt te zyn.
Hy verzwygt daarenboven, wat GLIS-

SONIUS, in zyn Werk van de (*a*) *Lever*, en den Wytvermaarden BOHNIUS, nu al over lang in de Lypsichze Werken, namentlyk in 't Jaar 1682. en 1683. als ook in zyn omlopende *Natuurkundige Ontleeding*, in 't Hooftstuk van de bediening van de *Lever*, *van de* (*b*) *Gal-blaas-buizen*, aan het gemeen heeft bekent gemaakt, het geene VERHEYEN, door dien hy deze Schryvers verzwygt, voor zyn eigen uitvindingen schynt te willen opleveren. Ook niet minder heeft hy overgeslagen de (*c*) *nieuwe Vaten der Oogleden* van MEYBOMIUS, die in een byzondere Brief zyn gemeen gemaakt, ende ook van BARTHOLINUS, BLASIUS en onzen MAURIK HOFFMAN, en van andere herhaald.

Ook verzwygt hy dat RIVINUS en BARTHOLINUS, de Uitvinders zyn van *de* (*d*) *Kwyl-buis van de onder Tong-klier*: waar uit,

(*a*) *Hepar.*
(*b*) *Ductus hepatico cystici.*
(*c*) *Vasa nova palpebrarum.*
(*d*) *Ductus salivalis glandulæ sublingualis.*

uit, het niet duister af te nemen is, dat deze aan hem onbekent zyn geweest. Ook verzwygt hy, dat onzen MAURIK HOFFMAN, den eersten *Uitvinder is geweest van de Alvlees klier-buis*. Alzo heeft hy ook mogelyk niet gelezen, wat LITTRIUS heeft vertoont *van de nieuwe Klier van de Pisweg*, in de geschiedenissen van de Koninklyke Hooge School der Wetenschappen in 't Jaar 1700.

Niets ter wareld spreekt hy van de *opening*, of 't gaatjen, 't welk eerst RIVINUS, (als WELSCHIUS in zyn Ontleedkundige Tafels leert) en daar na ook MUNNIKS, VALSALVA, en DRAAKE *in 't Trommel-vlies* hebben gestelt, door 't welk zommige de rook, die se met de Mond inhaalen, door de Ooren uitblaazen. Te gelyk slaat hy over de waarnemingen van PACCHIONUS van '*t* (*a*)*dikke Herzen-vlies*, in de Verhandeling van 't Maakzel en 't Gebruik van 't dikke Herzenvlies,

(*a*) *Dura Mater*.

als ook *van de ronde klieren van 't dikke Herzenvlies*, door Afbeeldingen afgetekent; als ook *de onderste Boezemhollen* van 't harde Herzenvlies, welke ten deelen door VIEUSSENIUS en ORTLOBIUS, ten deelen door RIDLEY zyn afgetekent en beschreven. Niets met alle verhaald hy van die Vaten, die THEBESIUS in de inwendige Oppervlakte van 't hert heeft ontdekt: van de welken nogtans de Lypzigze Werken spreken, en Afbeeldingen vertoonen.

Met stilzwygen gaat hy voor by BRIGGIUS *van 't Oog*, en 't geene HOVIUS *van de beweging der Oog-vogten* heeft gemeen gemaakt; waar van nogtans de reeds geprezene Lypsichze Werken gewag hebben gemaakt en de Aftekening gegeven. Zo ook al 't geene welke RUYSCH zo net heeft vertoont, zo wel van de " fraaye verdeeling „ der Slag-aderen, door 't buitenste „ Oog-vlies, door 't Vlies van RUYSCH, „ en Druifbezien vlies ", als, ook van zeer veele verwonderenswaardige zaken,

die

die hy elders in zyn Brieven en Schatkamers heeft beſchreven, ſlaat hy of in 't geheel over, of hy wyſt ze alleenlyk maar ter loops aan: Ja, zo veel het myn gedenkt, meld hy niets " van „ de uitvindinge van de Long ſlag-ader „ van RUYSCH ". Dikwils gaat hy onaangeroert voorby, die treffelyke ſtukken die hy (RUYSCH) " door zyn ver- „ wonderenswaardige inſpuitingen in de „ Herzenen, Ooren, Neus, Tong, „ Hert, Maag, Darmen, Net, Lever, „ Milt, Nieren, en andere deelen heeft „ ontdekt ": van al 't welke hy nogtans in een (*a*) *Kort Ontleedkundig Begrip* niet alleen hadde moeten melden, maar ook een Beſchryving geven.

Desgelyks ſlaat hy ook over PYERUS, als hy van de Klieren der Darmen handeld; dat VERHEYEN ook geen gezigt gehad heeft, van 't geene door NOVESIUS, *van de* (*b*) *Zaadblaasjes der Vrouwen*, *van*

(*a*) *Syſtema Anatomicum.*
(*b*) *Veſiculæ Seminales mulierum.*

van de (*a*) *Gehoorzenuw*, en van de andere Ontleedkundige zaken, nauwkeurig is verhandeld, kan ik daar uit denken wyl hy hier van niets het minste schryft. „ De (*b*) Zenuw-beschryving en 't nieuw „ zamenzetzel der Vaten van VIEUSSENIUS hadden ook verdient, dat hy 'er meer uit hadde verhaald, als hy heeft gedaan; ook en staat het myn niet voor, of hy ergens zelfs het minste gewag van deze Boeken gemaakt heeft.

Ik zal nu niets zeggen, " van die „ Uitvindingen en Waarnemingen, die „ naar de laatste Druk " van de Ontleeding van VERHEYEN zyn uitgekomen; wyl hy doen ter tyd daar van niets konde weten: gelyk als, al het nauwkeurige 't welk FANTONUS in zyn *Ontleeding* van 't Menschelyke Ligchaam heeft: of 't geene BIANCHUS " van de Lever en van de „ (*c*) Traan-buizen, BRUNNERUS van de

„ Klie-

(*a*) *Nervus auditorius.*
(*b*) *Neurographia.*
(*c*) *Ductus lachrymales.*

„ Klieren van de twaalf vingerigen Darm „ en van de (*a*) Slym-klier, HENNINGERUS en „ SALZMANNUS van de (*b*) Borst-buis ", te vertoonen in alle doode Menschelyke Ligchamen, en ALGHISIUS van de *deelen geschikt tot de uitlozing van de Pis*, in zyn Verhandeling van 't Steensnyden, beschreven in de Toskaanze Taal, hebben gemeen gemaakt.

Desgelyks zyn ook aan hem onbekent geweest, de Uitvindingen van NABOTH *van 't* (*c*) *nieuwe Eyer-nest der Vrouwen*, gelyk ook mede de daar tegens bygebragte redenen, van GOELIKKIUS in de beschryving van de *Ontleedkunst*, van HENDRIK HENRICI, in zyn Verhandeling van de Zaad-blaasjes der Vrouwen, ende ook van ETTMULLER, in zyn Brief van 't nieuwe Eyer-nest, geschreven aan den Hooggeleerden RUYSCH. Daar na heeft SCHLEVOGHTIUS een Verhandeling

(*a*) *Glandula pituitariæ.*
(*b*) *Ductus thoracicus.*
(*c*) *Novum ovarium mulierum.*

deling uitgegeven, " om de Mamagtige
" uitsteekzels der Voor-herzenen, uit
" het getal der Zenuwen uit te
" monsteren ": welke ook aan hem niet bekent is geweest. Ook heeft hy niet konnen weten de nieuwe Buizen van VERCELLONIUS, " welke hy afleit uit de
" Klieren gelegen by de Linker mond
" van de Maag, en omtrent 't vyfde
" Wervel-been van de Borst, als ook
" uit de (*a*) Longe-pyps kliertjes, en
" (*b*) Schilt-gelyke klier ", vermits dat Boek eerst in 't Jaar 1711. in Druk is gekomen. Daar en boven zynder onlangs, volgens het berigt van 't algemeen Letter nieuws uitgekomen, nieuwe Verhandelingen *van 't Hert* en *van 't Oor*, beschreven in de Fransche Taal door VIEUSSENIUS: dog die wy zelfs tot nog toe niet hebben konnen magtig worden, en die ook als nog van MANGETUS zelfs,

(*a*) *Glandulæ Bronchiales.*
(*b*) *Glandula thyroidea.*

zelfs, in zyn groot *Ontleedkundig Tooneel*, zyn overgeslagen.

Behalven de reets aangehaalde Schryvers, en misschien nog andere, welker Uitvindingen en Waarnemingen VERHEYEN heeft overgeslagen, " zal ik nog ,, meer andere gebreken en dwalingen ,, aantekenen, die hy gemakkelyk hadde ,, konnen vermyden " ; om met zeer veele voorbeelden klaarblykelyk te betoogen, dat het Ontleedkundig onderwys een volmaakter Boek, als dat van VERHEYEN noodig had.

En voor 't eerste in *de verdeelinge van de Tronk des Menschelyken Ligchaams*, verdeeld hy, die alleen *in drie deelen*, als *Hooft*, *Borst* en *Buik*; dog den *Hals* vergeet hy. Wyl nu den *Hals* niet tot het *Hooft*, nog ook niet tot de *Borst*, zonder verwerring kan gebragt worden; ,, zo moet men noodzakelyk de Tronk ,, in vier deelen verdeelen, en den Hals ,, aanmerken, als een onderscheiden ,, deel van de anderen ". Want men kan

kan eigentlyk niet zeggen, dat 't Strottenhooft of de Logt-pyp in 't Hooft of in de Borſt geplaatſt zyn, maar wel in den Hals. Desgelyks kan ook een *wonde in den Hals* in de *Heelkunde*, zonder verwerring, nog onder de Borſt-wonden, nog onder de Hooft-wonden gerekent worden: weshalven de onderſcheiding van den Hals van de andere deelen van de Tronk, geen vermeerdering der zaken is buiten de noodzakelykheid; maar, zy is zeer dienſtig, om alle verwerringe voor te komen, en is ook gegrondveſt op 't gezag van veele vermaarde Mannen. Ziet onze 148, Bladzyde.

Vervolgens ſchryft en tekent hy af, dat de *regter mond van de Maag even hoog is als de linker*: daar nogtans Ruysch * en de ondervinding leert, dat de *regter lager is als de linker*. Hy vergeet in zyn Afbeeldingen '*t (a) Klap-vlies van de regter mond des Maags*, en ſtelt deze alleen een

Vezel-

* *Theſ. Anat. II. Tab. V.*

(a) *Valvula pylori.*

/ezelagtige kring te zyn; daar hy nog-
ans doorgaans 't Klapvlies groot genoeg
vertoont, ook heeft de (*a*) *regter mond*
van de Maag geen (*b*) *regelregte plaatzing*;
gelyk ze van VERHEYEN word afgetekent;
naar een schuinze, gelyk als wy 't een
n 't ander in 't zesde Afbeeldzel van de
erste Tafel hebben vertoont.

Het (*c*) *Klapvlies van den Kartel-darm*, aan
en ingang van den omgebogen Darm
n de dikke Darmen (welke Klapvlies
oor BIANCHUS volslagen word gelogent)
vord door VERHEYEN als rondt afge-
naalt, en hy zegt pag. 64. dat 't op de
nanier van een kring aan deze ingang is
evoegt; daar het zig nogtans in een
pgeblaasde en gedroogde Darm *niet rond*,
naar *langachtig* en dikwils op een byzon-
ere wyze vertoont, zamengestelt *uit*
wee Vliezen, gelyk als halve Maanen,
egt tegens malkanderen over geplaast:

**** ge-

(*a*) *Pylorus*.
(*b*) *Situs horizontalis*.
(*c*) *Valvula Coli*.

gelyk wy dit onlangs door een uitvoeri-
ge beschryving in een byzondere ver-
handeling, en met een nieuw afbeeldz.
hebben opgeheldert. De (a) *toesluitende
Klap-vliezen* der darmen van KERKRIN-
GIUS vermeld, tekent hy aan uit BAR-
THOLINUS; waar uit het blykt, dat hy
ook 't Boek van KERKRINGIUS niet heeft
gehad. Verkeerdelyk beschryft, en te-
kent hy af de *spieren van de slok-darm*; van
welken hy een veel beter aftekening uit
COWPER hadden konnen magtig worden.

Hy schryft pag. 86. aan de *Milt een
dubbeld Vlies, en Blaasjes toe*, die wel gevon-
den worden in de Kalveren; maar niet in
een Mensch: *alwaar hy alleen met een, en
wel zeer dun Vlies* wordt omkleedt: gelyk
als dat ook in de Honden en Varkens
alzo word waargenomen. *En de blaas-
agtige zelfstandigheid* in den Mensch is ook
al van RUYSCH (*) wederleit.

Dog de meeste Schryvers, 't welke
wy

(a) *Valvulæ conniventes.*
(*) *Epist. IV.*

wy alhier in 't voorby gaan aantekenen; hebben hier in gedwaald, " dat zy de " beschryving doen van een Kalfs-milt " in plaats van die van een Mensch;" want de ondervinding en de schriften van RUYSCH leeren dat anders. Ook wyst hy niet aan, dat RUYSCH den uitvinder van de Klap-vliesen in de Watervaten is.

Daar en boven meent hy het onmogelyk te wezen, " dat de (*a*) *gal* door een en " dezelfde (*b*) *gal-blaas-buis* in de (*c*) *gal-* " *blaas* invloeit ", en wederom hier van daan kan uitvloeijen: daar 'er nogtans geen beletzel is, nog ook hier tegen aanloopt de gelykformigheid in de zaadblaasjes, alwaar door een en dezelve buis 't zaad in deze blaasjes invloeit, ('t welk hy zelfs toestaat) en ten tyde van de uitlozing wederom uitvloeit. De *gal-blaas buis* word in de Mensch met een (*d*) *slang-achtige buiging* gebogen, gelyk als

(*a*) *Bilis.*
(*b*) *Ductus cysticus.*
(*c*) *Cystis fellea.*
(*d*) *Ductus serpentinus.*

over lang RUYSCH (*) en wy met 't ne-gende afbeeldzel in de derde Tafel al-hier hebben vertoont: hierom wordze kwalyk van VERHEYEN in zyn Elfde Tafel in 't vierde afbeeldzel als regt af-getekent. Hy tekent niet aan, dat 'er een *sluit-spier is in de gal-blaas*: daar nog-tans de ingeblaaze wind door de zelve alzo word wederhouden, gelyk in de pis-blaas, datze van zelfs niet weder kan uitvliegen. Van VERHEYEN is vergeten, *'t maakzel der* (a) *pisleiders*, bestaande uit drie Vliezen.

Hy tekent af dat de (b) *swarte gal doosjes* geplaast zyn tusschen de nieren, holle-ader, en groote slag-ader; daar ze nogtans, gelyk EUSTACHIUS (*) al over lang te regt heeft waargenomen en af-getekent, leggen op 't opperste en in-wendige gedeelte der Nieren zelfs: Dog in de Honden zyn zy geplaast, gelyk zy

(*) *In Epist. V. Tab. 5. Fig. 6.*
(a) *Ureteres.*
(b) *Capsulæ atrabilariæ.*
(*) *Tract. de Renibus.*

zy van VERHEYEN worden afgetekent. t Gebruik, 't welk hy aan deze doosjes oeſchryft, (namentlyk dat zy 't vogt in eze afgeſcheiden overvoeren, naar de itzuig-ſlag-aders, waar door de (*a*) *ne-erſtorting* der pis in de nieren beter zoue geſchieden) ſteunt nog op bevinding, og op reden, nog op gelykformig-eid.

Dat de (*b*) *voorſtanders* (der Roeden) wee rond-achtige ligchamen zyn, be-eſtigt hy pag. 114. daar zy nogtans iet dan een eenig ligchaam zyn. Hy erzekert pag. 115. dat de hol-achtige elfſtandigheid van de roede ontrent 't ooft, gelyk als te niet loopt; daar ze ogtans aldaar meerder word uitgeſpan-en, en by naar 't geheele hooft uit-aakt, gelyk (*) RUYSCH over lang heeft angetoont: en hierom beſchryft hy hooft der roeden zeer verkeert pag.

 118.

(*a*) *Præcipitatio.*
(*b*) *Proſtatæ.*
(*) *Obſervat. Anatomico-Chirurg. centeſima.*

118, dat het gelyk als uit twee ſpon-ſiachtige ligchamen zoude zamengeſteld zyn; daar nogtans de reeds gepreezene Ruysch, en daar naar Littrius (*) netter beſchryvingen hier van hebben gegeven. Verheyen teld alleen (a) *twee paar Spieren in de roede, en in de Pisgang*: daar 'er nogtans drie paar, gelyk boven reeds gezegt is, al over lang bekent ende beſchreeven zyn: tot welke Littrius nog heeft toegevoegt een vierde, den ongepaarde, de *regte* genaamt, welke van den aars voortkomt, en word in 't agterſte gedeelte van de Bol der pisgang ingeplant: gelyk wy deze in de Spier-beſchryving, bladz. 233. beſchreeven hebben. *De fraaÿe beſchryving van de pisgang*, welk Littrius (*) heeft opgemaakt, ſchynt hy in 't geheel niet geweeten te hebben: als ook de ontbinding der zaad-blaasjes in een (b) *bondeltje*

van

(*) *Hiſtoire de l'Academie des Sciences A.* 1700.
(a) *Duo paria muſculorum penis.*
(*) *Loco modo citato.*
(b) *Inteſtinulum.*

van LEALIS (*); anders zoude hy zonder twyffel hier van gesprooken hebben. HARDERUS bevestigt, in *prodromo physiologico*, dat hy klaarlyk *klieren in de zaadblaasjes* van een Jongeling heeft waargenomen, met de uitloozende buizen, doorlaatende een varkens-borstel: van welken nogtans van hem VERHEYEN geen gewag maakt.

Dat de (a) *melk-pypjes der borsten* uit klieren voortkomen, steld VERHEYEN ter neder op 't getuigenisse van NUK, maar niet op zyn eigene ondervinding of waarneming: gelyk als men uit zyn woorden kan af nemen. En hy spreekt ook zo kort, en zo flaauw van de klieren der borsten, als of hy die nooit zeker, ten minsten op die wyze als hy die aftekent, hadde gezien. *In 't bloejen der jaren*, zegt hy, dat die wit-agtig schynen, dog in den ouderdom geelagtig verdwynen: voor het overige

 meld

(*) *De partibus semen conficientibus in viro fig.* 11.
(a) *Tubuli Lactiferi mammarum.*

meld hy niets van de regte plaatſing, gedaante, en grootheid der zelver. Hy tekent ze wel volgens Nuck in de 18. Tafel, met de tweede en vierde afbeeldingen, rond en overvloedig af, en over al 't naaſt onder de huyd door de borſt verſpreid zynde; maar nooit heb ik ze op die wyze konnen ontdekken, alſchoon dat ik met veel oplettendheid de borſten der zuigende, der kraamvrouwen, van de maagden en andere vrouwen hebben onderzogt. In tegendeel heb ik bevonden, dat die bolletjes, die men ziet als de huid afgeſcheiden is, zuiver vet zyn. Maar in 't midden van de mam, onder 't vet, is verborgen een zekere andere, gelyk als een kleine mam, dog niet rondagtig, te zamen geſteld uit een t'zaamgevoegde klier-agtige zelfſtandigheid, de welke niet ongelyk is aan de ſpeenen der beeſten. Door deze klier-agtige zelfſtandigheid, worden de melkpypjes, gelyk takjes verdeeld; en dit

is

is de ware geſchapentheid der borſten. Hy brengt een ongegronde reden by, waarom dat de vaten van 't middelrift *phrenica* worden genoemt: want hy leert, „ dat deze alzo worden genaamt, „ als of zy behoorden tot de ziel, want „ phren betekent de ziel, met welk zy „ wierden geacht een byzondere ge„ meenſchap te hebben." Maar daar is veel duidelyker reden van te geven: want 't middelrift wierd ook by HIPPOCRATES, en de andere oude geneesmeeſters, volgens 't getuigenis van EROTIANUS *phrenes* (φρένες) genaamt: waarom de vaten naar 't middelrift lopende, *phrenica* of *middelriftige* genaamt zyn. (*) Hy leert pag 167. dat de (a) *kroon-ſlag-aders van 't hert*, onder de halve maans-klapvliezen van de groote ſlagader voortkomen, daar ze nogtans boven dezelve voortkomen, en deze

*** 5 we-

(*) *Vid. Lexic: Med. Brunonis, ſub voce phrenes.*
(a) *Arteriæ coronariæ cordis.*

wetenſchap van groot aanbelang is, om de beweging van 't hert behoorlyk uit te leggen. VERHEYEN verzekert pag. 172. met VIEUSSENIUS, dat 'er door de monden der vaten, die in de hollighe[den] des herts haar openen, (a) *een giſt van 't hert* word uitgelooſt: dog dit is een a[n]derlyk Bloed, dat wedervloeid van de voeding en andere bedieningen uit de zelfſtandigheid des Herts, 't welk geen[s]zints de naam van een giſt verdient: en ik myne ook dat het nooit door bekwame redenen kan beveſtigt worden, dat dit bloed voor een giſt verſtrekt; dewyl 'er geen de minſte blyk van een giſting by te vinden is.

VERHEYEN zegt, dat de (b) *Schiltgelyke Klier*, van beide de deelen der Logt-pyp neder hangt, en niet ongevoegelyk als tweevoudig mag worden aangemerkt, gelyk hy die ook alzo aftekent in de 22. Tafel, met 't eerſte Afbeeldzel, maar zeer

(a) *Fermentum cordis.*
(b) *Glandula thyroidea.*

zeer wel heeft (*) MORGAGNIUS geschreven, dat deze verkeerdelyk van veele voor dubbeld geagt word: daar zy maar een Klier is, en de gelykenisse heeft van een wassende Maan, welkers hoornen niet benedenwaarts afhangen, gelyk VERHEYEN afmaalt, maar opwaarts uitsteken, gelyk van ons in Ephemerid. cent. VII. en VIII. zal worde aangetoont; dog in veel Beesten zyn der twee. Hy stelt met veel verzekeringe pag. 191. dat het getal der ringen in de Lugt-pyp, van 't Strottenhooft tot aan de verdeeling in Long-pypjes gemeenlyk (of doorgaans) 20, 22. of een weinig meerder is. Ik heb in de meeste doode Ligchamen, alleen van zestien tot agtien, en nauwlyks eens twintig kunnen optellen. VERHEYEN verzwygt, dat RUYSCH, den uitvinder is, *van de* (a) *Longe-pyps Slag-ader*, *en deszelfs verdeeling*, en nogtans beschryft hy die pag. 195. met deszelfs eigene woorden: en

(*) *Adversar. Anat. prim. vs.* 26.
(a) *Arteria Bronchialis.*

en alſchoon wel zommigen, voor RUYSCH, die eenigzints en wel zeer duiſter hebben aangewezen (*); nogtans is RUYSCH de eerſte, die de klaarſte beſchryving en aftekening van de Tak-uitbreiding heeft gegeven (†).

VERHEYEN verzekert pag. 196. dat het *Bloed niet genoeg is, tot de voeding, voor en al eer het in de Longen met de* (a) *Lugt ſtof word vervuld*, en in de Linker holligheid des Herts behoorlyk gegiſt heeft. Maar dit zeer gemeen gevoelen, 't welk nooit zeker bewezen is, word wederleit van PITCARNIUS (*) en van BOERHAVEN (†). VERHEYEN meent pag. 197. dat 'er niemand voor hem gewag gemaakt heeft, van de (b) *Longe-pyps Klieren*, daar nogtans (*) BARTHOLINUS de zelven heeft be-

(*) *Ibidem vſ.* 24. & *Act. erudit. ſupplem. Tom. V. pag.* 128.
(†) *Dulucid. Valvularum Lymphat. Obſ. XV. pag.* 61.
(a) *Materia aerea.*
(*) *Diſſert. Med.*
(†) *Inſtit Med.*
(b) *Glandulæ Bronchiales.*
(*) *Anatom. p.* 437. *lib.* 2. *cap.* 10.

beſchreven, en de eerſte uitvinding aan Borrichius toeſchryft. Ja Schrader (*) beveſtigt, dat zy ook al van Hornius zyn aangewezen. Ruysch die heeft de Klieren van 't Strotte-klapje al afgeteekent in zyn eerſte Ontleedkundige Schatkamer, in de vierde Plaat met het zeſde Afbeeldzel Letter D: ook heeft Verheyen verzuimt berigt te doen van de Vaten van de Slokdarm.

Dat de (a) Haren naar de Dood groeyen, beveſtigt by pag. 210: maar dat zulks met de waarheid gewoonelyk niet overeenkomt, hebbe ik door onbetwiſtbare beproevinge ondervonden: en ik weete ook dat Ruysch, door de ondervindinge overtuigt, het zelfde met myn gevoeld. De meeſte Schryvers geloven, dat de Haaren zyn een uitſpruitzel van de Huit: nog in de (b) Baart, en in zommige andere plaatzen kan men duidelyk zien, dat deze

(*) *In Obſervat, p.* 195.
(a) *Pili.*
(b) *Barba.*

deze uit het Vet onder de Hüid met haar
Bollen voortkomen.

Ik meen dat hy niet heeft geweten,
dat de (*a*) *Boezem-hollen van 't harde herzen-vlies*, gemeenschap hebben in verscheide plaatzen *met de uiterlyke aderen van 't Bekkeneel*; om dat ik niets hier van by hem vinde: en dit nogtans klaarblykelyk genoeg is. Hy wyst de plaats in 't Bekkeneel niet aan, die men noemt den (*b*) Herzen Pers-zak, of de Pers van *Herophilus*. Hy had een betere aftekening, als die hy vertoont, kunnen gegeven hebben van *'t onderste der Herzenen*, uit de twaalfde Brief van Ruysch. Hy zegt pag. 220. dat 't vyfde Paar der Zenuwen, alleenlyk in twee Takken in 't Bekkeneel word verdeeld, daar het nogtans in drie groote Takken verdeeld word (*).
Hy schryft pag. 220. dat de Zenuwen van 't zesde Paar naar de Tong gaan, 't welk

(*a*) *Sinus duræ matris.*
(*b*) *Torcular Herophili.*
(*) *Conf. Ridley of the Brain Fig. III. aliique.*

velk tegens de ondervinding ſtryt; want t behalven 't Vezeltje, 't welk dit Paar an de Slym-klier geeft, gaat alle, 't velk overig is van de zamenſtelling der uſſchen-ribbige Zenuw, naar de afbrengende Spier van 't Oog: (dat hy ook niet anwyſt.)

Van 't tiende Paar ſpreekt hy niet duidelyk, en zegt op dat zelve blad, *dat 't itgaat onder 't eerſte Wervelbeen van den Hals*: dog even daarom word myns oordeels dit Paar beter onder de Zenuwen an den Hals, als van de *Voor-herzenen* geekent, om dat 't niet door de gaten van Bekkeneel uitgaat, maar van 't begin an 't Rugge-merg voortkomt, en alzo elt men beter negen als tien Paar Zenuwen der Voor-herzenen. Hy ſtelt pag. 24. dat het Gat in de *Voor-herzenen*, den a) *Aars* genoemt, in 't voorſte deel *der Bilen* gelegen is; daar nogtans den Aars 't agterſte deel derzelven geplaaſt is.

In

(a) *Anus.*

In 't geheel verzwygt hy, de *Spits-wyze en Olyfagtige uitsteekzels*, welken in 't begin van 't Rugge-merg zig vertoonen, als mede het *groote Klap-vlies* der Voor-herzenen van *Vieussenius*.

In de Verklaring van 't zesde Afbeeldzel in de vier-en-twintigste Tafel wil VERHEYEN ons verbeelden Klieren of rond-agtige Ligchaamtjes in de bast-agtige zelfstandigheid der Voor-herzenen te zyn, en zegt dat de bast-agtige zelfstandigheid van de Voor-herzenen hier vertoont word, gelyk als NB. aan zommige blykbaar word door behulp van 't Vergroot-glas; hier uit moet men afnemen, dat hy zelfs nooit zulke rond-agtige of ovale Ligchaamtjes moet hebben gezien; gelyk ook LEEUWENHOEK, RUYSCH, Ik, en andere deze met de alderbeste Vergroot-glazen niet hebben konnen zien; weshalven men met veel regt in twyffel mag trekken of daar diergelyke Kliertjes gevonden worden. De beschryving van de Slym-klier ontbreekt ook in on-

e Schryver. Dog van 't gebruik ſpre-
ende pag. 232. meent hy met de oude,
at deze (Klier) een Vogt zent naar de
Mond of naar de Neusgaten; maar wyſt
eenzints aan de wegen door welke dit
eſchiet. En zo lang als deze wegen niet
orden getoont, word dit zonder grond
aſt geſtelt. Dit zelven *moet men gevoe-
n van veele andere byzondere gebruiken*, *wel-
hy aan verſcheide deelen der Voor-herzenen
eſchryſt*. Hy vergeet de (*a*) *uiterlyke be-
eedzelen van 't Rugge-merg* welke wy bladz.
16. beſchreven hebben, en terſtond het
egin neemt van 't (*b*) harde Herzen-vlies.
y zegt pag. 238. dat de (*c*) *ondergele-
ne Huits-ſpier* (die GALENUS 't (*d*) *brede
ieragtige uitſpanzel* noemt, van ons
adz. 145. beſchreven) bezwarelyk van
(*e*) *vleizig Vlies* word afgeſcheiden; daar
ogtans geen vleizig Vlies in den Menſch

***
**

te

(*a*) *Tegumenta exteriora medullæ ſpinalis.*
(*b*) *Dura mater.*
(*c*) *Muſculus ſubcutaneus.*
(*d*) *Platyſma myodes.*
(*e*) *Panniculus carnoſus.*

te vinden is. Ter zelver plaatze schry hy ook verkeerdelyk de (a) *Kaak-spier, en andere Spieren der Lippen*, geen bete lot ontfangt ook de (b) *tweebuikige Spie* pag. 240. hy maakt *in de Lippen* gee gewag van de *Zenuw-tepeltjes* van RUYSCH

Ik weet niet, op wat grond VERHEYE pag. 242. verzekert, dat het *maakzel der Oog leden* voortkomt van 't Vleizig Vlies, dewy dit vleizig Vlies van alle de nieuwe wor ontkent. De (c) *rondagtige Spier der Oogleden* beschryft hy pag. 242. voor dubbeld daar zy nogtans waarlyk maar een en kel rond is. De Schryver verklaart hie niet behoorlyk de bewegingen der Oo gen, voornamentlyk de *Schuinze*, hy heeft niet geweten COWPERS fraaye af- beelding der *Oog-spieren*: die nogtans 't welk wy hier als in 't voor by gaan gew gen, wat langer als behoorlyk is. Van de (d) *Spier-vezelen van 't Druif-be-*

zien

(a) *Buccinator.*
(b) *Digastricus.*
(c) *Musculus orbicularis.*
(d) *Fibræ musculares uveæ.*

ien Vlies, die den Oog-appel verwyden
n te zamen trekken, ſpreekt hy niets,
f zeer verkeerdelyk. Hy roert niet
an, dat 't (*a*) *Hoorn-vlies* boven de o-
erige Bol van 't Oog uitſteekt: 't welk
ogtans noodzakelyk moet geweten wor-
en, zal men van het gezigt behoor-
yke kenniſſe hebben. De (*b*) *Rok van 't*
hriſtallyne vogt, ſchynt aan hem pag.
48. twyffelagtig te zyn, daar ze nog-
ans gemakkelyk vertoont word: en des-
elfs Vaten zyn ook al lang van RUYSCH
heſ. Anat. II. Tab. I. F. 8. afgetekent.
Iy vergeet 't (*c*) Blaas-agtig maakzel
an 't Glas-agtig vogt. Den Schryver
ag. 251. beſchryft de Oog-zenuwen
eer kwalyk: want hy zegt, „ de Oo-
gen hebben de Gezigt-zenuwen, tot
de zin, die het derde paar Zenuwen
des Hoofts uitmaken: tot de bewe-
ging twee geheele paren, namentlyk

***** 2 „ 't

(*a*) *Membrana cornea.*
(*b*) *Tunica humoris Cryſtallini.*
(*c*) *Fabrica veſiculoſa humoris vitrei.*

„ 't tweede en derde Paar; van welke
„ het eerste te zamen gestelt word uit
„ Zenuwen van een aanmerkelyke groo-
„ te, dog die eigentlyk de bewegende
„ Zenuwen der Oogen gezegt worden.
„ Het tweede of laatste uit zeer kleine
„ Zenuwen van WILLIS met de naam van
„ lydende beschreven". Welke mis-
grepen waarlyk zo groot zyn, ge-
lyk Ontleedkundigen zeer wel weten,
dat ik myn over die niet genoeg kan ver-
wonderen: en het zal my genoeg we-
zen, dat ik deze alleen hier aangetoont
hebbe.

Hy beschryft met veele andere Schry-
veren pag. 260. en 261. " de Buis uit
„ de Neusgaten door 't verhemelte naar
„ de mond, een weinig agter de Sny-
„ tande van de Opper-kaak, als of die
„ gewoonelyk zigtbaar genoeg zoude
„ zyn". Dog deze Buis is wel zigtbaar
genoeg in een (*a*) geraamte; maar in de
leven-

(*a*) *Sceletum.*

-vendige en doode Ligchamen, is zy zo
auwkeuriglyk door 't Vlies van de Neus-
aten en van 't Verhemelte geslooten, dat
y niets uitlooſt. Verheyen zegt pag.
61. dat men niet en weet, wat gebruik
e (*a*) Boezem-hollen van het Bekkeneel
ebben, daar ik en latere Schryvers nog-
ns niet twyfelen of zy verſtrekken om
et Slym-vlies der Neusgaten te meerder
t te ſpannen, en diensvolgens om te
eter te rieken. *Het Vlies der Neusgaten*, ont-
ngt by hem de toenaam niet van Schnei-
erus, daar het nogtans van anderen en
at wel met regt alzo word genaamt, om
at het van hem aldereerſt nauwkeuriglyk
nderzogt en beſchreven is.

Het ſchynt dat Verheyen in de be-
hryvinge van 't Oor, de nieuwe Schry-
ers, als Duverny, Schelhamer en Val-
alva in 't geheel niet heeft gelezen,
f ooit gezien. „ Want de (*b*) tegen-
ſlangetrek van 't Oor, word by hem

*** 3 „ pag.

(*a*) *Sinus cranii.*
(*b*) *Anthelix.*

„ pag. 265. benoemt de (*a*) inwendig[e]
„ omtrek van 't Oor"; daar nochtans
by alle nauwkeurige beschryvers de (*b*) Te-
gen-slangentrek te kennen geeft, 't uit-
steekzel, dog de (*c*) Inwendige omtrek van
't Oor, de holligheid tusschen de (*d*) Slan-
getrek en (*e*) Tegen-slangetrek. " Daar
„ en boven noemt hy de (*f*) Schulp, '
„ geen andere de (*g*) Inwendige omtrek
„ van 't Oor noemen. Hy wyst de
„ (*h*) Roet of Smeer-klieren van VAL-
„ SALVA niet aan": en als hy pag. 266.
de (*i*) Oor-smeerts klieren beschryft, slaat
hy de koleur derzelver over, verzwygt
den Uitvinder DUVERNEY, en schryft
't Afbeeldzel van DUVERNEY toe, aan
BLANKAARD; waar uit des te klaar-
der

(*a*) *Scapha.*
(*b*) *Authelix.*
(*c*) *Scapha.*
(*d*) *Helix.*
(*e*) *Authelix.*
(*f*) *Concha.*
(*g*) *Scapha.*
(*h*) *Glandulæ sebaceæ.*
(*i*) *Glandulæ ceruminosæ.*

ller blykt, dat hy 't Werk van DUVERNEY niet heeft gekent, anders zoude hy de regte Autheur aangehaalt hebben. Hy spreekt ook niet van 't (a) Netje, in 't welke deze Klieren hangen, door VALSALVA beschreven. Hy beschryft niet de uitgeboogtheid en de verdubbeling van 't (b) Trommel-vlies. Ook maakt hy geen gewag *van 't Vlies van RUYSCH, 't geen de Trommel in een Vrugt bedekt*, noch ook niet van de *koort van de Trommel.* Hy tekent niet af de Spieren van 't Hamer en Aanbeelds beentje. De Buis of de (c) Pyp van EUSTACHIUS, noemt hy de Waterlyder, daar nochtans de Waterlyder van FALLOPIUS een heele andere Buis is: gelyk SCHELHAMER al over lang, en naderhand ook VALSALVA aangetoont hebben: dog wiens beschryving hy in 't geheel niet gedenkt. Hy beschryft kwalyk 't

 „ (a)

(a) *Reticulum.*
(b) *Membrana tympani.*
(c) *Tuba Eustachii.*

„ (a) Slekke-been en 't (b) Doolhof, en
„ spreekt niet met al van de half-ronde
„ wegen van den (c) Ingang, van de (d)
„ Krul-schilfer, van de (e) Leren van 't
„ Slekke-been, van de (f) Geluit stre-
„ pen, van de verdeeling van 't harde
„ gedeelte van de (g) Gehoor-zenuw, en
„ van de (h) Wervel-beens zenuwen,
„ welke naar 't Oor gaan": En hy zegt
pag. 268. dat hy bedugt is, dat 'er uit de
beschryving dezer dingen wel eer verwer-
ring als wetenschap ontstaan zoude, uit
al het welke ik het meen voldongen te
hebben, dat hy 't inwendig maakzel van
't Oor niet genoeg heeft verstaan; en dat
hy nooit gelezen heeft deze Schryvers,
die van 't Oor geschreven hebben, 't zy
de lateren te vooren reeds aangehaalt, 't
zy

(a) *Cochlea,*
(b) *Labyrinthus.*
(c) *Vestibulum.*
(d) *Lamina spiralis.*
(e) *Scalæ cochleæ.*
(f) *Zonæ sonoræ*
(g) *Nervus auditorius.*
(h) *Nervi vertebrales.*

y Ouden, als EUSTACHIUS; COITERUS,
CASSERIUS; want anders hadde hy uit haar
etter beſchryvingen en aftekeningen, als
e zyne zyn, konnen vertoonen, of ten
ninſten zoude hy van haar eenige mel-
inge gedaan hebben: kort om, de in-
vendige deelen van 't Oor zyn van onzen
chryver zeer ſlegt beſchreven.

Hy ſchryft pag. 271. aan de (*a*) Tong
es paar Spieren toe: dog hy had uit
COWPER beter beſchryving konnen op-
oeken. Hy gaat onaangeroert voorby
b) 't Net-achtige vlies van de Tong,
n deszelfs andere bekleetzels, als of
iemand hier van eenige meldinge tot
ier toe hadde gedaan; daar nochtans
l over lang MALPIGHIUS, FRACASSATUS
n BELLINUS, zeer nauwkeurig dit werk-
nig hebben beſchreven: doch van deze
Mannen vermeld hy hier in 't geheel
iet. Ook beſchryft hy niet nauwkeu-
g de Tepeltjes van de Tong. In dit

 Hooft-

(*a*) *Lingua.*
(*b*) *Membrana reticularis linguæ.*

Hooftstuk vergeet hy, en maakt geen het alderminste gewag van de Bloed-vaten, en van de Zenuwen der Tong: 't welk nogtans aldaar had moeten gedaan worden. Ook brengt hy geen een woord te voorschyn van de (a) *Tong-riem*, nog van 't (b) *Gebruik der Tong*, nog van 't (c) *Tand-vlees*, of van de (d) *Nagels*.

Den Autheur schryft pag. 274. dat de (e) *Kwyl-buis van* WARTHON eindigt in het binnenste van de mond, NB. *digt by de agterste Tanden*; daar dezelve nogtans digt by de voorste Snytanden ontrent de (f) Tong-riem in de mond open is: van waar men vermoeden mag, dat hy deze ook niet gekent heet. Hy beschryft kwalyk de Buis der onder Tong-klieren, en gelyk wy te vooren gezegt hebben, hy maakt in 't minste geen gewag, nog van

RIVI-

(a) *Frænulum.*
(b) *Usus linguæ.*
(c) *Gingivæ.*
(d) *Ungues.*
(e) *Ductus salivalis Warthoni.*
(f) *Frænulum.*

RIVINUS, nog van BARTHOLINUS, die nogtans uitvinders van deze Buizen zyn. Hy beſchryft alleenlyk *twee paar Spieren van de* (*a*) *Lel*, en dat nog kwalyk, en zonder namen, hy verwert de *Spieren des* (*b*) *Tonge-beens:* hy ſlaat 't paar (*c*) Kauw andens Tonge-beens Spieren, van veele beſchreven, over, en beſchryft twee paar (*d*) Kins Tonge-beens Spieren, 't geen ſtryd tegens 't gevoelen der beſte Spier-beſchryvers. Hy vergeet ook de (*e*) *Agter-hoofts Spieren*, als mede de (*f*) *Loodverwige*, of (*g*) *Kam-agtige*, opheffer of buiger van de Dey.

Ten einde onze Voorreden niet al te wytlopig zyn zoude, hebben wy hier nog veele andere dingen, waar in onze Schryver gedwaalt heeft, of welke hy heeft overgeſlagen, met ſtilzwygen voor-

by

(*a*) *Uvula.*
(*b*) *Os hyoidis.*
(*c*) *Mylo-hyoideum.*
(*d*) *Genio-hyoideum.*
(*e*) *Muſculi occipitales.*
(*f*) *Lividus.*
(*g*) *Pectinæus.*

by gegaan: en wy laten ook veele onaangeroert, die wy in de (a) *Beenderen*, (b) *Spieren*, (c) *Slag-aderen*, (d) *Aderen* en (e) *Zenuwen*, zoude konnen aanmerken, uit welke zoude konnen getoont worden, dat VERHEYEN de Ontleedkunst niet behoorlyk genoeg behandeld heeft; en ook niet wel bedreven is geweest in 't lezen en kennen der Ontleedkundige Schryveren. Des niettegenstaande kunnen wy evenwel niet nalaten eenige weinige uit deze aan te roeren: en wel in de dertigste Tafel in het derde Afbeeldzel, *tekent hy af, in een eerstgeboren Kinder hooft, zo een groot (f) Tepel-achtig uitwas, als in een volwassene*; daar dit nogtans in de Kinderen nog ontbreekt. Vervolgens zegt hy pag. 341. *dat 'er geen Spier gevonden word, door welkers werkinge 't Hooft regt naar de regter*

of

(a) *Ossa.*
(b) *Musculi.*
(c) *Arteriæ.*
(d) *Venæ.*
(e) *Nervi.*
(f) *Processus mastoideus.*

f *linker zyde zoude gebogen worden:* daar it nogtans door de *regte zydelyke Spie-en*, die al over lang van FALLOPIUS, COWPER, KEYL, PAULI en DRAKE be-chreven zyn, geſchiet. Hy ſchryft pag. 56. *dat hy de* (*a*) *Elleboogs ſpier* (uitſtrek-er van den Elleboog) *nooit heeft konnen inden*, maar dat hy deze uit andere eeft afgetekent; daar dezelve nogtans n alle ligchamen, indien men 'er maar el op let, gemakkelyk gevonden en angetoont kan worden: en ik weet een beroemt Schryver, die aangete-ent heeft dat deze Spier ooit ver-niſt is: hy maalt den (*b*) *ongepaarden der* niet af, en pag. 376. zegt hy, f *de Nek of Wervelbeens-aderen* opklimmen ot 't Brein, (waar door hy buiten vyffel het Bekkeneel verſtaat,) ſtaat y myn nog niet vaſt. Waar uit het lykt, dat hy de ingang derzelver, door de

(*a*) *Muſculus anconæus.*
(*b*) *Vena azygos.*

de byzondere gaten des Agterhoofts, agter deszelfs Knokkelagtige Uitsteekzels en eindens niet heeft geweten, alwaar zy zig in de (a) zydelyke Boezemhollen van 't harde Herzen-vlies inplanten. Deze gaten evenwel, dat wel moet aangemerkt worden, zyn in alle Ligchamen niet open: hierom geschied het in deze, dat het (b) Bloed der Boezem-hollen door de Krop-aders alleen naar 't Hert wederkeert, en de Wervelbeens-ader gesloten word. Het gebeurt ook zomtyds dat alleenlyk een van deze gaten, zig aan deze of geene zyde opdoet. De Navel-ader word van Verheyen in de negen-en-dertigste Tafel, met het tweede Afbeeldzel afgeschetst, als of dezelve met een dubbelde Tak eindigde; alzo dat de eene Tak in de Holle-ader; de andere, in de Poortader een einde zouden nemen; maar dit is

(a) *Sinus laterales duræ matris.*
(b) *Sanguis.*
(c) *Vena umbilicalis.*

; ten eenemaal ongegrond: want dezel-
e eindigt alleenlyk in 't Boezem-hol
an de Poort-ader door een eenige Tak
f Stam, en gaat eindelyk uit dit Boe-
em-hol in de Vrugt van een byzondere
Tak over naar de Holle-ader: welke VER-
EYEN voor een andere Tak van de Na-
el-ader ſchynt gehouden te hebben.
Vergelykt hier mede dat geen 't welk wy
n de Dagregiſters op het vyfde en zeſde
ondert tal op de 236. bladzyde, van
eze Ader en Buis geſchreven hebben,
ls mede het geen in 't twaalfde Afbeeld-
el in de derde Tafel vertoont word.

VERHEYEN had, in de eerſte Druk, in
Hooftſtuk van de (a) Agter-herzenen,
eſchreven, dat de (b) Wervelbeens-ſlag-
deren gaan naar 't (c) langemerg, niet
oor 't groote Gat van 't Agterhooft,
naar door een ander kleinder Gat, voor-
waarts van de zyde van dat groote Gat;
maar

(a) *Cerebellum.*
(b) *Arteriæ vertebrales.*
(c) *Medulla oblongata.*

maar wanneer ik in 't Jaar 1707. by hem te Leuven was, heb ik hem, in een gemeenzame zamenspraak, wanneer 'er over deze deelen zouden gesproken worden, op een vriendelyke wyze deze dwaling te kennen gegeven, en verzekert dat deze Slag-aderen gewisselyk door dit groote Gat van 't Agterhooft naar 't (*a*) Brein gaan; en daar na heb ik bevonde, dat hy in deze latere Druk, die misslag verbetert heeft. *Maar de byzondere buigingen van de Krop- en Wervelbeens slag-aderen*, eer dat dezelve in 't Bekkeneel gaan, dewelke in de twintigste Tafel van DRAKE zeeer fraai vertoont worden, en die met de Slag-aderen, met was vervuld, heel gemakkelyk kunnen waargenomen worden, slaat zo wel onzen VERHEYEN, als ook MANGETUS over.

Dewyl 'er derhalven zo veel gebreken en dwalingen in dit alderlaatste (*b*) Kort begrip

(*a*) *Cerebrum.*
(*b*) *Syntagma.*

:grip van VERHEYEN zyn, agte ik dat'er :en redelyk Menſch zal zyn, die dezen ızen arbeid, die wy ten nutte van 't :meeen ondernomen hebben, zal ver- :rpen, waar door ik die gebreken uit : aldernieuwſte Schryvers, en door gene ondervinding heb getragt te ver- ıllen, en de dwalingen te verbeteren.

Ja hier door vertrouw ik zelfs, aan : Weetgierige Jeugt geen onnutte dienſt hebben gedaan, dewyl ik in dit *Kort :grip* de *Ontleedkunde*, die anders zeer ytlopig is, in een bequaam uitſtrekzel ıs door myn arbeid heb zoeken te bren- :n, dat het nu op een zeer gemakkely- : wyze op de Hooge Schoolen ten dien- :n van de neerſtige Jeugt kan gebruikt ɔrden. Want na dat ik de *Ontleedkunde* het gemeen hebbe afgehandelt, en ıar in het korte de kenniſſe der Been- :ren gevoegt, welke de grond en ſteun- :l zyn van de overige deelen van 't :enſchelyke ligchaam, ben ik naderhand t de zagte deelen overgegaan: alwaar

ik eerst de (a) gemeene bedekzelen d Ligchaams, in korte Tafeltjes, (gely men zegt) heb uitgelegt. Daar na h ik volgens dezelve order de deelen va de (b) *Buik*, (c) *Borst* en van het (d) *Hoo* en eindelyk de (e) *Slag-aderen*, (f) *Aa ren*, (g) *Zenuwen*, (h) *Spieren* en (i) *Kli ren* verklaard: in de Beschryving van d ze allen heb ik de zaak aldus getragt t bestieren, dat ik gemeenlyk yder (k) *Werk tuigig* deel, op een Bladzyde, of o twee, die regt tegen over den andere gestelt zyn, heb uitgelegt, waar doo de Jongelingen, als met een opslag va 't oog, gelyk als terstond kunnen inzien wat in yder deel uit de allernieuwste op merkingen voortkomt om aan te tekenen 't welk ik door de ervarentheid geleer heb, dat zeer veel, ja meer als ymanc ligtelyk geloven zoude, toebrengt, tot aansporingen der oplettentheid, en tot behulp van de geheugenisse der eerstbe-

gin-

(a) *Tegumenta communia.* (b) *Abdomen.* (c) *Thorax.* (d) *Caput.* (e) *Arteriæ.* (f) *Venæ.* (g) *Nervi.* (h) *Musculi.* (i) *Glandulæ.* (k) *Pars organica.*

innende. By wylen ben ik evenwel ook
enoodzaakt geweeſt meerder Bladzy-
ens, om den overvloed der zaken, die
mtrent eenige deelen verhandelt moeſ-
n worden te gebruiken; die ik nogtans
gefchikt heb, dat zy niet ligtelyk
enige verwerring baaren: en nu heb ik
t formaat boven grootere verkooren,
dat men het Boekje met zig zoude
unnen dragen, en gemakkelyker tot 't
ebruik.

Maar ſchoon ik my dikwils door wei-
ge woorden heb uitgedrukt, heb ik
ogtans geoordeeld, dat dit voor een
giſter en rigtſnoer, die zeer gemak-
elyk is om 'er over te ſpreken, en
n dezelve te leeren, genoeg was.
Want dewyl dit Boekje alleenlyk is op-
eſtelt voor de Ontleedkundige vergade-
ngen en vertooningen, daar men de kor-
re zaken niet alleen door een reden-
ering, maar ook vertooning ophel-
ert, en de Jongelingen dikwils van
ydlopiger boeken een walg krygen,

 zal

zal hier uit genoegzaam blyken om wat rede ik de kortheid verkoren hebbe: dewelke ik nogtans zo groot niet oordeel te zyn, of een oplettent toehoorder en ziender zal de aangewezene of kortelyk beschrevene) zaken, gemakkelyk hier uit kunnen verstaan.

Dog ik heb dit *Kort Begrip* al beginnen te schryven in die tyd, doe ik my eerst in de *Ontleedkunde* oeffende, maar met korte worden, en alleen tot myn gebruik, uit de *Ontleedkunde* van VERHEYEN zelfs, als zynde doen ter tyd de beste: op dat in de openingen en onderzoekingen der doode Ligchamen kortelyk en als met een opslag aanstonds zoude konnen zien, wat in het een of het ander deel, dat ik zoude naspeuren, te onderzoeken was: en by aldien ik naderhand in het lezen der Schryveren, en het openen der doode Ligchamen, iets ontdekt had, dat ik in VERHEYEN, of in myn Tafelen niet gevonden had, of indien ik het anders, als

van

an hem beschreven was, had opgemerkt,
heb ik dat aangetekent, en by myne Ta-
felen gevoegt: en dus is dit eindelyk,
om de meenigte der bygevoegde zaken,
tot een grooter werk, als het van den
beginne geweest was, uitgedyd, en heeft
een geheele andere gedaante gekregen.

Dit is naderhand, wanneer ik de *Ont-
leedkunde* begon te onderwyzen, my nog
van grooter nut geweest: want, zo dik-
wils als ik de Ontleding en betooging
by der hand nam, doorliep ik de Tafel
van het deel, dat te vertoonen was: aldus
hadde ik vervolgens in de geheugenisse het
geene ontdekt en betoogt moest worden,
en kon het zelve zeer gemakkelyk (op de-
ze wyze) aantreffen en aantoonen.

Ten laatsten, om dat deze handel-
wyze my veel voordeel hadde toegebragt
ter verkryginge van een nette kennisse der
Ontleedkunst, hebbe ik dezelve niet wil-
len misgunnen aan myne Toehoorders,
en geduurende eenige jaren toegestaan
om dit opstel uit te schryven: op dat zy

niet nodig zoude hebben by VERHEYEN of by eenig ander Schryver, zo veel dingen aan te tekenen: als mede dat z die Tafels zeer nuttelyk gebruiken zouden mogen, zo tot bequamer ververschinge van het geheugen, als tot ee Weg-wyzer, wanneer zy 't eeniger ty zig in 't openen der Ligchamen wilden oeffenen.

Dog op dat ik eindelyk, haar van ' verdrietig uitſchryven zoude bevryden voornamentlyk om dat 'er dikwils in he uitſchryven veele fouten inſlopen, hebbe ik, op haar verzoek beſlooten, di geheele *Kort Ontleedkundig Begrip* te laten Drukken; 't welk ik ook in 't Jaar 1717 voor de eerſte maal heb volbragt. En dewyl dezen arbeid van de Geleerden gunſtig is opgenomen geweeſt, en de eerſte Druk reeds uitverkogt was, hebbe ik, ten verzoeken van den Boekverkooper de moeite genomen, om deze tweede Druk, veel grooter en netter als de eerſte, in 't ligt te geven: en tot dezelve

eenige

nige nieuwe Afbeeldzels, voornament-
k van myn waarnemingen toegevoegt.
Weshalven ik niet en twyffel, of de
iefhebbers der Geneeskonſt, zullen dit
rt Begrip nog met meerder nuttigheid
onnen gebruiken, als 't eerſte: dewyl
het niet alleen in een beter ſchikking en
eerder klaarheid hebbe opgeſtelt; maar
heb ook nog alle de nieuwe Schryvers,
e ik konde magtig worden doorlezen,
alles, wat ik in haar wetenswaardig
onde, in dit *Kort Begrip* overgebragt;
welk zekerlyk wegens zo een groote
eenigte van Schryveren niet zonder
roote arbeid is konnen volbragt wor-
en, gelyk ieder een gemakkelyk zal
onnen oordeelen: voornamentlyk door
ien ik byna geen ſtuk voor waarheid heb
oen gelden, dat ik zelve in de doode
enſchelyke ligchamen niet hebbe onder-
ogt, en waar bevonden.
Uit dezen hoofde kan dit Kort Begrip
en nutte verſtrekken, niet alleen voor de
Onderzoekers en Leerlingen der Genees-

 kunde

kunde, maar ook mogelyk aan de Geleerdere, die in een Kort Begrip begeeren te weten, wat zaken in de Ontleedkunde tot nu toe bekend zyn. Om welke oorzaak ik de latere Schryvers, die de Ontleed-kunſt met haare ontdekkingen hebben vermeerderd, en aan VERHEYEN onbekend zyn geweeſt, of ten minſten van hem niet aangehaald waren, in de optellingen der nieuwe waarnemingen doorgaans heb aangehaald, op dat alzo die gene die luſt hadden om uitvoeriger kenniſſe van die dingen te bekomen, de zelve zouden konnen doorzoeken.

Eindelyk hebbe ik ook by deze Druk gevoegt de (a) Klier-beſchryving, mitsgaders eenige aanmerkingen over de voornaamſte betwiſte en duiſtere plaatzen, als mede een voltallig regiſter der zaken: op dat alzo dit kort begrip van de geheele Ont-leedkunde te volmaakter zyn mogt, en alzo van des

(a) *Adenologia.*

les te grooter nuttigheid konde wezen. In de (*a*) Klier-beſchryving heb ik het Hoofd-ſtuk betreffende de Klieren, waar over hedendaags nog veel verſchil is, met veel oplettendheid verhandeld: En met genoegzame redenen aangeweezen, wat deelen men voor (*b*) Klieren moet houden, en welke men uit het getal der zelven moet uitmonſteren. In myne aanmerkingen, achter aan 't Werk gevoegt, heb ik verſcheide duiſtere plaatzen, zonderling daar ik wegens de Tafelen wat korter moeſte zyn opgehelderd, en uitvoeriger beſchreven, de geſchillen zediglyk beſliſt; 't geen my twyffelagtig of onwaaragtig ſcheen, heb ik tragten te verbeteren, en openhartig ontdekt, wat ik daar ontrent ondervonden en waargenomen had.

Dog om dat ik deze dingen altyd en overal met een verſchuldigde zedigheid verhandeld heb, hoop ik dat niemand reden

(*a*) *Adenologia.* (*b*) *Glandulæ.*

reden zal hebben om te kunnen klagen, dat ik hem beledigt heb: want ik hebbe dit ten gemeenen nutte gedaan. Op dat zy of de Schryvers van de nieuwe waarnemingen zelfs of andere, de zaken, de welke my twyffelachtig, onzeker, of valsch toescheenen, zoude willen of klaarder en beter aantoonen, of indien 't een misslag was, de dwalingen verbeeteren.

Ten laatsten heb ik 'er ook nog willen byvoegen, dat ik in 't laatste mannelyk dood ligchaam, eindelyk hebbe gevonden den (a) *Ongepaarde spier van de Lel* van MORGAGNIUS geplaatst agter de Lel, zeer dun en langwerpig. Daar na heb ik ook, in de roede, behalven deszelfs opschortende band, twee *zydelyke banden*, die by naar even eens zyn als de opschortende band, gevonden: dewelke zig terstond wederzyds boven 't begin der oprechtende Spieren onderscheiden uit de beenderen

(a) *Musculus azygos Uvulæ.*

eren der ſchamelheid opdeeden, en
oven de inplantingen van deze Spieren
n de zyden der holle ligchamen wier-
en ingeplant.

Vervolgens hebbe ik, na dat myn
ntleedkundig Begrip voor de eerſte maal
vas afgedrukt, in handen gekregen, 't
a) groot Ontleedkundig Tooneel van den
Vermaarden MANGETUS, doenmaals eerſt
n 't ligt gekomen, en het zelve zedert
lie tyd ook doorlezen. Ik had veel
oope, dat my daar in zouden voorko-
nen veele nieuwe en byzondere zaken,
an welken ik in myn *Kort Ontleedkundig*
Begrip geen meldinge mogte hebben ge-
laan, maar, ik ben in myn verwagtinge
edrogen; dewyl ik in 't zelve niet al-
een niets nieuws, dat ik van te vooren
iet wiſte, hebbe gevonden; maar daar
n tegens veel dingen hebbe ik gewe-
en en geſchreven, welken hy niet klaar
chynt geweten te hebben: ook heb ik
ontgaan

(*a*) *Magnum Theatrum Anatomicum.*

ontgaan verſcheide dwalingen die door hem begaan wierden.

Ik hebbe wel gezegt in de Voorreden van myn eerſte Druk, dat ik, al zeer veel te zeggen hadde omtrent dit Werk van MANGETUS, 't geen ik doen ter tyd met haaſt en als ter loops hadde aangemerkt, en belooft by een andere gelegentheid te zullen aan 't ligt brengen. Dog om dat den Geleerde MORGAGNIUS my is voorgekomen, en de miſſlagen van MANGETUS in 't eerſte deel begaan (waar van veele, om de waarheid te zeggen, zeer buitenſpoorig zyn) in zyn tweede en derde (*a*) Aanteekeningen heeft aangewezen ende ook verbetert, en in het kort ook door zyn nieuwe Schriften zal aantoonen, de faalgrepen welke nog in 't tweede Boek vervat zyn. Daarom laat ik zeer gaarn deze poſt over aan deze ſcherpzinnige, doorgeleerde en welgeoefende Ontleedkundige, en wenſche hem een lang-

(*a*) *Adverſaria*

angduurende gezontheid, op dat hy zy-
ne overige Aanmerkingen, welke hy nog
heeft te volbrengen tot vermeerdering
der Ontleedkunde, en ten gemeene nut-
te behoorlyk mag ten einde brengen:
want alzo ben ik ten volle verzekert,
dat de Ontleedkunst eens zal gezuivert
worden van veele dwalingen, die zo wel
in deze Schryver, als in VERHEYEN, en
anderen nog voorkomen.

Dit heb ik ondertusschen evenwel wil-
len aanroeren, dat MANGETUS niet ge-
had heeft alle de Schryvers, die ik ge-
bruikt heb, en byzonderlyk wel de
fraaye (*a*) *Mensch-beschryving* van DRAA-
KE, en uit dien hoofde niet vertoont heeft
deszelfs byzondere Waarnemingen, en
Afbeeldzels; die nogtans in der daad
cierlyk en net zyn: boven al was deszelfs
Aftekening van de (*b*) *groote Slag-ader* waar-
dig geweest, dat zy vertoont wierde in 't
kostelyk Werk van MANGETUS. Wy ver-
zwygen nu de zeer fraaye Tafels der Spie-
ren

(*a*) *Anthropologia.* (*b*) *Aorta.*

ren, en meer anderen, van dewelke wy uit DRAAKE boven gewag gemaakt hebben. Ik kan ook niet zien, waarom hy heeft overgeslagen, de Afbeeldingen der (a) *Lyfmoeder* van SWAMMERDAM; BONCLARUS, (b) van de Ballen; LEALIS, van de Deelen die het Zaad uitmaken; 't Afbeeldzel van BARTHOLINUS, *van de* (c) *Kwyl-buis der Onder-tong Klier*; de Afbeeldingen van ALGHISIUS, van de (d) *Teeldeelen*; de nette Afbeelding, van de verspryding der (e) *Gehoor-zenuw*, van NOVESIUS; de *fraaye Afbeeldingen der* (f) *Beenderen* van PALFYN in zyn (g) *Been-beschryving*; veele nieuwe en keurlyke Afbeeldingen van CHESELDEN, al in 't Jaar 1713, tot Londen gedrukt: als ook de (h) *borstbuis* van HENNINGERUS, uit de *Ephemerid. Nat. Cur.* in 't Jaar 1715. gedrukt, en meer andere fraaye dingen. Doch wie kan alles doen? Ten laatsten merken wy nog aan, dat het Letter-

nieuws

(a) *Uterus.* (b) *Testes.* (c) *Ductus salivalis glandulæ sublingualis.* (d) *Partes genitales.* (e) *Nervus auditorius.* (f) *Ossa.* (g) *Osteologia.* (h) *Ductus thoracicus.*

ieuws gewag heeft gemaakt, *van een zeker nerkwaardig Klap-vlies*, die men zegt, lat WINSLOVIUS, Paryſche Ontleder, heeft ontdekt: dog van deszelfs plaatzing en gebruik heb ik tot nog toe niets zekers unnen begrypen. Vaart wel goedwillige Lezer, begunſtig mynen arbeid, en gebruikt die tot uw voordeel: tot dat mogelyk door de tyd onze grootere Ontleedinge aan den dag komt.

OP HET VERTALEN
VAN HET
K O R T
ONTLEED-KUNDIG
B E G R I P,

Van den Hooggeleerden HEER

LAURENTIUS HEYSTER,

Professor tot Altorff, &c. &c.

Door den HEER

AMOS LAMBRECHTS,

Medicus & Chirurgus, &c. &c.

DE Aloudheid roem vry op *Galenus* en zyn vonden,
Maar heden roemen wy op Mannen vol verstand;
Treê toe gy Meesters die de Heel-Kunst wil doorgronden,
  Nu bloeid dat loflyk Werk in 't roemryk Amstelland:
Beschouw en leert het geen Heer HEYSTER heeft geschreeven,
  En 't geen Heer LAMBRECHTS met veel iever heeft vertaald
Hier werd, ô Chirurgyns! aan u veel ligt gegeeven,
  Van zaken, daar gy meest onwetende in verdwaald:
Nu praald de Ontleed-Kunst met een heerelyken luister,
  Gegrond op reden, tot een loffelyk Begrip,
Verlaat navolgers van *Hippocrates* het duister,
  Ontfangt dit ligt en wykt daar van niet eenen stip:
Uitvinder van dit Boek, de Nyd zal zelfs bekennen,
  Dat zy op zulk een Werk vergeefs haar tanden wet,
Uw gouden roem vloeid haast uit zuiv're Fenix pennen,
  En zal ook klinken uit de Faam haar Lof-trompet:
Vaar voort, en wilt ons meer door uwen Geest verligten,
  Ja schenk steeds honing van die weergaloze Kunst,
Wat zult ge al menschen door dit heerlyk Werk verpligten;
  Ik wensch Jehovah wil u daaglyks door zyn gunst
Bestrale, ja laat ons, ô Schryvers, zo veel weeten,
Dat nooit uw Namen by den sterfling zy vergeeten.

W. B.

* KORT

KORT
ONT-LEED-KUNDIG BEGRIP,
VAN
LAURENTIUS HEYSTER.

Van de (*a*) *Ontleding* in 't algemeen.

DE (*b*) *Ontleedingh*, is een konst, welk leert de plaatzing, maakzel, werkkingh, en het gebruik der deelen, van 't menschelyken Lighaam. Wat de Ontleding is.

II. Het voornaamste (*c*) *Voorwerp* der zelve, is 't menschelyke lighaam; maar 't tweede, allerlei andere dieren, naar dien door deze, 't menschelyk lighaam te beter zouden worde gekent, en om dat dikwils 't gebrek der doode Menschelyke lighamen vervullen, word dezeOntleding der Beesten ygentlyk (*d*) Dier-Ontlediging (of (*e*) vergelykende ontleding) genaamt *. Voorwerp.

A III.

(*a*) Anatome. (*b*) Anatome vel Anatomia. (*c*) Objectum, (*d*) Zootomia. (*e*) Anatome Comparativa.

* Hier over verdienen gelezen te worden, *M. A. Severini Zootomia Democriticæ*, *Blasii Anatome Animalium*, *Collins Anatome*, *Dissectiones Anatomicæ variorum animalium, Parisiis olim institutæ &c.*

Onderwerp.

III. 't (*a*) *Onderwerp* der Ontleed-kunst is e[…] Man ervaren in 't snyden, en 't klaar vertooner[…] der doode deelen van Menschen en Beesten ligh[…] men: op dat, de toezienders, of de leerlingen da[…] door de plaatzing, maakzel, werking en 't gebru[…] behoorlyk kunnen leeren, en zulk een word een ([…] *Ontleder* genaamt.

Middelen.

IV. De (*c*) *Middelen*, waar door de Ontled[…] dit uitvoert, zyn voornamentlyk de *snyding*, […] de (*d*) *Opening der dooden lighamen*, (*e*) Vergroo[…] glaazen, (*f*) Inspuitingen, en andere werktuiger[…] van dewelke wy daadlyk in 't byzonder zullen ze[…] gen. Doch de middelen, waar door de Leerlinge[…] zelfs een (*g*) Hebbelykheid in deze konst bekome[…] konnen: zyn eerstelyk een naar stigen oplettendhei[…] wanneer de geoeffende Ontleders de doode lighame[…] snyden; 2. Een (*h*) naavolging, nasnyding, zo w[…] in Beesten, als in Menschen; en 3. 't lezen va[…] de beste Schryvers.

Ontleed-kundige Schryvers.

V. Onder de beste Schryvers, zyn, uit de oudst[…] de eerste, en voornaamste, Galenus, Vesalius[…] Eustachius, Ingrassias, [namentlyk ten aanzien de[…] Ontleed-kundigen Schriften,] Columbus, Fallopiu[…] Coiterus, Fabricius ab Aquapendente, Bauhinus[…] Riolanus de Zoon, Spigelius, Casserius, Laurentius[…] Asellius, Laurembergius, Caspar Hoffmannus.

De Nieuwen.

VI. Uit de *Nieuwen*, Harveus, Veslingius, Wa[…] thon, Glissonius, Pecquetus, Willis, Lowerus[…] Steno, Malpighius, Bellinus, Graaf, Swammer[…] dam, Sneiderus, Hornius, Rolfincius, Peyerus[…] Bartholinus, Lyserus, Drelincourt, Nuckius, Ha[…] verus.

De Nieuwsten.

VII. Uit de Nieuwsten, Ruysch, Bidloo, d[…] Vernuy, Bohnius, Brunnerus, Ortlobius, Vieus[…] senius, Schelhamer, Joh. Mauricus Hofman […] Dionis, Couperus, Ridley, Hovius, Morgagnius[…] Valsalva, Fantonus, Pacchiones, Bianchus, Keil[…] Draeke[…]

(*a*) Subjectum. (*b*) Anatomicus. (*c*) Media. (*d*) Incisio ca[…] daverum. (*e*) Microscopia. (*f*) Injectiones. (*g*) Habitus. (*h*) Imi[…] tatio.

aeke, Cheselden, by welken konnen gevoegt worden Ontleeders, kortheids halve hier niet opgeteld, welker hriften worden begrepen in de *Boekekamer* en *Ontleedkdigs-Toneel van Mangetius*: Als ook de nieuwe itleed-kundige waarnemingen, die in de dagreers dagelyks uitkomen, van de Franschen, Enschen, Italianen, en Duitschers. Wie meerder itleed-kundige Schryvers begeert te weten, die e 't verhaal der *Ontleed-kunst van Gælickii* en *voorbeeld* van de Ontleed-kundige Boek-Beschryg van Jacobus Douglas.

VIII. De Ontleed-kunst heeft verscheide inzig-, 't voornaamste nogtans is de Kennis, en wondering van de wonderdaden Gods in 't Menelyke lighaam: dewyl de beschouwinge van 't erkonstelykste maakzel, vereeniging, de verwonenswaardige figuur, gemeenschap, werkingh, gebruik der deelen, niet alleen des Scheppers aanzen maar ook zyn oneindige en onbegrypelyke ysheid tegens de Godsverloochenaars, op 't alduidelykst betoogen, en tot zyn dienst en eerbiege uitnoodigen, derhalve moet het voornaamste de der Ontleed-kunst zyn ter eere Gods, in welke de Ontleeding mag *Wysgeerig* of *Natuurkundig Godgeleerd* genaamt worden, ten uitersten dien- aan alle Liefhebbers van de ware Wysheid en dsgeleertheid. Eersten inzigt.

X. De min voorname inzigte zyn menigvuldig, der welke wy het eerste stelle de gezondheid (die er andere voor het voornaamste einde houden:) dat 't maakzel van 't Menschelyke lighaam beorlyk gekent zynde, de ziektens gemakkelykker rden voorgekomen en schielyker en beter gene-: van welk inzigt de Ontleding (*a*) *Geneeskundig* naamt word. 't Eerste inzigt van de min voornamen.

X. 't Tweede, indien men op 't bevel van de Oigheid de dooden lighamen opent, om de oorzan te onderzoeken, van een geweldige of verdagte od, ten einde een waar verhaal van de beschoung, en een regtmatige uitspraak mag gegeven worn; of de afgestorvene door een aangebragte wond; 't Tweede inzigt.

A 2 venyn,

(*a*) Anatomia Medica,

venyn, of ander geweld, dan of hy door een [..]wendigen oorzaak is overleden (dat zekerlyk zo[..]der een nette kennis der Ontleed-kunst niet kan g[..]schieden.) En deze Ontleeding mag *Wet* en *Reg[..]kundig* genaamt worden, aan de Rechtsgeleerde t[..] uiterste voordeelig; die door dezelve ook wys[..]lyker van de onmagt, onvrugtbaarheid, oorzak[..] van egtscheiding, 't voorgaande leven van de vru[..] en andere gevallen, die men (*a*) *Genees-Wetkund[..]* noemt, kunnen vonnissen.

't Derden inzigt.

XI. Ten derden, wanneer men de lighamen g[..]storven door ziektens opent, om de oorzaken v[..] de ziektens en de dood te onderzoeken. Welk[..] Ontleed-kunst men werkstelligen noemt; om dat [..] in de Genees-oeffeninge een groote nuttighed heef[..] dewyl door haar veele verborgene oorzaken der zie[..]tens ontdekt zyn, en nog by wylen ontdekt wo[..]den, die anders zouden verborgen gebleven zyn[..] waar door zy dan ook naderhand gelukkiger worde[..] genezen: by voorbeeld van de Steen der Blaas, Ette[..] borst, Buiks-water, Breuken, Valvliezen, (*b*) Graauw[..] oogigheid, doorboring, en van veele anderen.

Hoe veelderley de Ontleed-kunst is.

XII. Zo dat, wegens verscheide inzigten, [..] Ontleed-kunst dan *Wysgeerig*, *Natuurkundig*, [..] *Gods-kundig*, dan *Wet-kundig*, *Genees-Wet-kundig[..] Regt-kundig*, dan wederom *Genees-kundig* mag genaam[..] worden. Daarenboven word by wylen de Ontleed[..]kunst *bespiegelende* of *beschouwende* geheete, wan[..]neer sommige uit de beschouwinge der lighamen[..] die anderen openen, en uit de boeken, de zamen[..]stelling van 't Menschelyke lighaam leeren; voor zo[..]ver als 't yder voor zyn oogmerk goed dunkt, en[..] zulken kunnen *bespiegelende Ontleedkunders* genaam[..] worden: in welke zin veele gezegt worden de Ont[..]leed-kunst te weten, die nochtans met de snyding der lighamen zig noit bemoeit hebben, dog wanneer wy ons oeffenen, met de doode lighamen te openen, de deelen konstiglyk te Ontleeden, te beryden, en neerstelyk te onderzoeken, word die Ont[..]leeding

(*a*) Medico legales. (*b*) Glaucoma,

ding werkende of oeffenende genoemt en zulke
rden (*a*) oeffenende Ontleeders genaamt.

XIII. Waar uit het blykt, dat de nuttigheid van Nuttigheid deszelfs.
Ontleed-kunst zeer groot is, en niet alleen be-
ort tot de Wetenschappen der Medicynen, maar
de Wetenschap des zelfs zeer nut ook is aan de
odsgeleerden, Rechtsgeleerden, en Wysgeerigen.
ant het is zeker dat de Geneesheeren en Heel-
eesters met een goet gemoet deze niet konnen ont-
eeken, indien zy de konst die zy handelen, niet
schaaden van 't Menschelyke geslagt; maar be-
orlyk begeeren te oeffenen, want gelyk 't (*b*) Com-
of (*c*) Magnetischen naald aan de Stuurman
n 't Schip, alzo is de Ontleed-kenning aan de Ge-
es- en Heelmeesters noodig, alschoon dat zommi-
n onwetende, en kwaadaardige, daar mede spotten,
deze nuttige konst, schandelyk trachten te laste-
n.

Van de Werktuigen der Ontleed-kunst.

IV. DEwyl wy in de Ontleed-kunst de Werk- Werktuigen.
tuigen, gelyk boven (vers 4.) gezegt is,
et konnen ontbeere, door dien zonder deeze geen
yding, onderzoeking, ofte vertooning der deelen
n geschieden, zo moet een Ontleeder van be-
vame werktuigen voorzien zyn; van welke zommige
ntleeders, zeer veele uitgevonden hebben; schoon
s de volgende schynen genoeg te wezen.

XV. Ten eersten een (*d*) Bank of (*e*) Ont-
ed Tafel daar 't lighaam opgeleit word, daar na
n (*f*) Plank of Tafel bekwaam tot de openingen
n de levendigen dieren, en (*g*) touwen om de-
te binden. Daar na eenige regte (*h*) Messen
e (*i*) Scheermessen, alleenelyk aan een zyde
ydende, [want de wederzyds-snydende, gekrom-

(*a*) Anatomici Practici. (*b*) Pyxis Nautica. (*c*) Acus Magne-
a. (*d*) Tabula (*e*) Mensa Anatomica. (*f*) Asser. (*g*) Funes.
) Cultri. (*i*) Scalpelli.)

de, en anderen acht ik overvloedig en minder b kwaam in de Ontleedkonst] ook kleinen en grooten, fyne, en stevige. Vervolgens word 'er een (*a*) Schaar een (*b*) Korentang een (*c*) Trek-tang, (*d*) Hake (*e*) Styletten van verscheiden dikten, en (*f*) Ve kens borstels vereist, om eenigen Buisen der deelen te ontdekken, ook eenige regten en gekromde Naa dens, met een sterken draad tot verscheide gebruik als mede groote en dikke Knopspelden.

Daarenboven een Zaag, Snymes, of Bytels m een Knots, of Hamer, en een Heftuig om 't be keneel te openen, ook Pypen van verscheide groot om de Vaten, de Buisen, Blaas, Maag, Da men, ende Longen, op te blazen welke laatst nochtans gemakkelyker met een bekwaame Blaa balk worden opgespannen.

XVI. Eindelyk worden de Vergrootglaasen, ze nuttelyk gebruikt, om de zeer kleinen deelen naauw keuriger te onderzoeken; Als ook groote Spuiten van de welken, der op zyn minst twee worden ve eist, met pypen van verscheiden grooten en wytt van dewelke d'eene, om 't Was, en de ande dient om andere vogtigheden in te spuiten, daar wor ook een byzondere yzere Pyp vereist, om de kw in de Vaten de schieten. En ten laatsten Sponz om de vogtigheden op te droogen, en de vuiligh den af te vegen; een Oly-steen, en een Leer om d Messen te scherpen; Booren van verscheide groo ten, en andere Werktuigen, om de beenderen doorbooren; Kopere draden, en tangen om 't g raamte te maken of op te rechten. Eindelyk ka ook de (*g*) Lugtpomp, om de vaten te vullen, en to meer andere gebruiken, zeer fraai te pas komen Ja in de Ontleeding kan de Ontleder niet weze zonder schort en mouwen, om de vuiligheden va de kleederen af te weeren: gelyk ook verschei de potte, schotels, en andere gebruikkelykheden naar de zin, 't gemak, en plaizier, van de Ont leeder dikwils noodzakelyk zyn.

Va

(*a*) Forfex. (*b*) Vollella. (*c*) Forceps. (*d*) Hamuli. (*e*) Styl (*f*) Setæ. (*g*) Antlia pneumatica.

Van de uiterlyke benamingen en verdeelingh van 't menschelyken Lighaam.

XVII. DEze beschreven zynde, oordeel ik 't voordeelig te wezen, eer dat wy ot het onderzoek van de deele des Menschelyke Lighaams voort-varen, voor af van de *uitwendige* benaminge van 't *Menschelyke Lighaam* te handelen, waar wy nu niet de gemeenste, en aan ieder meest ekent; nog ook niet die, welke in een byzondere onderzoeking der deelen; als in 't Oog, Neus, Oor, &c. moeten aangewezen en uitgeleid worde, naar alleenlyk de moeyelykste, en die aan ieder iet bekent zyn, zullen wy hier op tellen, van de nderen zullen wy, op zyn plaats handelen. Van de Uiterlyke benamingen des Menschelyke lighaams.

XVIII. Het Menschelyk Lighaam word verdeeld in (a) Tronk (of Romp) en (b) Ledematen of (c) Uitsteekels. De *Tronk* bestaat uit het (d) Hooft, den (e) Hals, (f) Borst, en de (g) Buik, maar de (h) Ledematen yn of opperste, of onderste, de eerste worden (i) Armen of (k) Handen, en de anderen (l) Voeen genaamt. Verdeling.

XIX. Voor eerst zyn in het Hooft aan te merken, 't (m) Haar-achtige deel, en het niet Haar-achige deel, (n) 't Aangezigt genaamt; daarna 't (o) Voorhooft, (p) Achterhooft, de (q) Slaapen, n de (r) Kruin, de (s) Mond, de (t) Wangen, n 't (v) Hol in de opperste lip, de anderen deeen zyn bekent aan een ieder. In den Hals, de (w) Strot, den (x) Adams Appel, en den (y) Nek. In de Borst, 't (z) Herte putjen, en de (a) Borstngewanden.

 In

(a) Truncus. (b) Artus. (c) Extremitates. (d) Caput. (e) Collum. (f) Thorax. (g) Abdomen vel Venter. (h) Artus. (i) Brachia. (k) Manus. (l) Pedes. (m) Pars Capillata. (n) Facies. (o) Sinciput. (p) Occiput. (q) Tempora. (r) Vertex. (s) Bucca. (t) Mala. (v) Philtrum seu lacuna. (w) Iugulum. (x) Pomum Adami. (y) Cervix. (z) Scrobiculus Cordis. (a) Præcordia.

In de Buik, (*a*) 't Middel boven buyks ryk, (of opperbuyks ryk) de (*b*) boven buyks zyden, (*c*) 't Navel ryk, (*d*) 't Boven buyks ryk, (*e*) Darmryk, de Lenden, (*f*) de Liessen, de (*g*) Schamelykheid, de (*h*) Bilnaat, en 't (*i*) Heupe ryk (*k*).

XX. In de (*l*) Opperften Ledematen, de (*m*) Schouwder, (*n*) Oxel, 't (*o*) Oxel haair (*p*) den Arm, (*q*) den Elleboog, de (*r*) Voorhand, de (*s*) Naarhand, 't (*t*) Hol en de rug der Hand, en de (*v*) Vingeren.

In de (*w*) Onderste Ledematen (zyn aan te merken) de (*x*) Deye, de (*y*) Knie, 't (*z*) Been, of Scheen, (*a*) Enkelen, (*b*) Voorvoet, (*c*) Naarvoet, 't (*d*) Hol der Voet, en de (*e*) Toonen.

Van de (*f*) Enkelde Deelen.

XXI. WY zouden nu wel in order konnen voortvaren tot de gemeene dekzelen des Lighaams, en van deze tot de inwendige deelen; maar om dat de Leerlingen beter de zamengestelde deelen verstaan, als zy eerst een denkbeeld van de Enkelen deelen hebben, hier om zullen wy alhier 't eerst van deze handelen.

De enkelde vaste deelen.

XXII. Alle de deelen van ons Lighaam zyn vasten, of behoudende, of zyn vloeibare of behouwdene, de vasten worden wederom in (*g*) enkelde of eendaantige (*h*) en meerdaantige of zamengestelde (*i*) en organyke deelen verdeeld. Tot de Enkelde indien wy behoorlyk willen spreeken, zoude niet anders als de (*k*) Vesẽlen behooren, uit welken allen de

(*a*) Regio epigastrica. (*b*) Hypochondria. (*c*) Regio umbilicalis. (*d*) Regio hypogastrica. (*e*) Regio iliaca. (*f*) Lumbi. (*g*) Inguina. (*h*) Pubes. (*i*) Perinæum. (*k*) Regio ischiatica. (*l*) Artus superiores. (*m*) Humerus. (*n*) Axilla. (*o*) Ala. (*p*) Brachium. (*q*) Cubitus. (*r*) Carpus. (*s*) Metacarpus. (*t*) Vola & dorsum manus. (*v*) Digiti. (*w*) Artus Inferiores. (*x*) Femur. (*y*) Genu. (*z*) Crus. (*a*) Malleoli. (*b*) Tarsus. (*c*) Metatarsus. (*d*) Planta pedis. (*e*) Digiti pedis. (*f*) Partes simpliciores. (*g*) Similares sive simpliciores. (*h*) Compositæ vel dissimilares. (*i*) Organicæ. (*k*) Fibræ.

anderen deelen door een wonderlyke konst zyn
mengesteld: nochtans brengen de Ontleders ook
er toe, in een ruimer en gezonder zin alle de naar-
lgende deelen, als Enkelde of eendaantige, naar
uitwendige gedaante, dat is, eenvoudiger als de
dere werktuigen, gelyk als een Vinger, Hand, 't
ert, de Long &c. Dewyl deze, schoon allen
et over-al, tot de zamenstelling derzelver bykomen,
danige zyn Slag-Aderen, Aderen, Zenuwen,
liezen, Banden, Spieren, Peesen, 't Vet, Wa-
r-vaten, Melkvaten, uitlosende Buisen, Beende-
n, Kraek-been, Nagels, Haaren, Klieren: ende
deren vaste deelen stellen zy onder de zamengestelden
Werktuigige deelen, welke zy wederom in Edelen en
n-edelen verdeelen, naar mate zy meerder of min-
r gebruik of noodzakelykheit tot 't leven hebben.

XXIII. (*a*) Een Vesel is 't alderenkelste deel, Van de Vezelen.
n gelyk een fynen draad, geschikt zynde tot de za-
enstelling van andere deelen. Hier om zyn zom-
ige Veezels hard, gelyk als Beenagtig, de anderen
n week in de vorderen deelen.

XXIV. De (*b*) Slag-aders zyn zamentrekkende Wat een Slag-ader is.
oppende vaten, overbrengende 't bloed van 't Hert
t allen de anderen deelen. Doch de (*c*) Ade- Aderen.
n zyn vaten, wederom brengende 't bloed van alle
deelen naar 't Hert.

XXV. De (*d*) Zenuwen zyn ronde, witten, dee- Zenuwen.
n, van de Hersenen, en 't rugge-merg naar alle
deelen van 't Lighaam uitgebreid, dienende tot
gevoel en de beweging.

XXVI. De (*e*) Vliezen zyn deelen, gelyk een lin- Vliezen.
en lap uitgespannen, geschikt tot verscheide gebrui-
en. (*f*) De Rokken verscheelen niet van de Vliezen, Rokken.
(*g*) Banden verscheelen ook nauwlyks van dezen, ten Banden.
in gebruik, en verkryge eigentlyk deze naam, wanneer
de deelen, byzonder de beenderen te zamen voegen.

XXVII. De (*h*) Spieren zyn die roden deelen die Spieren,
y Vlees noemen, en de werktuigen van de bewe-
ng makende.

(*a*) Fibra. (*b*) Arteriæ. (*c*) Venæ. (*d*) Nervi. (*e*) Mem-
anæ. (*f*) Tunicæ. (*g*) Ligamenta. (*h*) Musculi.

Peezen. De (*a*) Peeze zyn Witte, verlengde, gemeene harde en taye deelen der zelven, hun uiteindens het meest uitmakende.

't Vet. XXVIII. (*b*) *'t Vet* is een Olyachtige, en dikk zelfstandigheid, afgescheiden en vergaderd in Vlie achtige blaasjes, tot veelderlei gebruik: van wel

Merg. 't (*c*) Merg der beenderen bykans niet, 't en z naauwlyks in dunnigheid verscheelt.

Water-vaten en Melk-vaten. XXIX. *De* (*d*) *Water-vaten*, zyn heelen dunn helderen Buisjes, een dun by kans waterachtig vogt, va de deelen naar 't Hert overvoerende. De (*e*) Melk vaten zyn diergelyken Buisjes, die de Chyl, (dat is een Vogt van een Melk-achtige koleur) van de ver teerde voetsels voortkomende uit de darmen opzui gen, en dat zelve naar de Borst-Buis overvoeren.

Uitlozende Buizen. XXX. De (*f*) Uitlozende Buizen worden ge zegt Pypen, ontfangende een vogt, afgescheiden wordende in zekere klieren en anderen ingewan den, 't welk zy in de toegeschikte plaatzen uitloozen.

Beenderen. XXXI. De (*g*) Beenderen zyn de alderhardste en witste deelen van 't Lighaam, geschikt om de weeke deelen te ondersteunen en te beschermen.

Kraak-been. En de (*h*) Kraak-beenderen noemen wy over-eenkomende deelen met de Beenderen, buigzaam, glat en uitgebreid, doch niets merg-achtig in haar bevattende, dienende tot verscheide gebruik.

Nagels. XXXII. De (*i*) Nagels komen eenigzints overeen met de Kraak-beenderen, en zyn hoornagtige plaa-ten, geplaatst aan de uiteindens der Vingeren en Too-

Hayren. nen, der Handen en Voeten, de (*k*) Hayren zyn Vezels buiten de Huid in verscheide deelen van 't Lighaam, doch voornamentlyk 't langste in 't Hooft uitwassende.

Klieren. XXXIII. De (*l*) Klieren zyn deelen van een by-zonder gestel (of gelyk de Ouwden hebben gezegt een byzonder vlees) uit een verzameling van de alderkleinste Slag-aderen, Aderen, Zenuwen, en ook veeltyds uit een uitlossende Buis, te zamen ge-

steld

(*a*) Tendines. (*b*) Pinguedo. (*c*) Medulla. (*d*) Vasa Lymphatica. (*e*) Vasa lactea. (*f*) Ductus excretorii. (*g*) Ossa. (*h*) Cartilagines. (*i*) Ungues. (*k*) Pili. (*l*) Glanduiæ.

eld, bekleet zynde met haar eigen Vlies: verheide van afbeeldsel, koleur en dikte, tot verheiden gebruik, dog meerendeels tot de afscheiing van een byzonder vogt dienende. Doch van le deze enkelde deelen, zullen wy breder op zyn aats verhandelen. *

XXXIV. De Vloeibare of behoudene deelen zyn, e Chyl, Melk, Bloed, Wey, Water, Geesn, Speeksel, Gal, 't Vogt van de Scheil Klier, laag, Darmen, Slok-darm, Herzenen, Oogen, orst, 't harte Sakje, Buik, scheede Vlies der allen, met het vogt der Voorstanders, 't snot der Neusgaten, 't vogt der Amandelen, Gelederen, Vatergang, Scheede der Lyfmoeder, 't Smeer der Ooren, de Pis, en 't Sweet. Vloeibaren of behoudene deelen.

XXXV. Gemeenelyk word de Ontleed-kunst erdeeld in Osteologia of beschryving der Beenderen, ie de eigenschap der harde, en Sarcologia die 't vezen der zagten deelen uitlegt. Wy hebben 't noig geoordeeld voor eerst te handelen van de eerste, m dat zy tot Grondbeginzel en steunzel dienen, an de anderen, die gevolgelyk naar de kennis er eerste gemakkelyker kunnen begrepen worden. Verdeeling van de Ontleed-kunst.

Van de (*a*) Been-beschryving,

En voor eerst

Van de Beenderen in 't algemeen.

XXXVI. Wie een volkomen wetenschap van de Ontleeding des menschelyken Ligchaams verlangt te weten, dient voor af een nette kennis, der beenderen te hebben.

XXXVII. 't Voorwerp der Beenkenning zyn zo versche als drooge Beenderen (als vers 31) van ouden en kinderen: tot welke ook behoren 't Beenlies, Merg, Banden, en Kraak-Beenderen. Voorwerp van de Osteologiæ.

XXXVIII.

(*a*) Osteologia.

* Vide de hac re differt, sub præsidio nostro habita de cra GlaudaKe appellatione.

Geraamte.

XXXVIII. De verzameling of de konstelyke zamenvoeging der Beenderen, gelyk aan de Natuur, wort een (*a*) Geraamte genaamt.

Tweevoudigen aanmerkingen.

XXXIX. De Beenderen worden bespiegelende of werkende wyze aangemerkt; de eersten indien wy alleenlyk het uitterlyke maakzel en gebruik derzelver onderzoeken; dog op de anderen indien men ze 1. verbreekt om hun inwendig gestel te beschouwen, 2. wanneer men omtrent de Leeden de Banden doorsnyt; om 't maakzel der Gelederen te beschouwen. 3. Wanneer men ze bereit, om ze elk byzonder te bewaren, of om 'er een geraamte van zamen te stellen.

Selfstandigheid.

XL. De (*b*) *Selfstandigheid* der Beenderen kan of (*c*) *Schei-kundig* of (*d*) *Ontleed-kundig* aangemerkt worden, dit word beter volbragt in de Beenderen der Vrugten, en der Kinderen, maar namentlyk 't eerst of scheikundig, in de Beenderen der ouden.

Stof-scheikundig onderzoek.

XLI. Indien men ze door een Stof-scheikundig onderzoek in een krom-hals werpt; leveren zy by verscheide trappen des vuurs, Water, Zout, Geest, Oly, naarlatende de aarde in de krom-hals over, de geest kan wederom in Water, Zout, en Oly ontbonden worden: hier om bestaan zy uit vier beginzelen, zeer vast tot een zo harden Selfstandigheid te zamen gedrongen.

Ontleed-kundig onderzoek.

XLII. Indien men ze door 't Ontleed-Mes onderzoekt, *zyn ze in 't begin hunner teeling aan de Vliezen gelyk, welke uit verscheide Vezelen, en alderfynste vaten zyn zamengesteld: van welke zy hun voedzel en wasdom ontfangen. Deze Vezelen en Vliezen worden allenkskens Kraak-beenig en maken als kleine Plaatjes of Schilfers: welke wederom met een nieuwe opdekkingen en ophopingen † van andere Vezelen en Schilfers worden bedekt, die eindelyk steviger wordende, en door middel van Nagel

(*a*) Sceletus vel Sceleton. (*b*) Substantia. (*c*) Chymice. (*d*) Anatomice.

* Vid. Harvæus de Gener. animal. Exercitat. LVI. Kerkring Osteogenia fœtus. Ruyschius Thesaur. Anat. VI. Tab. I. II. III.

† Malpighius Anatome Plantarum.

el-gelyke Vezeltjes vast en tot een gedrongen zyn-
: een been ‡ uitmaken; 't welk hoe dikker, het
oe menigvuldiger Schilfers op elkanderen leg-
ende heeft. §

XLIII. De Beenderen verscheelen in getal, groo-
en, holligheden, maakzel en gebruik, gelyk duide-
k zal blyken, uit de eigen onderzoeking der zel-
er. Doch voor dat wy tot der zelven overgaan
enen wy noch eenigen algemeenen dingen van de
eenderen voor te stellen. Onderscheid.

XLIV. In yder been is aan te merken, 1. 't been
elfs, 2. de voor komende holligheden in dat zelve,
de t'zamen voeging der zelven, en ten 4. 't ge-
uik. Byzonderheden der Beenderen.

XLV. In 't been zelfs merken wy 3. dingen aan:
erstelyk, 't Lichaam des Beens, dat *Galenus Dia-
physis* noemt. 2. De (*a*) uitwassen, en ten derden,
en (*b*) aanwassen.

XLVI. *Diaphysis*, of 't Lichaam des Beens is 't
oornaamste en grootste deel des beens, 't welk 't eer-
e verhard is in de kinderen, en is 't Grondbegin-
el van de anderen.

XLVII. Den uitwas is een uitsteekzel of uitwas-
ng des Beens, voort komende uit 't Lighaam,
(6.) wiens waren uitgroeyend deel het is, gelyk een
k een uitgroeyend deel des booms is. Uitwas of Apophysis.

XLVIII. Het heeft verscheiden bynamingen.
Want Processus, Prominentia, Protuberantia Emi-
entia, Tuberculum en Tuberositas, beteekenen een
't zelfde by de Ontleeders*, namentlyk uitwas.

XLIX. Den Uitwas verkrygt om de verscheiden
aatzing, gebruik en gedaanten, verscheiden by-
mingen, want zommige worde (*c*) ravensbek-
gen, (*d*) mam-achtigen, of (*e*) tepel-achtigen,
(*f*) kraay-bekkigen, (*g*) kroon-achtigen, (*h*) priem-
htigen, (*i*) knokkel-achtigen, (*k*) vleugel-wyze,
(*a*) tand- Bynamingen van Uitwassen.

‡ Galiardi Anat. ossium part. Cap. 1. Obs. II.
§ Havers Osteologia
* Administ. Anat. V.
(*a*) Apophyses. (*b*) Epiphyses. (*c*) Coracoïdes. (*d*) Mammil-
es. (*e*) Mastoides. (*f*) Glenoides. (*g*) Coronoides. (*h*)
yloides. (*i*) Condyloides. (*k*) Pterygoides.

(*a*) tand-achtigen, (*b*) anker-gelyke, (*c*) doorn-achtigen, (*d*) rechten, (*e*) ſchuinſe, (*f*) dwerſe, en (*p*) oppervlakkigen uitſteekſels genoemt &c. Sommigen worden ook 't (*h*) Hooft, den (*i*) Hals, of Nek, (*k*) Knokkel, (*l*) Kroon, (*m*) Doorn, (*n*) Lippen of opperſte en onderſte rand, en (*o*) Draayers genaamt: gelyk zy allen zullen aangewezen worden in de eigen verhandeling der Beenderen.

Het gebruik der uitwaſſen.

L. 't Gemeen gebruik der Uitwaſſen is: 1. Om te dienen tot een beter geleding, 't zy die met of zonder beweging is. 2 Om gemakkelyker beginzels en inplanting te geven aan de Spieren, 3 De andere deelen te beſchermen, doch 't byzonder gebruik der Uitwaſſen zal in 't eigen onderzoek der Beenderen aangewezen worden.

Aanwas of Epiphyſis.

LI. De (*p*) Aanwas (vers 45.) is een aangegroeit beenken aan een groot of principaal been (46.) door tuſſenkoming van een Kraak-been: aan 't welke in de Jonge Kinderen niet is gemeen; maar enkelyk door een tuſſenkomend Krakebeen aangevoegt: hier om wort het ook een aanvoegſel des beens genaamt.

Aanmerkingen omtrent de aanwaſſe zyn verſcheide.

LII. De Voornaamſte om aan te merken omtrent de Aanwaſſen zyn.

1. Dat zy allen Kraak-been-achtig zyn in de jongen Kinderen: die allengskens wel verharden, maar nochtans ſponſiagtig blyven.

2. Dat veelen Aanwaſſen in de ouden veranderen tot uitwaſſen.

3. Dat zy niet door een effen, maar door een ruuwe oppervlakte of onderlinge invoegingen met 't Lighaam des beens zamen groeyen.

4. Dat de zamenvoeging, en den aart der zelven, beter blykt in de beenderen der Jongen, als van de Ouden.

5. Dat ook 't Lighaam des beens omtrent deze zamenvoeging ſponſiachtig en dun is.

LIII. 't

(*a*) Odontoides. (*b*) Anchoroides. (*c*) Spinoſæ (*d*) Vectæ. (*e*) Obliquæ. (*f*) Transverſæ. (*g*) Superficiales. (*h*) Caput. (*i*) Collum ſive Cervix. (*k*) Condylus. (*l*) Corone. (*m*) Spina. (*n*) Labrum vel ſupercilium. (*o*) Trochanter. (*p*) Epiphyſis.

LIII. 't Gebruik der Aanwassen (vers 51.) is ver-eiden in de Ouden en Jongen. Het gebruik der aanwassen in de oude.

LIV. In de Ouden.

1. Zy schynen te dienen voor een dekzel aen de -rgh-achtige beenderen, op dat 't mergh daar niet vloeye.

2. Dienen zy door hunnen breete aan 't gestel Leden met beweging; om hunne beweging ze-der te maken.

3. Dienen zy door hunne gaatjes tot ligtigheid beenderen.

4. Door haar uitsteekzels omtrent de peezen, ver-erderen zy de kragt der spieren.

5. Zy geeven een breeder plaats van inplanting, de uit-eindens der spieren.

6. Zy geven aan de banden tot de geleding die-nde een vasten hegting; en aan de bloed-vaten ingang.

LV. De nuttigheden (van de aanwassen) in de kin-en zyn. In de kinderen.

1. Op dat deze door de Week-achtigheid der aan-ssen gemakkelyker, zouden kunnen gebogen, in een nauwer plaats beslooten worden.

2. Op dat de beenderen, zo lang een mensch groeit, nakkelykker zouden konnen verlengt, en tot een wame groote uitgebreit worden.

3. Op dat zy in de kinderen, de menigvuldige n-breuken zouwde beletten, die anders door haar wils vallende, haar veeltyds zoude gebeuren.

LVI. De (*a*) holligheeden (44) zyn gemaakt ee-e tot de geledinge en eenige tot andere oorza- Van de holligheden.

1. De eerste worden (*b*) knokkels genaamt, per zynde in de verze-beenderen als in de gedroog-: om dat de kraak-beenige uitsteekzels in deze g zyn, door welke de geleding vaster word. Zy ouden in zig een slymachtig vogt, uit byzondere eren, Slymachtige gezegt *, en in de banden der eederen afgescheiden, 't welk de benen tot hun-n gemakkelyker beweging glibberig maakt.

LVII. De

(*a*) Cavitates. (*b*) Cotyle vel Glene.

* J. Havers loc. citat.

Van de holligheden niet dienende tot de Geleding.

LVII. De holligheden niet dienende tot de geleding zyn in, of uitwendig. Deze, indien zy groot zyn bevatten in zig 't merg; maar indien ze klein zyn een Rood merg-achtig zap, en worden Celle-ties of holletjes der beenderen genaamt.

LVIII. De uitwendigen naar de verscheidentheid der Figuur noemt men een Kuil, Grep, Gat, Goot, Groeft, Voor, en Insnyding.

LIX. De zamenvoeging of de geledingen der beenderen, (44.) van dewelke veele schryvers, voor de eigen uitlegging van 't geraamte of der beenderen verhandelen, kan nauwlyks van de Leerlingen begreepen worden, in dien zy niet eerst, in de eigen kennisse der beenderen onderwezen zyn; daarom zullen wy van de geledingen, in 't einde van de beenbeschryvinge verhandelen, en nu tot de uitlegging van 't (*a*) Geraamte voortvaren.

Van 't (*b*) Geraamte.

Verdeeling.

LX. 't GEraamte word verdeeld in Hooft, Tronk, en uitsteekzels, of Ledematen.

LXI. Het hooft is, 't welk op 't Opperste of eerste Wervelbeen van den hals staat, en word verdeeld in bekkeneel en kaaken.

Van 't Bekkeneel.

LXII. 't Bekkeneel is het deel des Hoofts, die grooten Been-achtigen holligheid uitmakende, die de Herzenen ook besluit, en derhalven alle beenderen, welke behooren, om deze holligheid te maken, worden van ons beenderen, van 't bekkeneel genaamt.

Wat 'er is aan te merken in 't Bekkeneel.

LXIII. Wy bemerken in 't zelve aan zyn eironde gedaante: zyn buitenste oppervlakte uit, en de binnenste ingeboogen; groote, ongelyke dikte, zelfstandigheid bestaande uit een dubbelden in en uitwendige plaat, met een tussen-gevoegt Tafel-scheidzel of spongieuse holligheid; zyn zamenstel uit verscheiden beenderen, zamenvoeging door Naden; en het gebruik.

LXIV. De

(*a*) Sceleton, (*b*) Sceletum.

LXIV. De Beenderen van 't *Bekkeneel* (v. 62.) agt in getal; namentlyk, (*a*) '*t Voorhoofts-e*, *twee* (*b*) *Wand-beenderen*, *twee* (*c*) *Slaap-deren*, '*t* (*d*) *Agterhoofts-been*, (*e*) *Wigge-been* (*f*) *Zeef-been* *. — **Getal van de Beende-ren des Bek-keneel.**

LV. 't (*g*) *Voorhoofts-been*, dat men ook *Kroon-* noemt, is het eerste Been van 't *Bekkeneel*: tyts enkeld in de ouden, zomtyts tot aan de *es* gespleeten. In *dit* merken wy aan, de *Plaat-r*, *Afbeeldzel*, *Zamenhegting*, *Gestalte* in de Kin-n, *Dikte*, *Inwendige Oppervlakte*, in *welk* zyn te teekenen een *Kuil*, en *Uitsteekzel*, aan *welke* begt is de (*h*) *Langagtiger Groef* van 't (*i*) *Dikke zen-vlies*. — **'t Voor-hoofts-been.**

n de *buitenste Oppervlakte*, word aangemerkt, *Plaats*, alwaar gelegen zyn de *Voorhoofts-* en *p-Spieren*, ende ook den *Kraak-beenigen ring* de *Katrol-Spier* des Oogs; *Zeven Uitwassen*; de welken *Zes* dienen om de *Hollen* te ma-; en 't *Zevenden* ondersteunt de *Beenderen* van *Veus*: ten laatsten de *Voorhooft Hollen*, met het uik derzelve §.

XVI. De (*k*) *Wand-beenderen*, ook *Opperhoofts-deren* gezegt, maaken uit 't 2. en derde Been, 't *Bekkeneel*; in welken wy aanmerken, de *tzing*, *Afbeeldzel*, *Grootheid*, *Zamenvoeging*, *Dik-Buitenste Oppervlaktte*, in *welk* geplaast is een elte van de (*l*) *Hooft Slaap-Spier*; *binnenste Op-vlakten*, in *welke Kuilen* en *Groeven* zyn, in — **Wand been-deren.**

B gedaan-

Os frontis. (*b*) Duo ossa parietalia. (*c*) Duo ossa tem-a. (*d*) Os occipitale. (*e*) Os sphenoides. (*f*) Os Eth-s. (*g*) Os Frontis. (*h*) Sinus longitudinalis. (*i*) Dura (*k*) Ossa parietalia seu ossa Bregmatis & sincipitis. usculus temporalis seu Crotaphitis.

ommigen Schryvers geven nog verscheiden anderen na-aan de Beenderen van 't Bekkeneel, als die wy hebben ard; dog om dat zy naauwlyks by de practizyns voor-n, en verwerring aan de Leerlingen geven, daarom heb-y 't noodiger geoordeeld alhier deze over te slaan, en de gebruikelykste te behouden.

an de gaten, en hun gebruik: zullen wy gezament-o wel van dezen, als van de anderen Beenderen des Bek-s, hier naar verbandelen.

gedaante van boomtjes, ingedrukt door de *Si*-*aderen*; ten laatsten de *Opening* van *'t Voorhooft* de Jonge kinderen *Fontenella* of (*a*) *Kloppende j*-*tein* genaamt.

Slaap-beenderen.

LXVII. De (*b*) *Slaap-beenderen*, ook (*c*) *Schub*- (*d*) *Steen-agtigen* gezegt, maken uit 't 4. en 5. *Be*- in deze merken wy aan de *Plaatzing*, de *zeer* *geregelde gedaante*, *zamen-voeging*, *Schub*- *Steen-agtige zelfstandigheid*, den *stant* in *jonge K*-*deren*, uit een *Schub*- en *Steen-agtig gedeel*- (*e*) *Vier uitsteekzels*, 't (*f*) *Juk agtige*, 't (*g*) *Ma*- of *Tepelagtige*, '*t* (*h*) *Priem-agtige*, en '*t* (*i*) *Steen*- *tige*; de *Plaats*, alwaar de *onder Kaak* word zamen- voegt; de *Gehoorweg*, de *plaats* alwaar de *band* 't oor word ingeplant, by 't *Mam-agtig uitsteekz*- (*k*) *Kaps gewyzen kuiltjes*, alwaar de *zydelyke gro*- van 't *harde Herzen-vlies* geplaast zyn; de *inf*- *ding* in '*t Mam-agtig Uitsteekzel*; alwaar d- *Twee-buikigen Spier* zyn begin neemt, de *Ka*- in welk de *Groef* van de *Strot ader* verborgen l- de *Groeven* in '*t Mam-agtig uitsteekzel*, tot in *Holligheid* van de Trommel doorgaande.

De beenderen van 't gehoor.

LXVIII. In '*t Slaap-been*, en voornamentlyk '*t Steen-agtige* gedeelte; is nog aan te merken, *Holligheid* van de *Trommel*, en *in dat*, de *Be*-*tjes* van '*t Gehoor*, gemeenlyk vier en zo veel a- merkelyke *gaatjes*. 't Eersten van deze *Been*-

Eerste beentje den hamer.

wort den (*l*) *Hamer* genaamt; in welk aan merken is, '*t Hooft*, den *Hals*, '*t Hand-vat*, mengevoegt met het *Vlies* van de *Trommel*. (*m*) *Tw*- *Uitwassen*, *welkers* langste *Raviana*, naar zyn *Uitv*- *der* genaamt word, * dienende tot de inplantin- van de *buitenste Spier* des hamers.

Tweede beentje het aanbeeld.

Het tweede (*Beentje des gehoors*) noemt m- 't (*n*) *Aanbeeld*: in *welk* aan te merken is, *ligha*-

(*a*) Fons pulsatilis. (*b*) Ossa temporum. (*c*) Squamosa. Petrosa. (*e*) Quatuor apophyses. (*f*) Jugalis seu zygomatica. Mammillaris seu mastoidea. (*h*) Styloidea. (*i*) Petrosa. Fossæ sigmoideæ. (*l*) Malleus. (*m*) Duæ apophyses. (*n*) Incu-

* Boerhave inst. Med. Cap. de auditu om dat 't afbeel- deszelfs tot nog toe by niemand is afgetekent, vertoonen het in de 1. Tafel fig. I. letter d.

ghaam, de *Kuil* voor de geleeding met den *Ha-r*, en twee *Uitwassen* aan wiens langste wort voegt; het derde *Been* den (*a*) *stegel-reep* gezegt. In is aan te merken, *'t hooft* gevoegt aan de *Lang-Uitwas* van *'t Aanbeeld*, *'t Steunzel*, geplaast in ovalen gat van *'t Doolhof*, en twee zydelyke dee-, die de *Inwendige Opper-vlakte* gegroeft heb-n. Dog dat, 't welke veelen voor 't vierde beent-des gehoors tellen, geplaast tussen 't *Aanbeeld*, *Stegelreep*, en 't (*b*) *rond-agtig been* noemen, is geen byzonder beentje, maar alleenlyk een twas, van de *langste* uitwas des *Aanbeelds*.

't Derde beentje den Stegelreep.

't Vierde Beentje 't rondagtigh Beentje gezegt, dog kwalyk.

't Eerste der *Gaatjes* des *Gehoors*: in welk ge-aast is 't *steunzel* van den *stegelreep*, word (*c*) *ova-opening*, en 't twede, 't naasten aan deze, de *ronde opening* genaamt: deze loopt naar de *Schulp*; de andere naar de *Ingang* van 't *Gehoor*: 't derde *t* eindigt, door een *riool*, in de mond, die men *ol* of *Buis* van *Eustachius* noemt; door welke mmigen de *rook* van *tabak* in de mond opgehaald, or de *Ooren* uitlaaten, en de *dove*, met een *o-mond* beter kunnen hooren. Dog 't vierde is n in de holletjes van 't Mam-agtig uitsteekzel. e alle dienen tot het gehoor.

Van de Gaatjes des gehoors.

LXIX. *'t Binnenste deel* van 't *Oor*; word om scheide wonderlyke *kring-wegen*, *'t* (*e*) *Doolhof* ge-amt; in welk aan te merken is de *Holligheid*, 't midden van *'t Doolhof*, den (*f*) *Ingang* genaamt, akt, van wiens eene deel voortkomen drie *half de Kanalen*, de *grootste*, de *middelste*, en de *klein-*, met *vyf openinge* in den *Ingang*; doorgaande: n de andere zyde de (*g*) *Schelp*, die *derdehalf om-ng* uitmaakt, in dewelke 't *binnen-hol*, en *Kanaal*, door de (*h*) *Krul-schilfer* in tweën ver-ld; welkers bovenste in den *Ingang* doorgaande, *Ladder van den ingang*; de *onderste*, door de *ronde ning*, gaande naar de *holte* van de *Trommel*, or *Valsalva*, (*k*) *de Ladder van de Trommel* genaamt word

B 2

a) Stapes. (*b*) Orbiculare. (*c*) Fenestra ovalis. (*d*) Fenestra unda (*e*) Labyrinthus. (*f*) Vestibulum. (*g*) Cochlea. (*h*) Lami-spiralis. (*i*) Scala vestibuli. (*k*) Scala tympani.

word ten laatsten de *weg* van de *gehoor-Zenu*
(1) De gemeene, die *breder* is, in welke de *ga*
jes naar 't *Doolhof.* (2) De *eigen naauste* en *la*
ste, ten deelen, met een *klein gat* in 't hol van
Bekkeneel, ten deelen, in de (*a*) *Waterleiding van F*
lopius eindigende, *Valsalva L. c. Tab. VII. fig.* 4

Agterhoofts been.

LXX. Het (*b*) *Agter-hoofts-been* is het zesde va
Bekkeneel, in welk is aan te merken zyn *Pla*
zing, *Ongeregelde Figuur*; *Gesteltheit* in de jonge K
deren, alwaar 't uit vier stukken bestaat; zyn
menhegting, en aanmerkelyke dikte; zyn drie *U*
wassen, twee *Knokkel-agtige* voor de geleding
't opperste *Wervel-been*, en de *derde*, die tot
(*c*) *Zadel-been* is uitgestrekt. In de *inwendige* opp
vlakte; de gekruiste *gedaante*, aan welke de *Ho*
hol en uitsteekzel van 't *harde Herzen-vlies* gevoegt
en binnen in deze, *vier Uitbollingen*, in welke de agt
ste bollen van de voor *Herzenen*, en de agter *H*
zenen berusten: In de Buitenste oppervlakten, *U*
steekzels, en verscheide *ondiepe kuilen* agter 't *gro*
gat, in welke verscheide *Spieren* van 't *hooft* w
den ingeplant.

Het Bytel. wigge of Steunzel-been 't zevende.

LXXI. 't *Zevende Been* van 't *Bekkeneel*, w
het (*d*) *Bytel*, *wigge* of *Steunzel-been* genaamt; om d
het tussen de andere gelyk een *bytel*, of *wig*
ingehegt is, en om dat het al de andere, en eeni
Beenderen van de *opperkaak* ondersteunt. 't
beeldzel deszelfs is zeer ongelyk, in 't *opperste d*
vertoont het den (*e*) *Paarde-zadel*, of *Turkze zad*
onder welke een *Boezem-hol*, 't *wiggebeen-agti*
gezegt, verborgen is, die zomtyds dubbeld is, en in
Neusgaten doorgaat. Het heeft dertien (*f*) *Uitwass*
inwendig zes (*g*) *Knokkelagtige* by den *Paarde-zade*
en *zeven uitwendig*, onder welke voornamentl
de (*h*) *vleugelwyze* zyn aan te merken; *drie ku*
len, een in de *Paarde-zadel*, en twee in de *vle*
gel-wyze uitwassen.

'tZeef been. 't agtste been.

LXXII. 't (*i*) *Zeef*, of *Spongi-agtig been* maa
't ag

(*a*) Aquæductus fallopii. (*b*) Os occipitale. (*c*) Sella equ
na. (*d*) Os sphenoides vel cuneiforme vel Basilare. (*e*) Se
la equina seu sella turcica. (*f*) Apophyses. (*g*) Glenoideæ, (
Pterygoideæ. (*i*) Os Ethmoides seu cribriforme.

agtste been van 't *Bekkeneel*, in dit is aan te merken de *Uitspanning*, door de *Neusgaten* en *Ooghol-*, *Afbeeldzel*, *Plaatzing*, *Vereeniging*, *Gestaltenis* in een jong kint; Vier *uitwassen*, te weten, den (a) *Hane kam*, 't opperste deel van 't scheidzel der *Neusgaten*, en twee Opperste spongiagtige *Beenderen**; Zeef, 't *holle*, en 't *papier-agtige* of *gladde deel*, onder welk verscheidene *groefjes*; en eindelyk 't byzonder gebruik van zyn verscheide deelen.

LXXIII. Alle deze *Beenderen* zyn in de jonggebooren Kinderen nog niet geheel volmaakt, en vele derzelver bestaan uit verscheide stukken, en hebben ook nog geen *Naden*. In de Kinderen zyn zy niet geheel volmaakt en hebben nog geen Naden.

LXXIV. Dog in de *Ouden* worden voor het meestendeel deze agt beenderen door *Naden* zamengevoegt; welke, of gemeene, of eigene zyn: deze zyn, of waren, namentlyk, als de (*b*) *Kroon-naat*, de (*c*) *Pylnaat*, de (*d*) *Winkel-naat*; of zyn valze of basterde als (e) de *Schub-agtige Naden* der Slaap-beenderen. De gemeene gemeenlyk (*f*) *Dwerze* [het voorhoofts-been in-aangezigt met de ondergelegene beenderen voegende] worden (*g*) *Wig-agtige*, (*h*) *Zeef-agtige*, (*i*) en (k) *Jukagtige* † &c. genaamt, welke nogtans van weinig aanmerkingh zyn. Naden.

LXXV. Tussen de *Naden*, voornamentlyk, de *Winkel* en *Pyl-naat*, worden hier en daar in 't *Bekkeneel* zomtyds eenige kleine beentjes van een onzekere plaatzing, en afbeeldzel gevonden, van zommige (k) drie-hoekig, van andere, naar de vinder, der zelve, *Worminiana* genaamt, [alhoewel aan *Galenus* reets bekent zyn geweest] die van eenige byzonderlyk tegens de vallende ziekten worden aangeprezen. De kragt van eenige Beentjes tussen de Winkel en Pyl-naat.

LXXVI. 't *Gebruik* der *Naden* is, 1. op dat 't 't Gebruik der Naden.

(a) Crista galli. (*b*) Satura coronalis. (*c*) Satura sagittalis. (d) Satura lambdoidea. (*e*) Squamosæ. (*f*) Transversalis. (*g*) Sphenoidalis. (*h*) Ethmoidalis. (*i*) Zygomatica. (*k*) Triquetra.

* Veel houden deze Sponsiagtige Beenderen voor byzondere Beenderen: dog om dat zy in de bejaarde met 't overige geheelte eigen zyn, konnen zy beter voor deelen van 't Zeef-been gehouden worden.

† Zommige tellen nog verscheide gemeene Naden: als Neus, Verhemelt en Traan-beens (Naad) &c. welke nogtans beter onder de overeenkomende (sutura harmonia) worden gesteld.

't harde *Herzen-vlies* aldaar heel vast aan 't *Bekkeneel*, en aan 't *Pan-vlies* zoude konnen gevoegt worden. 2. Om dat, de beenderen van 't *Bekkeneel* aldaar gescheide zynde, in de jonge Kinderen, 't Hooft gemakkelyker zoude uitgezet en groeye kunnen. 3 Om dat de uitwaassemingen (*a*) *Herzenen*, voornamentlyk in de Jonge, aldaar zoude konnen geschieden. 4. Om de groote (*b*) breuken van 't *Bekkeneel* voor te komen. 5. Misschien is 't om dat de (*c*) *Geneesmiddelen* aldaar opgelegt te beter zoude konnen doordringen.

Kaak-beenderen. LXXVII. Van 't *Bekkeneel*, gaan wy voort tot de (*d*) *Kaakbeenderen*: Onder welke wy verstaan de andere Beenderen des Hoofts, gelegen onder het voorste *deel* van 't Bekkeneel, maar tot de holligheid deszelfs niets toebrengende; van welker een de opperste word gezegt, en onbeweeglyk is, de andere de onderste, welke beweeglyk tot veel gebruik is.

Van de lengte derzelve. LXXVIII. De *Lengte* derzelver, is minder als in alle andere dieren, in vergelyking naar de grootte van 't lighaam: buiten twyffel om meerder fraaiheid aan den Mensch te maken.

Beenderen van de opper-Kaak. LXXIX. 't (*e*) Opperste [*Kakebeen*] bestaat uit dertien Beenderen, en zestien (*f*) *Tanden*, wanneer het getal vol is.

LXXX. Onder deze dertien Beenderen zyn er zes gepaart, van de welke de eerste, 't (*g*) *Traan-*, 2. (*h*) 't *Neus-*, 3. (*i*) 't *Juk-*, 4. (*k*) 't *Kaak-*, 5. (*l*) 't onderste *Spongieus*, 6. 't (*m*) *Verhemelt*, en 't laatsten 't *ongepaarde* (*n*), *Ploeg-been*, genaamt * word.

LXXXI. Zy worden in malkander te zamen gevoegt door een *geleeding* gelyk in 't aantasten, die gemeenlyk (*o*) *Overeenkomende* gezegt word.

Eerste paar. LXXXII. 't *Eerste paar*, word *Traan-* of *Nagel-Beenderen* genaamt; in welke wy aanmerken de oorspronk des *Naams*, *Plaatzing*, *Groote* en *Omtrek*

(*a*) Cerebrum. (*b*) Fracturæ. (*c*) Remedia. (*d*) Maxillæ. (*e*) Maxilla superior. (*f*) Dentes. (*g*) Lacrymale. (*h*) Nasale. (*i*) Jugale. (*k*) Maxillare. (*l*) Spongiosum inferius. (*m*) Palatinum. (*n*) Vomer. (*o*) Harmonia.

* Veele onderscheiden deze Kaak-beenderen niet met namen, maar alleen met 't getal, gelyk 't eerste, tweede, en derde paar, enz. 't welk nogtans veeltyds aan de Leerlinge oorzaak, van verwarring en dwaling geeft.

mtrek, *zamen-voeging*, teere *Selfstandigheid*; *oor*, tot 't maakzel van 't *Neus-Kanaal*; gebruikt; eel-konstige hand-oeffening, welke in de Traan-stel aldaar gemeenlyk geschied.

LXXXIII. 't *Twede paar*, zyn de *Beenderen der Neus*; in deze tekenen wy aan, de *Plaatzing*, *Omtrek*, *Figuur*, *Zelfstandigheid*, wederzydze *Oppervlakte*, *Zamenvoeging*, en *Gebruik*. **Twede paar.**

LXXXIV. 't *Derde*, maakt de *Juk-* of *Jok-beenderen*; in deze de Woords-oorspronkelykheid, *Plaatzing*, *Omtrek*, harde *Zelfstandigheid*, *Zamenvoeging*, vier *Uitwassen*, plaatzen alwaar de (*a*) *Kauw-* en (*b*) *Juk-agtige Spieren* haar begin hebben, de *gaten* met het gebruik der zelver. **Derde paar.**

LXXXV. 't *Vierde paar*, maakt de Kaak-Beenderen uit, in welke wy aanmerken, de Omtrek, *Grootheid*, *Plaatzing*, vier *Uitwassen*, het 1. 't *Juk-agtige*, 2. 't opperste *Neus-agtige*, 3. 't onderste *Neus-agtige*, aan welke 't *Neus-schot* word gevoegt, en ten 4. 't * *Verhemelt-agtige*; *Verhemelt* en *Neus-uithollingen*; kassen der *Tanden*, 't (*c*) *Hol*, de grootheid deszelfs, en de gesteldheid van de *Mond*, of opening des Holtte in de levendige, tweevoudig gebruik: 1. voor de *Stem*, 2. tot *Afscheiding*, van 't *Snot* der Neus: *Neus-Kanaal*; heel konstige hand-oeffening in een zeker zoort van 't (*d*) *stinkend Neus-zweer*. **Vierde paar.**

LXXXVI. 't *Vyfde paar*, worde de onderste spongieuze *Beenderen* genaamt, deze zyn klein, en bros-agtig, ende zyn gehegt aan 't inwendige deel der *Kaak-beenderen* [85.] de koude van de ingaande logt, naar de (*e*) *Longen* matigen zy, de ingleying der Beesten, in de Keel beletten zy, en de uitspanning van 't (*f*) *Slym-Vlies* vermeerderen zy. **Vyfde paar.**

LXXXVII. 't *Zesde paar*, steld de *Beenderen* van 't *Verhemelte* te zamen, in welke, den *Omtrek*, *Zamen-voeging*, *Afbeeldzel*, *Voor*, in de bovenste oppervlakte, aan welke den *ongepaarde ploeg* word gevoegt; **Zesde paar.**

(*a*) Musculus masceter. (*b*) Musculus Zygomaticus. (*c*) Sinus. (*d*) Ozœna. (*e*) Pulmones. (*f*) Membrana pituitaria.

* Deze Uitwassen van 't Verhemelte, worden van zommige kwalyk, voor byzondere Beenderen, onder de naam van voorste Verhemelt-beenderen beschreven: door dien ze noit van 't andere deel van dit Been zyn afgescheiden.

gevoegt; (*a*) kleine *Uitwas*, 't (*b*) *Gebruik*, E[illegible] stelyk, tot Schorzing van het *Verhemelt* en *L*[illegible] *Vlies*, ten tweede voor de *Stem*.

't Laatste Been. LXXXVIII. 't *Laatste* of 't dertiende Been v[illegible] deze Kaak, 't welk ongepaard is, word de (*c*) *Pl*[illegible] genaamt: in welk wy, 't *Afbeeldzel*; *Plaatzin*[illegible] *Zelfstandigheid*; 't bovenste *dik*, 't onderste du[illegible] *Omtrek*, *Zamenvoeging*, en *Zamenstelling* van [illegible] *Schot* der *Neusgaten* onderzoeken.

Oog-hollen. LXXXIX. Alhier zyn nog overig om aan te me[illegible] ken die groote Gaten, in welken de Oogen word[illegible] geplaatst, (*d*) *Oog-hollen* gezegt; die zamengesteld wo[illegible] den uit een by-eenkomst van zes Beenderen, 1. van 't ([illegible] *Voorhoofts-been*, 2. (*f*) *van 't Wigge-been*, 3. van 't ([illegible] *Gladde*, van 't *gedeelte des Zeef-beens*, 4. van (*h*) *'t Ju*[illegible] *been*, 5. van 't (*i*) *Kaak-been*, 6. van 't (*k*) *Traan-bee*[illegible]

XC. In deze tekenen wy aan, 't *Afbeeldzel*, *B*[illegible] *gin*, en *Bodem*; *Plaatzen*, alwaar de *Spieren* d[illegible] *Oogen* en *Wynbrauwen* vaste inplantinge hebben, e[illegible] waar de (*l*) *Traan-Klier*, en ook de (*m*) *Traan-stip*[illegible] en (*n*) *Traan-Sak*, geplaast worden.

Onderste Kake-been *Maxilla inferior.* XCI. 't (*o*) Onderste *Kakebeen* is dat bewegelyk[illegible] Been des Hoofts, bevattende de onderste ordenin[illegible] der Tanden; van wiens beweeglykheid 't meest[illegible] werk der kauwing af hangt.

XCII. In dit merken wy aan.

1. 't Been zelfs.
2. De (*p*) Tanden.

XCIII. In 't Been zelf merken my aan, 't *getal*[illegible] *gestalte* in de *Kinderen*, de *groote*, *gedaante*, *zelf*[illegible] *standigheid*; de *uitwendige hart*, de *inwendig*[illegible] *Spongi-agtig*; de *buitenste* en *binnenste oppervlak*[illegible] *te*, en zyn *buitenste* en *binnenste rand*; *zamen*[illegible] *voeging*, *plaats*, alwaar 't in de Kinde[illegible] ren uit twee *Beenderen* aan een groeit; en he[illegible] agterste *uitsteekzel* naar de *Wortels* der *Sny-Tan*[illegible] *den*; de (*q*) *Kin*; de Knokkel-agtige uit-steekzels, bedekt[illegible]

(*a*) Apophysis parva. (*b*) Usus. (*c*) Vomer. (*d*) Orbitæ. (*e*) Coronalis. (*f*) Sphenoideum. (*g*) Planum partis Ethmoidei. (*h*) Jugalis. (*i*) Maxillaris. (*k*) Lachrymalis. (*l*) Glandula lachrymalis. (*m*) Caruncula lachrymalis. (*n*) Sacculus lachrymalis. (*o*) Maxilla inferior. (*p*) Dentes. (*q*) Mentum sive genium.

dekt zynde met een bewegelyk Kraak-been, de Kroon-
ige, en 't gebruik derzelven; twee Hoeken, de
ssen der Tanden; vier Gaten, die twee Kanalen
maken, ende doorgank aan de vaaten geven, 't
ornaamste gebruik van beide de Kaake Beende-
n is, de Kauwing en de Spraak.

XCIV. Eindelyk zyn de (*a*) *Tanden* van beide de
aken nog aan te merken: welke zyn zeer harde
enen, in de Kassen der Kaak-Beenderen gelyk
agels ingehegt: welke Geleding (*b*) *Spykerwyze*
voeging gezegt wort. Tanden,

XCV. In deze merken wy aan de plaatzing, in
diepe Kassen; Zamenvoeging, door middel van
Been-Vlies en Tand-vlees; koleur, 't getal: van
tot 32, in ieder *Kaake-been* 14, 15, of 16, in
en het getal volmaakt is; verdeeling, in vier (*c*)
ytanden, twee (*d*) *hons of Oogtanden*, en agt (*e*) *Maal-*
anden, in ieder Kaak, en twee (*f*) *Wysheidstanden.*
rvolgens onderzoeke wy hun grondbeginzel, en zyn
bbelde Zelfstandigheid, Steen, en Merg-
tig; de Wortels, dan enkeld, gelyk in de Sny,
ns, en de voorste Maaltanden; dan twee, drie-
vier dubbeld gelyk in de *agterste Maaltanden.*
Daarenboven hunne holligheden, bekleet met een
) vaat en Zenuw-ryk Vlies, en Gaatjes in yder Wor-
, voor de ingang der vaten, dienende tot de
eding, en 't gevoel. 't Getal en de verdeeling derzelven.

Ten laatsten, den oorspronk, en aangroeing der Tan-
n in de Kinderen; ook de verandering en her-
oejing naar 't zevende jaar, en zomtyds in de
de zelfs; de wonderlyke zamengroejing en de
storting der kassen in de oude, naar de uitval der
anden. *

XCVI. Daarenboven zyn omtrent de Tanden alhier
g eenige byzondere toevallen aan te merken;
lyk, wanneer, 't zy te ver van malkander staan, Byzonderen toevallen der Tanden.

B 5 of

(*a*) Dentes. (*b*) Gomphosis. (*c*) Dentes incisores. (*d*) Den-
s canini sive oculares. (*e*) Dentes molares. (*f*) Dentes sa-
entiæ. (*g*) Membrana vasculoso nervea.

* Ruyschii Observat. pag. 107.

of aan malkander, * of met de kassen volkomen za-
mengroeyen; wanneer zy in 't Verhemelte, of ten
minsten buiten de order of natuurlyke plaats, voor-
komen.

Gebruik.

XCVII. 't Gebruik der Tanden is, eerst de spyse
te vermorzelen, ten tweeden te dienen tot de spraak,
en ten derden, de schoonheid te vermeerderen.

Van de Gaten des Bekkeneels.

XCVIII. De *Gaten* des Hoofts en hun gebruik
zullen wy alhier, op dat zy beter mogen onthou-
den worden, gezamentlyk verhandelen, en deze ver-
deelen wy in inwendige en uitwendige: de inwendige
noemen wy, die men behoorlyk kan zien in de hol-
ligheid van 't Bekkeneel, en de uitwendige, die
beter van buiten te zien zyn.

Van de Inwendige.

XCIX. *Inwendige* tellen wy Elf groote paren
de doorgang gevende aan de Zenuwen, Slag-ade-
ren, en Aderen der Herzenen; en een ongepaard,
namentlyk 't groote Agterhoofts-gat, 't welk byzon-
derlyk voor 't Lendemerg, de Rug-graats-zenuwen
en de Wervelbeens-slag-aders open is.

C. *'t Eerste paar* dezer Gaten [dat met me-
regt een verzameling der Gaten van het Zee-
been is], geeft de doortogt, aan de draden der Ze-
nuwen van 't eerste paar, de (*a*) *Reuk-zenuwen* ge-
zegt; *'t twede*, (*b*) aan de Gezigt-zenuwen, 't *derde*,
ongelyke gezegt, aan 't derde en vierde paar de
Zenuwen, aan de eerste tak van 't vyfde, en aan
't zesde paar. *'t Vierde*, in 't Wigge-been, laat
door de tweede Tak van 't vyfde paar, welk ver-
deeld word door de Opper-kaak, dog *'t vyfde* of
Ovale, de derde Tak van 't vyfde paar; *'t zesde*
dat klein is, ontfangt de Slag-ader, die door 't har-
de (*c*) *Herzenvlies* verdeelt wort. Door *'t zevende*
tussen den (*d*) *Paarde-zadel*, en 't Steen-agtige Uit-
steekzel, gaat niets door, maar is geslooten met 't
harde Herzenvlies.

Door *'t agtste* der Gaten gaan de (*e*) *Inwendige*
Slaap-slag-aderen, waarom het, (*f*) *'t Slaap-slag-aderly*
Ga

(*a*) Nervi olfactorii. (*b*) Nervi optici. (*c*) Dura mater. (*d*)
Sella equina. (*e*) Arteriæ carotides internæ. (*f*) Foramen caroticum.
* Columbus de re Anatomica.

[...]at genaamt kan worden: door 't *negende*, in 't [...]) *Steen-been*, de (*b*) *Gehoor-zenuw*; door 't [...]*ende*, onder 't Steen- en 't Agter-hooft-been [...]oopen uit, '*t* (*c*) *doolende paar*, en de zydelyke boe[...]em-hollen van 't harde *Herzen-vlies*, te zamen met [...]e *Rug-graatzenuw*. Door '*t elfde*, in 't been van 't [...]gterhooft, by de randen van 't groote Gat, gaat [...]oor 't negende paar, de (*d*) *Tong-zenuwen* genaamt.

CI. Van binnen, in '*t Steen-been*, zyn nog zom[...]nige zeer kleine Gaatjes aan te merken; van dewelke [...]en der zelver weder doorlaat een Tak van de Gehoor-[...]enuw naar 't harde Herzen-vlies; 't andere laat [...]e Bloed-vaten door naar 't Doolhof.

CII. *d'Uitwendige*, in 't Voorhoofts-been, zyn [...]wee *eigene* Gaten, even boven 't Oog-hol, *boven* [...]*og-hollige gezegt*, door latende de *Oog-zenuw* [...]an *Willis*; in welkers plaats dikwils alleenlyk een [...]ekere oppervlakkige snede is; en vier *gemeene* met [...]e papyr-agtige beenderen in 't Oog-hol, twee in [...]lke zyde, die de Zenuwen, en vaten, naar de hol[...]en van 't Zeef-been doorlaten. De uitwendige Gaten.

In 't *Wand-been* een, voor de doorgang van [...]e Ader uit de huid van 't Bekkeneel, in 't (*e*) *Pyls-*[...]*oezem hol* van 't *harde* (*f*) *Herzen-vlies*: drie gemee[...]e in elk been der slapen; 't eerste derzelver is 't [...]uk-agtig Gat, voor de doorgang van de (*g*) Slaap-spier; [...] andere en breede in welk de *Boezem-hollen* van de [...]*h*) *Strot-ader*; en de derde is de *Buis* van (*i*) *Eusta-*[...]*hius* tussen 't Steen- en Wigge-been, komende van de [...]Mond naar 't inwendige oor. [vers 68.] Drie eygenen: [...]e eerste de (*k*) *Gehoor-weg*; de Tweede, de (*l*) *Water-*[...]*uis* van *Fallopius*, tussen 't Tepelwyse en Priem-agtige [...]itsteeksel, door-latende 't harde deel van de *Gehoor-ze-*[...]*nuw*; het derde agter 't Tepelwyze uytsteeksel, voor de [...]ngang van de Ader in het zydelyke Boezem-hol: in [...]t *Agterhoofts-been* twee, agterde Knokkel-agtige uyt[...]steeksels; voor de doorgang van de Wervel-beens-aderen,

(*a*) Os petrosum. (*b*) Nervus auditorius. (*c*) Par vagum. (*d*) Linguales Nervi. (*e*) Sinus sagittalis. (*f*) Dura mater. (*g*) Musculus crotaphitis. (*h*) Vena jugularis. (*i*) Ductus Eustachii. (*k*) Meatus auditorius. (*l*) Aquæductus fallopii.

aderen, in de Zyde-boezem hollen van 't hard Herfsen-vlies, dog deze Gaaten, ontbreeken in veel Bekkeneelen.

In 't (*a*) *Wigge-been*, behalven de inwendige nu beschreven, en de Openingen der hollen in de Neusgaten, zyn de gemeene met de Beenderen van 't Verhemelte, het welke zyn de openinge van de Neusgaten, naar de Keel.

In 't (*b*) *Zeef-been*, zyn 1. de gemeene met 't Voorhoofts-been, in de inwendige zyde der Ooghollen nu reets aangewezen, en ten twede de Openingen der Seef-hollen in de (*c*) Neusgaten.

Van de Gaten der Opper kaak.

CIII. De Gaten in 't *Kakebeen* van de *Opperkaak* zyn, 1. 't (*d*) Gat van 't Voor-verhemelte, geplaatst agter de eerste Snytanden, niets doorlatende; 't 2. '*t Onder-ooghollige*, open voor de Zenuwen van 't vyfde paar; 't 3. agter de laatste Maaltanden, door welk de vaten, en Zenuwen in gaan, naar de Kakebeens hollen; 't 4. de gemeene insnyding, met 't Wigge-been in de buitenste zyde van den bodem des Oogs-hols, voor de doorgang van de vaten naar de Neusgaten en Oogen; 't 5. 't *Neus-kanaal*, gemeen met het Traan- of Nagel-been; 't 6., de openingen der Boezem hollen in de *Neus-gaten*; en 't 7. het *Gat* van 't (*e*) *Agter-Verhemelte*, gemeen met de Beenderen van 't Verhemelte, het laat door de Zenuwe naar 't Verhemelte.

In 't *Juk-been*, 1. het gemeene of 't Juk-agtige; 't 2. het eigen, nu enkeld, nu dubbeld, voor de doorgang van de Zenuw.

In 't *Verhemelt-been*, behalven 't gemeene nu beschreven, is nog een eigen, alwaar 't word zamengevoegt met de Vleugelwyze uitsteekzels, tot doorgang van de Zenuwen naar 't Verhemelte.

De Gaten der onder Kaak.

CIV. In de *Onderkaak*, twee in de binnen-zyde, voor de ingang van de Slag-ader, Ader, en Zenuw, in de zelfstandigheid van de Kaak, voor de voeding derzelve en der Tanden; en twee in de buiten-zyde, voor

(*a*) Os sphenoideum. (*b*) Os Ethmoidum. (*c*) Nares. (*d*) Foramen anticum palatinum. (*e*) Foramen palatinum posticum.

or de Uitgang der zelver vaten, in 't *Tand-vlees*, *de Kin.*

CV. Indien by geval hier en daar nog eenige atjes worden gevonden, in de Beenderen des oofts, dezen dienen tot ingang der vaten, voor voeding van de Beenderen des Bekkeneels.

CVI. Nog word tot de Beenderen des Hoofts gevoegt dat been, welk leit aan 't steunzel der ong, en daarom, *Tong*, of, om de figuur van Griekze Letter υ of y, het (*a*) *Y-been*, ook (*b*) twee ornig, gezegt wort. In de jonge bestaat het uit e stukken, 't lighaam in 't midden, en de twee dere *Hoorens* gezegt, wederzyds aan 't zelve geatst zynde, aan welke de Tong vast gegroeit is. og in de oude worden, in de zamenvoeging der ver met het lichaam, dikwils nog twee anderen, er kleine gevonden, bykans de gedaante n 't tarwe zaat hebbende [die hier om (*c*) *Tarwige* konnen gezegt worden] aan welke de Banen worden gevoegt, door welkers behulp zy aan (*d*) Priem-agtige Uitwassen gehegt zyn. **Van 't Tong-been.**

In deze banden worden zomtyds, dog heel zeln, nog andere beentjes gevonden, hier van daan mt het, dat *Vesalius*, die 'er zes heeft gevonden, andere naar hem elf stukken van 't Tonbeen geteld hebben (*e*) dient aan de Tong dit been or een vast steunzel, en verscheide Spieren, die wel tot de beweging van de Tong, als 't Strot-Hooft dienen, worden hier ingeplant.

CVII. Om dat de vier *Kraak-beenderen* van (*f*) *otten-Hooft*, zomtyds in de ouden ten deelen en-agtig worden, te weten 't (*g*) *Schild-*, *Ring-*, en de twee (*i*) *tregters-wyzige Kraaknderen.* Hier om konnen zy niet ongevoeg met de Beenderen vergeleken worden. Dog ar dien de natuur en 't gebruik der zelver beter grepen worden, wanneer zy vers, dan als zy oog zyn, zullen wy alhier niet meerder van de zelven **De Beenderen van 't Strotten-hooft.**

(*a*) Ypsiloides sive hyoides. (*b*) Bicorne. (*c*) Triticea. (*d*) cessus styloides. (*e*) Lingua. (*f*) Larynx. (*g*) Thyroides, Cricoides, (*i*) Arytænoides cartilagines.

ven zeggen, maar voortgaan, om de Beenderen onderzoeken van de Tronk.

Van de Beenderen der (*a*) Tronk of Romp.

Van de Tronk.

CVIII. DE *Tronk*, uitmakende 't tweede deel van 't Geraamte, bestaat uit den (*b*) *Rugge-graat*, (*c*) *Borst-beenderen*, en de (*d*) *Ongenaamde Beenderen.*

Van de Rugge-graat.

CIX. De *Rugge-graat*, *Rhachis* by de Grieken gezegt, word genaamt die Been-agtige pilaar, van 't Hooft, tot aan den Aarsch uitgestrekt, bevattende 't rugge Merg.

CX. Wy merken deze aan, eerst in 't gemeen, daar na in 't byzonder.

In 't gemeen.

CXI. In 't gemeen zyn aan te merken, de *Naam*, (*e*) *Spits-wyze gedaante*, en bykans gebogen, gelyk de *Letter S*; de reden van deze gestalte, zamenvoeging, en gebruik.

In 't byzonder.

CXII. In 't byzonder moet men overwegen de Rugge-graats Verdeeling, in (*f*) *Hals*, (*g*) *Rug*, (*h*) *Lendenen*, (*i*) *Heilig-been*, en (*k*) *Steert-been.*

Wervel-beenderen.

CXIII. Den *Hals*, *Rug*, en *Lendenen* bestaan uit (*l*) *Wervel-beenderen*: in welke dan eenige in 't gemeen, dan eenige in 't byzonder, te bemerken zyn.

Van de Wervel-beenderen in 't gemeen.

CXIV. In de *Wervel-beenderen* in 't gemeen zyn aan te merken 't getal, van 24, en in ieder 't *Lighaam*, of voornaamste wezen; (*m*) zeven *Uitwassen*, eene (*n*) *doornagtige*, (*o*) twee *dwerze*, (*p*) twee *opperste*, (*q*) twee *onderste*; en de (*r*) *Kraakbeenige aanwassingen*, (*s*) *Geleding*, in welk yder

(*a*) Truncus. (*b*) Spina dorsi. (*c*) Ossa pectoris. (*d*) Ossa Innominata. (*e*) Figura pyramidalis. (*f*) Collum. (*g*) Dorsum. (*h*) Lumbi. (*i*) Os sacrum. (*k*) Os coccygis. (*l*) Vertebræ seu spondyli. (*m*) Apophyses. (*n*) Spinosa. (*o*) Duæ transversales. (*p*) Duæ superiores. (*q*) Duæ inferiores. (*r*) Epiphyses cartilagineæ. (*s*) Articulatio.

den andere ontfangt, en weder van den anontfangen word; een (*a*) *groot eigen Gat*, voor doorgang van 't *Lende-Merg*; en *vier gemeene*, halve, twee in ieder zyde, die gezamentlyk in er zyde van deze *Pilaar* 24 *Gaten* uitmaken; or welke de *Zenuwen*, van 't *Lende-Merg* lo-. (*b*) De *kleine Gaatjes*, aldermeest te zien in 't *Ligm* van de *Wervel-beenderen*, dienende tot den ang, der *Bloed-vaten* voor *de voeding*.

CXV. In de ouden bestaan de Wervel beenderen een stuk, in de jonge kinderen uit drie stuk-: want 't Lighaam en de twee zyde, zyn onscheiden beenen, en als dan ontbrekender nog (*c*) Doorn-agtige uitsteekzels

CXVI. Den (*d*) *Hals* in 't byzonder; bestaat uit en *Wervel-beenderen*: in welke wederom eee in 't gemeen, en eenige in 't byzonder, vertoonen om aan te merken. Van de Wervel beenderen des Hals.

CXVII. In 't gemeen zyn de *Wervel-beenderen* den *Hals* zo groot niet als de anderen *Wer-beenderen*, nogtans hebben zy de *zelfstandigheid der* als de andere. *'t Lighaam* is minder rond gelyk als ingedronge, 't opperste gehold, onderste gebochelt. Zy hebben negen (*e*) *Uitssen*, en de (*f*) *Dwerze* zyn doorboort, voor de doorg der *Wervel-beens vaten* naar *'t hooft. Deze erze*, en (*g*) *Doorn-agtige*, zyn meestendeel in twëen *pleeten*; *zeven paar gemeene Gaten*, tot doorg van de *Zenuwen* des *Hals*. In 't gemeen.

CXVIII. In 't byzonder, 't eerste *Wervel-been* ft een *eigen naam*, en word den (*h*) *Hooft-*, of *reld-drager* genaamt; 't heeft geen lichaam g *doorn-agtige Uitwas*, *de zelf-standigheid* desfs is vaster als *de anderen*; boven en onder fangt het, en word niet weder ontfangen. *Hooft* word *ingeledigt* in 't voorste *deel desfs*, door welke *geleeding 't Hooft* word *gebogen* en *gestrekt*; *'t eigen Gat is* 't grootste van alle; de *dwerze* In 't byzonde.

(*a*) Foramen proprium magnum. (*b*) Foraminula minora. Apophyses spinosæ. (*d*) Collum. (*e*) Apophyses. (*f*) Transales. (*g*) Spinosæ. (*h*) Atlas.

dwerze Uitwassen zyn langer als de andere; h heeft een zekere *eigen half-ronde Band*, die d *Tand-wyze Uitwas*, van 't volgende *Wervel-bee* omvat. *

Twede Wervel-been. CXIX. In 't *tweede Wervel-been*, (*a*) *drayer* of *asc* genaamt, merken wy aan, den *Naam*, 't (*b*) *Tandagti ge* of *Tand-gelyke Uitwas*; *geledng* gelyk *een hengzel* met het *eerste* † *Wervel-been*, en de *Rond-omdrayen de beweging* des *Hoofts* op dat zelven.

Derde Wervel been. CXX. 't *Derde Wervel-been* geven zommige de Naam van (*c*) *Asch*, die nogtans niets heeft da naar een *Asch* gelykt; dog in deze, en in de andere (*Wervel-beenderen*) des *Hals*, komt niets byzonders te vooren, het welk niet al in 't gemeen gezegt is.

De Rug of Borst. CXXI. Den (*d*) *Rug*, of de (*e*) *Borst*, heeft *twaalf Wervel-beenderen*: in welke wy in 't gemeen aanmerken *de middel grootheid*, tussen de *Wervel-beenderen* van den *Hals* en *Lendenen*; *de lange doornagtige Uitwassen*, en zeer gebogen; (uitgezonderd de twee laatsten) de *Kraak-beenderen* tussen des *Rugs Wervel-beenderen*, kleinder als in de *Hals*, op dat zy de *losse beweging*, niet over-een-komende aan de *Borst*, zoude beletten; de *dwarze Uitwassen* dikker in welken zyn (*f*) *Kuilen*, om de *geleding* met de (*g*) *Ribben*: waarom men ook in de Zydens van de de twee zamengevoegde Lighamen, een kleine geholde Uitwas ziet: *twaalf gemeene Gaten* in elke zyde tot *uitgang* voor de *twaalf paar Zenuwen der Rug*.

In 't byzonder. CXXII. In 't byzonder, noemen zommige '*t eerste Wervel-been* van den *Rug* het (*h*) *Oxel-* ofte (*i*) *uitstekende Wervel-been*, waar aan de bovenste *Rib* gevoegt word: ook hebben zommige aan de andere namen gegeven, maar worden veel beter door 't getal onderscheiden.

De Wervel-beenderen der Lendenen. CXXIII. De *Lendenen* hebben vyf *Wervel-beenen*,

(*a*) Epistophæus seu axis. (*b*) Processus odontoidis sive dentiformis. (*c*) Axis. (*d*) Dorsum. (*e*) Thorax. (*f*) Foveæ (*g*) Costæ. (*h*) Axillares. (*i*) Eminens.

* Vesalius human. Corp. fabrica, libr. I. Cap. XV.
† Ibid.

ven, in welke wy in 't gemeen aanmerken de dikke Lighamen, en de tussen-gevoegde *Kraak-deren*; de lange dwerze Uitwassen nogtans der als die van de Rug, de zeer dikke regte *graat-ge*, en verder van malkanderen staande als de ere; vyf gemeene *Gaten* voor de (*a*) *Lenden-uwen* in elke zyde. Zommige geven hun namen, dog 't is genoeg dezelve door 't ge-te onderscheiden.

XXIV. (*b*) In 't *Heilig-been* merken wy aan Naam, Plaatzing, Oppervlakte, Zamenvoeging, -hoekig afbeeldzel, buitenste en binnenste ervlakte, spongiagtige zelfstandigheid, 't voor-nste ligchaam, zyn punt; (*c*) twee breede elyke uitwassen, tot de *geleding* met de on-aamde *Beenderen*; twee bovenste kleine uit-sen, met de *Knokkel-agtige holligheden*, tot *geleding* met het onderste *Wervel-been*: de on-te uitwas, voor de geleding met het (*d*) *Steert-*, een *Canaal*, voor 't einde van 't *Lenden-merg*, rste en agterste *Gaten*, zomtyts vier, en zomtyts paar. 't Heilig-been.

XXV. 't Gebruik: eerstelyk om aan de *Rugge-t* tot een steunzel, te dienen: ten tweede, 't *Bekken* naken en de *gehoudene deelen* in dat te bescher-: ten derde, om 't onderste deel van 't *Lenden-*, of liever de zo genaamde (*e*) *Paarde-staart*, yn holligheid te houden: ten vierde, de inplan-aan de *Spieren* te geven: ten vyfde, om aan de ste *Scheen* en *Heup-zenuwen* van den *Endeldarm*, *s*, en *voorteelende deelen*, door de voorste gä-den doortocht te geven dog de agterste laten iets, of alleenlyk kwalyk zigtbaare Zenuwen. Van de Rugge-graat.

XXVI. In *de Ouden* is het een been; nog-altyd vier of vyf verdeelingen van stukken onende: dog in de Kinderen en Jong-gebore-bestaat het uit veel stukken. In de Ouden.

C CXXVII.

Nervi lumbares. (*b*) Os sacrum. (*c*) Apophyses latera-mplæ. (*d*) Os coccygis. (*e*) Cauda equina.

'tStaart-been.

CXXVII. *(a) 't Steert-been* is ook veeltyds b
de *Ouden* maar een been; dog in de *Jonge* best
het uit drie of vier stukken. In dat zelven merk
wy aan, de Naam, Plaatzing, Zamen-voegin
Afbeeldzel, Zelfstandigheid, 't voornaamste L
chaam, punt, kleine dwerze uitwassen, knokk
agtige holligheid, alwaar het aan 't *Heilig-been* g
voegt word; beweging, stand in de Vrouwen, g
bruik tot ondersteuning van den *(b) Endeldarm*
CXXVIII In de *(c) vier-voetige dieren* is l
lang, en bestaat uit zeer veel stukken; buiten-waa
wort het gebogen, en maakt een Staart; wa
om het ook *(d) Staart-been* genaamt word;
den mensch is het kort, en om verscheide oor
ken binnenwaarts gebogen.

Van *(e)* de Borst.

Van de Borst.

CXXIX. HEt tweede deel van den *Rom*
word *(f) Borst* of *(g)* middelste *B*
geheeten: en het zyn deze Beenderen, welke
holligheid maken, in welk 't *(h) Hart*, en de *(i) Lo*
gen geplaast zyn.
CXXX. In dit merken wy aan 't *(k) Zamens*
ten deelen Been- en ten deelen Spier-agtig, en
oorzaak van deze Zamenstelling, Afbeeldzel en om
trek deszelfs; grootheid, drie deelen; namentlyk
(l) Wervel-beenderen, *(m) Ribben*, en 't *(n) Borst-bee*
Dog van de *Wervel-beenderen* is reets gezegt: derhalve
is hier alleenlyk nog over om van de *Ribben* e
't *Borst-been* te handelen.

De Ribben.

CXXXI. In de *(o) Ribben*, by de Griek
Pleuræ genaamt, merken wy aan de Plaatzing
zeer verschillende grootheid, want de middelste zy
de grootste, de bovenste en onderste de kleinste

C

(a) Os Coccygis (b) Intestinum rectum. (c) Quadrupede
(d) Os Caudæ. (e) Thorax. (f) Pectus. (g) Thorax. (h) Co
(i) Pulmones. (k) Structura. (l) Vertebræ. (m) Costæ. (
Os sternum. (o) Costæ.

men-voeging, getal, twaalf in ieder zyde, ver-
ling in waren en onwaren, en 't gebruik.

CXXXII. De (*a*) *Zelfstandigheid* der *Ribben* is ten deelen *been*, en ten deelen *Kraak-been-agtig*; dit in voorste gedeelte [namentlyk *Kraak-been-agtig*] 't ander [namentlyk *Been-agtig*] in 't agterste deelte. 't (*b*) Afbeeldzel is gebogen van binnen uitge-d, en naar buiten uitgebogen; tot bekwamer maak- van des *Borst-holligheid*. De Zelfstandigheid der Ribben.

CXXXIII. De (*c*) *deelen* van een *Rib* zyn 't ghaam en de uiteindens, in het (*d*) *Lighaam*, te-nen wy aan de binnenste en buitenste opper-vlak- de binnenste en buitenste, de bovenste en on-ste (*e*) *Kant*, en de (*f*) *Groef* in de onderste d, van de negen of tien bovenste ingegroeft, verber-ide de vaten der *Ribben*. Zy worden van zom-ge met (*g*) *eigene namen* genaamt, dog beter rden zy door 't getal onderscheiden. De deelen van een Rib.

CXXXIV. In de (*h*) *voorste uiteindens* worden *Kraak-beenen* van de zeven ware (*i*) *Ribben* met (*k*) *Borst-been* zamen gevoegt; de agtste, ne-de, en zomtyds ook de tiende zyn met de ze-de, en te gelyk onder malkander; door dwarze *Kraak-beenderen*, aan een gevoegt: de rste uiteindens der anderen *Ribben* zyn los tus-en de (*m*) *Spieren* van de (*n*) *Buik*. In de (*o*) *agterste Eeekzels* worden in de meeste twee hoofjes waar-omen, welke zeer vast met de (*p*) *Wervel-been-en* van de (*q*) *Rug* worden gevoegt. In de voorste uitsteekzels.

CXXXV. In 't (*r*) *Borst-been* moet men letten de Plaatzing, Afbeeldzel van een ponjaart; stant een jong kint, getal van stukken in de oude, aar men 'er dan een, dan twee, en dan drie vint; s-agtige zelf-standigheid; 't opperste deel des- In 't Borst-been.

 zelfs

(*a*) Substantia costarum. (*b*) Figura. (*c*) Partes. (*d*) Cor- (*e*) Labrum. (*f*) Sulcus. (*g*) Nomina propria. (*h*) Ex-itates anteriores. (*i*) Costæ. (*k*) Os sternum. (*l*) Car-ines transversæ. (*m*) Musculi. (*n*) Abdomen. (*o*) Ex-itates posteriores. (*p*) Vertebræ. (*q*) Dorsum. (*r*) Os ster-

zelfs, (*a*) *hand-vat* gezegt, in welk wederzyds een hollig-heid tot de geleding der (*b*) *Sleutel-beenderen*; 't midde-ste deel, welke het smalste; en 't onderste, dat he-breed is; aan welk gevoegt is een *Kraak-been* om de gelykenis (*c*) *Zwaard-agtig* gezegt, dikwi-is het gespleeten, zomtyds geheel *Been-agtig*, c-zeven wederzydze zydelyke holligheden, tot de ge-leding voor de waren *Ribben*. 't Gebruik van (*d*) *Borst-been* is, eerstelyk, om 't voorste de-van de *Borst* te maken, ten tweeden, de *Ribbe* en de *Sleutel-beenderen* te ondersteunen, ten derde, om de (*e*) beslootene deelen der *Borst* te bescher-men, ten vierde, om tot inplanting van 't mid-delschot, tot ondersteuning van 't *Hert*, en va-verscheide *Spieren* te dienen.

Van de ongenaamde Beenderen, als darm- heup- en schaam-been.

CXXXVI. 't Laatste deel van de Tronk of Rom-maken uit die twee Beenderen, gemeenlyk *de* (*f*) *ongenaamde* gezegt; welke in de eerst-geboren en kinderen uit drie onderscheiden stukken worde-zamen gesteld, van de welke yder zyn eigen naam heeft: en wort het opperste (*g*) *Darm-been*, 't voor-ste (*h*) *Schaam-been*, 't onderste en agterste (*i*) *Heupe-been* genaamt. Deze worden door een tus-senkomend *Kraak-been* zamen-gevoegt by na in 't midden * van die aanmerkelyke holligheid, d-(*k*) *Heupe-beens holligheid* gezegt, en konnen tot de tyd van Huw-baarheid onderscheidentlyk ge-zien worden: maar daar naar groeyen zy te zamen en worden tot een Been, zodanig dat 'er geen teken van de eerste verdeeling meerder te vinden is.

CXXXVII. Zy worden in 't agterste gedeelte wederzyds gevoegt aan 't (*l*) *Heilig-been*, door *Kraak-beende-*

(*a*) Manubrium. (*b*) Claviculæ. (*c*) Ensiformis seu Xyphoides. (*d*) Os sternum. (*e*) Partes inclusæ. (*f*) Ossa innominata. (*g*) Os ileum. (*h*) Os Pubis. (*i*) Os Ischium. (*k*) Acetabulum. (*l*) Os sacrum.

* Derhalven word 't kwalyk van zommige gesteld, dat het Heupe-beens-holligheid alleenlyk is voor 't Heupe-been; de-wyl het gemeen is aan alle de drie (ongenaamde Beende-ren.)

nderen en *Banden*, en maken aldaar een vaste
eding ; ende met dit Been maken zy die hollig-
d , welke men het (*a*) *Bekken* noemt. Dog
't voorste deel komen de Schaam-beenderen by
ander te zamen door een Kraak-been , alwaar
zomtyds, dog zelden , in de Vrouwen , voorna-
ntlyk in de jongen [het Krake-been in een (*b*) *Moeye-*
e baring, uitgerekt zynde] wederzyds een wei-
; van malkander afwyken * , om de verlossing
1 't Kint te bevorderen. Deze Beenderen
1 verder te zamen gevoegt wederzyds met het
ilig-been , door *twee eigen sterke banden*, een
erze vinger breet , en drie of vier vingeren
g : welkers opperste van de agterste scherpe
was van 't (*c*) *Heupe-been* naar (*d*) 't *Heilig-*
n gaat , dog de andere en de onderste
egt den uitwas van 't *Heupe-been* aan 't *Heilig-*
n.

CXXXVIII. Vervolgens zyn in de (*e*) *Onge-* Ongenaamde Beenen.
amde Beenen aan te merken 't afbeeldzel; de bui-
ste en binnenste oppervlakte, tot een beginzel van
scheide Spieren : twee voorste *uitwassen*, de
venste , en de onderste, en de twee agterste,
brede en de scherpe, de groote *insnyding* tussen deze
ee agterste [uitwassen ;] de (*f*) *Hane-kams-wy-*
uitwassing van 't Darm-been ; den *uitwas* of *bul-*
uitsteekzel van 't *Heupe-been*, de inplanting aan
el Spieren en aan de Band [p. 137.] gevende;
gat van 't Schaam-been; 't welke het groot-
van alle in de Beenderen is, de (*g*) *Heupe-beens-*
ligheid tot de geleding van 't Deye-been : in welk
1 *kleinder holligheid* , tot bekwamer plaatzing
1 de (*h*) *Slym-Klier*, en de *insnyding*, tot de in-
ng der Vaten in deze Klier , en in de Band
1 't Deye-been ; *de inplantings plaats* van deze

 Band,

(*a*) Pelvis. (*b*) Partus difficilis. (*c*) Os Ischium. (*d*) Os
crum. (*e*) Ossa innomminata. (*f*) Crista ilei. (*g*) Aceta-
bulum. (*h*) Glandula mucilaginosa.

* Autores varii, qui hoc observarunt, citantur in Morga-
adversarium, Anat. III. p. 28.

Band, en de (*a*) *Randen* moet men aanmerk[en] met 't gebruik derzelver.

Onderscheit dezer Beenderen tussen Mannen en Vrouwen.

CXXXIX. Eindelyk moet men hier niet ove[r]slaan aan te merken de *verscheide gestaltenis d[er]zelver Beenderen in de Vrouwen en in de Manne[n]*; want in de Vrouwen staan zy verder van malka[n]der, en zy zyn dunder, als in de Mannen, voo[r]namentlyk de Schaam beenderen; alzo dat zy [d]e holligheid van 't bekken, en de hoek tusschen [de] Schaam en Heup-beenderen, grooter maken, tot ee[n] bekwamer dragt van 't kint, en gemakkelyker ve[r]lossing in de Baaring.

Gebruik derzelver.

CXL. 't *Gebruik* derzelver Beenderen, behalve de reeds nu aangewezenen, zyn ten eersten, ee[n] onderśteuning van de Rugge-graat, en van alle d[e] opper-deelen; ten tweeden een byeenvoeging va[n] 't overige des Lighaams met de Deye-beenderen; ten derden, tot een beginzel van veel Spieren; e[n] ten vierden tot maakzel van 't bekken, en t[ot] bescherming van de behoudene deelen.

Van de (*b*) Uitsteekzels of (*c*) Le[de]maten.

De Uitsteekzels.

CXLI. DE *Uitsteekzels* zyn of (*d*) *Opperste* o[f] (*e*) *Onderste*; de *opperste*, noemt men (*f*) *Handen* of (*g*) *Armen*; en de *onderste* (*h*) *Voeten*.

CXLII. Tot de *opperste* behooren 't (*i*) *Schouderblad*, (*k*) *Sleutel-been*, (*l*) *Schouder-been*, (*m*) *Elleboog*, en (*n*) *uiterste hand.*

Van 't Schouderblad.

CXLIII. In 't (*o*) *Schouderblad*, 't welk b[y] de Grieken *Homoplata* genoemt word, merken wy aan 't getal, afbeeldzel, zamen-voeging, plaatzing. 't *Hooft* met de Knokkel-agtige holligheid, den *hals* 't *voor*

(*a*) Supercilia. (*b*) Extremitates. (*c*) Artus. (*d*) Superiores. (*e*) Inferiores. (*f*) Manus. (*g*) Brachia. (*h*) Pedes. (*i*) Scapula. (*k*) Clavicula. (*l*) Os humeris. (*m*) Cubitus. (*n*) Manus extrema. (*o*) Scapula.

voornaamste Lichaam ; twee *Hoeken*, de opperste de onderste randen de bovenste en de onderste ; orste oppervlakte, met welke het op de Ribben legt gehold, dog de agterste ongelyk, (*a*) *de Groef*, *Hanekams-wyze uitwas*, (*c*) bovenste *Punt*,) onder en boven gratige *holligheid*, de (*e*) *Ravens-bekkige uitwas* ; twee groeven, een tusschen de opper-punt, en den hals, de andere ag- 't Ravens-bekkige uitwas ; (*f*) een *Sterke band*, egende de opper-punt en 't Ravens-bekkige uitwas te zamen. 't Gebruik, eerst om den rm te vestigen en zamen te voegen met de omp, ten tweede, tot inplanting van verheide Spieren, ten derden, om eenigzints de beudene deelen der Borst te beschermen

CXLIV. In 't (*g*) *Sleutel-been* merken wy aan, getal, plaatzing, (*h*) half-ronde afbeeldsel, *sponzuze* en brosse *zelfstandigheid*, 't *Lighaam* tot n vaste inplanting van (*i*) *de Borst-*, (*k*) *Drie hoofdige*, (*l*) *tepel-agtige Spier*, enz. En *het uitwas* voor onder Sleutel-beens Spier : twee uitsteekzels, de ndste, die met het Borst been en de eerste Rib ; vlakste die met de opper-punt van 't [Schouderad] word geledigt. 't Gebruik ten eersten, voor n vastigheit van den Arm, ten tweede, voor beginzel aan veel Spieren, ten derden, tot beherming van de ondersleutel-beens vaten. Van 't Sleutel-been.

CXLV In 't (*m*) *Schouder-* of (*n*) *Arm-been* Arm-been. erken wy aan, eerst, de plaatzing, gelid, grootid. daar na 't *Lichaam*, in welke veele Spieren orden ingeplant; 't opperste deszelfs is veel ronr en dikker, 't onderste is dunder en meer zaengedrongen : vervolgens de *ruwe* (*o*) *Uitwas* omtrent 't midden tot inplanting van de

 (*a*) drie-

(*a*) Spina. (*b*) Crista. (*c*) Acromion. (*d*) Cavitas supra & fra spinata (*e*) Processus coracoides. (*f*) Ligamentum robuum. (*g*) Clavicula. (*h*) Figura sigmoidea. (*i*) Musculus peoralis. (*k*) Musculus deltoidis. (*l*) Musculus mastoideï.) Os humeri. (*n*) Os Brachii. (*o*) Protuberantia aspera.

(*a*) *drie-hoofdige* en (*b*) *Borst-spier*; buiten e binnenste kant, in twee Knokkels eindigende; *groo* *holligheid*, bevattende 't Merg; zyn aldervrydste alderuitgestrekste beweginge, boven alle andere Been deren.

't Opperste uitsteekzel. CLVI. Dog in zyn *opperste uitsteekzel*, aan merken wy het *Hooft*, den *Hals*, aan welk d Band, en veele Spieren worden ingeplant; de *Groe* omvattende 't andere hooft van de (*c*) *twee-hoofdi ge Spier*.

't Onderste uitsteekzel deszelfs. CXLVII. In 't *onderste uitsteekzel*, het afbeeldze en (*d*) *de geleding* met de Beenderen van den (*e*) *Elleboog*, door behulp van drie Hoofden, en twe holligheden; twee *Knokkels*, of Verheventheden welkers uitwendige aan de Uitstrekkers, de in wendige aan de Buigers van de (*f*) *Voorhand* een vaste inplanting geven; twee *holligheden*, een voorste, en een agterste, in de uitsteekinge en bui gingen van den (*g*) *Elleboog* of *Voorarm*, de twee Uitsteekzels van de (*h*) *Elle-pyp* by beurten ont fangende.

Den Voorarm. CXLVIII. In den *Voor-arm* merken wy aan in 't gemeen, de Plaatzing, 't getal van twee Beenderen, de *Elle-pyp* of *Voorarm-been*, eigentlyk gezegt, en 't (*i*) *Speek-been* om de verscheidentheid van zyn beweging of buiging, hunne verscheide groote en dikte, hunne *Samenvoeging*, zo wel onder malkanderen in hun eindens, als met het (*k*) *Schouder-been* en (*l*) *de Voorhant*, de (*m*) *Band*, door welke beiders lighamen worden zamen gevoegt, eerstelyk, voor te vaster zamen binding, ten tweeden, voor de gemakkelyke inplanting van de alhier zeer menigvuldige (*n*) *Spieren*.

De Elle-pyp. CXLIX. In de (*o*) *Elle-pyp* [die ook 't (*p*) *Voor-arm-been* word gezegt] merken wy voornamelyk

(*a*) Musculus deltoidis. (*b*) Musculus pectoralis. (*c*) Musculus biceps. (*d*) Articulatio. (*e*) Cubitus. (*f*) Carpus. (*g*) Cubitus. (*h*) Ulna. (*i*) Radius. (*k*) Os humeri. (*l*) Carpus. (*m*) Ligamentum. (*n*) Musculi. (*o*) Ulna. (*p*) Cubitus.

lyk aan de inwendige plaatzing; de langte gro- als die van de kleine (*a*) *Arm-pyp*; drie hoeken *doornen*, aan welkers uiterste de voorgezegde nd [vers 148.]; dog aan de twee inwendige scheide Spieren worden ingeplant: het heeft de gende en uitstekende *beweging*.

CL. In 't (*b*) *bovenste einde* bemerken wy, eerst groote holligheid, kapswyze of half maan-agti- gezegt, met het uitwasje in 't midden, over-komende met de uitsteekzels en holligheid van 't *Schouder-been*; ten tweede, *de Oppervlakkige hollig-d* in de buitenste zyde, voor de (*d*) *geleding* t het (*e*) *Hane-kams* uitsteekzel van de (*f*) *klei- Arm-pyp*; *twee uitsteekzels*, den spitzen, en den (*g*) *eboog* [of 't *groote uitsteekzel* van de *Elle-*] en 't gebruik derzelven; de *verheventheid*, or de inplanting, van de inwendige (*h*) *Arm-r*, buiger van de Elleboog. In 't boven-ste einde.

CLI. In 't *onderste einde*, 't *hoofje*, makende yk als een (*i*) *Enkel*; in welk eerst, een kleine ligheid voor de geleding met de (*k*) *voorhand*; tweeden, een *kleine* (*l*) *Priem-agtige uitwas*, or te vaster geleding; en ten derden, het *Kam-ige uitsteekzel*, voor de (*m*) *Geleding* met de (*n*) *ne Arm-pyp* zyn aan te merken. In 't onder-ste einde.

CLII. In de *kleine Arm-pyp* merken wy aan, uitwendige *plaatzing*; *lengte* minder als van de (*o*) *Elle-pyp*; den (*p*) *Doorn* aan welk Band [148] word ingeplant; en de *voor-* en *er-omdrayende beweging*. Van de klei-ne Arm-pyp.

CLIII. In 't *bovenste einde*, 't Hoofje met de okkel-agtige holligheid voor de geleding met het ofje van 't (*q*) *Arm-been*, deszelfs (*r*) *Kam-ag- uitsteekzel*, die met de Elle-pyp word ingele-; den Hals; en ten laatsten, de (*s*) *Verhevent-heid* In 't boven-ste einde.

) Radius. (*b*) Extremitas superior. (*c*) Os humeri. (*d*) culus. (*e*) Crista. (*f*) Radius. (g) Olecranum (*h*) Mus-s Brachialis. (*i*) Malleolus. (*k*) Carpus. (*l*) Apophysis a styloides. (*m*) Articulus. (*n*) Radius (*o*) Ulna. (*p*) a. (*q*) Os humeri. (r) Crista. (*s*) Tuberculum.

heid voor de inplanting van de zogenaamde *twee-hoofdige Spier.*

In 't onderste. CLIV. In 't onderste, beschouwen wy 't ho je dikker en hoekiger als 't bovenste, in wiens terste een (*b*) *groote Groef* is, voor de geleding de (*c*) *Voorhand*; in de inwendige zyden een *Kuil*, voor de omdrajing van 't Hane-kams steekzel van den (*e*) *Elle-pyp*; in de buitenste den, een korte dikke *Uitwas*, om de Geleding versterken; in de agterste zyde, eenige ligte snydinge, in welke de (*f*) *Peezen* van de (*g*) *strekkende Spieren* der (*h*) *Hand* en (*i*) *Vingeren* dog voornamentlyk die van den (*k*) *Duim* geplaa worden.

Van de uiterste Hand. CLV. Nu volgt de (*l*) *uiterste Hand*, die in *Voorhand*, (*n*) *Naa-hand*, (*o*) *Vingeren* en (*p*) *Za beenderen* wort verdeeld.

Voorhand. CLVI. In de (*q*) *Voorhand* is aan te merken, (*r*) *bepaaling*, *plaatzing*, en 8 *Beentjes*, hunne onge regelde *gedaante*, (*s*) *Zamenvoeging*, zyn gebogen 't overgestelde deel uitgehold, voor de gemakke ke doorgang, van de Peezen en Vaten naar Hand, en Vingeren; een (*t*) *dubbelde schikking*; eerste maakt boven het Hoofje, voor de geledi met de (*v*) *kleine Arm-pyp*, en onder de hollighei voor de ontfanging van de agterste schikkinge, met de Beenderen van de Naa-hand worden z mengevoegt. Hier van dan is de *geleding van Beenderen* des (*w*) *Voor-hands* drie dubbeld: eerst lyk, tussen malkander: ten tweede, met de (*x*) *E leboog*, ten derden, met de (*y*) *Naa-hand* *.

CLVI

(*a*) Musculus biceps. (*b*) Magna fossa. (*c*) Carpus. (*d*) yea. (*e*) Ulna. (*f*) Tendines (*g*) Musculi extensores. Manus. (*i*) Digiti. (*k*) Pollex. (*l*) Manus extrema. (*m*) C pus. (*n*) Metacarpus. (*o*) Digiti. (*p*) Ossa sesamoidea. Carpus. (*r*) Definitio. (*s*) Connexio. (*t*) Ordo duplex. Radius. (*w*) Carpus. (*x*) Cubitus. (*y*) Metacarpus.

* Daar zyn 'er, welke aan de Beendertjes van de Voo hand namen geven; 't welk wy overvloedig en onnut agte Indien zy nogtans by geval te onderscheiden of te noem zyn, stel ik dat zulks door 't getal kan geschieden.

CLVII. In de *Naa-hand* zyn te onderzoeken r *Beenderen*, hunne drie-dubbelde (*a*) *Geleding*; de in elk Been zyn (*b*) *Lichaam* en uiteindens. de *Lichamen*, merken wy aan de figuur gelyk rond lang-werpig; de holligheden voor 't erg; grootheid, de Beenderen der Vingeren ertreffende. Het geboccheldedeel, welk maakt de) *Rug*, en het uitgeholde, *'t Hol* der hand. De chamen zyn van elkanderen afgescheiden, en de sschen-ruimtens worden door de genaamde (*d*) *tus-en-beenigen* Spieren, die de Vingeren bewegen, vult; dog de Hoofjes of uit-eindens zyn zamen voegt, en raken aan malkanderen. *Zy verschelen der een in groote*: want dat, welk den kleinste inger ondersteunt, is het kleinste; de volgende ar de duim, worden allenkskens langer; anders s de Beenderen van de Vingeren. 't Einde ge-egt aan de Voorhand, is van een ongeregelde daante, dog dat de Vingers aanraakt, heeft ge-egzame groote Hoofjes, welke met de Knok-l-agtige holligheid der Vingeren zamen gele-gt worden. Van de Naa-hand.

CLVIII. In de *Vingeren* merken wy aan, de aatzing, 't getal, en byzondere *Namen* aan elk: lyk, (*e*) *de Duim*, (*f*) *Wyzer*, (*g*) *Middelste*, (*h*) *ing-vinger*, (*i*) *Oor-* [of *Pink-vinger*] in elke n drie Beenderen, die drie (*k*) *Slag-orders* uit-aken: welkers opperste veel grooter zyn als de nderste. Hun *uiterste Oppervlakte* is geboccheld, binnenste is glat en uitgehold, om de gemakke-kheid van 't aangrypen en vasthouden. De eerste ag-order, alwaar hy word zamen gevoegt met Hoofjes van de (*l*) *Naa-hand*, heeft een Knok-l-agtige holligheid, en een rontom beweging. In andere uiterste zyn twee Hoofjes zamengevoegt, et de twee holligheden van de tweede slagorder, waar alleen de buiging en de uitstrekking kan schieden: 't geen ook tusschen de tweede en der-de Van de Vingeren.

(*a*) Articulatio. (*b*) Corpus. (*c*) Dorsum manus. (*d*) Mus-li interossei. (*e*) Pollex. (*f*) Index. (*g*) Medius. (*h*) nnularis. (*i*) Auricularis. (*k*) Phalangæ. (*l*) Metacarpus.

de slag-order eveneens gelegen is. In 't opperste ui steekzel van de tweede en derde Slag-order, is e uitbulting, tusschen de twee holligheden, hebben 't zelfde gebruik met den (*a*) *Elleboog*. 't Laatste ei de van de derde Slag order heeft een (*b*) *Top* e weinig breder, als 't Lichaam.

Van de Duim.

CLIX. Den (*c*) *Duim* in 't byzonder heeft di ker Beenen: welkers eerste in gedaante, geleding en plaatzing met de Beenderen van de Naa-ha overeenkomt; dog in beweging van deze verscheel Dog de (*d*) *Geleding* van de eerste Slag-order met tweede, en van de tweede Slag-order met de derde., k men over een met de geleding en beweging van de tw de en derde der Vingeren. In de andere Vingeren kom niets byzonders, als dat reets gezegt is, aan te tekene De (*e*) *Zaad-beenderen* van de Hand zyn nu n overig te beschryven; maar van dezen om laag, ve 180.

Van de onderste Uitsteekzels.

De onderste Uitsteekzels.

CLX. DE (*f*) *Onderste uitsteekzels*, (*g* *Voeten* gezegt, maken, de (*h*) *Dye* de (*i*) *Scheen*, de (*k*) *uiterste voet*, de (*l*) *Kni schyf* en (*m*) *Zaad-beenderen*, ondersteunende 't ge hele Lichaam.

Van de Deye.

CLXI. In de *Dey*, als 't grootste Been van geheele Lichaam merken wy aan, de plaatzing 't getal, afbeeldzel, lichaam en uiteindens.

't Bovenste eynde.

CLXII. In 't *bovenste eynde* beschouwen wy eerstelyk, 't (*n*) *groote Hooft*, en in dat de (*o* *Groef*, voor de ronde, of lang-ronde band, me welke het word gevoegt aan het (*p*) *Heupen-been* holligheid; de *plaats* alwaar 't in die holte vast is *schuinze plaatzing*, en (*q*) *Geleding* met het Heu pen

(*a*) Olecranum. (*b*) Apex. (*c*) Pollex. (*d*) Articulatio. (*e* Ossa sesamoidea. (*f*) Extremitates inferiores. (*g*) Pedes. (*h* Femur. (*i*) Tibia (*k*) Pes extremus. (*l*) Patella. (*m*) Ossa sesamoidea. (*n*) Caput magnum. (*o*) Fossa. (*p*) Acetabulum (*q*) Articulus.

-beens holligheid. Ten tweden, den (*a*) *Hals*, voortgang deszelfs, niet (*b*) *Regel-regt*, maar na (*c*) *Boogs-wys*, en buitenwaarts neer loode, om de Dyen wel te scheiden, tot vaster g, en bekwamer plaatzing van veele Spieren; spongieuze en brosse *zelfstandigheid*; de *gaaten* or de ingang van de vaaten: ten derde, twee *Uitwassen*, de (*e*) *Dye-beens-drayers* gezegt, de ote en de kleine, dienende voor de inplantinge Spieren van 't Dye-been: Dog deze zyn voor houwbare Jaren maar aanwassen.

CLXIII. In 't *onderste einde* zyn aan te merken: 't Onderste einde. stelyk, twee Hoofjes en een middelste hollig-d, voor de geleding met het (*f*) *Scheen been*; ten eeden, de agterste holligheid, voor zekerder door-ig der Vaten naar de Scheen: Ten derden, de orste holligheid, voor de plaatzing van de (*g*) *ie-schyf*; Ten vierden, *twee Knokkels*, of ver-entheden by de Hoofjes, voor een vaste inplan-g der Spieren die den voet bewegen; in welkers tenste, in een byzondere zigtbare Kuil, dik-s een groot Zaat-been, en zomtyds ook een inder in de andere verheventheid, voornament- in de zeer oude, gevonden wort *.

CLXIV. In 't (*h*) *Lichaam* van 't (*i*) *Dye-been*, Van 't Lichaam des Dye-beens. rken wy aan de voorste oppervlakte verheven, agterste uitgeholt, zyn byzondere schuinze stant, e de Natuurlyke ombuiging; zyn groote *sterk-* zyn *rug* of (*k*) *doorn*, voor de inplanting van (*l*) *Drie-hoofdige* Spier; ende groote holligheid, or 't Merg in te sluiten.

CLXV. De (*m*) *Knie-schyf*, die men ook *Rotula* Van de Knie-schyf. emt, vertoont om aan te merken, zyn plaat-g, Afbeeldzel, getal, grootheid, verscheide dik- zyn voorste en agterste oppervlakte; brosse en ongieuze zelfstandigheid; zyn zamenbinding door (*n*) *Pee-*

(*a*) Collum. (*b*) Perpendicularis. (*c*) Horizontalis. (*d*) Aphyses. (*e*) Trochanteres. (*f*) Tibia. (*g*) Patella (*h*) Cor-. (*i*) Os femoris. (*k*) Spina. (*l*) Musculus triceps. (*m*) ella vel Rotula.

* Ziet de Aftekening derzelven in de eerste Tafel afbeeld-a, 3 en 4.

(*a*) *Peezen* en (*b*) *Banden* met het (*c*) *Dye* (*d*) *Scheen-been*; zyn Op-, en neergaande beweg[...] in de buiging en uitsteeking van 't Been, en ten la[...] sten, het gebruik, in de *Jong-geboorenen*, is 't geh[...] *Kraak-beenig.*

Van 't Been. CLXVI. In 't (*e*) *Been* of (*f*) *Scheen* in 't g[...] meen merken wy aan de plaatzing; twee beender[...] het (*g*) *Scheen-*, en 't (*h*) *Kuit-been* eigentlyk g[...] zegt; hun groote en verscheide dikte; hun geledi[...] tussen malkander, met de Dye, en de (*i*) *Uiter[...] voet.*

Van 't Scheen-been. CLXVII. In 't (*k*) *Scheen-been* zyn byzonderlyk[...] overwegen de plaatzing in 't binnenste deel van 't bee[...] het lighaam en de uiteindens. In 't *bovenste einde* de di[...] te, twee ondiepe holligheden, voor 't gelit met 't (*l*) *Dey[...] been*, voorzien met twee (*m*) *Halve maans* bewee[...] lyke Kraak-beenderen; een tussen-gevoegd [...] by naar in tween gespleten verheventheid, voor de i[...] planting der banden van de Deye; de *holligheid* a[...] ter deze verheventheid, in welk de (*n*) *Slyn[...] Klier* geplaatst word. In de voorste oppe[...] vlakte een uitpuiling, aan welke de (*o*) *Uitstrekke[...]* van de scheen ingeplant worden; naar de zyde tw[...] uitpuilingen, gevende een vaste inplanting aan zom[...] mige Spieren van de (*p*) *Uiterlyke voet*; aan welke[...] uitwendige ook het (*q*) *Kuit-been* ingeledigt word[...] alzo nogtans, dat deze niets toebrengt tot de gel[...] ding met de Deye.

't Onderste einde. CLXVIII. In 't *onderste einde*, merken wy aa[...] een holligheid voor de geleding met de (*r*) *Voor-voe[...]* in de buitenste zyde een holligheid voor de gele[...] ding met het Kuit-been; in de binnenste zyde[...] 't dikke en sterke uitwas, den (*s*) *Inwendige en klauw* gezegt, voor de vastigheid van de geleding de[...] voet.

CLXIX

(*a*) Tendines. (*b*) Ligamenta. (*c*) Femur. (*d*) Tibia. (*e*) Crus (*f*) Tibia. (*g*) Tibia. (*h*) Fibula. (*i*) Pes extremus (*k*) Tibia. (*l*) Os femoris. (*m*) Duæ cartilagines seminulares (*n*) Glandula mucilaginosa. (*o*) Extensores tibiæ. (*p*) Pes extremus. (*q*) Fibula. (*r*) Tarsus. (*s*) Malleolus internus.

CLXIX. In 't *lighaam* drie hoeken of haken: 't Lichaam.
welkers buitenste de (*a*) *Tussen-beenigen band* ord gevoegt, 't Kuit-been met dat Samen-voegen-; de voorste is zeer scherp, alleenlyk bedekt met Huyd en 't (*b*) *Been-vlies*; waar door het in des fs kneuzinge dikwils oorzaak is van de zeer-voelige (*c*) *Pynen*. Eindelyk heeft het van binnen holligheid voor 't (*d*) *Merg*.

CLXX. In 't (*e*) *Kuit-been* dat men ook *perone* Van 't Kuit-been.
eint, onderzoeken wy de plaatsing en de geleding, igte, en zeer kleine dikte; 't *opperste hooftje*, dat geleding met het Dye-been niet aanraakt, aar alleenlyk aan 't (*f*) *Scheen-been* word gevoegt; *Onderste*, den (*g*) *Buitenste enkel* gezegt, dient tot Geleding met de (*h*) *Voor-voet*, versterkt het ge-t met zyn uitsteekzel, en verhoet aldus de lichte *Ontleding*. 't *Lighaam* is bykans dry-hoekig, is gescheiden van 't Scheen-been; aan zyne erpste kant, wort de (*k*) *Tussen-beenige band* geplant, dienende met het geheele Kuit-been or te gemakkelyker inplanting van de Spieren uitterste voet. Het volgt eeniglyk de *beweg van 't Scheen-been*, hebbende geen eigen beweng.

CLXXI. In de (*l*) *Uiterste voet* merken wy aan Van de uiterste Voet.
plaatzing, de lengte, in de Mensch de aldergroot- onder alle de andere dieren, om te vaster gang; ar na de *rug* van de voet; de (*m*) *Voetsool*, die geholdis, op dat de Vaten, als den Mensch staat of andeld, niet zouden worden gedrukt; de deelen, welke wy eigentlyk vast gaan; de verdeeling in *Voor-voet*, (*o*) *Naar-voet*, (*p*) *Toonen*, en (*q*) *Saat-enderen*.

CLXXII. In de *Voor-voet* merken wy aan, Van de Voor-voet.
plaatsing, 't getal van zeven Beenderen, gelyk

(*a*) Ligamentum interosseum. (*b*) Periostium. (*c*) Dolores. Medulla. (*e*) Fibula. (*f*) Tibia. (*g*) Malleolu externus. Tarsus. (*i*) Luxatio. (*k*) Ligamentum interosseum. (*l*) s extremus. (*m*) Planta. (*n*) Tarsus. (*o*) Metatarsus. (*p*) igiti pedis. (*q*) Ossa sesamoidea.

gelyk de (*a*) *Koot*, (*b*) 't *Hiel-been*, 't (*c*) *Scheep-been*, het (*d*) *Taarling-been*, en dr (*e*) *Wigge* of *Beytel-beentjes*; hunne ongeregelde gedaante; de geleding met het Scheen-been, onder malkander, en met de beenderen van de (*f*) *Naa-voet*; ende ook de zamen-voeging door ſterke banden.

Van de Koot. CLXXIII. In 't byzonder in de (*g*) *Koot*, die ook (*h*) *Enkel* word genaamt, zyn voornamentlyk te bemerken, de plaatzing, gedaante, geleding met 't (*i*) *Scheen-* (*k*) *Kuit-* en (*l*) *Hiel-been*, ende voornamentlyk ook het hoofje voor de geleding met 't (*m*) *Scheep-beentje.*

Hiel of Verſen-been. CLXXIV. In 't (*n*) *Hiel-* of (*o*) *Verſen-been* zyn aan te merken, de plaatzing, groote, geleding met de (*p*) *Koot*, en het (*q*) *Taarling-been*; de (*r*) *Uitwas* achterwaarts uitſteekende, om 't achter over-vallen te beletten, in wiens achterſte gedeelte de (*s*) *Pees* van Achillis word ingeplant. In de binnen-zyde word de uitholling, voor te zekerder doorgang der Vaten naar de (*t*) *Naa-voet*, en (*v*) *Toonen*, gezien.

't Scheeps of Boot-beentje. CLXXV. In het (*w*) *Scheep-* of *Boot-beentje*, zyn te bemerken, de plaatſing, geleding, knokkel achtige holligheid, voor de geleding van 't hooft van 't (*x*) *Koot-been*; en drie voorſte vlaktens, ontfangende de (*y*) *Wigge of Beytel-beentjes.*

In 't Taarling-beentje. CLXXVI. In 't (*z*) *Taarling-beentje*, merken wy aan de zit-plaats, in de buitenſte zyde van de Naa-voet, alwaar hy onderſteunt 't achterſte-been van de Naa-voet, dat aan de kleine Toon word ingeledigt; daar-na de geleding met de naaſte beenen; de *Inſnyding* in 't onderſte deel, in welk dikwils een

(*a*) *Zaat*

(*a*) Aſtragulus. (*b*) Calcaneum. (*c*) Naviculare. (*d*) Cuboides. (*e*) Tria cuneiformia. (*f*) Metatarſus. (*g*) Aſtragulus. (*h*) Talus. (*i*) Tibia. (*k*) Fibula. (*l*) Calcaneum (*m*) Os naviculare. (*n*) Calcaneum. (*o*) Os Calcis (*p*) Aſtragulus. (*q*) Os Cubois. (*r*) Apophyſis. (*s*) Tendo Achillis. (*t*) Metatarſus. (*v*) Digiti pedis. (*w*) Os naviculares, ſeu ſcaphoidis. (*x*) Aſtragulus. (*y*) Oſſa cuneiformia (*z*) Os cuboidis.

Zaat-beentje, in de Pees van de achterste Kuit-
r word gevonden.

CLXXVII. In de drie (*b*) *Bytel-beenderen*, plaatzing, verscheide groote, geleding met 't *Scheep-beentje* en met de vier Beentjes van de a-voet. Van de Bytel-beenderen.

CLXXVIII. In de (*d*) *Naa-voet* merken wy , de plaatzing; vyf beenderen, welkers lighamen ans lang-werpig rond, van bovenen gebogen, onderen gehold zyn; de tussen-ruimte voor de atzing der (*e*) *Tussen-beenige Spieren*; de ongely- achterste hooftjes, gevoegt met de (*f*) *Voor-voet*; voorste rondt, voor de geleding met de Toonen, uitsteeken, om de kracht van de Spieren, die de onen buigen, te vermeerderen; de verscheide ote dezer Beenderen; den (*g*) *Uitwas* in 't ag- te hoofje van 't buitenste of 't vyfde Been, op wel- de (*h*) *Voet*, en derhalven 't geheele gewigt 't lichaam veel komt te rusten. Van de Naa-voet.

CLXXIX. In de (*i*) *Toonen* is meest alles gele- , gelyk in de vingeren; nogtans worden hier st maar dertien Beenderen gevonden, in de ou- veel kleinder en dunder, [den Duim uit- omen] als in de handen; zy hebben een nalder beweging; de grootste is den (*k*) *groo- Toon*, alhoewel hy maar twee Beende- of gelederen heeft; de andere zyn allengskens nder, heel anders als in de Vingeren der (*l*) *nden*. Van de Toonen.

CLXXX. De (*m*) *Zaat-beenderen* zyn nog ove- : welke kleine Beentjes zyn, meest in de be- de en oude zigtbaarlyk, zomtyds gelykende r de figuur van 't (*n*) *Jasmyn-zaat*: meesten- ls gelegen; Eerstelyk, in de (*o*) *Duimen* der (*p*) *nden*, en (*q*) *Voeten*, in elk dikwils twee en zomtyds ar een; ten tweden, een in de (*r*) *geleding* van Van de Zaad-beenderen.

D de

) Os sesamoideum. (*b*) Ossa cuneiformia. (*c*) Os navicu- . (*d*) Metatarsus. (*e*) Musculi interossei. (*f*) Tarsus. (*g*) physis. (*h*) Pes. (*i*) Digiti pedum. (*k*) Pollex. (*l*) Ma- (*m*) Ossa sesamoidea. (*n*) Semen sesamini. (*o*) Pollices. Manus. (*q*) Pedes. (*r*) Junctura.

de (*a*) *Naa-hand*, en van de (*b*) *Oor vinger*, meest g plaatst in den Afbrenger van deze Vinger *; ten der dikwils een in elke (*c*) *Uitwendige* Knokkel v 't (*d*) *Dye-been* †: ten 4. Een onder het (*e*) *Taarlin beentje*, van de (*f*) *Voor-voet*, in de (*g*) *Pees* v de (*h*) *agterste Kuit-beens-spier.* Deze veerti worden in de (*i*) *Mannelyke* Jaren en (*k*) *Ouden* geme nelyk gevonden, zomtyds ook een, dog zeer z den, in de (*l*) *binnenste Knokkel* van 't (*m*) *Dy been.* Ik heb by wylen ook een in het uiterste g deelte van 't Been der (*n*) *Naa-hand*, dat den *Wys-vinger* ondersteunt, in de (*p*) *Pees* van de n halende Spier van de (*q*) *Wys-vinger* gevonden; d dikwils ontbreekt 'er een in de (*r*) *Duimen* van (*s*) *Handen.* Derhalven worden der zelden me als zestien, en dikwils minder gevonden; zo dat dwalen, die 'er gemeenlyk meer als veertig optelle en twee aan elke geleding der vingeren to schryven. Zy zyn alle gehegt aan de (*t*) *Peez* der Spieren, uitgenomen deze, die in de (*v*) *Kno kel-agtige* geleding van 't (*w*) *Dye-been* worden g vonden: want deze in de beginzelen der Spiere groeyen; de gedaante der zelver is verscheide e ongeregeld; in de Jonge zyn zy Kraakbeenig, e worden daarom bekwamelyker ontdekt in de o den. Zy dienen de (*x*) *Spieren* voor (*y*) *Katrolle* en versterken de kragt der zelver. Ziet [onze] Aantek ningen onder 't teken [*].

(*a*) Metacarpus. (*b*) Digitus auricularis. (*c*) Condylus e ternus. (*d*) Femur. (*e*) Os cuboidis. (*f*) Tarsus. (*g*) Te do. (*h*) Musculus perronæus posticus. (*i*) Virilis ætas. (Senes. (*l*) Condylus internus. (*m*) Os femoris. (*n*) Metaca pus. (*o*) Digitus index. (*p*) Tendo. (*q*) Musculus adductc indicis. (*r*) Pollices. (*s*) Manus. (*t*) Tendines. (*v*) Condylu (*w*) Os femoris. (*x*) Musculi. (*y*) Trochleæ.

* Ziet de Plaatzing en 't Afbeeldzel deszelfs in de ee ste Tafel in de vyfde Figuur.

† Tafel I Fig. 2, 3 en 4.

Van 't getal der Beenderen.

CLXXXI. ALle de Beenderen van 't geheele Lichaam, alzo vertoont zyn, zal het nu gemakkelyk zyn, 't getal der zel-, te weten; in welke te bepaalen de Autheu-, zo zeer verschelen. In de bejaarde en oude rden 'er naulyks meerder als 260 gevonden; in de deren is 't getal zekerlyk grooter, dog onzeker; om dat 'er veele daar na in een groeyen. Van 't getal der Beenderen.

'T *Hooft* hebben wy 'er 69 vertoond: van welke het (*a*) *Bekkeneel*, met de zes Beenderen van 't (*b*) *gehoor*, heeft 14
de *Opperkaak.* 13
de *Onderkaak.* 1
(*e*) *Tanden* in beide de Kaken. 32
(*f*) *Tong-been.* 5
(*g*) *Strotten-hooft.* 4

de (*h*) *Tronk* of *Romp* zyn 53 Beenderen, te weten, (*i*) *Wervel-beenderen.* 24
) *Ribben.* 24
(*l*) *Borst-been* [alschoon 't dikwils uit twee stukken bestaat.] 1
(*m*) *Heilig-been.* 1
'*t Steert-been.* 1
Ongenaamde Beenderen. 2

de (*p*) *Uitsteekzels* zyn 136 Beenderen: namentlyk de (*q*) *Schouderbladen.* 2
Sleutel-beenderen. 2
Schouder- of *Arm-beenderen.* 2
Elle-beenderen. 2

 (*a*) klei-

(*a*) Cranium. (*b*) Auditus. (*c*) Maxilla superior. (*d*) Maxilla inferior. (*e*) Dentes. (*f*) Os hyoides. (*g*) Larynx. (*h*) uncus. (*i*) Vertebræ. (*k*) Costæ. (*l*) Os sternum. (*m*) Os rum. (*n*) Os coccygis. (*o*) Offa innominata. (*p*) Extretates. (*q*) Scapulæ. (*r*) Claviculæ. (*s*) Offa humeri. (*t*) fa ulnæ.

(*a*) kleine onder *Arm-beenderen.*

De (*b*) *Beenderen* van de Voorhand zyn in elke (*c*) *Hand* agt. 1

Van de (*d*) *Naa-hand* in elk 4.

In de (*e*) *Vingeren* 15. van yder hand, te zamen. 3

(*f*) *Dye-beenderen.*

(*g*) *Scheen-beenderen.*

(*h*) *Kuit-beenderen.*

(*i*) *Ronde Beentjes* of *Knie-Schyven.*

De Beenderen van de (*k*) *Voor-voet* van alle be de de (*l*) *Voeten.* 1

Van de (*m*) *Naa-voet.* 1

Van de (*n*) *Tonen.* 2

(*o*) *Saat-beentjes* worden zelden meerder als 16 ge vonden. 1

Derhalven 't geheele getal of *somma*, der zelven is. 26

CLXXXII. Nog kunnen de 124 onderscheid *Aangroeizels* [vers 51] in menschen omtrent va Mannelyke jaren gemakkelyk vertoont worden by welke indien men de 260 vervoegt, konnen wy in 't geheel 384 Beenderen van 't Mensche lichaam optellen.

Van de (*p*) *Geledingen* of (*q*) *Ge-wrigten* der Beenderen.

Van de Gewrigten der Beenderen.

CLXXXIII. GEmeenlyk plegen de (*r*) *Ontle-ders*, van de (*s*) *Geleding en* der (*t*) *Beenen*, welker kennis zo zeer nootzakelyk is in de (*v*) *Heelkonst*, in 't begin van de (*w*) *Been-beschryving* te handelen; welk ik beter in 't einde naar de voorgaande kennis der Beenderen gedaan agte, zo dat ik nu tot de zelve eerst zal overgaan.

CLXXXIV. De Oude hebben aan deze Griek-ze

(*a*) Ossa radii. (*b*) Ossa carpi. (*c*) Manus. (*d*) Metacarpus. (*e*) Digiti. (*f*) Ossa femoris. (*g*) Ossa tibiæ. (*h*) Ossa fibulæ. (*i*) Ossa rotulæ vel patellæ. (*k*) Tarsus. (*l*) Pedes. (*m*) Ossa Metatarsi. (*n*) Ossa digitorum pedum. (*o*) Ossa sesamoidea. (*p*) Junctura. (*q*) Articulationes. (*r*) Anatomici. (*s*) Junctura. (*t*) Ossa. (*v*) Scientia Chirurgica. (*w*) Osteologia.

namen gegeven, afgeleit van de figuur van 't t, en 't zamenvoegent middel; in welkers (*a*) *tlegginge*, door dien de (*b*) *Schryvers* van (*c*) *d'Ontdkunſt* oneindiglyk verſchelen, geloof ik, dat ze ar den zin van *Galenus*, en *Hippocrates*, op de lgende wys het beſte konnen verdeelt worden; n de welke ik nogtans op een andere tyd miſſien breder zal verhandelen.

CLXXXV. 't (*d*) *Zamen-ſtel* of (*e*) *Zamenvoeg* der Beenderen, [by de Latynen (*f*) *Zamending*] is by deze Schryvers een (*g*) *gemeen* gegt van alle de Geledingen, zo wel met, als zonr beweging: onder zig twee zoorten bevattende, e eerſte zoort word (*h*) *Lid*, dat is, (*i*) *Gewrigt*, (*k*) *Zamenvoeging* genaamt: deze bemerkt de wederzydze aanrakinge der Beenderen, zonder opzigt der t'zamenvoeginge. Deze heeft wederom twee zoorten: Eerſtelyk, de (*l*) *loſſe Geleding*, hebbende een klaarblykelyke beweging: onder deze word begrepen [de drie navolgende] als 't Zamenſtel.

De (*m*) *Inleding*, wanneer het hooft in een diepe holligheid word ingevoegt, gelyk als de (*n*) *Geleding* van 't (*o*) *Dye-been*, met de (*p*) *Holligheid* des Heupen-beens.

De (*q*) *Zamen-vrigting* der Beenderen, wanneer 't hooft in een oppervlakkige holligheid word geledigt, gelyk 't gewrigt van de (*r*) *Schouder* met 't (*s*) *Schouderblad*.

De (*t*) *Wederzydze invoeging*, indien 't Been ontfangt en word ontfangen: [by de Franſche Charniere] gelyk in de geleding van 't (*v*) *Schouder-been* met den (*w*) *Elle-boog*, &c. by welken *Fallopius* de (*x*) *Katrols-gewyze* heeft by gedaan, alwaar de beweging is, gelyk die van een rad om zyn aſch, als de Geleding van 't eerſte Wervelbeen des Hals met het twede. By deze is van

 zom-

(*a*) Explicatio. (*b*) Scriptores. (*c*) Anatomia. (*d*) Synthefis.) Syntaxis oſſium. (*f*) Conjunctio. (*g*) Genus. (*h*) Arron. (*i*) Articulus. (*k*) Junctura. (*l*) Diarthroſis. (*m*) Erthroſis. (*n*) Articulatio. (*o*) Os femoris. (*p*) Acetabulum.) Artrodia. (*r*) Humerus (*s*) Scapula. (*t*) Ginglimus.) Humerus. (*w*) Cubitus. (*x*) Trochoides.

zommige nieuwen nog vervoegt de *Amphiarthrosis*, met welke zy willen verstaan al de geledingen met een openbare beweging, verschelende van de voorigen, of in figuur of beweging.

Ten tweden de (a) *Zamen-leding* met een *tusschenkoment Kraak-been*, hebbende

Of een duistere beweging, gelyk de Beenderen van de (b) *Voor-hand*, (c) *Naa-hand*, (d) *Voor-voet*, en (e) *Naa-voet*, enz.

Of geen beweginge, wiens zoorten zyn; de (f) *Naad*, (g) *Regte linia*, en (h) *Spykerwyze invoeging*,

(i) Onder de tweede zoort telt men de *Aangroejing* of *vereeniging*, beteekenende zamen-binding der Beenderen, en deze geschiet.

Of zonder tusschen-koming, [namentlyk met een vremt of van een byzonder Been in de ouden gelyk in 't (k) *Voorhoofts-been*, (l) *Onder-kaak*, (m) *Ongenaamde Beenderen*, en in de (n) *Wervel-beenderen*, enz.

Of met *tusschenkoming* [namentlyk met een ander van 't Been verschillende] naar welkers verscheidentheid men drie zoorten vint, en yder met, en zonder beweging, gelyk,

1. (o) *Krake-beens vereeniging*, als in de (p) *Schaambeenderen*, en (q) *Wervel-beenderen* onder malkanderen, enz.
2. (r) *Vlees-agtige, Pees-*of *Band-agtige zamen-voeging*, als in alle de Gelederen der Ledematen, en in de Naden des Bekkeneels, enz.
3. (s) *Vlees-agtige zamenvoeging*, als in de (t) *Schouder-bladen*, (v) *Tonge-been*, en (w) *Tand-vlees*, &c.

Van

(a) Synarthrosis. (b) Carpus. (c) Metacarpus. (d) Tarsus. (e) Metatarsus. (f) Sutura. (g) Harmonia. (h) Gomphosis. (i) Symphysis seu unio. (k) Os frontis. (l) Maxilla inferior. (m) Ossa innominata. (n) Vertebræ. (o) Synchondrosis. (p) Ossa pubis. (q) Vertebræ. (r) Syneurosis. (s) Syssarcosis. (t) Scapulæ. (v) Os hyoidis. (w) Gingivæ.

[V]an 't (*a*) *Been-vlies*, (*b*) *Merg*, (*c*) *Banden* en (*d*) *Kraak-beenderen*, als deelen behorende nog tot de Beenderen.

CLXXVI. 't (*e*) B*Een-vlies*, is een Zenuw-vaat-agtig Vlies, van een [z]er scherp gevoel; alle de Beenderen uit en in-[w]endig onmiddelyk bekledende, uitgenomen de [(f]) *Tanden*, zo veer als ze boven 't (*g*) *Tand-[vl]ees* uitsteken, ende plaatzen, alwaar de (*h*) *Spie-[re]n* worden ingeplant: hierom wort het in *in-* en *uit-[w]endig* verdeeld, en alwaar het de Beenderen van [het] (*i*) *Bekkeneel* bekleet, word het 't (*k*) *Pan-vlies* [ge]naamt. Van 't Been-vlies.

CLXXXVII. Het maakt het eerste beginzel der [B]eenderen in de (*l*) *Lyfmoeder*; het is het werk-[tu]ig der affcheidinge van de Been-agtige stof, en [d]e Beenderen nemen daar van hun aanwasch, ver-[m]eerdering en voedzel: door dien zyn Bloed-va-[te]n de Beenderen in ontelbare plaatzen doorboren. [H]et geeft het gevoele aan de Beenderen: want [h]ier van ontblood zynde, konnen zy zonder pyn, [g]ebrand en gesneden worden. Het bepaalt de groo-[t]e en gedaante der Beenderen: want alwaar 't ge-[k]neust is, worden (*m*) *Uitwassen*, (*n*) *Kalk-agtige [B]uilen*, en (*o*) *Been-bedervingen* voortgebragt. 't Is [i]n verscheide deelen, van verscheide dikte. 't In-[w]endige is egter dunder, als 't buitenste, en voet [d]e Benen van binnen; en ontfangt de (*p*) *Bloed-[v]aten* en Zenuwen, door byzondere Kanalen, in [d]e Beenderen ingegroeft, die het aan 't Merg me-[d]edeeld. Het word gemeenlyk gezegt voor te ko-[m]en van 't (*q*) *Harde Herzen-vlies*: dat nogtans [o]m wel te spreken niet kan gezegt worden, om

 dat

(*a*) Periostium. (*b*) Medulla. (*c*) Ligamenta. (*d*) Cartila-[g]ines. (*e*) Periostium. (*f*) Dentes. (*g*) Gingivæ. (*h*) Muf-[c]uli. (*i*) Cranium. (*k*) Pericranium (*l*) Uterus. (*m*) Exosto-[s]es. (*n*) Tophi. (*o*) Caries offis. (*p*) Vafa fanguifera. (*q*) Dura [m]ater,

dat het te gelyk, en op dezelve tyd, met het har de Herzen-vlies in de vrugten word voortge bragt.

Van 't Merg. CLXXXVIII. 't (*a*) *Merg*, eertyds geagt een (*b*) *Ruwe ſtof*, beſtaat uit een *Oly agtige*, vette, fyn gedaante, en zeer kleine Vlies-agtige blaasjes, in welke uit het (*c*) *Slag-aderlyke* bloed, bykans ge lyk 't (*d*) *Vet*, deze Vet-agtige zelfſtandigheid word afgeſcheiden; en word beſlooten in de meeſte hol ligheden van de lang-ronde Beenderen. De Va ten van 't Merg doordringen tot het binnenſte der beenen, door de voorgezegde Pypen, die hier en daar in de Beenderen voorkomen: de (*e*) *Slag-aderen* brengen de (*f*) *Merg-agtige* ſtof, de (*g*) *Aderen* voeren 't overvloedige bloed wederom te rug; dog de (*h*) *Zenuwen* geven (*i*) *het Gevoel*, ſchoon dat het doof of ſtomp is. *Ook en groeit of neemt het niet af volgens het waſſen of afgaan der* (*k*) *Maan*, gelyk zommige hebben gemeent; maar volgens dat de (*l*) *Dieren*, (*m*) *Beweging* of (*n*) *Ruſt*, *bekwaam*, *genoeg* of te *weinig* (*o*) *Voedzel* gebruiken. Deze vettigheid of Oly indringende in de tuſſchen-ruimte der Been-vezelen, bewaart de (*p*) *Beenderen* van droogte en broosheid; maar voetze niet, gelyk men van outs, gemeent heeft.

Van de Banden. CLXXXIX. De (*q*) *Banden* der Beenderen zyn ſterke Banden, nu Vlies-, nu Kraak-been-, nu Zenuw- en Pees-agtig, of rond langwerpig, voornamentlyk geſchikt, om de beenderen zamen te binden. Daar worden nog wel andere banden, als die de beenen binden, gevonden, onder welke egter altyd (*r*) *Vlies-agtige* deelen, zekere deelen te zamen voegende, verſtaan worden.

Van de Kraak-beenderen. CXC. Eindelyk behooren tot de Beenderen de (*s*) *Kraak-beenderen*, die gelyk [vers 31] gezegt is, been-

(*a*) Medulla. (*b*) Maſſa informis. (*c*) Sanguis arterioſus. (*d*) Pinguedo. (*e*) Arteriæ. (*f*) Materia medulloſa. (*g*) Venæ. (*h*) Nervi. (*i*) Senſus. (*k*) Luna. (*l*) Animalia. (*m*) Motus. (*n*) Quies. (*o*) Pabulum (*p*) Oſſa. (*q*) Ligamenta. (*r*) Partes membranaceæ. (*s*) Cartilagines.

ı-gelyke, en (*a*) *Veer-kragtige* deelen zyn, dog s van 't (*b*) *Tafel-scheidzel* of Merg-agtige be- ende.

XCI. Zy worden omvangen met haar (*c*) *Vlies*: dienen eerstelyk, om de beenderen zamen te gen, ten tweden, om de holligheden der geledin- te maken, ten derden, om de eindens der beende- te bedekken, en om ze glad en effen te ma- , alwaar de beweging derzelver vereist word. volgens zyn zy ook zeer nut om de (*d*) *Lugt-*, (*e*) *Strotten-hooft*, (*f*) *Longe-pypen*, (*g*) *Neus-n*, (*h*) *Ooren*, (*i*) *Rande* der Oog-scheelen, en ere deelen te maken. Van haar Omtrek.

an de Beschryving der (*k*) *Weeke* of *Zagte* deelen en voor eerst.

'an de Gemeene bekleedzelen des Mensche- lyke Lichaams.

CXCII. DUs verre de Beenderen, en de dee- len tot dezelve behorende, als steun- s van 't Menschelyk-gebouw, aangemerkt heb- de, gaan wy nu voort tot het onderzoek van zagte deelen, welkers wetenschap wy, [vers 35.] *cologia* of *Vlees-beschryving* genaamt hebben. Van de Weeke of Zagte deelen.

CXCIII. Deze kan verdeeld worden: eerst, in beschryving van de (*l*) *gemeene bekleetzelen* Menschelyke lichaams, ten tweeden, in de *beschryving der Ingewanden*, ten derden, in de *beschryving der Vaten*, ten vierden, in de (*o*) *chryving der Zenuwen*, ten vyfde, in de *beschryving* (*p*) *Spieren*, en ten zesde, in de *beschryving* (*q*) *Klieren*.

a) Elasticæ partes. (*b*) Meditullium. (*c*) Perichondrium. (*d*) era arteria. (*e*) Larynx, (*f*) Bronchia. (*g*) Nares. (*h*) res. (*i*) Oræ palpebrarum. (*k*) Sarcologia. (*l*) Tegumenta mmunia. (*m*) Splanchologia. (*n*) Angiologia. (*o*) Neuro- ia. (*p*) Myologia. (*q*) Annologia.

Van de beschryving der Ingewanden.

CXCIV. In de *beschryving der* (*a*) *Ingewand* worden aangemerkt, eerstelyk, de (*b*) *Chyl-mak* *de ingewanden* van den (*c*) *Buik*, ofte geschikt de verteering der voetzelen: deze zyn de (*d*) *Ma* (*e*) *Darmen*, (*f*) *Lever*, (*g*) *Milt*, en (*h*) *Alvl* *klier*; [of groote Buik-klier] ten twede, de *Pis-schydende*, geschikt tot de afklynzinge der gelyk de (*k*) *Nieren*, (*l*) *Pistyders*; (*m*) *Wa* *blaas*, enz.: ten derden, de (*n*) *deelen geschikt* *de Voorteeling*: ten vierden, de (*o*) *Werktuigen* *de Ademhaling en Om-perzing des bloets*, gepla in de (*p*) *Borst* en (*q*) *Hals*, gelyk de (*r*) *Long* 't (*s*) *Hart*, (*t*) *Middelrift*, en de deelen tot zelve behoorende; en ten laatsten de (*v*) *Herzen* en de (*w*) *Werktuigen van de Zinnen* gelegen het hooft.

Van de Gemeene bedekzelen.

CXCV. Maar eer wy voortgaan tot de inw dige, zyn de (*x*) *Gemeene bedekzelen* die 't heele Lichaam bekleden, eerstelyk aan te merk van welke in de Beesten wel meerder, dog in Menschen maar drie worden gevonden: name lyk, de (*y*) *Opperhuid*, (*z*) *Huid*, en 't (*a*) *V* of (*b*) *Vet-vlies*: welke deelen wy nu zullen de volgende by wyze van (*c*) *Prenten*, gelyk n zegt, vertoonen; op dat de (*d*) *Leerlingen* a wat in de Ontledingen, in elk deel van 't Licha voortkomt, om aan te merken en te leeren, lyk als met eene aanschouwing, konnen begryp en bezigtigen.

Van de Opperhuid.

CXCVI. De (*e*) *Opperhuid* is een dun Vli de geheele Huit, van welke gelyk als het een deel vast bekledende: waar van daan 't met het Gri

s

(*a*) Splanchnologia. (*b*) Viscera chylopæa. (*c*) Abdom (*d*) Ventriculus (*e*) Intestina. (*f*) Hepar. (*g*) Lien. (*h*) P creas. (*i*) Uropæa. (*k*) Renes. (*l*) Ureteres. (*m*) Vesica naria. (*n*) Partes generationi dicatæ. (*o*) Organa respiratio & circulationis. (*p*) Thorax. (*q*) Collum. (*r*) Pulmor (*s*) Cor. (*t*) Diaphragma. (*v*) Cerebrum. (*w*) Organa sensu (*x*) Tegumenta communia. (*y*) Cuticula. (*z*) Cutis. Pinguedo. (*b*) Membrana adiposa. (*c*) Tabulæ. (*d*) Ty nes. (*e*) Cuticula.

he woort *Epidermis* [of Opperhuid] wort ge-
amt. In dit is aan te merken,

De *vaste verbintenis* met de Huit, door 't tusschen-
omende (a) *Net-wyze Lichaam* van *Malpighius*; zoda-
g, dat men in de snydinge der doode Lichamen met
okent water het van de Huit moet afscheiden; egter
ndervinden wy ook dat het in de levendige door
) *Vuur* en (c) *Blyumakende* middelen, afscheit.
yn *Wedergroeying* is zeer ligt in de levendige;
ogtans is zyn oorspronk niet van de uitwazeminge
es Lichaams door de (d) *Lugt* verdikt, gelyk de
ude gewilt hebben; maar liever, volgens *Leeu-
enhoek*, van een uitbrydinge der uitlozende buis-
es van de Huid; of volgens *Ruisch* van een uit-
rydingen der Zenuw-tepeltjes van de Huit, ma-
ende zeer veele kleine (e) *Schubbetjes* of (f)
chilletjes, aan malkander t'zamen hangende; of
nisschien, gelyk het my toeschynt, van alle beide
e gelyk. Ziet de Aanmerking onder 't getal
1. *]

't (g) *Maakzel* of (h) *Zelfstandigheid* bestaat uit
le alderkleinste Schilletjes, en gelyk als Schubbetjes,
eer vast zamen gevoegt, eerst, van *Leeuwenhoek*
gezien door 't (i) *Vergroot-glas*: in welke zeer vee-
e *Gaatjes*, gevende de doorgang, aan de Haaren,
uitwazeming; en zweet: welke laatste gemeenlyk
k) *Zweet-gaten* genaamt worden. Eenige geven
hun zekere Klap-vliezen, om 't Zweet te matigen;
dat ik nogtans eerder agt te geschieden, door de
t'zamen-trekkende kragt dezer vaten.

De verscheide dikte, en die aldermeest in de (l) *Sool*
[of plante] der Voeten, en in de (m) *Holligheden* der
Handen: in de andere deelen is zy zeer dun.
Over al worden verscheide diepere en ondiepere
groeven of *strepen*, en voornamentlyk in de hol-
ligheden der Handen, gezien: uit welke veele po-
gen waar te zeggen: in de toppen der Vingeren,
zyn

(a) Corpus reticulare Malpighii. (b) Ignes. (c) Vesicatoria.
(d) Aer. (e) Squamculæ. (f) Lamellæ. (g) Structura. (h) Sub-
stantia. (i) Microscopium. (k) Pori. (l) Planta. (m) Vola.

zyn zy krul-rond, en schynen de uitloozende b[…] zen van de Huit, alhier in een zekere schikki[…] gestelt, te beschermen.

De (*a*) *Vaten*, konnen nog van *Ruysch* d[…] zyn alderfynste inspuitingen ontdekt, nog ook […] andere getoont worden; zo dat zy gequest zy[…] geen bloet geeft, en is by naar zonder gevoel[…] egter moet het zekerlyk door een zeer fyn v[…] gevoet worden.

't (*b*) *Gebruik*, eerstelyk, de (*c*) *Huit* te besch[…] men van 't pynelyk gevoel, en alzo 't Gevoel[…] bestieren; ten tweeden, ook de uitwazemingen v[…] de Huit te matigen.

Van 't Net-gewyze Lichaam van Malpighius.

CXCVII. 't (*d*) *Net-wyze Lichaam van M*[…] *pighius*, of het *Huits-net*, is een dun Vlies doorbo[…] met ontelbare kleine gaatjes, gelyk een (*e*) *N*[…] leggende zeer digt aan de (*f*) *Opperhuid*, en a[…] deze vast houdende, als 't door de (*g*) *Konst* […] ongeluk word afgescheiden. In dat moet men aa[…] merken.

De Plaats, alwaar 't meest word gevonde[…] Men verzekert wel gemeenelyk, als of het do[…] 't geheele Lichaam onder de Opperhuit wiert g[…] vonden; dog nauwlyks kan het in andere plaatze[…] als in die deelen, alwaar 't gevoel van de H[…] 't volmaakste en sterkste is, namentlyk in de ([…] *Hollen* der Handen, (*i*) *Toppen* der Vingeren, […] (*k*) *Planten* der Voeten, ontdekt worden. Daar […] boven kan het ook in de (*l*) *Tong*, ja wel h[…] alderduidelykste gezien worden: uit welke zy[…] aart en maakzel beter, als uit alle de andere deele[…] blyken.

't *Gebruik*: door zyn Gaatjes laat het door […] haaren, Tepel-zenuwtjens, en uitlozende Buisjes d[…] Huit: die het op een zekere en bepaalde schikki[…] ge hout, op dat zy niet ligt van haar plaats zou[…] konnen verzet worden: en het schynt ook de za[…] tighe[…]

(*a*) Vasa. (*b*) Usus. (*c*) Cutis. (*d*) Corpus reticulare Ma[…] pighii, sive reticulum cutaneum. (*e*) Reticulum. (*f*) Cuticul[…] (*g*) Ars. (*h*) Volæ manuum. (*i*) Apices digitorum. (*k*) Plan[…] pedum. (*l*) Lingua.

...heid der (*a*) *Tepeltjes*, en de bequaamheit tot het ... *Gevoel* te bewaren.

Malpighius van 't Werktuig des Gevoels, en daar ...r *Ruysch* in zyn eerste brief Fig. 4, 5, 6 en 7, ... dienen over dit deel nagezien te worden: welke ...ste de uitvinding van den eerste zeer fraai ver... heeft.

...CXCVIII. De (*c*) *Huid* is een Vlies zo dik gelyk ... leer, 't geheele Lichaam bedekkende: in ...lk zyn aan te merken, **Van de Huid.**

...De (*d*) *Zamenbinding*: de bovenste oppervlakte met ...(*e*) *Net van Malpighius*, en de (*f*) *Opperhuid*; ...g de onderste met het (*g*) *Vet*, en dat in zommi... plaatzen zeer los, in andere zeer vast gehegt.

...*Verscheide dikte*, in verscheide deelen des Lig...aams, en ook in verscheide (*h*) *Dieren*, gelyk ... de verscheidentheid van 't (*i*) *Leer* blykt.

...Veel (*k*) *Groeve* of (*l*) *Strepen*, gemeen met de ...ven huid.

...Het heeft (*m*) *Gaten*, *groote*, gelyk in de (*n*) ...*ond*, (*o*) *Neus*, (*p*) *Ooren*, enz. alwaar nogtans ... Huit beter omgebogen; als doorboort, kan ge...gt worden.

...*Kleine*, gemeenlyk (*q*) *Damp-gaten*: die weder...n *groter* of *kleinder* zyn; voor de doorgang van ... (*r*) *Haren*, (*s*) *Doorwazeming* en 't (*t*) *Zweet*: ... *grootste* voornamentlyk in de (*v*) *Neus*, bevat ... (*w*) *bloote Oog*; dog de *kleinste* vertoonen de ...) *Vergroot-glazen*, en ook de doorgang van ... (*y*) *Kwikzilver* door 't (*z*) *Leer*.

...'t (*a*) *Maakzel* of (*b*) *Zelfstandigheid*: uit byzon...re (*c*) *Pees-agtige Veezels*, wonderlyk te zamen ...vlogten.

...Zeer menigvuldige (*d*) *Bloed-vaten*, door de (*e*) *Wonder-*

(*a*) Papillæ. (*b*) Tactus. (*c*) Cutis. (*d*) Connexio. (*e*) Re...ulum Malpighii. (*f*) Cuticula. (*g*) Pinguedo. (*h*) Anima... (*i*) Corium. (*k*) Sulci. (*l*) Lineæ. (*m*) Foramina. ...) Os. (*o*) Nasus. (*p*) Aures. (*q*) Pori. (*r*) Pili. (*s*) Transf...atio. (*t*) Sudor. (*v*) Nasus. (*w*) Nudus oculus. (*x*) Mi...scopia. (*y*) Mercurius. (*z*) Corium. (*a*) Structura. (*b*) ...stantia. (*c*) Fibræ tendineæ. (*d*) Vasa sanguifera. (*e*) In...iones stupendæ.

Wonderlyke inspuitingen van Ruysch, eerst beh[...] lyk ontdekt, ziet de Schriften deszelfs.

Uit *zeer veel* (*a*) *Zenuwen*, makende de (*b*) *Sp*[...] *wyze tepeltjes*, door 't (*c*) *Net-vlies van Malpig*[...] in de Opperhuid doorstekende: die in de (*d*) *Ho*[...] der handen, voornamentlyk omtrent de (*e*) *Top*[...] der Vingeren, en in de (*f*) *Planten* der Voet[...] als de opperhuid gescheiden is, meest zichtbaar z[...] en maken 't *eerste* (*g*) *Werktuig van 't gevoel.* *

Van meest al de nieuwe, naar *Stenon* en *Ma*[...] *ghius*, worden in de huid zeer veel (*h*) *gierst geda*[...] *tige-huits-kliertjes*, gestelt, voor de afscheid[...] van de (*i*) *Doorwazemende* stoff; niet tegenstaa[...] naauwlyks, of ten minsten zeer weinige kon[...] getoond worden, en de werking hun toegeschre[...] door de slag-adertjes alleen genoeg kan verri[...] worden †.

De (*k*) *Klapjes* of de *huits-huisjens* ‡ zyn m[...] schien de (*l*) *Vet-klieren* van andere.

't *Gebruik* van de *Huyd* is: eerstelyk de onder[...] legene deelen te bekleden en te beschermen; [...] tweede, 't Werktuig te zyn van 't gevoel; en [...] derde, de gemeene (*m*) *Uitloofer* van 't (*n*) *Bloe*[...] door middel van 't (*o*) *Sweet* en (*p*) *Doorwazemin*[...] hy dient ook te gelyk, om de droogte van [...] (*q*) *Huid* te weeren.

Van de Hairen.

CXCIX. Men is ook gewoon de (*r*) *Hairen* [v[...] 32.] aan de Huid toe te voegen, en zyn voor al [...] 't hooft, alwaar zy (*s*) *Hooft-hairen* genaamt w[...] de, aanmerkelyk: in deze moet men bemerken[...]

't Deel buiten de Huid: dat lang, rond, e[...] door 't (*t*) *Vergroot-glas* bezigtigt, doorschynend [...] d[...]

(*a*) Nervi. (*b*) Papillæ pyramidales. (*c*) Rete Malpighianu[...] (*d*) Volæ manuum. (*e*) Apices digitorum. (*f*) Plantæ pedu[...] (*g*) Tactus organum. (*h*) Glandulæ cutaneæ miliares. (*i*) M[...] teria perspirabilis. (*k*) Folliculi five receptacula cutanea. [...] Glandulæ sebaceæ. (*m*) Emunctorium universale. (*n*) Sangu[...] (*o*) Sudor. (*p*) Transpiratio. (*q*) Cutis. (*r*) Pili. (*s*) C[...] pilli. (*t*) Microscopium.

* Ruysch Epist. Tab. XVII. fig. 2.

† Conf. Ruysch advers. Anat. Decas. I. pag. 9:

‡ Ibidem descripta. Ziet ook na de Aanmerkingen [ag[...] aan dit Werk gevoegt] Aanmerking [2 *]

dikwils knobbel-agtig; maar niet hol, of getakt:
h het einde is dikwils gespleeten gelyk een pen-
l:

t *Deel binnen de Huid*, de Wortel, en om zyn
aante den (*a*) *Bol* geheten: waarschynelyk hol-
vaat-agtig in de wortels, gelyk de (*b*) *Schaften*
Vogelen. * Welk vaat-achtig gedeelte word
loten in een blaasje, zeer klaar te zien in de
Paarts-hairen en Varkens borstels.

De (*d*) *Oorspronk*: onder de (*e*) *Huyd* in 't (*f*) *Vet*:
arschynelyk uit de (*g*) *Zenuwen*, om de pyn,
in het uittrekken der zelver word gevoeld.

(*h*) *Voedende stof* is dezelve, gelyk van de an-
e deelen; niet (*i*) *Uitwerpelyk*, gelyk de Ou-
n hebben gemeent; nog zy groeyen ook niet naar
dood, als gemeenlyk gelooft word, gelyk ik
or zekere ondervinding geleert heb.

(*k*) *Coleur*: in de (*l*) *Heete Landschappen*, zeer
) *Swart*; in de getemperde (*n*) *Bruin* of (*o*) *Swart*;
de koude, (*p*) *Geel*, (*q*) *Rood*, (*r*) en *Bruinagtig*;
nochtans overal in de Ouwde tot het (*s*) *Grys*,
ergaan, en tot de (*t*) *Groen-achtige* in die, welke
t Kooper bewerken.

Langte: naar maate der deelen des Lichaams,
n zy het langste in 't (*v*) *Hooft*; naar maate van
onderwerpen of landschappen: zy zyn onder de
rre landstreek, zeer (*w*) *Kort* en (*x*) *Gekroest*; in de
matigder, langer.

De gestalte in 't gevoel; eerstelyk, naar de verscheident-
id der *onderwerpen* en (*y*) *Landschappen*: zy zyn in Æ-
iopien en droger Land-lieden harder; in de vogtige en
ngeKinderen, zagter: ten tweden, naar de verscheiden-
id van de *plaatzen des Lighaams*: in de (*z*) *Schaam-*
deelen

(*a*) Bulbus. (*b*) pennæ avium. (*c*) Setæ. (*d*) Origo. (*e*)
tis. (*f*) Pinguedo. (*g*) Nervi. (*h*) Materia nutriens. (*i*)
crementitia. (*k*) Color. (*l*) Regiones calidissimæ. (*m*) Ni-
rrimus. (*n*) Fuscus. (*o*) Niger. (*p*) Flavus. (*q*) Ruffus.
) Subfuscus. (*s*) Canus. (*t*) Viridescens. (*v*) Caput. (*w*)
eviffimi. (*x*) Crispi. (*y*) Regiones. (*z*) Pudenda.

* Leuwenhoek Act. Erud. An. 1683. p. 511. Ruysch epist. I.
m in Thes. Anat. X. pag. 1 ad 4.

deelen, en (*a*) *Oxels*, zyn zy zeer hart; in 't hoo
zachter, in 't vordere lighaam, het alderzagste.

Tyd van de Oorspronk: Zommige worden me
gebooren, gelyk in 't (*b*) *Hooft*, (*c*) *Oog-hairen*
(*d*) *Wyn-braauwen*; doch zommige komen all
voort in een zekere ouderdom, gelyk die van
(*e*) *Baard*, (*f*) *Oxels* en (*g*) *Schaamdelen*. O
wassen zommige hairen altyd; dogh andere n
meer na de geboorte.

Het Gebruik van de hairen des hoofts: het hooft
verwarmen en te verzieren; doch dat van de and
hairen, de Oog en Wyn-braauws-hairen uitgezo
derd, is zoo klaar niet.

Van de Nagels.

CC. De Plaatzing, getal, gedaanten, grootte,
coleur der (*h*) *Nagelen*, [vers 32.] zyn een ieder b
kent; maar men moet aanmerken

Hun deelen: het uitterlyke deel word de pun
't onderste wortel of begin geheten: dit is dun
en zachter; [namentlyk de wortel] en dat dikker
harder; [namentlyk de punt] en 't witte deel by de wo
tel wort (*i*) *Maan-ring* genoemt.

Zelfstandigheid: zy bestaan uit verlangde huits t
peltjes, verhart, en zeer vast zamengevoegt met e
(*k*) *Even-wydige schikking*: daarom zyn zy in
wortel, alwaar de tepeltjes nog heel dun en te
zyn, zeer gevoelig; dog in de (*l*) *Top* konnen z
zonder pyn afgesneeden worden. Deze tepeltje
komen, zo wel van de wortel [der nagelen
als van 't onderste gedeelte, uit de huit, voort: z
dat zy in de voortgang naar de Top, om de groo
toe-vloed der bykomende tepeltjes, dikker en ste
ker zyn, en door behulp der zelver zo vast aan d
ondergelegen huit aankleven. Nogtans worden z
lichtelyk met kokent water in de (*m*) *Doode lighame*
afgescheiden.

Voeding: gelyk de andere (*n*) *Huits-tepeljes* ha
vaten hebben, waar uit zy gevoedt worden; alz
hebben deze die ook in hun begin: welke tepeltje
gely

(*a*) Alæ. (*b*) Caput. (*c*) Cilia. (*d*) Supercilia. (*e*) Barba
(*f*) Alæ. (*g*) Pudenda. (*h*) Ungues. (*i*) Lunula. (*k*) Ord
parallelus. (*l*) Apex. (*m*) Cadavera. (*n*) Papillæ cutaneæ.

lyk als (*a*) *Wortels* zyn, uit welke daar na voort-men, harde vaste vezelen, op dezelve manier, lyk in de (*b*) *Haaren*: en worden ook gevoedt, groeijen op dezelve wyze. Doch deze groeijingh uwt op naar de (*c*) *Dood*, heel anders als veele weeren.

't *Gebruik*: eerstelyk de (*d*) *Vingers* te versterkn, op dat zy niet lichtelyk van de uitterlyke ongeakken worden gekwest. Ten tweeden, de oplichg gemakkelyker te maken, in de handen, voorentlyk van kleine dingen. Ten derden, gebruin wy deze zeer bekwaamelyk om de (*e*) *Jeukende* elen te klouwen; en om verscheidene, by voorbeeld *Onreinigheden*, af te schrabben. Ten vierden, sterken zy de gang in de (*g*) *Voeten*, en verhoen de (*h*) *Pynelyke tegenstotinge*, enz.

Zommige (*i*) *Dieren* [in welke zy een (*k*) *Gelykmig* gedaante hebben] grypen, en nemen der hun of mede, gelyk de (*l*) *Katten*, en (*m*) *Leeuwen*. n de andere dienen zy in de plaats van (*n*) *Haak-*, om te konnen klimmen, gelyk aan de (*o*) *pen*, en (*p*) *Eikhoorntjes*. Andere gebruiken ze de plaats van (*q*) *Schoenen*, andere in de plaats n (*r*) *Wapenen*: gelyk de (*s*) *Paarden*, en (*t*) *Os-*, als zy zig met deze beschermen en slaan.

CCI. *In 't* (*v*) *Vet*, [vers 28] of (*w*) *Vet vlies* n aan te merken. Van 't Vet.

De Plaatzing: bykans over-al door 't geheele haam onder de huit; daar-en-boven in de tusschenats der Spieren, in 't (*x*) *Net*, en (*y*) *Darmeyl*, omtrent de (*z*) *Nieren*, en in verscheide dere plaatzen.

Selfstandigheid uit,

n dun doorschynend Vlies, hebbende ontelbare (*a*)

E *Blaas-*

(*a*) Radices. (*b*) Pili. (*c*) Mors. (*d*) Digiti. (*e*) Partes tientes. (*f*) Sordes. (*g*) Pedes. (*h*) Allisio Dolorifi- (*i*) Animalia. (*k*) Analoga. (*l*) Feles. (*m*) Leones. Hami. (*o*) Simiæ. (*p*) Sciuri. (*q*) Calcei. (*r*) Arma. Equi. (*t*) Boves. (*v*) Pinguedo. (*w*) Membrana adipo- (*x*) Omentum. (*y*) Mesenterium. (*z*) Renes. (*a*) Cellulæ.

Blaasjes, of (*a*) *Kwabbetjes*, tusschen malkan wederzyds gemeen zynde, en

Een vette, Oly-achtige, en als Boter-achtige *stoff* 't Bloed, die Blaasjes vervullende: afgescheid uit de (*b*) *Slag-aderen*, maar niet uit de (*c*) *K ren.* Dog in de zeer mageren is alleenlyk dat bla achtige vlies, ledig van de vet-achtige stoffe.

Onderscheid 't welk de (*d*) *Schryvers* maken t schen het (*e*) *Smeer* en 't (*f*) *Vet*, volgens welke de Mensch geen smeer wort gevonden.

Overvloedige (*g*) *Bloed-vaten*, (*h*) *Slag-ader* en (*i*) *Aderen*, van de naaste Deelen, de (*k*) *Vl achtige blaasjes* omringende; dog weinig (*l*) *Ze wen*: hier om heeft het weinig gevoel.

(*m*) *Vet-vaten* worden van zommige der by daan: welke wy van de (*n*) *Zyd-takjes* bloed-vaten en de voornoemde blaasjes niet gel ven onderscheiden te wezen.

De(*o*) *Omlooping*, (*p*) *beweging*, of (*q*) *Wederga* van 't (*r*) *vet* naar de (*s*) *Aderen*, blykt pentlyk, uit de schielyke vertering deszelfs in *zekere ziektens*, en door de sterke beweging der *Dieren.*

Gebruik: Eerstelyk 't lichaam te beschermen gens de (*w*) *koude*; ten tweeden, tegens de (*x*) *scherp heid* der zouten; ten derden, de buigzaamheid, van Huid, Spieren, en andere deelen te bewaren; ten vierd misschien in de tyd van gebrek wederom eenig wys voor voetzel te dienen; ten vyfden, de (*y*) *Led* plaatzen te vullen, in welk aanzien het eerstel de schoonheid in 't (*z*) *Aangezigt*, (*a*) *Hals*, enz. v meerdert; daar en boven dewyl het de ruim tusschen den (*b*) *Aars*, (*c*) *Schede* der Lyfmoed

(*a*) Lobuli. (*b*) Arteriæ. (*c*) Glandulæ. (*d*) Autores. Adeps. (*f*) Pinguedo. (*g*) Vasa sanguifera. (*h*) Arteriæ, Venæ. (*k*) Cellulæ membranaceæ. (*l*) Nervi. (*m*) Vasa adipo (*n*) Vasa lateralia sanguiferorum. (*o*) Circulatio. (*p*) Mot (*q*) Regressus. (*r*) Pinguedo. (*s*) Venæ. (*t*) Certi morbi Animalia (*w*) Frigus. (*x*) Acrimonia salium. (*y*) Loca vac (*z*) Facies. (*a*) Collum. (*b*) Anus. (*c*) Vagina uteri.

beenderen der Heup vervult, konnen de gezegde dee-
in de uitdryvingen der vuiligheden en vrugten be-
orlyk uitgespannen of verwydert worden. Ten zes-
n, om de pynelyke vryving of kneuzing te beletten, ge-
in de (a) *Planten* der Voeten, en in de afpaling
(b) *Schaam-deelen.*

CCII. *Het* (c) *Vlyzig-vlies*, word van veele be- Van het Vlyzig-vlies.
reven voor 't vierde gemeene dekzel: 't welk
een Vlys-agtigen rok, die zekerlyk in de beesten
tusschen de Huid en 't Vet, met wiens behulp
de Huit bewegen en de (d) *Vliegen* verdryven;
ar in de Mensch en wort het niet gevonden,
in 't aangezigt; zonder twyffel, om dat den
ensch, zynde verzien met handen en klederen,
e in andere plaatzen van 't Lichaam niet nodig
ft.

CCIII. 't (e) *Gemeene vlies* der Spieren wort Van 't gemeene Vlies der Spieren.
k van zommige voor een gemeen bekleedzel be-
reven: 't welk onder 't Vet gelegen, en alle Spie-
te bekleeden gezegt word; dog dat word
de ten onregt voor een gemeen bekleedzel ge-
nden: om dat door het geheele lichaam niet is
gespannen; maar alleen in zommige deelen word
onden: en in veele plaatzen ontbreekt.

CCIV. De gemeene bekleedzelen afgehandelt
nde, volgen nu; de (f) *bevattende deelen*, of
eigen bekleedzelen van de (h) *buik*, namentlyk,
(i) *Spieren* van de (k) *Buik*, en de (l) *Pens-zak.*
ant wy eerst, tot het onderzoek der deelen
n de Buik overgaan; om dat deze om de vui-
heden, die zy in hebben, 't meeste zyn onder-
rpen aan de bederving: en alzo de andere lan-
en beter zonder stank konnen behandeld en be-
art worden.

CCV. Omtrent de Spieren van de Buik moet men Van de Spieren des Buiks.
merken:
De Plaatzing. Zy bezetten en maken den ge-
len omtrek van de Buik.

E 2 (a) *Witte*

(a) Plantæ pedum. (b) Regio pubis. (c) Panniculus carno-
(d) Muscæ. (e) Membrana communis musculorum. (f)
tes continentes. (g) Tegumenta propria. (h) Abdomen.
Musculi. (k) Abdomen. (l) Peritonæum.

De (a) Witte Linia, uitgestrekt van 't *(b) borst-b*
door 't midden van de Buik, tot de zamenvoeg
der Schaam-beenderen, zamen gesteld uit de Pee
dezer Spieren, [namentlyk Buiks Spieren] in wi
midden de (c) *Navel* is.

'tGetal: gemeenlyk vyf paar.

1. De (d) *Regte*, zyn begin hebbende in Schaam-beenderen; en zyn einde in 't Bo been, en veele Ribben: in welke zyn (e) *P agtige afscheidingen.*
2. *De (f) Schuins nedergaande*: hy komt vo uit veele Ribben, Wervel-beenderen der L denen, Darm en Schaam-beenderen; eindigt ook met zyn (g) *Pees* in de *W Linia.*
3. *De (h) Schuins opklimmende*: komt ook vo uit de ongenaamde Beenderen en Wervel-be deren der Lenderen; ende wort ten dee ingeplant in de (i) *Onderste Rand* van de b taard Ribben, en ten deelen in de witte Lini
4. *De (k) Dwerze*: hy heeft by kans het ze begin en einde.
5. *De (l) Spits-wyze*: is zeer klein, komt vo by de zamenvoeging der Schaam-beenderen, eindigt in de witte Linie onder de (m) *Nav* maar al te mets word hy in 't geheel gem zomtyds is 'er alleenlyk een Spier te vinde zomtyds alle beiden.

(n) *Vaten*: (o) *Slagaderen* en (p) *Aderen*, van (q) *Tusschen-ribbige*, (r) *Lendenen*, (s) *Mam-* ook van de (t) *Middel-boven-buiks* vaten voo komende: (v) *Zenuwen*, van de Rug en Len nen, die redelyk groot zyn.

De (w) Door-boring, of de (x) *Ring* in 't c der

(a) Linia alba. (b) Os sternum. (c) Umbilicus. (d) R tum. (e) Distinctiones tendineæ. (f) Oblique descendens. Apeunorosis. (h) Oblique ascendens. (i) Margo inferior. Transversale. (l) Pyramidale. (m) Umbilicus. (n) Vasa. Arteriæ. (p) Venæ. (q) Intercostales. (r) Lumbares. (s) Ma mares. (t) Epigastrica. (v) Nervi. (w) Perforatio. (x) A nulus.

-ste deel van de schuins neergaande, opklim-ende, en dwerze Spieren: tot doorgang der euten van de Pens-zak en Zaat-vaten in de Man-n; in de Vrouwen laat het door de ronde Ban-n van de (*a*) *Lyfmoeder*, dog de (*b*) *Darmen* en (*c*) *Net* in de (*d*) *breuken.*

De band van Poupartius: tusschen 't uitsteek- van 't (*e*) *Darm-* en (*f*) *Schaam-been* [3. *].

't Gebruik: ten eersten, om de ingewanden van de derbuik te bewaren en te beschermen; ten twee-n, door haar geduurige beweging de verteering en ortgang van de Chyl te helpen; ten derden, de loozing van den (*g*) *Afgang*, (*h*) *Pis*, en ten le van de (*i*) *Baring*, de (*k*) *Vrugt* en (*l*) *Na-boorte*, voort te zetten; ten vierden, aan de (*m*) *lem-haling* te dienen; ten vyfde, om de buiging van (*n*) *Lichaam* te helpen; ten zesde, de (*o*) *Braking* verligten; en ten zevende, misschien ook te hel-n tot het (*p*) *Springen.*

CCVI. 't (*q*) *Buik-vlies*, of *Pens-zak*, is 't naast n de dwerze Spieren der Buik gelegen: 't welk een dun, effen en glad vlies, bekledende van nen de geheele Buik, en besluitende, als in een k, de meeste (*r*) *Ingewanden* van de (*s*) *Buik*: ar en boven is het zamen gevoegt met het (*t*) *iddelrift*, en met alle Ingewanden van de Buik; in dewelke het volkomentlyk bedekt, de (*v*) *aag*, (*w*) *Darmen*, (*x*) *Darm-scheil*, (*y*) *Net*,) *Lever*, (*a*) *Milt*, en de (*b*) *Alvlees-klier*: die arom gezegt worden in de (*c*) *Verdubbeling van Pens-zak* gelegen te wezen: dog de (*d*) *Nie-s*, (*e*) *Waterlyders*, (*f*) *Blaas*, en de (*g*) *Groote ten van de buik* dekt het alleenelyk in 't op-rste gedeelte. Van het Buik-vlies.

E 3 Het

(*a*) Uterus. (*b*) Intestina. (*c*) Omentum. (*d*) Herniæ. (*e*) ilei. (*f*) Os pubis. (*g*) Stercus. (*h*) Urina. (*i*) Partus. Fœtus. (*l*) Secundina. (*m*) Respiratio. (*n*) Corpus. (*o*) mitus. (*p*) Saltus. (*q*) Peritonæum. (*r*) Viscera. (*s*) Ab-men. (*t*) Diaphragma. (*v*) Ventriculus. (*w*) Intestina. (*x*) slenterium. (*y*) Omentum (*z*) Hepar. (*a*) Lien. (*b*) Pan-as. (*c*) Duplicatura peritonæi. (*d*) Renes. (*e*) Ureteres. (*f*) sica. (*g*) Vasa majora abdominis.

Het maakt (*a*) *Banden*: eerstelyk, den (*b*) *O*
schort-band van de Lever, en ten tweeden, de tw
(*c*) *Brede* banden van de Lyfmoeder.

Het schiet twee (*d*) *Scheuten* buiten de Bu
bekledende de (*e*) *Zaat-vaten*, en (*f*) *Ballen*: o
trent deze zyn aan te merken.

1. Hun *wonderlyke doorgang* tusschen de Sp ren van de Buik;
2. De *opening*, in de buik der Honden, in d Mensch ontbrekende.

De *Bekledinge der ronde Banden* in de Vrouw ende omkringen der zelver door Nuk afgeteke adenogr. Fig. 39 en 40.

(*g*) *Slag-aders* en (*h*) *Aders*, van de Middel-bov buikige, Mammen, Lendenen, en Middelrifts-vat

(*i*) *Zenuwen*, van de Middelrift, Rug, Lenden en Heilig-beens-zenuwen.

(*k*) *Water-vaten* worden van zommige der gevoegt.

(*l*) *Klieren* worden ook van eenige ond stelt in dat te wezen: die nogtans in zyn natu lyke stant niet te zien zyn. [4. *].

't *Gebruik*: eerstelyk, de (*m*) *begrepene d len* van den buik te behouden: want dit te v verlengt, of gescheurt zynde, zakken zy uit h plaats, en brengen (*n*) *breuken* voort; ten tweed bekleetzels te geven aan de (*o*) *Ballen*, en byk aan alle de begrepene deelen des buiks; die daar gemeenelyk gezegt worden haar buitenste vlies v de (*p*) *Pens-zak* te hebben.

Beschouwing van de begrepene deelen des Buiks.

CCVII. *Beschouwing van de begrepene dee des buiks.*

't Buik-vlies voorzigtelyk geopent zynde, ziet m de zo genaamde,

(*q*) *Navel-vaten*, in de oude in banden v anderd, (*r*) *twee Slag-aders*, een *Ader*, en *Blaas-bant*, die in de oude redenloozen Diere

(*a*) Ligamenta. (*b*) Suspensorium hepatis. (*c*) Duo lata ligame uteri. (*d*) Processus. (*e*) Vasa spermatica. (*f*) Testes. (*g*) Arte (*h*) Venæ. (*i*) Nervi. (*k*) Vasa lymphatica. (*l*) Glandu (*m*) Contenta. (*n*) Herniæ. (*o*) Testes. (*p*) Peritonæum. Vasa umbilicalia. (*r*) Duæ arteriæ. (*s*) Urachus.

kans verdwynen; of ten minsten minder te zien n, als in de Mensch *.

't (*a*) *Net* of (*b*) *Overdekzel*, leggende op de (*c*) *armen.*

(*d*) *Darmen*, beslaande 't grootste gedeelte van : Buik:

In 't midden, de (*e*) *dunne.*

In de omtrek, de (*f*) *dikke* genaamt.

't (*g*) *Darm-scheil*, of *Vlies* het welk de Darmen zamen bint.

De (*h*) *Maag*, meest gelegen in 't opperste en nkere deel.

De (*i*) *Lever* met de (*k*) *Gal-blaas*, in de zyde (*l*) *Regter-boven-buik.*

De (*m*) *Milt*, hangt in de linker zyde, aan de laag, en legt tegens de Bastert-ribben.

(*n*) *Twee Nieren*, schuilende onder de Darmen, leggende op de (*o*) *Lendenen.*

(*p*) *Water-blaas*, in 't onderste deel van den uik, 't (*q*) *Bekken* gezegt, gevoegt aan de Schaam-eenderen.

De (*r*) *Alvlees-klier*: welk is een groote Klier, nder de Maag leggende.

Eenige deelen dienende aan de voort-teling: ge-k.

Van de Mannen (*s*) *Zaat-blaaskens*, &c.

Van de Vrouwen de (*t*) *Lyfmoeder*, deszelfs (*v*) *Banden*, de (*w*) *Ballen*, de (*x*) *Trompetten* van *Fallopius*, en andere deelen tot haar behorende.

De (*y*) *Grote Slag-ader.*

De (*z*) *Hol-ader.*

De (*a*) *Poort-ader.*

(*a*) Omentum. (*b*) Epiploon. (*c*) Intestina. (*d*) Intestina.) Intestina tenuia. (*f*) Intestina crassa. (*g*) Mesenterium.) Ventriculus. (*i*) Hepar. (*k*) Vesicula fellis. (*l*) Hypochonrium dextrum. (*m*) Lien. (*n*) Duo renes. (*o*) Lumbi. (*p*) esica urinaria. (*q*) Pelvis. (*r*) Pancreas. (*s*) Vesiculæ semilles. (*t*) Uterus. (*v*) Ligamenta. (*w*) Ovaria. (*x*) Tubæ llopianæ. (*y*) Arteria magna. (*z*) Vena Cava. (*a*) Vena portæ.

* Ziet van deze meerder in 't Hoofstuk van de Vrugt.

De (*a*) *Heup*, (*b*) *Uit-zuig*, (*c*) *Darm-ſcheil*, andere *Slag-aderen*, en *Aderen*, &c.

Van het Net. CCVIII. 't (*d*) *Net* is een Vlies-agtig deel, vee tyds met veel Vet verzien, onder 't (*e*) *buik-vl* 't naaſte op de Darmen leggende.

(*f*) *By-namen*: 't (*g*) *Net* 't (*h*) *Netje*, en de Grieken (*i*) *Overdekzel.*

Plaatzing: veeltyds beſlaat het alleen 't opper deel van de Buik; ook is het dikwils tot 't onde ſte uitgeſtrekt.

(*k*) *Swaarte*: in een volwaſſen Menſch, c niet vet nog mager is, omtrent een half pont: d verſcheelt naar mate van 't Vet zeer veel in Beeſten.

Zamenbinding: in het onderſte gedeelte, is 't l en vloeyende.

In 't opperſte:
- Van vooren met de (*l*) *bodem* d Maag (*m*) *Twaalf Vingerigen-dar* en (*n*) *Milt.*
- Van agteren met de (*o*) *Kartel-darr* en (*p*) *Alvlees-klier.*

Selfſtandigheid: uit

Een zeer *dun dubbeld Vlies*, makende, als ee (*q*) *Jagers tas*, voorzien met een holligheid, (*beurs*, of *zakje*, genaamt.

Vet, behouden in de Vet-blaasjes, die gelyk a (*s*) *buizen* uitmaken.

Vaten:
- (*t*) *Slag-aderen*, zeer menigvuldige u de (*v*) *buiks-Slagader* *
- (*w*) *Aderen*, van de (*x*) *Poort-ader* voornamentlyk van de tak der (*Milt-ader.*

Senuwen

(*a*) Arteriæ & venæ iliacæ. (*b*) Arteriæ & venæ emulgente (*c*) Arteriæ & venæ meſentericæ (*d*) Omentum. (*e*) Peritonæun (*f*) Synonymia. (*g*) Rete. (*h*) Reticulum. (*i*) Epiploon. (Pondus. (*l*) Fundus ventriculi. (*m*) Inteſtinum duodenum (*n*) Lien. (*o*) Inteſtinum colum. (*p*) Pancreas. (*q*) Marſu pium venatorium. (*r*) Burſa. (*s*) Ductus. (*t*) Arteriæ. (Arteria cœliaca. (*w*) Venæ. (*x*) Vena portæ. (*y*) Vena ſple nica.

* In Ruyſchii Theſ. Anatom. II. Tab. V. Fig. 1. elegantiſ ſima harum arteriarum delineatio videri poteſt.

{ (*a*) *Senuwen*, van 't (*b*) *Tussen-ribbigen* en dolend Paar.
{ (*c*) *Water-vaten.*

De *Tusschen-ruimtens* tusschen de (*d*) *Inmonding* Vaten worden (*e*) *Kringen* gezegt.

t Heeft veele Gaatjes, waar van daan 't de naam t (*f*) *Net* heeft.

De (*g*) *Vet-buizen* van *Malpighius*, zy zyn niet an-s als Zyd-takken der Bloed-vaten, die in de asjes, de Bloed-vaten omcingelen, 't Vet aan-ngen: welke blaasjes, gelyk in 't andere Vet, ɔ1] met de aderen gemeenschap hebben. [5. *]

Gebruik: eerstelyk, om door zyn gladdigheid aan beweging der Darmen te dienen; ten tweeden, (*h*) *Darmen* te beschermen tegens de koude; derden, te helpen tot de bereiding der Gal, or het geven van 't vettig gedeelte: Want al wat n het Net wedervloeit, gaat in de Lever; ten vier-, de scherpigheid te verzagten der vogten: en ten den, misschien wederom te voeden in gebrek n voetzel, gelyk van 't Vet in 't gemeen ge-gt is.

CCIX. De (*i*) *Maag* is een Vlies-agtig deel, hol, gedaante van een (*k*) *Doedel-zak*, geschikt om Spyzen te ontfangen en te verteeren. **Van de Maag.**

Plaatzing: deze is schuins onder het (*l*) *Middel-*e, tusschen de (*m*) *Lever* en (*n*) *Milt.*

Verdeeling: in twee (*o*) *Monden*, en (*p*) *bodem*: De *bodem*, maakt het grootste en onderste deel szelfs.

onden { De linker, of (*q*) *Krop* van de Maag, die hooger is als de regter, vereenigt met 't (*r*) *Keel gat*, en verzien met veel (*s*) *Zenuwen*; en

 De

(*a*) Nervi. (*b*) Par intercostale & vagum. (*c*) Vasa lym-atica. (*d*) Anastomoses. (*e*) Areolæ. (*f*) Omentum. (*g*) ctus adiposi Malpighii. (*h*) Intestina. (*i*) Ventriculus. (*k*) riculus lusorius. (*l*) Diaphragma. (*m*) Hepar. (*n*) Lien. Duo orificia. (*p*) Fundus. (*q*) Cardia. (*r*) Gula. (*s*) rvi.

Monden { De *regter*, of (*a*) *Poortier*, aan welke[...] (*b*) *Darmen* gevoegt zyn; alwaar e[...] byzonder (*c*) *Klap-vlies* is, hebben[...] een neer gebogen plaatzing *.

Grootheid: verſcheiden, veeltyds 't aldergroot[...] in de Gulzigaarts, ook in de Mannen grooter, [...] in de Vrouwen.

't *Getal*: in de Menſch alleen; in verſchei[...] Beeſten veele.

Deszelfs Vaten {
(*d*) *Slag-aderen*, (*e*) *Maag-ſlagaderen* g[...] zegt, uit de (*f*) *Buikſlag-ader*.
(*g*) *Maag-aderen*, lopen tot de (*h*) *Poo*[...] *ader*, alwaar
De (*i*) *Korte-vaten*, gaande na[...] de Milt-tak.
De (*k*) *Kroon-ader*; rond om [...] (*l*) *Maag* loopende.
(*m*) *Zenuwen*; van 't (*n*) *doolende* paa[...] voornaamentlyk omtrent de link[...] mont ingaande, genoegzaam zig[...] baar.
(*o*) *Water-vaten*; deze loopen naar de ([...] *Chyl-zak*.
}

(*q*) *Selfſtandigheid*: Vlies-agtig, zamengeſteld u[...] vier (*r*) *Rokken*.

1. De (*s*) *Vlies-agtige*; wiens Vezelen over dwa[...] loopen.
2. De (*t*) *Spier-agtige*; in welke een dubbel[...] ſchikking der Vezelen is.
   De *buitenſte* [ſchikking], daalt van 't opperſ[...] deel tot 't onderſte.
   De *binnenſte*; wiens Vezelen, ten deelen in [...] opperſte deel van de Maag, tuſſchen beid[...] de Monden; ten deelen van de linker zy[...] ſchuins loopen naar de regter.

3. D[...]

(*a*) Pylorus. (*b*) Inteſtina. (*c*) Valvula. (*d*) Arteriæ. ([...] Arteriæ gaſtricæ. (*f*) Arteria cæliaca. (*g*) Venæ gaſtricæ. ([...] Vena portæ. (*i*) Vaſa brevia. (*k*) Vena coronaria. (*l*) Ventr[...] culus. (*m*) Nervi. (*n*) Par vagum. (*o*) Vaſa lymphatica. ([...] Receptaculum Chyli. (*q*) Subſtantia. (*r*) Tunicæ. (*s*) Mem[...] branacea. (*t*) Muſculoſa.

* Ziet onze Afteekening Figour 6.

3. De (*a*) *Zenuw-agtige*: de ployen uitmakende, verzien; van veel (*b*) *bloed-vaten*, en *kleine* (*c*) *Klieren*, afscheidende 't (*d*) *Maag-vogt*: die in de (*e*) *Varkens* gemakkelyk, in de Mensch zelden worden gevonden.

4. De (*f*) *bont-agtige*, dun, doorgaat *, zamengevoegt met de voorgaande.

't *Gebruik*, de verteering: dat is de voedzels te tfangen, behouden, ontbinden, en uit te dryven door (*g*) *Poortier* naar de (*h*) *Darmen*: ten tweede, den *Honger* te verwekken.

CCX. De (*k*) *darmen* zyn groote Vlies-agtige analen, uitgespannen van de (*l*) *Maag* tot aan den *m*) *Aarsch*: in welke zyn aan te merken. Van de Darmen.

De *langte*, omtrent zes maal zo groot als een ensch, uit welk zy genomen zyn.

De *wonderlyke Omkrullingen*, en 't gebruik der- lver.

Samenbinding: door middel van 't (*n*) *darmbeil*, met de (*o*) *Wervel-beenderen* der Lendenen.

'*t Getal*; eigentlyk een, dog het word verdeeld meenlyk in zesse; van welke

Drie dunne gezegt worden.

1. De (*p*) *Twaalf-vingerigen darm*, de langte van twaalf (*q*) *Vingeren*: zyn *oorspronk nemende* van de (*r*) *regter Mond* der (*s*) *Maag*, en loopt eerst (*t*) *Regelregt*, en daar na (*v*) *Boogswys*, van 't regter deel des Buiks naar de (*w*) *Linker nier*. Hy ontfangt, op de afgelegentheit van drie à vier Vingers van de (*x*) *Poortier*, de (*y*) *Monden* van de (*z*) *Gal-lyder* en van de (*a*) *Alvlees-klier*, voor de (*b*) *Gal* en 't (*c*) *Alvlees-* Van de Twaalf-vingerigen-darm.

(*a*) Nervea. (*b*) Vasa sanguifera. (*c*) Glandulæ parvæ. (*d*) quor gastricus. (*e*) Porci. (*f*) Villosa. (*g*) Pylorus. (*h*) ntestina. (*i*) Fames. (*k*) Intestina. (*l*) Ventriculus. (*m*) Anus. (*n*) Mesenterium. (*o*) Vertebræ lumborum. (*p*) Duodenum. (*q*) Digiti. (*r*) Pylorus. (*s*) Ventriculus. (*t*) Perpendiculariter. (*v*) Horizontaliter. (*w*) Ren sinister. (*x*) Pylorus. (*y*) Orificia. (*z*) Ductus scholedochus. (*a*) Pancreas. (*b*) Bilis. (*c*) Succus pancreaticus.

* Ruysch Thes. Anat. II. Tab. V. Fig. 2.

vlees-zaps ontfanging. De *dikte* van derzelv (*a*) *Rekken* is grooter als die van de ande dunne darmen; dog de *holligheid* bykans klei der. De (*b*) *Slag-ader* van de (*c*) *maag-sla ader*; de (*d*) *Ader*, gelyk de andere Darmer van de (*e*) *Poort-ader*. Overvloedige *Kliere* van *Brunnerus* gevonden, tot de affcheidin van een dun vogt *.

Van de Nugteren Darm.

2. De (*f*) *Nugteren*, om dat veeltyts leedig wor gevonden: om de vloeibaarheid van de (*g*) *Chy* en groote prikkeling van de (*h*) *Gal*, en ove vloed van de (*i*) *Melk-vaten*. De plaatzi deszelfs is in de afpaling boven de (*k*) *Nave* Hy heeft zeer veele toefluitende Klap-vliezer (*l*) *Rimpels* of (*m*) *Plooyen* gezegt. 't *Begin*, a waar den (*n*) *twaalf vingerigen darm* eindigt, e 't *Einde*, alwaar de (*o*) *Klap-vliezen* niet mee worden gezien. Hier van daan heb ik d *langte* deszelfs in verfcheide onderwerpen by zonder waargenomen, want nu was hy lan ger, dan korter als den (*p*) *Omgewonden Darm* derhalven hy dan alleen dertien, en nu wederon zeftien (*q*) *Spannen* uitmaakten.

Van den Omgewonden Darm.

3. Den (*r*) *Omgewonden*, om dat de plaatzin deszelfs meeft is onder de (*s*) *Navel*, by d (*t*) *Darm-beenderen*. De *langte* is zomtyt naauwlyks vyftien, dog zomtyts over de twin tig (*v*) *Spannen*. 't *Begin*, alwaar de Klap vliezen naauwlyks meerder gezien worden; dog 't einde alwaar de (*w*) *dikke darmen* beginnen in welke plaats hy op een byzondere manier word ingeplant, aan de linker zeide van de (*x*) *Kartel-darm*. † Hy heeft geen Klap-vliezen behal-

(*a*) Tunicæ. (*b*) Arteria. (*c*) Arteria cæliaca. (*d*) Vena. (*e*) Vena portæ. (*f*) Jejunum. (*g*) Chylus. (*h*) Bilis. (*i*) Vafa lactea. (*k*) Umbilicus. (*l*) Ruga. (*m*) Jugæ. (*n*) Duodenum. (*p*) Inteftinum ileum. (*q*) Spithamæ. (*r*) Inteftinum ileum. (*s*) Umbilicus. (*t*) Offa ilei. (*v*) Spithamæ. (*w*) Inteftina craffa. (*x*) Inteftinum colum.

* Tract. de glandulis Duodeni.
† Vide differt. Noftra de valvulæ coli, als ook 't zevende Afbeeldzel.

behalven die groote in 't einde, die men de *Kartel-klap-vlies*, van *Bauhinus*, noemt. De *Klieren* zyn ontrent het einde meerder, als elders.

Drie (*a*) *Dikke*, alzo genaamt om de groote [...]tte: **Van de Dikke Darmen.**

1. De (*b*) *Blinden darm*; die geplaatst is tegen 't regter (*c*) *darm-been*, hy *begint*, alwaar den (*d*) *Omgewonden darm* eindigt, en eindigt in 't (*e*) *Aanhangsel* of *worm-wys-uitsteeksel*. De langte van deze darm is niet boven de breette van 3 of 4 dwerse vingeren. In 't worm-wys aanhangsel verneemt men Klieren; die te gelyk met de regte opgaande gestalte, van dit aanhangsel, aanwyzen, 't gebruik des zelfs te wezen, iets af te scheiden. In de Hoenderen zynder twee enz.; in veele Vissen, is dit aanhangsel verscheide *. **Van de Blinden Darm.**

2. De (*f*) *Kartel-darm* is geplaatst in de omtrek der (*g*) *Dunnen darmen*, verscheidentlyk en wonderlyk gebogen in verscheide lighamen: 't *begin* der zelver is, al waar de omgewonde darm eindigt, en 't einde by 't (*h*) *Heilig-been*. Hy *word zamen* gevoegt met het (*i*) *Darm-been*, (*k*) *Rechter-nier*, (*l*) *Gal-blaas*, (*m*) *Lever*, (*n*) *Maag*, (*o*) *Milt*, en de (*p*) *Linker-nier*, enz; zyn *lengte* die zomtyds naauwlyks vyf, dog dikwils ook zeven spannen uitmaakt; *wydte*, deze is de grootste van al de andere. Hy heeft *drie* (*q*) *Banden* langs zyn lengte uytloopende, en eindigende in 't (*r*) *Worm-agtige* aanhangsel †. De uitterlyke (*s*) *Vet-agtige aanhangzeltjes*, deze dienen tot de glibberigheid. *Plooyen*, of (*t*) *Toesluitende klapvliezen* **Van de Cartel-Darm.**

(*a*) Intestina crassa. (*b*) Cæcum. (*c*) Os ileum. (*d*) Intestinum ileum. (*e*) Apendix sive processus vermiformis. (*f*) Intestinum colon. (*g*) Intestina tenuia. (*h*) Os sacrum. (*i*) ileum. (*k*) Ren dexter. (*l*) Vesicula fellis. (*m*) Hepar. (*n*) Ventriculus. (*o*) Lien. (*p*) Ren finister. (*q*) Ligamenta. (*r*) Processus vermiformis. (*s*) Appendiculæ adiposæ externæ. (*t*) Valvulæ conniventes.

* Grev. Compartive Anatomy.

† Ex Observat. Morgagni adversar. Anat. III. p. 27.

vliezen zy zyn de grootste in dezen Darm. En rokken zyn sterker, als in de dunne [darmen

Van den Endel-darm.

3. De (*a*) *Endeldarm*, genaamt, om dat de *pla*-*sing* des zelfs regt boven het (*b*) *Heilig-been* Zyn *langte* is van een hand met een halve, van twee handen. *Breedte* van drie vinger 't *Begin* in 't onderste Wervel-been der lend-nen. En 't *einden* den (*c*) *Aars* gezegt, heeft d Spieren: eerstelyk de *sluytspier*, gemaakt ring-agtige veezelen, om de darmen te sluiten, (*d*) *Twee opheffers*, om de sluit-spier te rug trekken: van welke in de verhandeling der Sp-ren breder. Hy word *zamen-gevoegd* met het (*Steert-been* en de (*f*) *Blaas* in de Mannen; ma in de Vrouwen met de (*g*) *Scheede* der Lyf-mo-der: zyn (*h*) *Rokken* zyn de vlees-agtigste dikste van alle. Hier en zyn geen *Klap-vliese* gelyk in de (*i*) *Kartel-darm*; maar alle (*k*) *Plooyen*, op dat de uitgang der (*l*) *Vuiligh*-*den* niet vertraagt. Hy heeft onderscheide *klier* gemeenlyk grooter, als in de andere, en wo bekleet met zeer veel vettigheid, op dat hy in uitlozingen der (*m*) *Vuyligheden*, gemakkely zoude konnen verwyderd worden.

Van 't Maakzel der Darmen.

CCXI. 't (*n*) *Maaksel der* (*o*) *darmen*, is Vlie-agtig, zamengesteld uit 5 Rokken.

Van de Rokken derzelven.

1. De (*p*) *Vlies-agtige*, of gemeene van 't (*q*) *bui*-*vlies*.
2. De (*r*) *Blaas-agtige van Ruysch*, door opbla-zinge te ontdekken, in vette Dieren, dikwi vet in hebbende, Thes. an. VI. tab. 5. fig. 2.
3. De (*s*) *Spier-agtige*, zamengesteld uit twee re-gels van lang-agtige en ring-agtige Vezelen dienende tot de (*t*) *Worm-wyze* beweging.
4. De (*v*) *Zenuw-agtige*, verzien met veel vaat-

je.

(*a*) Intestinum rectum. (*b*) Os sacrum. (*c*) Anus, musculu sphincter. (*d*) Musculi elevatores. (*e*) Os coccygis. (*f*) Ve-sica. (*g*) Vagina uteri. (*h*) Tunica. (*i*) Intestinum colon (*k*) Rugæ (*l*) Excrementa. (*m*) Fæces. (*n*) Structura. (*o*) Inte-stina (*p*) Membranacea. (*q*) Peritonæum. (*r*) Cellulosa Ruy-schii. (*s*) Musculosa. (*t*) Motus peristalticus. (*v*) Nervea.

jes en klieren, en grooter als de andere: waar van de plooyen en klap-vliezen voortkomen.

. De (*a*) *Bont-achtige* : bevattende de eindens der uitloozende en de beginzels der (*b*) *Melk-vaten*: waar van het aan een naauw-keurig onderzoek, gelyk als feef-agtig toefchynt. * Derhalven is het, 't werk-tuig tot de (*c*) *Affcheiding* der (*d*) *Chyl.*

ervloedige Vaten.

Van de Vaten derzelven.

(*e*) *darm-fcheyls*: flag-aderen; de opperfte, voor de dunne darmen; de onderfte, voor de dikke.

(*f*) *darm-fcheyls-aderen*, deze lopen naar de (*g*) *Poort-ader*.

(*h*) *Zenuwen*, van 't (*i*) *dolend* en (*k*) *Tuffen-ribbige* paar.

(*l*) *Melk-* en (*m*) *Water-vaten*; van deze zullen wy terftond in 't byzonder handelen.

Ook ontfangt den (*n*) *Endel-darm*, *vaten*, van de (*o*) *Onder-buiks-vaten.*

De (*p*) *Klieren* van *Peyerus* en *Brunnerus* in de *darmen*, zyn

In de dunne meeft verzamelt, klyn, en (*r*) *Gierft-gelykende*; zomtyds ook *afgezondert*: de grootfte naar de (*s*) *Twaalf-vingerigen*, de kleynfte naar de (*t*) *dikke darmen*; brengende een vogt in de darmen, tot (*v*) *Verdunning* van de (*w*) *Chyl.*

In de (*x*) *dikke darmen* en 't (*y*) *Worm-wys* aanhangfel; *grooter* en *afgezondert*, (*z*) *Kroost-gedaantig*, affcheidende een vogt, voor de bevogtiging der vuiligheden, en (*a*) *Gladdigheid* der darmen

) Villofa. (*b*) Vafa lactea. (*c*) Percolatio. (*d*) Chylus. Arteriæ mefaraicæ. (*f*) Venæ mefaraicæ. (*g*) Vena portæ. Nervi. (*i*) Par vagum. (*k*) Par intercoftale. (*l*) Vafa la- (*m*) Vafa lymphatica. (*n*) Inteftinum rectum. (*o*) Vafa gaftrica. (*p*) Glaudulæ. (*q*) Inteftina. (*r*) Miliares. (*s*) tinum duodenum. (*t*) Inteftina craffa. (*v*) Attenuatio. Chylus. (*x*) Inteftina craffa. (*y*) Proceffus vermiformis. Lenticulares. (*a*) Lubricitas inteftinorum.

De vafis, tunicis & glandulis inteftinorum Ruyfchius Epift. Tab. XII.

men, op dat de uitlozingen der (*a*) *Vuilighed* niet al te moeyelyk zoude wezen.

Van 't Gebruik der Darmen.

't Gebruik der Darmen.

Van de (*b*) *Dunnen*: eerstelyk, voort te zetten (*c*) *Chylmaking*, de affscheiding deszelfs te vo brengen, ende (*d*) *Vuilgheden* naar de (*e*) *dik darmen* voort te perzen.

Ten tweeden van de *dikke darmen*: om de (*f*) *Vuili heden* te vergaderen, en op zyn tyd uit te dryve

Van 't Darm-scheil.

CCXII. 't (*g*) *darm-Scheyl* is een dik, vet-agt vlies, geplaatst in 't midden der Darmen, waar v de reden van deszelfs benaming word verstaan. dat zyn aan te merken:

De *Selfstandigheid*: welke bestaat uit Vliezen, ve tigheid, vaten van alle zoort, en veel (*h*) *Kliere*

De *Samenvoeging*: in 't opperste deel, met drie opperste Wervel-beenderen der Lendenen; 't onderste met alle de Darmen; aan welke h de buitenste of gemeene (*i*) *Rok* geeft.

De *Verdeeling*: zommige noemen dat deel, welk den (*k*) *Kartel-darm* aanraakt, (*l*) *kleine Schei* 't andere het (*m*) *Darm-scheil.*

d'Omtrek, in welke wanneer 't gescheiden is va de Darmen [te zien zyn.]

De (*n*) *Vouwen*, in gedaante van de verzierzele der hande, Man-schetten [of Lubbens] genaam

De *langte* ontrent van drie ellen, aan welke nog tans de (*o*) *darmen* viermaal zo lang worde gevoegt.

Twee (*p*) *Vliezen*, of (*q*) *Rokken*, de opperste e de onderste; tusschen welken de (*r*) *Blaas-agtig zelfstandigheid*, 't (*s*) *Vet* in hebbende, de (*t*) *Klie ren*, en de (*v*) *Scheil-vaten* geplaatst worden. Zom mige tellen deze voor de derde Rok, en noemen hem de (*w*) *Blaas-agtige* *.

Di

(*a*) Excrementa. (*b*) Intestina tenuia. (*c*) Elaboratio Chy li vel Chylificatio. (*d*) Fæces. (*e*) Intestina crassa. (*f*) Fæ ces. (*g*) Mesenterium. (*h*) Glandulæ. (*i*) Tunicæ. (*k*) Inte stinum colon. (*l*) Mesocolon. (*m*) Mesenterium sive Mesa ræum. (*n*) Plicæ. (*o*) Intestina. (*p*) Membranæ. (*q*) Tunicæ (*r*) Substantia cellulosa. (*s*) Pinguedo. (*t*) Glandulæ. (*v*) Va sa mesaraica. (*w*) Cellulosa.

* Warthonus Adenograph. Cap. VIII. Ruysch Thes. Anat. VI.

Vaten { (*a*) *bloed-vaten*, de zelfden met de (*b*) *Darmen*, makende alhier de wonderlyke inmondinge (*c*) *boogjes*, en (*d*) *Perkjes* *.
(*e*) *Senuwen* ook van 't tusschen-ribbige en doolend paar.
(*f*) *Melk*, en (*g*) *Water-vaten*, van de welke wy aanstonts byzonderlyk. }

eer *veele* (*h*) *Klieren*, verspreid door 't geheele Darm-scheil:
Welkers getal, groote en plaatzing zeer verschil- In de honden, in de plaats van veelen, is 'er nlyk een, maar grooter als in den Mensch, k) *groote klier van Asellius* genaamt.
Gebruik derzelver, is een vogt af te scheiden, aar mede de doorlopende (*l*) *Chyl* te verdun-; want de (*m*) *melk-vaten* doorloopen de zel-

Gebruik van 't Darmscheil: ten eersten, de (*n*) en zamen te binden, en in haar plaats te hou- ten tweeden, de Bloed- en Melk-vaten der nen te dragen.
en derden, de weg, aan de Melk-vaten, naar o) *Chyl-zak*, te verkorten.

CXIII. De (*p*) *Chyl-vaten* bestaan uit de (*q*) -*vaten*, en de (*r*) *Borst-buis*: deze zyn fyne es in 't (*s*) *Darm-scheil* de (*t*) *Chyl* over voe- e; waar ontrent zyn aan te merken. **Van de Chyl-vaten.**
en *Uitvinder Asellius* in 't Jaar 1622. eertyds rlyk al van *Erasistratus* en *Galenus* aangete- , maar voor (*v*) *slag-aderen* vol met Melk uden.

F De

Vasa sanguifera. (*b*) Intestina. (*c*) Arcus. (*d*) Insulæ. ervi. (*f*) Vasa lactea. (*g*) Vasa lymphatica. (*h*) Glan- (*i*) Mesenterium. (*k*) Glandula magna Asellii. (*l*) Chy- (*m*) Vasa lactea. (*n*) Intestina. (*o*) Sacculus Chyliferus oriferus. (*p*) Vasa Chylifera. (*q*) Vasa lactea. (*r*) Du- thoracicus vel ductus Chyliferus. (*s*) Mesenterium. (*t*) as. (*v*) Arteriæ.

Optime ab Eustachio in Tab. Anatom. & Cheselden. Tab. 16, delineata.

De *bekwaamste tyd om deze te vertoonen*: is ... of 3 uuren naar den eten, in Beesten van te ... ten wel gevoed, en vers geslagen; om dat zy ... opgeswollen met Chyl zyn; want buiten de... van de verteering, voeren zy alleen een hel...ere V...

d'Alderbeste manier om ze te vertoonen: i... (*a*) *Borst-buis*, van dewelke wy straks zullen ... delen, met een draad toe te binden.

De *moeyelykheid* om deze in de menschen aan te... nen komt hier van daan: om dat zy niet wa... of schielyk genoeg geopend worden; want z... de kouden lichamen meerendeels verdwynen.

De *oorsprونk*: uit de (*b*) *darmen*, voornam... lyk uit alle dunne Darmen, met zeer veele tak... ende ook veel meerder in de Menschen *, als i... (*c*) *Honden*: [6 *] ook eenige, dog zelden, u... dikken darmen †.

Onderscheid der (*d*) *Melk-vaten.*

In *melk-vaten* van de eerste zoort, zig ... brydende, van de (*e*) *darmen*, tot de (*f*) ... *ren* van 't (*g*) *darm-scheil.*

Van de *tweede zoort*: welke loopen van de ... ren tot de (*h*) *Chyl-zak*, alwaar hun ... de is: welke grooter als de eerste, maar ... der in getal zyn: Zommige stellen ook ... *melk vaten van de derde zoort.*

(*k*) *Halvemaans Klap-vliezen*, dubbeld, tegens ... kander over gesteld, de wedervloet beletten... maar niet zo menigvuldig, gelyk in de andere ... *Water-vaten* *.

't Gebruik: de (*m*) *Chyl*, en de (*n*) *Wey* uit de... *darmen* naar de (*p*) *bak* of (*q*) *Chyl-zak* te breng...

d'(...

(*a*) Ductus Chyliferus. (*b*) Intestina. (*c*) Canes. (*d*) ... lactea. (*e*) Intestina. (*f*) Glandulæ (*g*) Mesenterium. ... Sacculus Chyliferus. (*i*) Vasa lactea. (*k*) Valvulæ seminul... (*l*) Vasa lymphatica. (*m*) Chylus. (*n*) Lympha. (*o*) Intes... (*p*) Cisterna Chyli. (*q*) Sacculus Chyliferus.

* Ziet onze Aftekening Fig. 8. uit een Mensch; want d... tekeningen die andere vertoont hebben, zyn uit de Beeste... nomen.

† Vide Observ. nostra in Ephem. N. C. Cent. V. 254.

* Ruysch dilucidatio valvularum.

Ontbreeking in de gevleugelde gediertens: in
e de (*a*) *Chyl* de (*b*) *Scheil-aderen* ingaat.

CXIV. De (*c*) *Borſt*, of (*d*) *Chyl-buis*, is een dunne Canaal, ontfangende de (*e*) *Chyl* uit de *melk*, en de (*g*) *wey*, uit de (*h*) *water-vaten*, eze overvoerende tot de (*i*) *onder-ſleutel-beens*, in deze is aan te merken. **Van de Borſt of Chyl-buis.**

en (*k*) *Uitvinder*: *Pecquetus* in 't Jaar 1651. * zekerlyk lang voor hem, van *Euſtachius* †, zeer duiſter beſchreven.

Beginzel: is de (*l*) *bak*, of (*m*) *Chyl-zak*, ge-, geplaaſt in de linker zyde van de opperſte *Wervel-beenderen* der (*o*) *Lendenen*, onder *p*) *groote ſlag-ader*, en (*q*) *Vaten* van de (*r*) r *Nier*: wyder als de (*s*) *buis* in 't vervolg, an een ongeregelde gedaante.

Einde: in de (*t*) *onder-ſleutel-beens-ader*, en endeels in de ſlinker.

ortgang, en *plaatzing*, onder de (*v*) *groote ider*: de (*w*) *ſtam* enkelt en by wylen verdeeld e.

e breete, van een dikke (*x*) *ſtroo-halm*, alwaar nverdeelt is.

e beſte manier, *om deze in de* (*y*) *Dieren te onen*, is, indien men ze by voorbeeld in een d, wel gevoed, en vers geſlagen, in de borſt digt onder-ſleutel-beens-ader, met een draat toebint: zo komen te gelyk in 't gezigt heel wel de (*z*) *-bak*, de (*a*) *melk-vaten*, en de (*b*) *water-vaten*. Of in de Menſch, in alle tyd naar de Dood, indien,

Chylus. (*b*) Venæ meſaraicæ. (*c*) Ductus thoracicus. (*d*) s Chyliferus. (*e*) Chylus. (*f*) Vaſa lactea. (*g*) Serum. aſa lymphatica. (*i*) Vena ſubclavia. (*k*) Inventor. (*l*) na Chyli. (*m*) Receptaculum Chyli. (*n*) Vertebræ. (*o*) Lum- (*p*) Arteria aorta. (*q*) Vaſa. (*r*) Ren ſiniſter. (*s*) Du- (*t*) Vena ſubclavia. (*v*) Arteria magna. (*w*) Truncus. ulamus ſtramineus. (*y*) Animalia. (*z*) Ciſterna Chylifera. aſa lactea. (*b*) Vaſa lymphatica.

ide Pecqueti Experimenta Anatomica. ib. de Vena azygos.

dien, volgens *Salzmannum* *, in 't groote Wa-
vat, lopende, door de (*a*) *linker uit-zuig-ader* w
in geschoten, Wind, Vogt, of Was; of ten tw
den, indien dat zelven volgens de nieuwe besch
vinge van *Henningerus* †, word bezogt in een
melk-vat van de tweede zoort, te ontdekken in 't m
delpunt van 't (*c*) *darm-scheil*: of ten derden,
dien 't (*d*) *borst-vlies* tusschen de (*e*) *ongenaamde*
der, en de (*f*) *groote slag-ader* word geopent, l
hy gemeenelyk aldaar gevonden worden.

(*g*) *Selfstandigheid* uit een teer en dun vlies.

(*h*) *Klap-vliezen*, langs de geheele Buis, be
tende de wederom-vloejing der (*i*) *Chyl*: men
vuldiger in de (*k*) *Mensche*, als in de (*l*) *Be*
ten.

(*m*) Het *Halve-maans klap-vlies*, bedekkende
einde deszelfs in de (*n*) *onder-sleutel-beens-ader*.

't *Gebruik*: de (*o*) *Chyl*, uit de (*p*) *Chyl-bak*, e
(*q*) *Water* uit de (*r*) *Water-vaten*, naar 't (*s*) *bl*
over te voeren.

Van de Water-vaten.

CCXV. De (*t*) *Water-vaten*, om 't gely
maakzel, en dezelve tyd, om te vertoonen, zo h
ben wy die onmiddelyk by de (*v*) *Chyl-vaten*
voegt, in deze zyn aan te merken.

(*w*) *Beschryving*: het zyn fyne, dunne, doorschyne
de vaten, gemeenlyk overbrengende een (*x*) *water*
tig vogt, (*y*) *water* genaamt; dog in de (*z*) *d*
men, voornamentlyk in de dunnen, voeren zy t
tyde van de (*a*) *verteering*, ook (*b*) *Chyl* ove
en dan, worden zy, gelyk gezegt is, (*c*) *melk-vat*

g

(*a*) Vena emulgens finister. (*b*) Vas lacteum. (*c*) Mesent
rium. (*d*) Membrana pleura. (*e*) Vena azigos. (*f*) Arte
magna. (*g*) Substantia. (*h*) Valvulæ. (*i*) Chylus. (*k*) Hom
(*l*) Animalia. (*m*) Valvula feminularis. (*n*) Vena subclav
(*o*) Chylus. (*p*) Cisterna Chylifera. (*q*) Serum. (*r*) Va
lymphatica. (*s*) Sanguis. (*t*) Vasa lymphatica. (*v*) Vasa Ch
lifera. (*w*) Descriptio. (*x*) Humor aquosus. (*y*) Aqua. (
Intestina. (*a*) Digestio. (*b*) Chylus. (*c*) Vasa lactea.

* In peculiari dissertatione hac de re edita, argentor
1711.

† In Ephem. Nat. Curiof. Cent. IV. append. p: 120.

amt, die in de (*a*) *darmen* de zelve vaten zyn.
)en (*b*) *Uitvinder*: *Thomas Bartholinus* en *Rud-*
ius in 't Jaar 1651 *.
Nogtans schryven de Engelsche, *Glissonius* *,
andere, de eer van deze uitvinding aan haren
livius toe.
Hun *plaatzing*, in de oppervlakte van meest alle
en, voornamentlyk van de (*c*) *Lever*.
Hun *maakzel*, uit een zeer dun vlies: gelyk de
Melk-vaten.
eer veel Klap-vliezen, halve maans wyze,
dubbelde, 't alderbest van *Ruysch* vertoont,
t boekje van de Klap-vliezen der Water-vaten
*]
Hun *begin*, in de meeste deelen van 't (*e*) *Lig-*
am: want in alle zyn zy nog niet aangetoont;
schoon het waarschynelyk is, dat ze daar ook
.
Hun *einde of inplanting*.
. In verscheide *groote Aderen*, voornamentlyk in
(*f*) *Holle*, en (*g*) *Poort-ader*, enz.
. In de (*h*) *Bak*, of (*i*) *Ontfanger* van de
l.
. In de (*k*) *borst-buis* zelve.
Manier om deze te vertoonen; eerstelyk, met te
den de (*l*) *borst-buis*, (*m*) *holle*, (*n*) *poort*, (*o*)
, (*p*) *nier*, of een andere (*q*) *groote ader*,
een dier nog levendig zynde, ofte vers gesla-
.
Ten tweeden, met de wind, in de Aderen, of

) Intestina. (*b*) Inventor. (*c*) Hepar. (*d*) Vasa lactea.
Corpus. (*f*) Vena cava. (*g*) Vena portæ. (*h*) Cisterna.
Receptaculum Chyli. (*k*) Ductus thoracicus. (*l*) Ductus
acicus. (*m*) Vena cava. (*n*) Vena portæ. (*o*) Vena spleni.
(*p*) Vena renalis. (*q*) Vena magna.

Vide Bartholinus de vasis lymphaticis & lacteis: atque
bek: de ductibus hepaticis aquosis: vel Hemsterhusii messis
a.

Tract. de hepate, Cap. XXXI.

Slag-aderen, of de uitlozende Buizen der Ingew[illegible] den, sterk in te blazen.

Hun *gebruik*: het (*a*) *water* van de voeding deelen overgebleven, naar (*b*) *het bloed*, of n de (*c*) *Chyl-wegen*, wederom te voeren, want zelve water dient daar na wederom, tot nieu verdunning van de (*d*) *Chyl*, en het (*e*) *bloed*

Van de Al-vlees-Klier. CCVI. De (*f*) *Al-vlees-klier* is een groote, vl ke Klier, van een Vlees-agtige koleur, agter (*g*) *maag*, dwars van de (*h*) *twaalf vingerigen dar* naar de (*i*) *milt* uitgestrekt: in deze is aan merken.

Zyn *Zamenvoeging*: met de (*k*) *twaalf vinge gen darm*, (*l*) *darm-scheil*, en (*m*) *milt*.

Enkeld in den (*n*) *Mensch*; maar in de *Honden*, en (*p*) *Katten* gelyk als in tweën v deelt.

Zyn *langte*: van agt of by kans van negen dwe vingeren.

Breete: van twee; of van twee met een ha vinger.

Dikte: van eenen vinger.

't *Gewigt*: ontrent van drie onsen.

De *gedaante* in de Mensch gelyk, aan een *Honts-tong*, breder by de (*r*) *twaalf vingerig darm*, en smalder by de (*s*) *milt*.

Het word bekleet met een Vlies, dat geme is met 't (*t*) *buik-vlies*.

De *Zelfstandigheid*, is (*v*) *Klier-agtig*: zame gehoopt uit veele kleine (Kliertjes.)

Het heeft Vaten, (*w*) *Slag-aderen* van (*x*) *Maag-slag-ader*, en van de (*y*) *Mi tak*; (*z*) *Aderen*, ook van de (*a*) *milt-aa ren*, de (*b*) *Zenuwen* van 't (*c*) *dolend*,

(*a*) *th*

(*a*) Lympha. (*b*) Sanguis. (*c*) Viæ chyliferæ. (*d*) Chyl (*e*) Sanguis. (*f*) Pancreas. (*g*) Stomachus. (*h*) Intestinu duodenum. (*i*) Lien. (*k*) Intestinum duodenum. (*l*) Mese terium. (*m*) Lien. (*n*) Homo. (*o*) Canes. (*p*) Feles. (*q*) Li gua canina. (*r*) Intestinum duodenum. (*s*) Lien. (*t*) Peritonæu (*v*) Glandulosa. (*w*) Arteriæ. (*x*) Arteriæ cæliaca. (*y*) Ram splenicus. (*z*) Venæ (*a*) Venæ splenicæ. (*b*) Nervi. (*c*) Par v gum.

tusschen-ribbige paar; dog de Water-vaten zyn eker.

De (*b*) *Uitlozende buis*, is zamengesteld uit veele kleintjes: wiens eerste (*c*) *Uitvinder* is, onzen *Maurik Hofman*, tot *Pavia* in een (*d*) *Indiaanze Haan*, Ao. 1641. en naar de vertooning des zelfs, eindelyk gevonden van *Wirsungius* in een Mensch: als getuigt den (*e*) *Eigenziender Thomas Bartholinus* *.

t *Getal*: is veeltyds enkeld in de (*f*) *Mensch*; zomtyds dubbeld: dat in de (*g*) *Ganzen*, (*h*) *End-vogels*, (*i*) *Afrikaanse hanen*, (*k*) en *Faysanten* gemeen is; dog drie voudig in de (*l*) *Hoenderen*, (*m*) *Duiven*, (*n*) en in een *Arend*, enz.

Plaatzing: in 't midden van de (*o*) *Alvlees-klier*, vertonende als een (*p*) *ledige ader*, van dikte als een (*q*) *dunne stroo-halm*.

Einde, of opening in de (*r*) *twaalf vingerigen-m*, vier of vyf vingeren onder de (*s*) *Poor-* van de (*t*) *maag*, meerendeels in de zelve nt, met de (*v*) *Galleider*, dog zomtyds heeft het dubbelde opening. In veele beesten wort hy, or een aanmerkelyke tusschen-ruimte, onder de (*w*) *l-lyder*, in de (*x*) *twaalf vingerigen-darm*, met byzonder opening, ingeplant.

't *Gebruik*: is een vogt af te scheiden, (*y*) *Pan-as zap* gezegt, van den zelven aart, als 't (*z*) *zekzel*, en dient om de (*a*) *Chyl* te verdunn.

 CCVII.

(*a*) Par intercostale. (*b*) Ductus excretorius. (*c*) Inventor. (*d*) Gallus indicus (*e*) Autoptus. (*f*) Homo. (*g*) Anseres. (*h*) Anates. (*i*) Galli africani. (*k*) Fasiani. (*l*) Galli. (*m*) Columbi. (*n*) Aquila. (*o*) Pancreas. (*p*) Vena vacua. (*q*) Calamus tenuior stramineus. (*r*) Intestinum duodenum (*s*) Pylorus. (*t*) Stomachus. (*v*) Ductus choledochus. (*w*) Ductus choledochus. (*x*) Intestinum duodenum. (*y*) Pancreas. (*z*) Saliva. (*a*) Chylus.

* Anatom. Reform. lib. I. Cap. XIII. & Joh. Maur. Hoffmann. Dissert. in hornii Microcosm. p. 164. item in idea Machin. hum. 42.

Van de Lever. CCVII. De (*a*) *Lever* is het (*b*) *grootste in*[…] *wand*, (*c*) *rood-agtig*, geplaast in de (*d*) *regter* […] *ven-buiks-zyde*, geschikt tot de (*e*) *afscheiding* v[…] de (*f*) *Gal*; in dat zyn aan te merken.

De *Oorzaak van de Grootheid*: op dat een m[…]nigvuldige (*g*) *Gal* kan afgescheiden worden.

De (*h*) *Ongeregelde gedaante*: de bovenste oppervl[…]te gebogcheld, glad en effen; de onderste uit[…]holt, ongelyk, bevattende de (*i*) *Gal-blaas.*

De *verheventheid*, alwaar de (*k*) *poort-ader* […] (*l*) *Lever* ingaat, de (*m*) *poort* gezegt.

(*n*) *Verdeeling*, in (*o*) *Kwabben*, in de (*p*) *Ho*[…]*den*; dog geen in een (*q*) *mensch*, of in een (*r*) *Kalf.*

Zwaarte: ontrent van vier ponden.

Zamenvoeging: door middel,

1. Van (*s*) *Banden* { Door breden (banden) m[…] 't (*t*) *middelrift.* / Door een *ronde*: met de (*v*) *N*[…]*vel*, dat de (*w*) *Navel-aa*[…] is geweest in de (*x*) *Vrug*[…] }

2. Van (*y*) *Vaten*, voornamentlyk van de (*z*) *holl*[…] en (*a*) *poort-ader.*

'*t Vlies*, de (*b*) *Lever-bekledende*, is dun, g[…]meen met 't (*c*) *buik-vlies.*

De (*d*) *doos van Glissonius*: is een sterken ro[…] van 't (*e*) *buik-vlies*, insluitende de takken va[…] de Poort-ader en (*f*) *Gal-buizen* in de Le[…]ver.

Vaten { (*g*) *Slag-aderen*: voor de voeding, eerstelyk van de (*h*) *buik-slagader*, ten tweeden van de (*i*) *middelrifts-slagader*: ten derden }

ook

(*a*) Hepar. (*b*) Maximum viscus. (*c*) Rubicundum. (*d*) Dextrum hypochondrium. (*e*) Secretio. (*f*) Bilis. (*g*) Bilis. (*h*) Figura irregularis. (*i*) Visicula fellis. (*k*) Vena portæ. (*l*) Hepar. (*m*) Porta. (*n*) Divisio. (*o*) Lobi. (*p*) Canes (*q*) Homo. (*r*) Vitulus. (*s*) Ligamenta. (*t*) Diaphragma. (*v*) Umbilicus. (*w*) Vena umbilicalis. (*x*) Fœtus. (*y*) Vasa. (*z*) Vena cava. (*a*) Vena portæ. (*b*) Hepar. (*c*) Peritonæum. (*d*) Capsula glissonii. (*e*) Peritonæum. (*f*) Ductus bilarii. (*g*) Arteriæ. (*h*) Arteria cœliaca. (*i*) Arteria diaphragmatica.

ook zomtyds van de (*a*) *opperste darm-scheils-slagader.*

(*b*) *Aderen*: eerstelyk, van de (*c*) *poort-ader*, die 't werk van een (*d*) *ader* en (*e*) *slag-ader* waarneemt, hy voert het (*f*) *bloed* aan, en diend tot de (*g*) *Afscheiding*; van welke, ziet naar, de beschryving van de (*h*) *Poort-ader.* Ten tweeden, van de (*i*) *Holle-ader*, voor de (*k*) *Weeder-vloet* van 't overtollige (*l*) *bloed* naar 't (*m*) *Hart.*

(*n*) *Zenuwen*, van de (*o*) *Lever-vlegting* van de tussen-ribbige zenuw.

en De (*p*) *Gal-vaten* zyn buizen, eerstelyk, de gemeene (*q*) *Gal-lyder*; schuins in de (*r*) *twaalf-vingerigen-darm*, gapende.

Ten tweden, de (*s*) *Galblaas-buis*, uit de (*t*) *Gal-blaas* in de (*v*) *gemeene Gal-lyder*: in de Menschen gekromt, en dikwils verzien met (*w*) *krul-wyze* Klap-vliezen. Ziet de Aanmerking [8 *].

Ten derden, de (*x*) *Lever-buis*, uit de (*y*) *Lever* naar de (*z*) *Gal-lyder.*

Ten vierden, de (*a*) *Lever-blaas-buis*, en (*b*) *Gal-wortels*, in de (*c*) *Koeyen.*

Ten vyfden, de (*d*) *Gal-takjes* verdeeld, door de geheele (*e*) *Lever.*

De (*f*) *Water-vaten*, deze worden ontdekt, eerstelyk, door de binding van de (*g*) *poort-ader* in de levendige, ten tweeden, door 't opblazen van de (*h*) *Slag-ader* of (*i*) *Lever-buis.*

a) Atteria Mesenterica superior. (*b*) Venæ. (*c*) Vena portæ. Vena. (*e*) Arteria, (*f*) Sanguis. (*g*) Secretio. (*h*) Vena æ. (*i*) Vena cava. (*k*) Refluxus. (*l*) Sanguis. (*m*) Cor. Nervi. (*o*) Plexus hepaticus n rvi intercostalis. (*p*) Vasa ria. (*q*) Ductus choledochus communis. (*r*) Intestinum denum. (*s*) Ductus cysticus. (*t*) Vesicula fellis. (*v*) Ductus ledochus. (*w*) Valvulæ spirales. (*x*) Ductus hepaticus (*y*) He- (*z*) Ductus choledochus. (*a*) Ductus hepatico-cysticus. (*b*) ices felleæ. (*c*) Boves. (*d*) Pori bilarii. (*e*) Hepar (*f*) a lymphatica. (*g*) Vena portæ. (*h*) Arteria. (*i*) Ductus aticus.

Vaten { De (*a*) *Ader-buis* in de (*b*) *Vrugt*, en de *groote boezem* van de (*d*) *Poort-ader.*

De *Zelfstandigheid*: volgens

De *Oude*, uit een (*e*) *Aangegroeit* bloed ontr de (*f*) *Bloedvaten.*

Volgens *Malpighius*, en de meeste nieuwe, *Klier-agtig* [9. *]

Volgens *Ruysch*, (*h*) *Vaat-agtig*, uit een ver meling van de (*i*) *alderkleinste vaatjes.*

Van de Gal-blaas. De (*k*) *Gal-blaas*, of (*l*) *Gal-doos*, is een (*m*) *Bla* gelykende naar de figuur van een (*n*) *Peer*, g legen in 't holle deel van de (*o*) *Lever*: in zyn te bemerken,

De *groote*: veeltyds gelyk aan een (*p*) *klein hoe der ey.*

De *hals*, die gelyk als een byzondere (*q*) *Slu spier* heeft.

De *bodem*, die wanneer wy staan heerhangt, den hals opwaarts heeft, hy legt op de *Kartel-darm*, en verft hem met zyn k leur.

De *Zamenvoeging*: ten eersten, door 't (*s*) *g meene vlies*, ten tweeden, door de (*t*) *V ten.*

De (*v*) *Gal-blaas-buis*, gaande tot de (*w*) *g meene gal-lyder*, van deze [hebben wy bove gehandeld.]

't *Maakzel*, uit vier (*x*) *Vliezen*; eerstelyk, uit h (*y*) *gemeene*, ten tweeden, 't (*z*) *vaat-agtig* ten derden, het (*a*) *Spier-agtige*, uit regte, schuinz en dwerze veezels; het vierden, 't (*b*) *Zenuw agtige*, van binnen geplooit of net-wys, door drongen met een Vet-agtig vogt, in welk zi

b

(*a*) Canalis venosus. (*b*) Fœtus. (*c*) Sinus. (*d*) Vena porta (*e*) Sanguis concretus (*f*) Vasa sanguifera. (*g*) Glandulosa (*h*) Vasculosa. (*i*) Vascula minima. (*k*) Vesicula fellis. (*l* Cistis fellea. (*m*) Vesica. (*n*) Pyrus. (*o*) Hepar. (*p*) Parvum orum gallinaceum. (*q*) Musculus sphincter. (*r*) Intestinum colum. (*s*) Membrana communis. (*t*) Vasa. (*v*) Ductus cys ticus. (*w*) Ductus choledochus. (*x*) Membranæ. (*y*) Mem brana communis. (*z*) Membrana vasiculosa. (*a*) Membrana mus culosa. (*b*) Membrana nervea.

by wylen zeer (*a*) *kleine klieren* vertoonen, welk gestel aan de (*b*) *Gal-buizen* gemeen schynt, te weten.

De *gemeene vaten* met de (*c*) *Lever*, die alhier (*d*) *Gal-blaas-vaten* worden genaamt *.

De (*e*) *Gal-wortels* zyn in de *Ossen*, maar niet in den (*f*) *Mensch* †.

De *manier, hoe de* (*g*) *Gal*, in de (*h*) *Gal-blaas word gebragt*, is deze: in den *Mensch*, gaat het grootste gedeelte uit de (*i*) *Lever-buis* en (*k*) *gal-lyder* door de (*l*) *gal-blaas-buis* naar binnen, en 't andere komt uit de zelfstandigheid van de (*m*) *blaas* zelf voort. Dog in de (*n*) *Koeyen* vloeitze ook door de (*o*) *Lever-blaas-buizen*, en de (*p*) *gal-wortels*, afgetekent van *Verheyen* in de elfde Tafel Fig. 6.

't gebruik
- *Van de* (*q*) *Lever*, is, de (*r*) *gal* uit het (*s*) *bloed* van de (*t*) *poort-ader* te scheiden; dog volgens de oude 't bloed te maken.
- *Van de* (*v*) *gal-blaas*: de Gal te verzamelen, dezelve verder te volmaken, en tot een gestelde tyd te bewaren, en ten laatsten deze uit te dryven.
- *Van de* (*w*) *gal*: de (*x*) *Chyl* te verdunnen, de Oly-agtige deelen met de water-agtige te mengen, de (*y*) *darmen* te prikkelen, 't (*z*) *Zuur* van de (*a*) *Chyl* ten deele te breken. Dog daar is tweederhande (*b*) *gal*.

1. (*a*)

(*a*) Glandulæ minimæ. (*b*) Ductus bilarii. (*c*) Hepar. (*d*) [Va]sa cystica. (*e*) Radices felleæ. (*f*) Homo. (*g*) Bi[lis]. (*h*) Vesicula fellis. (*i*) ductus hepaticus. (*k*) Ductus cho[led]ochus. (*l*) Ductus cysticus. (*m*) Vesica. (*n*) Boves. (*o*) Du[ctu]s hepatico-cystici. (*p*) Radices felleæ. (*q*) Hepar. (*r*) Bilis. (*s*) Sanguis. (*t*) Vena portæ. (*v*) Vesicula fellis. (*w*) Bilis. (*x*) Chylus. (*y*) Intestina. (*z*) Acidum. (*a*) Chylus. (*b*) Bi[lis].

* a Ruyschio optime delineata Epist. V. ubi & alia huc per[tin]entia videri possunt.

† Cheselden tamen eas delineat: Tab. XVIII.

1. De (*a*) *Lever-gal*, die by na onsmakelyk dun: en nauwlyks gecouleurt is.

2. De (*b*) *Gal-blaas-gal*, die dikker, kleuriger en zeer bitter is.

Van de Milt. CCXVIII. De (*c*) *Milt*, is een (*d*) *Ingewant* (*e*) *Zwart rood-agtig*, geplaast aan de linker zyde van de (*f*) *Maag*: in dat is aan te merken.

'*t Getal*: gemeenlyk een, dog zomtyde is dubbeld gevonden *.

Gedaante: eenigzints overeenkomende met de (*g*) *Tong*, gehold naar de (*h*) *maag*, gebogen naar de (*i*) *ribben*; nogtans is hy dikwils ongeregeld, en heeft nu en dan veele (*k*) *Spleeten*.

Zamenvoeging: met de (*l*) *maag*, door de (*m*) *korte vaten*; met de (*n*) *Alvlees-klier*, (*o*) *Net*, (*p*) *Middel-rift*, en (*q*) *linker nier*, door (*r*) *vliezen*.

De *grootheid*, verscheide: *lengte* ontrent van vyf of zes duimen; veel langer dog dunder in de (*s*) *Varkens* en (*t*) *Honden*. De breette van drie duimen; de *dikte* van een duim. Het gewigt ontrent van twaalf oncen.

De (*v*) *vliesen*; een in de (*w*) *mensch*, (*x*) *varken* en (*y*) *honden*; maar in de (*z*) *Kalveren* twee: 't buitenste, gemeene, sterke, door de bloed-vaten aan de inwendige, eigene, los aanhangende: welke, de eerste weggenomen zynde, de (*a*) *Wint* doorlaat.

De (*b*) *vaten*, voor de kleinigheid van dit (*c*) *Ingewand* zeer aanzienelyk.

Eerstelyk, de (*d*) *Slag-ader*, van de (*e*) *buiks-slag-ader*, (*f*) *milt-slag-ader* genaamt, in de Mensch het ingespooten water, door de (*g*) *aders*, licht doorlatende.

Ten

(*a*) Bilis hepatica. (*b*) Bilis cystica. (*c*) Lien sive splen. (*d*) Viscus. (*e*) Atro rubens. (*f*) Ventriculus. (*g*) Lingua. (*h*) Stomachus. (*i*) Costæ. (*k*) Fissuræ. (*l*) Ventriculus. (*m*) Vasa brevia. (*n*) Pancreas. (*o*) Omentum. (*p*) Diaphragma. (*q*) Ren sinister. (*r*) Membranæ. (*s*) Porci. (*t*) Canes. (*v*) Membranæ. (*w*) Homo. (*x*) Porci. (*y*) Canes. (*z*) Vituli. (*a*) Flatus. (*b*) Vasa. (*c*) Viscus. (*d*) Arteria. (*e*) Arteria cæliaca. (*f*) Arteria splenica. (*g*) Venæ.

* Chefelden tres in muliere invenit. Antom. p. 109.

Ten tweden, de (*a*) *milt-aderen*, die in de (*b*) *Kalveren* terstond na den ingang in (*c*) *blaasjes* veranderen; dog zyn in de Mensch door de geheele (*d*) *milt*, gelyk in de andere (*e*) *Ingewanden*, verdeelt *. In de Kalveren komen beide de Vaten in een einde; dog in de Mensch, met verscheide takken, in de geheele streek van de inwendige oppervlakte.

Ten derden, de (*f*) *zenuwen*, van de (*g*) *milt* vlegting, geen (*h*) *Uitlozende buis*.

Ten vierden, de (*i*) *Water-vaten*, lopende naar de (*k*) *Chyl-zak*.

De (*l*) *Selfstandigheid*, word (*m*) *blaas-agtig*, en *Klier-agtig* geoordeeld: (*o*) *blaas-agtig* is hy zelyk in de (*p*) *Kalveren*: maar in de (*q*) *mensch vaat-* en (*s*) *vezel-agtig*: want de klieren, men haar toeschryft, vertoond *Ruysch*, (*t*) *vaatjes* wezen [10 *]

De (*v*) *Water-klier*, word in de zelve, van grote rent van een (*x*) *Boon* of (*y*) *Hazenoot*, buiten (*z*) *milt*, dikwils omtrent den ingang der (*a*) *va-*, gevonden.

t *Gebruik*, aan my het waarschynelykste, is, *b*) *bloed* van de (*c*) *Lever*, uit welk de (*d*) *gal* rd afgescheiden, dunder te maken en alzo de afeiding van de gal te bevorderen. Ziet de aanmerg [11. *]

CCXIX. De (*e*) *Nieren* zyn twee, (*f*) *Roodag-* (*g*) *Ingewanden*, vertonende de figuur van een *Roomse boon*, wederzyds geplaatst in de lendenen, Van de Nieren.

a) Venæ splenicæ. (*b*) Vituli. (*c*) Cellulæ. (*d*) Lien vel n. (*e*) Viscera. (*f*) Nervi. (*g*) Plexus splenicus. (*h*) Ductus excretorius. (*i*) Vasa lymphatica. (*k*) Receptaculum chyli. Substantia. (*m*) Cellulosa. (*n*) Glandulosa. (*o*) Cellulosa. Vituli. (*q*) Homo. (*r*) Vasculosa. (*s*) Fibrosa. (*t*) Vascu- (*v*) Glandula lymphatica. (*x*) Faba. (*y*) Nux avellana. (*z*) n. (*a*) Vasa. (*b*) Sanguis. (*c*) Hepar. (*d*) Bilis. (*e*) Re- (*f*) Rubicunda. (*g*) Viscera. (*h*) Phaseolus.

Gelyk als Ruysch aantoont, tegens veele nieuwe Schryvers, zyn vierde Brief Tafel IV. welke meerendeels de beschryving een Kalfs-Milt in de plaats van die van een Mensche, hebben schreven.

nen, in elke zyde een, welkers geholde deel in waarts, 't gebogchelde uitwaarts zit, in deze zy boven dit aan te merken.

De *Nette plaatzing*: by de twee onderst (a) *bastaard-ribben*; zo nogtans, dat zy nu in een gelyke, nu in verscheide hoogte geplaatst zyn; zomtyds is de linker hoger als de regter, dan weder de regter hoger als de linker, tegens 't gemeen gevoelen.

De *Samen-voeging* met de (b) *Lendenen*, onderste ribben, (c) *Nier-doosjes*, (d) *Niervaten*, en (e) *Pis-lyders*.

De (f) *twee vliezen*: 't eerste gemeen, het (g) *Vet-vlies* gezegt, sterk, de (h) *Nieren* los bekledende, verzien met zyn eigen Vaten: 't andere het eigen, dun, en zeer vast van alle kanten aan de zelfstandigheid der Nieren aanklevende.

De *groote*: de langte, omtrent van vyf of zes Vingeren, de breette, van drie; en de dikte, van een met een halve vinger.

De *Oppervlakte* in de oude gelyk, vereenigt en glad; dog in de (i) *vrugt*, (k) *Kalveren*, en (l) *Koeyen*, verdeeld in verscheide kwabben en ongelykheden.

De *vaten*: zyn in een Vlies of (m) *doosje* opgesloten.

- Ruime *Slag-aderen en Aderen*, (n) *uitzuigende* en (o) *Nier-vaten* gezegt: welke (p) *Aderen* voortkomen uit de (q) *Hol-ader*; en de (r) *Slag-aderen*, uit de (s) *groote Slag-ader*.
- De (t) *Zenuwen* van de (v) *Nier-vlegting*: de (w) *uitlozende Buis*, (x) *Pis-lyder* genaamt.
- (y) *Water-vaten*, lopende naar de (z) *Chyl-zak*.

De

(a) Costæ spuriæ. (b) Lumbi. (c) Renes succenturiatis. (d) Vasa renalia. (e) Ureteres. (f) Duæ membranæ. (g) Membrana adiposa. (h) Renes. (i) Fœtus. (k) Vituli. (l) Boves. (m) Capsula. (n) Emulgentes. (o) Renales. (p) Venæ. (q) Vena cava. (r) Arteriæ. (s) Arteria magna. (t) Nervi. (v) Plexus renalis. (w) Ductus excretorius. (x) Ureter. (y) Vasa lymphatica. (z) Receptaculum chyli.

e harde en vaste *zelfstandigheid*, word *twee-*
ande in hun waargenomen:

e *buitenste*, of *bast-agtige*, volgens *Malpighius*, is (*a*) *Klier-agtig*; dog volgens *Ruysch* *, in 't geheel zeer fraay (*b*) *vaat-agtig*. Ziet de Aantekening [12 *]

e *binnenste*, is (*c*) *Pyp-agtig*, de (*d*) *Pis-pypen van Bellinus* genaamt, eindigende in tien of twaalf (*e*) *Tepels*, met veele gaatjes in 't (*f*) *bekken* gapende †.

(*g*) *Bekken*, is een (*h*) *vlies-agtige holligheid* (*i*) *Nieren*, verlengingen, pypen van 't (*k*) *en* genaamt, voortbrengende, die de (*l*) *Nier-ls* omvatten.

Gebruik: de (*m*) *Pis*, in 't (*n*) *bekken*, om 't *bloed* te zuiveren af te schyden, en van daar r de (*p*) *Pis-lyders* naar de (*q*) *blaas* voort te den.

CCXX. De (*r*) *Nier-doosjes*, (*s*) *Swarte gal-doos-* of (*t*) *Nier-klieren*, van *Eustachius* eerst be- -even *, zyn twee geel-agtige ingedrukte Klie- , wederzyds aan 't opperste gedeelte der (*v*) *ren* leggende, in welke een enge holligheid, neert met een (*w*) *bruin* zoet-agtig vogt. In e zyn aan te merken. Van de Nier-doosjes.

De *gedaante*: (*x*) *ongeregeld*, (*y*) *vier-kantig*, *drie-hoekig*, (*a*) *ey-rond*, enz.

erscheide grootheid: in de oude dikwils gelyk (*b*) *groote kraan-oog*.

Dog

) Glandulosa. (*b*) Vasculosa. (*c*) Tubulosa. (*d*) Tubuli arii bellini. (*e*) Papillæ. (*f*) Pelvis. (*g*) Pelvis. (*h*) Ca- s membranacea. (*i*) Renes. (*k*) Pelvis. (*l*) Papillæ rena- (*m*) Urina. (*n*) Pelvis. (*o*) Sanguis. (*p*) Ureteres. (*q*) ca. (*r*) Renes succenturiati. (*s*) Capsulæ atrabilariæ. (*t*) ndulæ renales. (*v*) Renes. (*w*) Liquor fusco-subdulcis. (*x*) gularis. (*y*) Quadrata. (*z*) Triangularis. (*a*) Ovata. (*b*) gna nux vomica.

Vide Thes. Anat. III. Tab. IV. Fig. 2 & 3. Thes. IV. I. Fig. 1.

Ruysch. Thes. III. Fig. 3, & Thes. IV. Tab. I. Fig. 1. Lib de Renibus.

Dog in de (*a*) *Vrugt* grooter en gelyk met Nieren, ja altemets grooter.

Een dun vlies, de (*b*) *klieragtige* zelfſtandighe vaſt bekleedende, en met de (*c*) *Nier* zamenvc gende.

De (*d*) *bloed-vaten* zomtyds van de groote (*e*) *Slag-ader* en (*f*) *holle-ader*, dikwils van de (*g*) *Uitzuig-aders*.

(*h*) *Zenuwen*, van de (*i*) *Nier-vlegting*. (*k*) *Water-vaten*, zeer veel.

(*l*) *Uitlozende buis*, is 'er geen bekent: derh: ven 't gebruik onzeker; die egter grooter in vrugt, als in de oude ſchynt te wezen.

Van de Pis-lyders.

CCXXI. De (*m*) *Pis-lyders*, zyn twee (*n*) *vlie agtige* pypen, bykans (*o*) *rond*, van dikte omtrent a een (*p*) *Schryf-pen*, nogtans ongelyk van wydt van elke (*q*) *Nier* een uitgeſtrekt, naar de (*r*) *blaa*

't Begin der zelver, is in de Nieren: alwaar in gedaante van een verwyderde (*s*) *tregter*, h (*t*) *bekken* maken.

't Einde: in 't onderſte en voorſte deel van blaas, alwaar zy ſchuins tuſſchen de Vliezen doo gaan, en eindigen met kleine monden, by wy: van een Sluit ſpier, in de blaas, en ontfangen nie uit de zelve.

Hun *gedaante*: is niet regt, maar eenigzins naar beloop van de Letter *S* gebogen.

(*v*) *Zelfſtandigheid*, (*w*) *Vlies-agtig*, zamengeſtel uit drie (*x*) *rokken*: ten eerſten, de gemeene va 't (*y*) *buik-vlies*, ten tweeden, de (*z*) *dunne ſpier-agtige*, ten derden, de (*a*) *Zenuw-agtige*, bedekt me een (*b*) *glibberig vogt*, in welke zomtyds (*c*) *klieren* ontdekt worden.

Hu

(*a*) Fœtus. (*b*) Subſtantia glandulosa. (*c*) Ren. (*d*) Vaſa ſanguifera. (*e*) Arteria magna. (*f*) Vena cava. (*g*) Venæ emulgentes. (*h*) Nervi. (*i*) Plexus renalis. (*k*) Vaſa lymphatica (*l*) Ductus excretorius. (*m*) Ureteres. (*n*) Canales duo membranacei. (*o*) Cylindrici. (*p*) Calamus ſcriptorius. (*q*) Ren (*r*) Veſica. (*s*) Infundibulum. (*t*) Pelvis. (*v*) Subſtantia. (*w*) Membranacea. (*x*) Tunicæ (*y*) Peritonæum. (*z*) Muſculari tenuis. (*a*) Nervea. (*b*) Humor lubricus. (*c*) Glandulæ.

un *Vaten*: zyn (*a*) *Bloed-vaten*, en (*b*) *Zenuwen* de naaste deelen.

Gebruik: de (*c*) *Pis*, afgescheiden in de (*d*) *n*, uit het (*e*) *bekken* te ontfangen, en tot de *Water-blaas* te brengen: want deze verstopt le, word de (*g*) *Pis* opgehouden. By gevolg ler geen andere wegen van de Pis naar de (*h*) *r*.

un *tegen natuurlyke wydte*, dikwils zeer aan-kelyk, word by wylen door de doorgelaten (*i*) *-steenen* voortgebragt. Ziet Ruysch Obs. XV.

CXXII. De (*k*) *Water-blaas* is een (*l*) *Vlies-* r ingewand, (*m*) *Peer-gedaantig*, geplaast in 't *ekken*, geschikt om de Pis te ontfangen en uit te en: ontrent welke zyn te vertoonen. Van de Water-blaas.

aar *groote*: die in de bejaarde ontrent een pont : bevat.

aar *zamen-voeging*: ten eersten, met het (*o*) *am-been*, door 't (*p*) *buik-vlies*; ten tweeden, de (*q*) *voort-telende deelen*, door de (*r*) *Pis-* ; ten derden, met de (*s*) *Navel*, door de (*t*) *-bant* en de (*v*) *Navel-slag-aderen*; ten vierden, de (*w*) *Endel-darm*, in de (*x*) *Mannen*; ten en, met de (*y*) *Scheede* der Lyfmoeder, in de *Vrouwen*.

aar *verdeeling*: in (*a*) *nek* of (*b*) *hals*, en (*c*) *bo-* . De (*d*) *rokken* van deze zyn dunder, van de ere dikker.

r vaten { (*e*) *Bloed-vaten*, van de (*f*) *onder-buiks* en (*g*) *Speen-vaten*; maar in (*h*) *Vrouwen*, ook van de (*i*) *zaad-vaten*.

G (*a*) *Ze-*

) Vasa sanguifera. (*b*) Nervi. (*c*) Urina. (*d*) Renes. (*e*) s. (*f*) Vesica urinaria. (*g*) Urina. (*h*) Vesica. (*i*) Cal-renales. (*k*) Vesica urinaria. (*l*) Viscus membranaceum. Pyriforme. (*n*) Pelvis. (*o*) Os pubis. (*p*) Peritonæum. Partes genitales. (*r*) Urethra. (*s*) Umbilicus. (*t*) Ura-. (*v*) Arteriæ umbilicales. (*w*) Intestinum rectum. (*x*) . (*y*) Vagina uteri. (*z*) Fœminæ. (*a*) Cervix. (*b*) Col- (*c*) Fundus. (*d*) Tunicæ. (*e*) Vasa sanguifera. (*f*) Va-rpogastrica. (*g*) Vasa hæmorrhoidalia. (*h*) Mulieres. (*i*) spermatica.

Haar vaten { (*a*) *Zenuwen*, van de (*b*) *tusschribbigen*, en voornamentlyk uit (*c*) *Heilig-been*. (*d*) *Water-vaten*, weet ik van niem waargenomen, als van *Zellerus*

Maakzel: vlies-agtig, bestaande uit drie V zen:

1. *Het gemeene* gezegt, van 't (*e*) *buik-vlies* voort mende: onder welke meerendeels (*f*) *vet* w gevonden. Ziet de Aantekeningen [13 *.
2. De (*g*) *Spier-agtige*, uit een verscheide bel van vezelen, dog meest langwerpige en dw zen, te zamen gestelt.
3. De (*h*) *zenuw-agtige*, bedekt met een (*i*) *Sly agtig vogt*, afgescheiden in de (*k*) *Klieren* deze (*l*) *rok*, die altemets zeer klaar, by (*m*) *hals*, te zien zyn †.

De (*n*) *Sluit-spier*, deze is een vergadering van dw ze Vezelen, omlopende, en sluitende 't einde de (*o*) *hals* der (*p*) *blaas*; om de (*q*) *onwillige* vloeying der (*r*) *Pis* te beletten: gehegt, in (*s*) *Mannen*, met de Vezels van den (*t*) *Ena darm*; in de (*v*) *Vrouwen*, met de Vezels van (*w*) *Schede*.

Haar drie (*x*) *gaten*: twee, alwaar de (*y*) *P lyders* de (*z*) *blaas* ingaan, door welk de (*a*) *I* invloeit: en een grooten, voor de uitgang van Pis in de (*b*) *Pis-weg*.

Haar *gebruik*: blykt reeds uit de bepaling.

CCXXI

(*a*) Nervi. (*b*) Intercostales. (*c*) Os sacrum. (*d*) Vasa lymphatica. (*e*) Peritonæum. (*f*) Pinguedo. (*g*) Muscularis. (*h*) Nervea. (*i*) Humor mucosus. (*k*) Glandulæ. (*l*) Tunica. (*m*) Collum (*n*) Musculus sphincter. (*o*) Collum. (*p*) Vesic (*q*) Involuntarius effluxus. (*r*) Urina. (*s*) Viri. (*t*) Intestinum rectum. (*v*) Fœminæ. (*w*) vagina (*x*) Foramina. (*y*) Ureteres. (*z*) Vesica. (*a*) Urina. (*b*) Urethra.

* Disputat. de Administr. vasor. lymphat. p. 3.

† De Graaf, van de Werktuigen tot de voortteeling, in de vyfde Tafel. Drake Antropol. Tab. III. Fig. I. lit. h.

CXXIII. De (*a*) *Water-weg* is een (*b*) *vlies-e buis*, by kans (*c*) *rol-rond*, gemeen aan *d*) *hals* der (*e*) *blaas*, makende de uitgang der *pis* uit de (*g*) *blaas*: hy is in de (*h*) *Vrouwen* en langer als twee vingeren: dog veel er in de (*i*) *Mannen*. Waar van wy bre- in de beschryving van de (*k*) *voortteelende dee-* — Van de Water-weg.

CXXIV. Omtrent de (*l*) *voortteelende deelen* Mannen zyn voor eerst aan te merken de (*m*) *ballen*, of *tweelingen*, gelegen in 't (*n*) *zakje*: ers gedaante en grootheid, aan een yder be-zyn. — Van de voortteelende deelen der Mannen.

e (*o*) *gemeene* en (*p*) *eigene bekleetzelen* zyn.
rstelyk: 't (*q*) *zakje*, of *beursje*, hangende onder de roede, voorzien met (*r*) *hairen*: in welk te bemerken is,

De (*s*) *naad*, met welke het word verdeeld in een regter en linker zyde.

De (*t*) *Selfstandigheid*, uit de (*v*) *opperhuid*, (*w*) *huid*, en (*x*) *Spier-agtig vlies*, (*y*) *huid-vlies* genaamt, door wiens hulp het zakje wort gefronzeld.

t (*z*) *Middel schot*, uit een (*a*) *verdubbeling* van 't (*b*) *Huit-vlies* gemaakt, waar door 't (*c*) *zakje*, in (*d*) *twee beursjes* verdeeld word. Ziet *Rau* van 't middel-schot van 't zakje.

De *Vaten*, van de (*e*) *Schaam-* en (*f*) *onder-buiks vaten*.

g) *Senuwen*, uit het (*h*) *Heilig-been*.

Het gebruik: de (*i*) *ballen* te omvatten.

n tweeden: de drie (*k*) *rokken*.

 1. De

Jretrha. (*b*) Canalis membranaceus. (*c*) Cylindricus. llum. (*e*) Vesica. (*f*) Urina. (*g*) Vesica. (*h*) Fœmi-) Viri. (*k*) Partes genitales. (*l*) Partes genitales viro-(*m*) Duo testes seu didymi. (*n*) Scrotum. (*o*) Commu-(*p*) Propria involucra. (*q*) Scrotum sive Bursula. (*r*) (*s*) Sutura. (*t*) Substantia. (*v*) Cuticula. (*w*) Cutis. embrana musculosa. (*y*) Dartus. (*z*) Septum. (*a*) Du-ra. (*b*) Dartus. (*c*) Scrotum. (*d*) Lobuli duo. (*e*) udenda. (*f*) Vasa Hypogastrica. (*g*) Nervi. (*h*) Os sa-(*i*) Testes. (*k*) Tunicæ.

1. De (*a*) *opſchortende ſpier*, of (*b*) *opligter* de bal.
2. 't (*c*) *Scheede-vlies*, de (*d*) *bal* los omkle de, van de ſcheut des (*e*) *buik-vlies.*
3. Het (*f*) *Witte vlies*, zeer ſterk, en vaſt de zelfſtandigheid der (*g*) *ballen*, vervo hy ontfangt de (*h*) *zaad-vaten*, en laa door, naar de (*i*) *bal.*

Vaten:
- De (*k*) *Saat-ſlag-aderen*, uit de (*l*) *g ſlag-ader*; met een nauw begin voor mende.
- De (*m*) *Aderen*: de regter, uit de (*n*) *ader*; de linker, meerendeels uit de *uitzuig-ader*, ontblood van (*p*) *klap- zen*, en makende 't (*q*) *wyngaarts-* of (*r*) *ſpitswyze lichaam.*
- De (*s*) *Senuwen* van de (*t*) *vlegtingen* 't (*v*) *bekken* en der (*w*) *Lenden-z wen.*
- De (*x*) *Water-vaten*, deze konnen in een *levendig dier* overvloedig gezien w den.

De *Selfſtandigheid*: is (*z*) *vaat-agtig*, beſtaand zeer teeren vaatjes, (*a*) *zaat-vaatjes* gezegt, (*b*) *gek* op de manier der (*c*) *darmen* *: zig fray ver nende, indien de (*d*) *bal* in (*e*) *azyn* geweekt w dog daar vertoonen zig geen (*f*) *klieren.*

't (*g*) *Lichaam* van *Higmorus*: in 't midden (*h*) *ballen*, voor een ſteunzel van deze (*i*) *va* aan welk men een (*k*) *holligheid*, om 't (*l*) *z* te ontfangen, toeſchryft.

't

(*a*) Muſculus cremaſter. (*b*) Elevator teſticuli. (*c*) Vagin (*d*) Teſtis. (*e*) Peritonæum. (*f*) Albuginea. (*g*) Teſtes. Vaſa ſpermatica. (*i*) Teſtis. (*k*) Arteriæ ſpermaticæ. (*l*) teria aorta. (*m*) Venæ. (*n*) Vena cava. (*o*) Vena emulg (*p*) Valvulæ. (*q*) Corpus pampiniforme. (*r*) Pyramidale. Nervi. (*t*) Plexus. (*v*) Pelvis. (*w*) Lumbares. (*x*) Vaſa l phatica. (*y*) Animal vivens. (*z*) Vaſculoſa. (*a*) Semin (*b*) Intortus. (*c*) Inteſtina. (*d*) Teſtis. (*e*) Acetum. Glanduiæ. (*g*) Corpus Higmori. (*h*) Teſtes. (*i*) Vaſa. Cavitas. (*l*) Semen.

* De ontbinding derzelver kan men zien by Ruyſch T IV. Tab. I. Fig. II. & Theſ. IX. Tab. III. Fig. III.

Gebruik, het (*a*) *voorttelende zaad* voort te bren- in welk (*b*) *levendige diertjes* zyn *.

CXXV. Ten tweeden, de (*c*) *opper-klootjes*, (*d*) *twee gekronkelde lichamen*, in elke (*e*) *bal* by naar (*f*) *rol-rond*, welke zyn lange dee- leggende op de opperste omtrek van de (*g*) naar de gelykenis van 't (*h*) *raket* of (*i*) *ka- zaat*. In deze zyn aan te merken. Van de Opper-klootjes.

ar Zamenvoeging: met de (*k*) *bal*, door mid- an 't (*l*) *witte vlies*; en met het (*m*) *uitschie- vat*.

ar begin: in de (*n*) *bal*, met vyf of zes zeer (*o*) *zaat-vaatjes*.

ide: in 't begin van 't (*p*) *uitschietende vat*.

ar (*q*) *omkledende vlies*, sterk en met het (*r*) *vlies* gemeen.

Zelfstandigheid, ook (*t*) *vaat-agtig*, gelyk e (*v*) *ballen*: dog niet alleen uit zigtbaarder s bestaande; maar welkers holligheden zig door de (*w*) *inspuitingen*, aan 't (*x*) *gezigt* onen. Dog alle deze Vaatjes worden einde- erandert in eenen buis, 't (*y*) *uitschietende* gezegt.

ar (*z*) *vaten*, die zelven met de (*a*) *ballen*, *aat-vaten* genaamt.

Zenuwen: van dezelve Takken gelyk van) *ballen*.

ar gebruik: 't (*e*) *Saat* te ontfangen uit de *looten*, en verder te volmaken, en naar het *itschietende vat* over te brengen.

 CCXXVI.

emen prolificum. (*b*) Viva animalcula. (*c*) Epididymi- (*d*) Parastatæ duæ. (*e*) Testis. (*f*) Cylindricæ. (*g*) lus. (*h*) Semen erucæ. (*i*) Semen bombycis. (*k*) Te- (*l*) Membrana albuginea. (*m*) Vas deferens. (*n*) Testis. a seminalia. (*p*) Vas deferens. (*p*) Membrana ambiens. mbrana albuginea. (*s*) Substantia. (*t*) Vasculosa. (*v*) (*w*) Injectiones. (*x*) Visus. (*y*) Vas deferens. (*z*) (*a*) Testes. (*b*) Vasa spermatica. (*c*) Nervi. (*d*) Testes. nen. (*f*) Testes. (*g*) Vas deferens.

uwenhoek variis locis: item harris Lexic. Techn. u- am delineantur. Boerhave inst. Med. edit. altera pag.

Van 't uitschietende vat.

CCXXVI. Ten derden, 't (*a*) *uitschietende* of (*b*) *uitwerpende* gezegt, is een sterke buis, agtig, een Zenuw verbeeldende, de dikte van middelmatige (*c*) *stroo-halm*, van elk (*d*) *op kllootje* een, tot de (*e*) *zaat-blaasjes*, en (*f*) *pis-* uitgebreit, in dat zyn aan te merken.

De plaatzing en voortgang: hy klimt van de *opper-kloot* naar de (*h*) *buik* op door de (*i*) *sc* van 't buik-vlies, en wort van daar wederom bogen naar de (*k*) *hals* van de (*l*) *blaas.*

't Einde: hy eindigt in 't voorste deel va (*m*) *zaad-blaadjes*, ten deelen in de (*n*) *water-* ten deelen in de (*o*) *zaad-blaas.* Zo dat hy alle beide, voor de vereiste noodzakelykheid, (*p*) *vogt* kan geven.

De (*q*) *zelfstandigheid*: zeer sterk en vast, byl gelyk een (*r*) *sterke zenuw.*

De (*s*) *holligheid*: in 't begin en voortgang fangt hy nauwlyks een (*t*) *paarde-haar*; digt b (*v*) *blaas* is hy veel wyder: in 't einde wede nauwer, niets van zelf in de (*w*) *water-weg* tende; maar alleen in 't (*x*) *venus-spel.*

't Gebruik: 't (*y*) *zaat* gestadig uit de (*z*) *op klootjes* naar de (*a*) *zaad-bluasjes*; Dog in de eeniging ook naar de (*b*) *pisweg* over te voe En misschien een (*c*) *volmaakter* bewerking aa Zaat toe te brengen.

Van de zaatblaasjes.

CCXXVII. Ten vierden, de (*d*) *zaat-blaas* zyn (*e*) *twee vlies-agtige holle ontfangers*, gevo zynde aan 't onderste deel van de (*f*) *hals* (*g*) *blaas*, om 't (*h*) *zaat* te ontfangen uit de *uitschietende vaten*, verder te volmaken, en op t

(*a*) Vas deferens. (*b*) Vas ejaculatorium. (*c*) Calamus mineus. (*d*) Epididymis. (*e*) Vesiculæ seminales. (*f*) Uret (*g*) Epididymis (*h*) Abdomen. (*i*) Processus peritonæi, Collum. (*l*) Vesica. (*m*) Vesiculæ seminales. (*n*) Urethra. Vesicula seminalis. (*p*) Liquor. (*q*) Substantia. (*r*) Nervus tis. (*s*) Cavitas. (*t*) Seta. (*v*) Vesica. (*w*) Urethra. (*x*) C trum venereum. (*y*) Semen. (*z*) Epidymides. (*a*) Vesiculæ minales. (*b*) Urethra. (*c*) Perfectio seminis elaborat (*d*) Vesiculæ seminales. (*e*) Duo receptacula membranacea cellul (*f*) Collum. (*g*) Vesica. (*h*) Semen. (*i*) Vasa differentia.

door de (*a*) *water-weg* in de (*b*) *Lyfmoe-*
e schieten: in deze zyn aan te merken.
r langte: van drie Vingeren; de breete, van

lfstandigheid: uit een (*c*) *sterk vaat-agtig vlies*,
ende verscheide (*d*) *holletjes*, onder malkander ge-
n zynde, en tot nog toe bekleet met 't (*e*) *buik-*
: deze (*f*) *holletjes* konnen egter als in een
blinden darm, ontbonden worden *.
e (*h*) *uitlozende buis*, is dubbeld, uit elk (*i*) *blaas-*
n gemeenlyk eindigende met een dubbelde mond
(*k*) *water-weg*: tegens *Lealem*, die een buis,
lleen (*l*) *een mond* aftekent †.
) *Bloed-vaten* overvloedig, van de (*n*) *vaten*
(*o*) *blaas* en (*p*) *endel-darm*.
) *Zenuwen*, van de (*r*) *vlegtingen* van 't (*s*)
n.
) *Klieren*, worden ook verzekert van zommi-
hier gezien te zyn.
Gebruik blykt reets uit de bepaling.

CXXVIII. Ten vyfden, de (*v*) *voorstanders*, een eenig rond-agtig Lichaams, by naar van ante als 't hart, onmiddelyk voor de (*w*) *hals* de (*x*) *blaas* geplaast, en 't begin van de (*y*) *r-weg* voor een groot gedeelte omringende. in zyn aan te merken. Van de Voorstanders.

e *grootheid*: omtrent gelyk en (*z*) *Okker-noot*.
wee hoogtens, in 't onderste gedeelte, (*a*) *bil-ge-*
tig.
en uitsteekzel, (*b*) *snippe-hooft* gezegt, in 't op-
e deel met twee gaatjes, die met de (*c*) *uit-*

 schie-

Urethra. (*b*) Uterus. (*c*) Membrana valida vasculosa. (*d*) lae. (*e*) Peritonaeum. (*f*) Cellulae. (*g*) Intestinum cae- (*h*) Ductus excretorius. (*i*) Vesica. (*k*) Urethra. (*l*) cium. (*m*) Vasa sanguifera. (*n*) Vasa. (*o*) Vesica. (*p*) In- um rectum. (*q*) Nervi. (*r*) Plexus. (*s*) Pelvis. (*t*) Glan- (*v*) Prostatae (*w*) Collum. (*x*) Vesica. (*y*) Urethra. (*z*) juglandis. (*a*) Natiformes. (*b*) Caput gallinaginis. (*c*) us ejaculatorii.

Leal Lealis de partibus semen conficientibus Fig. II.
Ibidem (14 *.)

schietende buizen en (a) *zaat-blaasjes* gemeen zy

De *Selfstandigheid*, (b) *klier-agtig*, voorzien (c) *holletjes*, en met een (d) *vlies* omkleet.

De (e) *Gaatjes*, of (f) *uitlozende buizen* van ze (g) *klier*, een (h) *wit vogt* uit de (i) *holletjes*, in (k) *watergang*, uitlozende: in de (l) *Menschen*, zy der tien of twaalf; in de Honden, zeer veele.

De *vaten*, gemeen met de (m) *zaad-blazen.*

't Gebruik: een (n) *wit vogt* af te scheiden: egter 't waaragtige (o) *zaat* niet is, alschoon in (p) *by-slaping* ook word uitgeschooten; maar schynt voornamentlyk voor een smeering van (q) *water-weg* en overvoering van 't (r) *zaat* dienen.

Van de Roede. CCXIX. Ten zesden, de (s) *roede* is 't voo naamste werktuig van de (t) *voorteeling*: in de zyn aan te merken.

Bynaming: (v) *manlyk-lit*, (w) *roede*, (x) *ma nelykheit*, (y) *loot of scheut*, en (z) *kraan.*

't Afbeeldzel, plaatzing, getal, grootheid, z bekent aan een yder.

't Maakzel of de deelen zyn.

De (a) *opperhuid*, en de (b) *huit*, als (c) *gemee dekzelen.*

De (d) *voorhuit*; 't welk is een dubbel huit, bedekkende het hooft der roede, in wie onderste gedeelte, de (e) *band* is: die beide ve zien zyn met zenuw-tepeltjes, en klieren, va *Tyso*, den Engelsman, (f) *ruikende* genaamt

Een eigen, sterken rok, van een Pees-agtigen aa bekleedende de vordere zelfstandigheid der ro de: die zomtyds dubbeld is, met een tussche gevoeg

(a) Vesiculæ seminales. (b) Glandulosa. (c) Cavernulæ. (d Membrana. (e) Foraminula. (f) Ductus excretorii. (g) Glan dula. (h) Liquor albicans. (i) Cavernulæ. (k) Urethra. (l Homines. (m) Vesiculæ seminales. (n) Liquor albicans (o Semen. (p) Coitus. (q) Urethra. (r) Semen. (s) Penis (t) Generatio. (v) Membrum virile. (w) Virga. (x) Men tula. (y) Colis. (z) Priapus. (a) Cuticula. (b) Cutis. (c Tegumenta communia. (d) Frænulum. (e) Odoriferæ.

* Cowper. Myotom. reform. p. 228.

gevoegt blaas-agtig vlies, naar de (*a*) *opblazing* en (*b*) *uitdroging* zigtbaar *.

Twee (*c*) *holle*, of *ſpongiagtige* Lichamen, makende 't grootſte gedeelte der (*d*) *roeden*: die wederzyds van den (*e*) *ſchaam-beenderen*, onderſcheiden voortkomen, daar na zamengevoegt, tot aan 't hooft worden uitgeſtrekt: in welke, indien der eenig vogt, of wint word ingedrukt, de (*f*) *roede* (*g*) *ſtyf* word.

Het (*h*) *ſchot* tuſſchen de twee (*i*) *hol-agtige* Ligchamen, dikker in 't agterſte deel, dunder in 't voorſte deel, en doorboort gelyk een (*k*) *zeef*.

De (*l*) *opſchortende band* van *Veſalius*, waar door de roede word gevoegt aan de Schaam-beenderen.

(*m*) *Spieren*: drie paren *.

1. De (*n*) *opheffers*: zy komen voort van de Heup-beenderen, en eindigen alle beide in de holle Ligchamen.
2. De (*o*) *helpende Spieren*: zy komen van de Sluit-ſpier des Aars, omvatten 't agterſte deel van de Water-weg, eindigen wederzyds in de Spongieuze Lichamen, en ſluiten de Water-weg toe.
3. De (*p*) *dwerze*: zy nemen haar begin van de Beenderen der heup, eindigen in de (*q*) *Bol* van de de Water-weg, en dienen tot de verwydering deszelfs.

Van 't Hooft der Roeden.

't (*r*) *Hooft*, of den (*s*) *aker*, is 't voorſte deel (*t*) *roeden*: wiens afbeeldzel en koleur bekent zyn.

(*a*) Inflatio. (*b*) Exſiccatio. (*c*) Duo corpora cavernoſa, ſeu ſpongioſa. (*d*) Penis. (*e*) Oſſa pubis. (*f*) Penis. (*g*) Rigi-. (*h*) Septum. (*i*) Corpora duo cavernoſa. (*k*) Cribrum. (*l*) Ligamentum ſuſpenſorium veſalii. (*m*) Muſculi. (*n*) Erectores. (*o*) Acceleratores. (*p*) Tranſverſales. (*q*) Bulbus. (*r*) ...us. (*s*) Balanus. (*t*) Penis.

* Ruyſch Epiſt. XV, Tab. XIX. Dat dit blaas-agtig Vlies niet ...d word gevonden, wyſt Ruyſch zelfs aan in adverſ. Anat. De... I., pag. 21.

* Couper Myotom. reform Fig. X. XXII. Bidloo Anat. C. H. XLVII.

zyn: dog hier in zyn verder aan te merken.

Zyn *opper-vlakte*, glad en effen.

't Einde van de water-weg, wat nauwer als andere deel, onder deze is de (*a*) *band.*

De (*b*) *kroon*, het welk word gezegt de agt ste omtrek van den (*c*) *aker*, in deze stellen zomm ge (*d*) *kleine* kliertjes *.

(*e*) *Zenuw tepeltjes*, aldaar voornamentlyk, een (*f*) *styve* roede, zigtbaar: waar van daan zeer gevoelig is; welke nauwlyks van deze kliertj konnen onderscheiden worden.

(*g*) *Zelfstandigheid*: welke bestaat uit de (*h*) *opperhu* en 't (*i*) *hol-agtige Lichaam*, 't welk met de (*pisweg* gemeen, en alhier gelyk als in een (*kloot*, of (*m*) *bol*, uitgespannen is *.

Van de Water-weg. De (*n*) *water-weg*: die is een (*o*) *vlies-agti buis*, bykans (*p*) *lang-rond*, vereenigt met de (*hals* der (*r*) *blaas*, zig uitbrydende tot het ein van den (*s*) *aker*. In deze zyn aan te merken

De *plaatzing*, in een zekere groef, gemaakt de onderste tusschen ruimte van de (*t*) *spongiea Lichamen*.

De *voortgang*: is niet regt, maar wort op e byzondere wyze gebogen †.

Langte van twaalf of dertien duimen.

Wytte: komt over een met de dikte van e (*v*) *schryf-pen*.

Zelfstandigheid: uit twee sterke Vliezen, e uitwendige en een inwendige: tusschen welke *hol-agtige zelfstandigheid* geplaatst is; alwaar va zommige kleine Kliertjes gesteld worden *.

D

(*a*) Frænulum. (*b*) Corona. (*c*) Balanus. (*d*) Glandulæ pa væ. (*e*) Papillæ nerveæ. (*f*) Penis rigidus. (*g*) Substantia (Epidermis. (*i*) Corpus cavernosum. (*k*) Urethra. (*l*) Globu (*m*) Bulbus. (*n*) Urethra. (*o*) Canalis membranaceus. (Cylindricus. (*q*) Collum. (*r*) Vesica. (*s*) Glans. (*t*) Corpo ra cavernosa. (*v*) Calamus scriptorius.

* Littrius Hist. Acad. Reg. 1700. Morgagn. advers. Ana prim. Tab. IV. Fig. 4. k.

* Ruysch. Observat. Anat. Chirurg. Obs. 100.

† Ut optime delineavit Alghisius in Tract. de Lithotomia.

* Ita sustinet Terraneus Lib. de glandulis pag. 32.

De (*a*) *bol*, of (*b*) *uitwas* van de (*c*) *waterweg*: het agterste deel deszelfs en dikker als het an-r, 't naast gelegen by de (*d*) *voorstanders*, een im lang, en eenigzints een (*e*) *bol* vertoonen-.

De *Inwendige oppervlakten* heeft verscheide atjes, ronde en lang-werpige, uit welke zom-ds een slymig vogt geperst kan worden; 't welk gens de scherpigheid der (*f*) *pis* schynt te die-n *.

Gebruik: de (*g*) *pis* en het (*h*) *zaad* door te ten.

CCXXX. Nog behooren, tot de aanmerking der) *roeden*.

De (*k*) *klieren* van *Cowperus*: van welke hy drie euwe beschryft †.

1. Twee, in beide de zyden van de (*l*) *pisweg*, een gelegen, tusschen de (*m*) *helpende spieren* en de (*n*) *bol* van de (*o*) *waterweg*, van een ei-ronde gedaante, eenigzints gedrukt, van groo-te als een (*p*) *kleine boon*, die een (*q*) *door schynent lym-agtig* of *slym-agtig vogt*, in de Water-weg (elk door een eigen uitlozende buis, omtrent twee vingeren lang, byde de rokken van de waterweg doorboorende) door-laten. Welk vogt tot bescherminge van de (*r*) *water-weg*, tegens de (*s*) *scherpigheid* der (*t*) *pis*, schynt te dienen. Nogtans heb ik de-ze Klieren, in verscheide doorzogte onderwer-pen, niet kunnen vinden: zo dat ik twyfel, of

(*a*) Bulbus. (*b*) Protuberatia. (*c*) Urethra. (*d*) Parastatæ.) Bulbus. (*f*) Urina. (*g*) Urina. (*h*) Semen. (*i*) Penis.) Glandulæ. (*l*) Urethra. (*m*) Musculi acceleratores. (*n*) ulbus. (*o*) Urethra. (*p*) Parva faba. (*q*) Liquidus diaphanus scidus sive mucosus. (*r*) Urethra. (*s*) Acrimonia. (*t*) U-na.

* Ibidem Tab. II. & Morgagnius. l. c. Tab. IV. Fig. 4. c.

† Descriptio glandularum nuper detectarum 4. Lond. 1702. um Fig. quæ etiam in Drakii Anthropolog. Tab. IV. & V. & erraneo Lib. de glandulis pag. 65. Tab. II. lit. M. M. de-criptæ & delineatæ sunt. Describuntur etiam a Littrio Hist. . ad. Reg. An. 1700.

of zy altyt, of in allen te vinden zy (15 *.)

2. Een, die de *derde* is, word gezegt gelegen [te] zyn, in de hoek van de kromte der Wate[r-]weg, onder de (*a*) *schaam-beenderen*, tusſch[en] het (*b*) *ſpongieuſe* of *hol-agtige Lichaam* va[n] de Water-weg, en wort ook van hem met [een] figuur als van een lints afgebeelt: die ik e[ch]ter nog niet heb konnen ontdekken.

CCXXXI. De (*c*) *klier* van *Littrius*, is ee[n] Klier, gelegen tusſchen beide de Vliezen van [de] (*d*) *water-weg*, en 't naaſte onder de (*e*) *voorſtan[]ders*. Hy is van een donkere rode koleur, ee[n] duim breed, twee linia dik, 't inwendig (*f*) *vli[es]* van de Water-weg gelyk een (*g*) *kring* omvatten[]de, en die doorborende met veele gaatjes of kle[i]ne buisjes: waar door hy een (*h*) *lym-agtig vog[t]* in de (*i*) *water-weg*, tot deszelfs ſmeeringe, in[]ſtort.

Van de Vaten.

CCXXXII. De (*k*) *vaten* der (*l*) *roede*, (*m*) *water-weg*, en derzelver klieren, zyn.

1. (*n*) *Slag-aderen* en (*o*) *aderen*, van de (*p*) *on[]der-buiks-vaten.*

2. (*q*) *Zenuwen*, van de laatſte van 't (*r*) *hei[]lig-been.*

(*s*) *Water-vaten*: zyn van *Cowper* * en *Drakius* † zeer fraay afgetekent.

Gebruik der Roeden.

CCXXXIII. 't *Gebruik* der (*t*) *roeden.*

Het voornaamſte tot de (*v*) *byſlaping*, en (*w*) *voorteelinge der Kinderen.*

Het *tweede*, tot de uitlozing der (*x*) *pis.*

CCXXIV.

(*a*) Oſſa pubis. (*b*) Corpus ſpongioſum ſive cavernoſum. (*c*) Glandula Littrii. (*d*) Urethra. (*e*) Paraſtatæ. (*f*) Color obſcure rubens. (*g*) Zona. (*h*) Liquidus mucilaginoſus. (*i*) Urethra. (*k*) Vaſa. (*l*) Penis. (*m*) Urethra. (*n*) Arteriæ. (*o*) Venæ. (*p*) Vaſa hypogaſtrica. (*q*) Nervi. (*r*) Os ſacrum. (*s*) Vaſa lymphatica. (*t*) Penis. (*v*) Coitus. (*w*) Procreationes ſobolium. (*x*) Urina.

* Myotom. reform. Fig. 10.
† Anthropolog. Tab. VI.

CCXXXIV. In de (*n*) *teel-deelen* der *Vrouwen* | Van de Teel-deelen der Vrouwen.
n aan te merken.

De (*b*) *uitwendige deelen*, of deze, die zonder
ding, en alleen met een schyding kunnen gezien
orden: gelyk,

De (*c*) *schaamheid* of (*d*) *Vrouwelykheid*: in wiens midden, een (*e*) *spleet*; en naar 't onderste deel de (*f*) *band* en de (*g*) *bils-naad.*

(*h*) *Twee lippen*, en de (*i*) *Venus heuvel*, verheven door 't ondergelegene (*k*) *vet*, en bezet met (*l*) *haaren.*

De (*m*) *kittelaar*, of (*n*) *roede der Vrouwen*: in welke te bemerken.

De *plaatzing*: in 't opperste deel van de (*o*) *spleet*, gemeenlyk bykans in 't geheel schuilende onder de (*p*) *huid* of (*q*) *voorhuid.*

Afbeeldzel en gemeene groote, gelyk een (*r*) *kleine lel*: buiten gemeene, zomtyds zeer groot, zo dat ze dikwils de (*s*) *mannelyke* roede gelyk is gevonden *.

Den (*t*) *aker*, of (*v*) *top*; die egter niet doorboort is.

De (*w*) *Voorhuid* voortkomende van de huid der (*x*) *schaamheid* den (*y*) *aker* bedekkende, die verzien is met (*z*) *senuw-tepeltjes*, en hier om zeer gevoelyk is.

Twee beenen: driemaal zo lang als de (*a*) *kittelar*, voortkomende van de (*b*) *schaam-beenderen.*

Twee (*c*) *hol-agtige Lichamen*, met een (*d*) *middel-schot*, bykans als in de Mannelyke roede, maken-

(*a*) Partes genitales mulierum. (*b*) Partes externæ. (*c*) Pudendum. (*d*) Vulva. (*e*) Fissura seu rima. (*f*) Frænulum. (*g*) Perinæum. (*h*) Duo labra. (*i*) Mons veneris. (*k*) Pinguedo. (*l*) Crines. (*m*) Clitor. (*n*) Mentula mulieris. (*o*) Rima. (*p*) Cutis. (*q*) Præputium. (*r*) Parva uvula. (*s*) Penis virilis. (*t*) Glans. (*v*) Apex. (*w*) Præputium. (*x*) Pudendum. (*y*) Glans. (*z*) Papillæ nerveæ. (*a*) Clitor. (*b*) Ossa pubis. (*c*) Duo corpora cavernosa. (*d*) Septum.

* Qualia exempla habent, panarollus, Platerus, Plazzonus, Rhodius, Graafius, & Tulpius, &c.

makende de zelfstandigheid deszelfs: die bekleet met een (*a*) *zenuw-agtig vlies.*

Twee (*b*) *opregtende spieren*, gelyk in de M lykheid: die voortkomen van de Beenderen Heup, en in de hol-agtige Lichamen ingepl worden.

Vaten, (die gemeen zyn met de andere uiterly deelen.)

(*c*) *Slag-aders* en (*d*) *aders*, van de (*e*) *onder-b* en (*f*) *schaam-vaten.*

(*g*) *Zenuwen*, van 't (*h*) *heilig-been*; van wel groote takken door de (*i*) *rug* van de Kit laar loopen, waar door hy zo gevoellyk is.

't *Gebruik*: een aangenaam gevoel van de k teling te verwekken, ende ook de (*k*) *Venns-l* aan de (*l*) *Vrouwen* te vermeerderen.

De (*m*) *water-vleugels*, zyn twee Vlies-agtig roode, holle deelen, zeer gelyk aan de hangende kar men onder de keel der hoenderen, ende vereeni aan de inwendige zyde der lippen: in welke zy aan te merken.

Overvloedige (*n*) *zenuw-tepeltjes*, waar van zeer gevoelyk zyn.

(*o*) *Kleine klieren*, afscheidende een (*p*) *vet-agt ge zelfstandigheid* *.

't *Gebruik*: de (*q*) *kitteling* en de (*r*) *lust* vermeerderen: als mede de uitloozing van (*s*) *pis* alzo te bestieren, dat de voeten nie bevogtigt worden.

De (*t*) *mond van de scheede*, bekleet met ee hol-agtige zelfstandigheid, die in de (*v*) *by-slaping* op zwelt. Enger, in de (*w*) *Maagden*; wyder, in di dikwils de byslaping gebruiken, en die gebaar hebben

(*a*) Membrana nervea. (*b*) Musculi erectores duo. (*c*) Arteriæ. (*d*) Venæ. (*e*) Vasa hypogastrica. (*f*) Vasa pudenda. (*g*) Nervi. (*h*) Os sacrum. (*i*) Dorsum clitoris. (*k*) Voluptas venerea. (*l*) Mulieres. (*m*) Nymphæ. (*n*) Papillæ nerveæ. (*o*) Glandulæ parvæ. (*p*) Substantia sebacea. (*q*) Titillatio. (*r*) Voluptas. (*s*) Urina. (*t*) Orificium vaginæ. (*v*) Coitus. (*w*) Virgines.

* Morgagn. Adverf. Anat. prim. Tab. III. e. e.

en: dog altyd nauwer als de overige fchee-

et (*a*) *Maagde-vlies*, is een Vlies, nu rond, nu half-maans gewys, nu van een ander gedaante*, in de (*b*) *Maagden* de (*c*) *fcheeden* toefluitende, ende ook in de (*d*) *kleine meisjes* altyd tegenwoordig: (14*) Van het Maagden-vlies.

In welke het heeft een kleine opening naar de Scheede, dog in de volwaffene veeltyds een grooter.

de (*e*) *eerfte byflaping* fcheurt, en bloet het.

e (*f*) *vliezige heuveltjes*, deze komen voort uit de fcheuring van 't (*g*) *Maagden-vlies*, en worden nu twee, drie, nu vier waar genomen, net op die plaats, alwaar eertyds 't Maagdenvlies was; en ontbreeken in de Kinderen.

e (*h*) *pis-gang*, of de (*i*) *water-weg*; omtrent welke zyn aan te merken.

Zitplaats: regt onder de (*k*) *kittelaar*, zig vertoonende met een kleine verheventheid.

Langte, van twee dwerze vingeren.

Wytte, grooter als in de Mannen, lydende een groote verwydering in de uithaling van de Steen.

(*l*) *Buisjes*, uitfchietende, een lymig vogt, tegens de (*m*) *fcherpigheid der pis*, gelyk in de (*n*) *Mannelyke roede*, dat zy afleiden uit klieren †.

e (*o*) *Groetjes van de Graaf*, of kuiltjes omtrent de (*p*) *pis weg* zigtbaarlyk; welke buizen zyn, uitlozende, een vogt voor de gladmaking der (*q*) *fcheede*, en (*r*) *prikkeling* van de

Hymen. (*b*) Virgines. (*c*) Vagina. (*d*) Parvæ puellæ. Coitus primus. (*f*) Carunculæ myrtiformes. (*g*) Hymen. Urethra. (*i*) Meatus urinarius. (*k*) Clitor. (*l*) Ductuli. Acrimonia urinæ. (*n*) Virilis. (*o*) Lacunæ Grafii. (*p*) hra. (*q*) Vagina. (*r*) Stimulus veneris.

Conf. delineatio ejus, ficuti An. 1717. in puella, 14 annata, a me inventa eft, in Ephem. Nat. Cur. Cent. VII. Morgagn. Adverf. Anat. prim. vers. 10. Terraneus. de gland.
†.

de Venus-lust, voortkomende uit kleine k[illegible]
jes.

Van de Inwendige deelen.

CCXXXV. De *inwendige deelen*, dienende [illegible] de voortteeling, zyn.

1. De (*a*) *scheede* der Lyfmoeder: welke [illegible] wyde Kanaal, en een dunne darm niet zeer ongely[illegible] maar sterker, uitgestrekt van de mond der Sc[illegible] de, tot aan de (*b*) *Lyfmoeder*, tusschen de (*c*) [illegible] en (*d*) *endel-darm*: wiens

Langte, zonder uitstrekking, is van zes of [illegible] ven vingeren.

Wytte, bykans gelyk een dunne darm; nog [illegible] onderscheide, in verscheide gevallen, voornam[illegible] lyk in de tyd van de (*e*) *baaring*: dog de m[illegible] is altyd nauwer als 't verdere gedeelte.

Zelfstandigheid: Vlies-agtig, van binnen geplo[illegible] zenuw-tepel-agtig, (als *Ruysch* aan tekent [illegible] hier om zeer gevoelyk; van buiten Spier-ag[illegible] waar door ze de (*f*) *roede* lieffelyk kan [illegible] vatten.

De rimpels der scheede, zyn niet hoepelro[illegible] maar gelyk als in de (*g*) *nugteren darm*.

In de (*h*) *Maagden*, zyn zy 't grootste, vo[illegible] namentlyk in 't voorste deel;

In deze de byslapinge dikwlis gebruikende, kl[illegible] der, gelyk als afgesleeten; en worden naa[illegible] veelvuldige baring, bykans als geheel ui[illegible] wist.

't *Gebruik*: Eerstelyk, voor de vermeer[illegible] ring van de Venus lust, zo wel in de M[illegible] nen als in de Vrouwen;

Ten tweeden, voor een makkelyker verwy[illegible] ring in de Baaring.

(*i*) *Voortjes*, worden in de geheele scheede in [illegible] hals van de Lyf-moeder, gelyk als omtrent [illegible] pis-gang, hier en daar gevonden, een verk[illegible] hayr dikwils ontfangende, en met de onder[illegible]

leg[illegible]

(*a*) Vagina uteri. (*b*) Uterus. (*c*) Vesica. (*d*) intestinum [illegible]ctum. (*e*) Partus. (*f*) Penis. (*g*) Intestinum jejunum. [illegible] Virgines. (*i*) Lacunæ.

legene Kliertjes, die een lym-agtig vogt uitwerpen, gemeenſchap houdende *.

De (a) *zamentrekkende Spier der Scheede*, is een breede zamen-ſchakeling van Spier-vezelen, omvattende het onderſte gedeelte van de mond der (b) *ſcheede*, en wort onder de (c) *kittelaar* ingeplant. Aldaar omcingelen het *hol agtige Lichaam*, en de *zamen-weving der vaten*, de mond van de ſcheede: welke in de (d) *byſlaping* door 't bloed op geſpannen zynde, de mond toe drukken, op dat deze lieffelyker de roede drukkende, van dezelve ook lieffelyk gedrukt zoude worden.

't *Gebruik*: de (e) *roede* en 't (f) *zaat* te ontfangen; dog de (g) *vrugt*, (h) *ſtonden*, en (i) *kraam zuivering* door te laten.

CCXXXVI. Ten tweeden: de (k) *Lyf-moeder*, of *Moeder*, is een deel, in de Vrouwen, geplaatſt tuſſchen de (m) *blaas* en (n) *endel-darm*, natuurlyke verblyf plaats van de (o) *vrugt*. In dit zyn te merken. Van de Lyf-moeder.

De *zamenvoeging*: 't agterſte deel is los; 't voorſte, is zamengevoegt van bovenen met de (p) *blaas*, van onderen met de (q) *Endel-darm*; de zydelyke deelen, door banden: die dubbeld zyn.

Eerſtelyk: de *breede*, vlies-agtige, die (r) ook *vleermuis vlerken* genaamt worden: gemeen met het (s) *buik-vlies*, wederzyds de Lyf-moeder met de (t) *darm-beenderen* te zamen voegende. Onlangs heb ik waargenomen dat ze met een dubbeld vlies voorzien zyn, tuſſchen welke, de blaas-agtige, door wint ligt te ontdekken,

H

(a) Muſculus vaginæ conſtrictor, (b) Vagina. (c) Clitor. (d) ...itus. (e) Penis. (f) Semen. (g) Fœtus. (h) Menſtrua. (i) ...chia. (k) Uterus. (l) Matrix. (m) Veſica. (n) Inteſtinum ...ctum. (o) Fœtus. (p) Veſica. (q) Inteſtinum rectum. (r) A... veſpertilionum. (s) Peritonæum. (t) Oſſa ilei.

* Bidloo Anatom. Tab. LI. Morgagn. Adverſ. primis Vers ... Verheyen Anat. C. H. Tab. XVII Fig. 2.

ken, gevoegt is, even by naar gelyk al
't (*a*) *darm-ſchyl.*

Ten tweeden, de *ronde*: voortkomende v
agterſte deel der (*b*) *Lyf-moeder*, zy loopen d
de ringen van de Spieren des Buiks, en
digen in 't vet by de (*c*) *liezen.* Zy
ſtaan uit een dubbeld Vlies, en een zam
weving der vaten.

Afbeeldzel: buiten 't (*d*) *zwanger gaan*, g
een gedrukte peer; in 't Zwanger gaan,
ſcheide, naar de verſcheide tyd deszelfs.

Verdeeling: 't agterſte deel, wort den (*e*) *bod*
't voorſte, den (*f*) *hals* genaamt; in dat verto
zig de mond van de (*g*) *Lyf-moeder*, den inw
digen gezegt.

De *grootheid*: in de niet zwaar-wezende, is
langte van drie duim; de breette, in 't agterſte d
van twee duim; in 't voorſte van een: dog
dikte van ander half duim. In de (*h*) *Maagden* i
kleinder.

De (*i*) *mond*, of (*k*) *inwendige mond der L
moeder*, gapende in de ſcheede, in de gelykenis
't hooft van een Mannelyke roede: zeer klyn in
Maagden; nauwlyks een (*l*) *tent-yzertje* inlaten
dog in deze, welke gebaart hebben, en de (*m*) *zwan
re*, een weinig grooter; maar in deze met een Ly
agtig vogt geſloten: nogtans in de (*n*) *baringe*, d
een wonder van de Natuur, het (*o*) *Kint* do
latende.

De (*p*) *Spier-agtige zelfſtandigheid*, beſtaande
een verſcheide zamen-weving der Vlees-agtige
zelen, met zeer veele tuſſchen-gevoegde vaten. In
niet zwangere vaſt en zamen gedrongen; in de zwa
gere bequaam tot een wonderlyke verwydering. V
buiten wort zy met een ſterk vlies omkleet, v
't Buik-vlies; van binnen in de *holligheid*, die
de (*q*) *maagden* nauwlyks een (*r*) *boon* begrypt, is
m

(*a*) Meſenterium. (*b*) Uterus. (*c*) Inguina. (*d*) Graviditi
(*e*) Fundus: (*f*) Collum. (*g*) Uterus. (*h*) Virgines. (*i*)
rificium. (*k*) Os uteri internum. (*l*) Specillum. (*m*) Gravid
(*n*) Partus, (*o*) Fœtus. (*p*) Subſtantia muſculoſa. (*q*) Vi
gines. (*r*) Faba.

een gaat, en Zenuw-agtig Vlies ombekleet.
De (*a*) *mondjes*, of (*b*) *gaatjes* in de (*c*) *hals* der *Lyf moeder*, die buizen schynen te wezen, een ...n-agtig vogt afscheidende.

De (*e*) *blaasjes*, of (*f*) *ronde lichamen*, worden zomtyds waargenomen in de (*g*) *hals* en omtrent de mond der (*h*) *Lyfmoeder*, in hebbende een slymig vogt, van veele voor (*i*) *water blaasjes* gehouden *, van sommige voor Klieren †, afscheidende een (*k*) *lym-agtig vogt*, dat in de zwangere de mond van de (*l*) *Lyf-moeder* toesluit. Van andere voor 't nieuwe en ware (*m*) *eyer-nest*, in welke de (*n*) *vrugt* word afgebeeld *. Van sommige worden zy de (*o*) *zaat-blaasjes der Vrouwen genaamt* ‡, uit welke zy vermoeden, dat het (*p*) *voort-teelende zaat* in de (*q*) *byslaping* word uitgestort *. Hier om is het gebruik nog twyfel-agtig.

De (*r*) *bloed-vaten*: zeer gekronkelt, makende ontelbare (*s*) *inmondinge*, en in de (*t*) *zwangere* zeer verwydert:

(*v*) *Slag-aderen*: ten eersten, de (*w*) *zaat-slagaderen*, uit de (*x*) *groote slag-ader*, (*y*) *vlegtingen* en (*z*) *inmondingen* makende; ten tweeden, de grootste en de meeste uit de (*a*) *onder-buiks-vaten*; ten derden, uit de (*a*) *speen-*

H 2

(*a*) Ostiola. (*b*) Foraminula. (*c*) Cervix. (*d*) Uterus. (*e*) ...iculæ (*f*) Corpuscula globosa (*g*) Cervix. (*h*) Uterus. ... Hydatides. (*k*) Liquidus glutinosus. (*l*) Uterus. (*m*) Ovarium. (*n*) Fœtus. (*o*) Vesiculæ seminales mulierum (*p*) Semen prolificum. (*q*) Coitus. (*r*) Vasa sanguifera. (*s*) Anastomoses. (*t*) Gravidæ (*v*) Arteriæ. (*w*) Arteriæ spermaticæ. ... Arteria aorta. (*y*) Plexus. (*z*) Anastomoses. (*a*) Hypogastrica vasa.

* Vide autores a Morgagnio adverf. Anat. I. vers 32. recensitos, & Ruysch Adverf III. Anat. decad. I. p. 5.
† Morgagnius eodem loco, & Verheyen l. c. Cap. XXXIII.
‡ Naboth. differt. de sterilitate, lipsiæ impressa an. 1707. & contra hanc opinionem Goelicke Histor. Anat. p. 183. & Ettmulleri Epistola de ovario novo.
* Lettres des Desnoves p 70. & Blegny Zodiac. Tom. I. 20,
* Heinrici differt. de vesiculis seminalibus mulierum, Halæ 1712. impressa.

(*b*) *ſpeen-ſlag-aderen*, alle wonderlyk o
malkander gemeen zynde: alzo,

Dat, indien der (*a*) *was* of (*c*) *kwikzilver*
een eenige der zelver, wort ingeſpoo
alle de andere, zelfs die van de ander
de, worden opgevuld.

(*d*) *Aderen*: ook driederley van dezelve n
ontbloot van (*e*) *klap-vliezen*, door w
de (*f*) *wind* in 't hol van de (*g*) *Lyf-*
der en (*h*) *ſcheede* dikwils kan ingedr
worden: en in tegendeel ook door d
ſcheede in de (*k*) *aderen* *. Zy m
ook diergelyke (*l*) *inmondingen*, gelyk de
Slag-aderen; welke in deze nog gemakke
te zien zyn.

De (*n*) *zenuwen*, van de (*o*) *tuſſchen rib*
en van 't (*p*) *Heilig-been*.

De (*q*) *water-vaten*, alleenlyk waargenome
de (*r*) *onredelyke Dieren*. Want die aa
(*s*) *Lyf-moeder der Vrouwen* worden to
ſchreven, ſchynen maar verdigt te wezen

Van de eyeren of klooten der Vrouwen.

CCXXXVII. Ten derden, de (*t*) *eyeren*
de (*v*) *klooten der Vrouwen*, zyn twee witte
chamen, eenigzints rond (wederzyds een) ge
aan de bodem der (*w*) *Lyf-moeder*: omtrent
zyn aan te merken.

De zamenvoeging { Eerſtelyk: met de *bodem der* *moeder*, door middel va *lange ronde band*, van de den, 't (*x*) *uitſchietende* *der Vrouwen* gezegt, w geen ware opening in de *Lyf-moeder* heeft.

(*a*) Arteriæ homorrhoidales. (*b*) Cera. (*c*) Mercurius.
Venæ. (*e*) Valvulæ. (*f*) Flatus. (*g*) Uterus. (*h*) Vagina.
Vagina. (*k*) Venæ. (*l*) Anaſtomoſes. (*m*) Arteriæ. (*n*)
vi. (*o*) Intercoſtales. (*p*) Os ſacrum. (*q*) Vaſa lymphat
(*r*) Brutus. (*s*) Uterus humanus. (*t*) Ovaria. (*v*) Teſtes m
rum. (*w*) Uterus. (*x*) Vas deferens mulierum. (*y*) Uteru

* Fantoni, Anat, Corp. hum. p. 186.

[Sa]menvoeging: Ten tweeden: met de (*a*) *trompet* van *Fallopius* en aan de zyde van 't (*b*) *bekken*, door de breede band van de Lyfmoeder.
Ten derden: door hulp van de (*c*) *zaat-vaten* met andere deelen.

[A]fbeeldzel: bykans ey-rond, nogtans in 't andedere deel plat.

[G]rootheid: verscheide naar onderscheid van ouderdom en getempertheid: de zwaarte, in de (*d*) *kragt van jaren* en (*e*) *gylheid*, omtrent anderhalf *dragma*, of 90 grein; maar verdroogt, verklynt, en als gerimpelt, in de (*f*) *oude Wyven*, nauwlyks een half *dragma* wegende.

[Z]y worden omkleet, met een wit, en sterk Vlies, van 't (*g*) *buik-vlies*

[D]e *zelfstandigheid*: Vlies-agtig, Vezel-agtig, met veele vaten doorweven: tusschen welke de (*h*) *ronde blaasjes* zig vertoonen, veele, of weinige, naar de verscheidentheid van de ouderdom en gesteltheid, vervuld, met een (*i*) *eiwit vogt*: welk vogt door 't koken, de dikte, koleur en smaak van 't (*k*) *wit van een ey* verkrygt: hierom worden zy om de overeenkomst met de eyeren (*l*) *eyertjes* genaamt, welkers grootste nauwlyks aan een ert gelyk zyn. Zomtyds telt men der tien, twaalf of meerder in een (*m*) *klootje*; en zomtyds kan men der nauwelyks een of twee ontdekken.

Gebruik: gemeenlyk gelooft men dat zy het ligchamelyk begin van de (*n*) *vrugt* uitmaken, in welke zyn eerste (*o*) *beeltenis* begrepen is.

 (*a*) *Wa-*

[(*a*)] Tuba fallopiana. (*b*) Pelvis. (*c*) Vasa spermatica. (*d*) [Vigo]r ætatis. (*e*) Libidinos. (*f*) Vetulæ. (*g*) Peritonæum. [(*h*) V]esiculæ rotundæ. (*i*) Humor albuminosus. (*k*) Albumen ovi. [(*l*) O]vula. (*m*) Ovarium. (*n*) Fœtus. (*o*) Rudimenta.

(*a*) *Water-blazen*, worden ook aldaar dikwils gens de natuur gevonden, die veeltyds de zaak zyn van de (*b*) *Waterzugt* in de Vrouw

Van de Trompetten van Fallopius.

CCXXXVIII. Ten vierden, de (*c*) *Trompetten van Fallopius*, zyn twee keegel-wyze, gekro buizen, wederzyds een, gevoegt aan de bodem (*d*) *Lyf-moeder*, alzo genaamt van *Fallopius* de gelykenisse met een (*e*) *trompet*: in deze aan te merken.

De *zamenbinding*: zeer vast en gemeen, me Lyf-moeder; los-agtig, met de (*f*) *eyeren*, 't Vlies van de breede banden.

De *langte*: omtrent van zes, zeven of zom van agt vingeren.

De *wytte*: omtrent 't midden bykans gelyk kleine vinger.

Dog de eindens nauwer, en voor al is het de gevoegt aan de (*g*) *Lyf-moeder*, het kl ste, en is open in deszelfs holligheid, de (*h*) w en een (*i*) *dunne priem* doorlatende Do andere, los in de buik hangende, is wyd ontfangt een middelmatige buis, en is ver met veele gelyk als (*k*) *spier-agtige franjes*, wanneer 't nodig is, aan 't (*l*) *eyer-nesje*, opligten.

De *zelfstandigheid*: Vlies-agtig, hol-agtig, bestaa uit een dubbeld Vlies: welkers uitwendige m (*m*) *buik-vlies*, 't inwendige met de binnenste z standigheid der (*n*) *Lyf-moeder* gemeen is. binnen is zy (*o*) *gerimpeld*, en bevogtigt een (*p*) *glibberig vogt*; maar zy is niet bla agtig, gelyk in de (*q*) *Dieren*.

De menigvuldige *vaten*, makende tusschen Vliezen der zelver een *hol agtig* (*r*) *lichaa* op dat zy zouden konnen opzwellen of gemaakt worden, wanneer zy aan 't (*s*) *eyer-n* moe

(*a*) Hydatides. (*b*) Hydrops. (*c*) Tubæ fallopianæ. (*d*) terus. (*e*) Tuba. (*f*) Ovaria. (*g*) Uterus. (*h*) Flatus. Stylus tenuis (*k*) Fimbriæ musculares. (*l*) Ovarium. (*m*) ritonæum. (*n*) Uterus. (*o*) Rugosa. (*p*) Humor lubricus. Brutus. (*r*) Corpus cavernosum. (*s*) Ovarium.

moeten gevoegt worden: van de welke zy ook van binnen worden bevogtigt *.

Gebruik: in de tyd van de (*a*) *by-slaping* worden zy opgeregt door een overvloedige toevloeying van Bloed en Geesten, en de losse monden, met een natuurlyke beweging, vervoegt aan de Eyertjes, door middel van de Franje-agtige Spier-vezelen, en laten het (*b*) *voort-teelende Mannelyke zaat* door †; daar na, ontfangen zy ook, op haar tyd, 't (*c*) *bevrugte eytje* uit 't (*d*) *eyernest*, en brengen het over naar de (*e*) *lyf-moeder*.

de (*f*) *vier-voetige gediertens* worden zy om hun gedaante, (*g*) *hoorens* der (*h*) *lyf-moeder* genaamt: maar (*i*) *ey-lyders* in de (*k*) *hoenders*, en ander (*l*) *gevogelte*.

CXXXIX. 't Gebruik der (*m*) *lyf-moeder*: het (*n*) *-lyke zaat* door te laten; het (*o*) *bevrugte eytje*, 't Eyernest en Trompet van *Fallopius*, te ont-en; de (*p*) *vrugt* negen maanden te bewaren e voeden, en ze ten laatsten volmaakt zynde, zyn Spier-agtige zamen trekkende kragt, door (*q*) *scheede* uit te dryven. **Van het gebruik der Lyfmoeder.**

CXL. Naar de (*r*) *bevrugting*, geschiet 'er een we voortkoming van deelen in de (*s*) *Vrou-*; die aldaar zo lang blyft, als de Zwangerheid duurd. **Van de Vrugt en deszelfs byzonderheden.** oornaamste deel der zelver is het (*t*) *schepzeltje* le (*v*) *Vrugt* *; de andere, gelyk de Vliezen van

) Coitus. (*b*) Semen prolificum masculinum. (*c*) Ovulum egnatum. (*d*) Ovarium. (*e*) Uterus. (*f*) Quadrupedes. Cornua. (*h*) Uterus. (*i*) Oviductus. (*k*) Gallines. (*l*) s. (*m*) Uterus. (*n*) Semen virile. (*o*) Ovulum fœcunda- (*p*) Fœtus. (*q*) Vagina. (*r*) Impregnatio. (*s*) Fœminæ. Embryo. (*v*) Fœtus.

Ita Drake Anthropol. Tab. X. Fig. 2. ea delineat. & ribit. Ziet hier over naar onze Aanmerkingen (agter dit k aan gevoegt) Aanmerk. (17 *)

Ruysch Thes. Anat. V. Tab. V. Fig. I. atque Advers. Anat. I. pag. 3. Fallop. Observat. Anat. & de Graaff de organ. er. mul. Cap. XIV.

Embryones minimi varii vidi in Ruysch Thes. Anat. VI. . II. & III. tales in Membranis. Thes. X. Fig. 3.

van de Vrugt, (*a*) *moeder koek*, (*b*) *navel-stren*
(*c*) *navel-vaten* en 't (*d*) *vogt*, in welk de (
vrugt dryft, zyn alle voor de zelve gemaakt.

CCXLI Derhalven omtrent de volmaakte Vru
zyn aan te merken.

Ten eersten, de Vliezen, die haar in de Ly
moeder bekleeden.

Het eersten, 't *buitenste*, (*f*) *ader-vlies* gezeg
dik, spongieus, vervuld met zeer veel Bloe
vaten, gemeen aan de Lyfmoeder, en schyba
in verscheide schillen.

Het andere, 't *binnenste*, of *tweede*, word
(*g*) *lam-vlies* genaamt: dat dun en doorsch
nent is, gemeen aan 't eerste; in welke
zeer weinige, of geene vaten, worden gevo
den; dog 't Gelyagtige, doorschynende Vog
en de Vrugt worden in dat behouden.

Het derden, 't (*h*) *Pis-vlies*, of (*i*) *worst-vlie*
het welk zeer fraai, in zommige beesten, voorn
mentlyk in de Koeyen, word gevonden, gemee
met het open Water-vat, dog niet in de Mensc
en dient hun om de (*k*) *Pis* te vergaderen
Het heeft de langte in de (*l*) *Koeyen* omtre
van twaalf voeten. De gedaante, bykans va
een (*m*) *worst*, wiens middellyn, wanneer h
met wint is uitgezet, meer als een voet is
zo dat het een zeer groot en wonderly
deel is.

Zommige beweeren wel, dat het aan de Mensc
even zo nodig is, als aan de Beesten; en wille
daar uit besluiten, dat het ook nootzakelyk in d
Mensch aanwezent is. Anderen geven voor, dat he
tusschen het (*n*) *ader-* en (*o*) *lam-vlies* gevonden wort
dog indien zy het niet beter vertoonen, dan als he
tot nog toe gedaan is, voornamentlyk om dat he

Wa

(*a*) Placenta uterina. (*b*) Funiculus umbilicalis. (*c*) Vas
umbilicalia. (*d*) Humor. (*e*) Fœtus. (*f*) Chorion (*g*) Am
nios. (*h*) Allantois. (*i*) Farciminalis. (*k*) Urina. (*l*) Vacca
(*m*) Farciminalis. (*n*) Chorion. (*o*) Amnios.

* Vide Observ. nostra de allantoide Eph. N. C. Cent. VI.
Obs. 24.

[W]atervat, of (*a*) *blaas-bant*, in de Menſchelyke [V]rugt veeltyds geſloten word gevonden, en ande[re] gewigtige redens gegeven konnen worden, waar[o]m God de Vrouwen van die laſt verloſt heeft, [w]ord het van de meeſte niet gelooft nogte aange[no]men. Zy willen dat het ontblood is van (*b*) [bl]*oed-vaten*; die ik egter zeer veele heb gevon[de]n en afgetekent *.

CCXLII. Ten tweeden: de (*c*) *koek*, by de [O]uden (*d*) *Moeder-lever* genaamt: in welk zyn [aa]n te merken. **Van de Moeder Koek.**

't Getal, 't welk in de Vrouwen over een komt met het getal der Vrugten: nogtans alzo, dat zy in de (*e*) *tweelingen* dikwils zamengegroeit zyn; dog in veele beeſten, voornamentlyk in de Koeyen, wordender veele en al te mets wel honderd voor eene Vrugt, gevonden: en worden aldaar *Cotyledones* of *moeder-navels* genaamt.

De gedaante is rond-agtig, en plat, hebbende de middellyn omtrent van agt duim, en de dikte van eenen duim.

De *zamenvoeging*: 't gebochelde en ſpongieuſe deel, is gevoegt aan de (*f*) *Lyfmoeder*, door middel van een (*g*) *alderdunſt*, *bont-agtig vlies*, gemeen met het (*h*) *ader-vlies*: dog 't ingebogene, gelegen over het Kint, is gevoegt met de (*i*) *navel-ſtreng*, en 't word omkleed met een glad Vlies, gemeen met het (*k*) *ader-* en (*l*) *lam-vlies*.

De *plaats*, aan welke het is gevoegt aan de (*m*) *Lyfmoeder*, is niet zeker en geſtadig, dog meerendeels aan 't agterſte gedeelte.

De *zelfſtandigheid*, volgens veele der nieuſte Schryvers, is hy (*n*) *klier-agtig*, zamen geſteld uit on-

(*a*) Urachus. (*b*) Vaſa ſanguifera. (*c*) Placenta. (*d*) Hepar [u]terinum. (*e*) Gemellæ. (*f*) Uterus. (*g*) Membrana tenuiſſi[m]a villoſa. (*h*) Chorion. (*i*) Funiculus umbilicalis. (*k*) Cho[r]ion. (*l*) Amnios. (*m*) Uterus. (*n*) Glanduloſa.

* Eodem loco.

ontelbare zeer kleine kliertjes; die egter n
konnen gezien worden. Hierom word zy l
ter volgens *Ruysch*, en verscheide andere,
hem volgen, voor (*a*) *vaat-agtig* gehoude
bestaande uit enkele vaatjes, namentlyk
navel-slag-aderen en (*c*) *aderen*, verdeeld in z
fyne uit-eindens *: want tot wat gebruik z
len hier de Klieren wezen, alwaar de affch
dingen van 't geen de (*d*) *koek* uit de (*e*) *l*
moeder heeft ontfangen, reets volbragt is?

't Gebruik: ten eersten, 't voedzaam zap uit
Lyfmoeder te ontfangen, of op te slorpen, g
lyk de (*f*) *darmen* de (*g*) *Chyl* †, en dat v
daar, door de Navel-ader, naar de (*h*) *vru*
over te laten.

Ten tweeden: waarschynelyk ook het Bloed
en de Pis, van de Vrugt naar de (*i*) *Moede*
door te laaten.

Van de Navel-vaten.

CCXLIII. Ten derden: de (*k*) *Navel-vaten*, na
de (*l*) *verlossing* in die banden (§. 207) verand
rende, zyn

Twee Slag-aderen: gewoonelyk wederzyds u
de (*m*) *darm-vaten der vrugt*, zomtyds u
de (*n*) *groote slag-ader* voortkomende: zy loope
langs beide de zyde der (*o*) *blaas* naar de (*p*
navel; van daar door de (*q*) *navel-streng*
met (*r*) *slangh-agtige omkrullingen*, naar d
(*s*) *Moeder-koek*: alwaar zy in on-eindige takje
verdeelt zynde, eindigen, en brengen het (*t*
bloed uit de (*v*) *vrugt* naar de (*w*) *koek*, e
hier van daan misschien ook wederom naar d

(*a*) *moe*

(*a*) Vasculosa. (*b*) Arteriæ Umbilicales. (*c*) Vena umbilica les. (*d*) Placenta. (*e*) Uterus. (*f*) Intestina. (*g*) Chylus (*h*) Fœtus. (*i*) Mater. (*k*) Vasa umbilicalia. (*l*) Partus. (*m* Vasa iliaca. (*n*) Arteria aorta. (*o*) Vesica. (*p*) Umbilicus (*q*) Funiculus umbilicalis. (*r*) Spirales contorsiones. (*s*) Placenta. (*t*) Sanguis. (*v*) Fœtus. (*w*) Placenta.

* Ruysch Thes. Anat. V. Tab. I.
† Ibidem pag. 16.
* Uti Meryus observatione quadam probat, in Hist. Acad Reg. ann. 1708. ubi gravida ex vulnere obiit, & nihil sanguinis in fœtu repertum est.

(*a*) *moeder* *. Waarom, zyn der twee, en niet een, gelyk 'er maar eene ader is? misschien, op dat 'er niet ligt een doodelyke (*b*) *bloed-storting* zoude voortkomen, indien de (*c*) *navel-streng* by geval wiert afgescheurt.

Een (*d*) *Ader*: tweemaal zo wyt als de (*e*) *slag-aderen*, in de (*f*) *moeder-koek* uit ontelbare takjes, tot eenen stam t'zamen gegroeit, voortkomende: hier van daan loopt zy voort, met diergelyke (*g*) *slangagtige krullingen*, tusschen de Slag-aderen, door de (*h*) *navel-streng*, en van daar door de (*i*) *navel*, naar de (*k*) *lever* van de Vrugt: alwaar hy eindigt in de (*l*) *boezem* van de (*m*) *poort-ader*, in welke, hy 't bloed met het voedend zap, in de Koek ontfangen, uitstort: van waar het door een byzondere lang-ronde buis, de (*n*) *aderlyke* gezegt †, gelegen by naar regt over de (*o*) *navel-ader*, uit deze boezem van de (*p*) *poort-ader*, voor 't grootste gedeelte terstont naar de Holle ader en 't (*q*) *hert* voort loopt.

'*t* (*r*) *Water-vat*, is in een Kalf, Schaap, enz. een spitze Buis, uitgestrekt voor eerst van de bodem der Blaas naar de Navel, die hy doorboort, en eindigt daar na in de (*s*) *pis-rok* (vs. 241 3.) in welke hy de Pis uit de Blaas overbrengt *. In een (*t*) *menschelyke vrugt*, en is hy niet geheel door gaat †, of ten minsten zeer zelden; dog wort meestendeel hard als een bant gevonden: zo dat hy dan de werkinge van een Buis, in deze niet schynt waar te kunnen nemen.

CCXLIV.

(*a*) Mater. (*b*) Hæmorrhagia lethalis. (*c*) Funiculus. (*d*) Vena. (*e*) Arteriæ. (*f*) Placenta. (*g*) Contorsiones spirales. (*h*) Funiculus umbilicalis. (*i*) Umbilicus. (*k*) Hepar. (*l*) Sinus. (*m*) Vena portæ. (*n*) Venosus. (*o*) Vena umbilicalis. (*p*) Vena porta. (*q*) Cor. (*r*) Urachus. (*s*) Membrana allantois. (*t*) Fœtus humnaus.

* Conf. Observ. Meryi modo citata.
† Vid. Fig. 12
* In Ephem. Nat. Cur Cent. VI. Observ. XXIV.
† Cent. III. & IV. Obs. CXCIV. p. 465.

Van de Navel-ſtreng.

CCXLIV. Ten vierden: de (*a*) *Navel-ſtre*
is een deel gedraait, by wyze van een Tou
van dikte als een duim, gemaakt uit een (*b*) *a*
en twee (*c*) *ſlag-aders*, (*d*) *navel vaten* gezegt: c
kleet, met een gemeen dik, dog zagt vlies, gem
met het (*e*) *lam-vlies*; wiens

Oorſpronk: is in de (*f*) *koek*, 't einde in de
navel van 't (*h*) *kind*.

Lengte, bykans van vier ſpannen: eerſtelyk,
dat de Vrugt, zonder ſcheuring der (*i*) *moea*
koek van de (*k*) *lyf-moeder*, zig vry zoude k
nen bewegen; ten tweeden, op dat de
vrugt uitgedreven zynde, of ſchoon de Va
niet aanſtonts wierden gebonden, zo ligt ge
(*m*) *doodelyke bloedſtortinge* zoude veroorzaa
worden; ten derden, op dat door behulp d
zelfs de (*n*) *koek* naar de (*o*) *baring* bekwan
lyk uit de (*p*) *lyf-moeder* zoude konnen g
haalt worden.

't Gebruik: blykt uit de (*q*) *navel-vaten*.

Van de voeding der Vrugt.

CCXLV. Ten vyfden: de (*r*) *voeding der vru*
in de (*s*) *lyf-moeder*: welke wy meenen te geſch
den in de eerſte (*t*) *maanden*, alleen door de (
navel-ſtreng; dog in de laatſte maanden, om vee
redenen, ook te gelyk door de (*w*) *mond*, uit h
(*x*) *geley-agtige vogt*, de (*y*) *vrugt* omringende: d
uit 't (*z*) *lam-vlies* ſchynt afgeſcheiden te worde
Want eerſtelyk, wort 'er diergelyk Vogt gevon
den in de (*a*) *mond*, (*b*) *ſlok-darm*, en (*c*) *maag*
zo wel van de Vrugten der Menſchen, als d
Beeſten; ten tweeden, word dit veranderd gezie
in de (*d*) *dunne darmen*; ten derden, wordend
veel

(*a*) Funiculus umbilicalis. (*b*) Vena. (*c*) Arteriæ. (*d*) Va
ſa umbilicalia. (*e*) Amnios. (*f*) Placenta (*g*) Umbilicu
(*h*) Fœtus (*i*) Placenta. (*k*) Uterus. (*l*) Fœtus. (*m*) Le
thalis hæmorrhagia. (*n*) Placenta. (*o*) Partus. (*p*) Uterus
(*q*) Vaſa umbilicalia. (*r*) Nutritio fœtus. (*s*) Uterus. (*t*) Men
ſes. (*v*) Funiculus umbilicalis. (*w*) Os. (*x*) Liquidus gelati
noſus (*y*) Fœtus. (*z*) Amnios. (*a*) Os. (*b*) OEſophagus
(*c*) Ventriculus. (*d*) Inteſtina tenuia.

ele (*a*) *vuiligheden* gevonden in de (*b*) *dikke darmen*; ten vierden, omringt veel van dat Vogt in de erste maanden het Kint; en word dikwils weinig in laatste maanden gevonden: dat door niets anders, als van het Kind, schynt verteert te worden: ten fden, om dat dit (*c*) *geley-agtige vogt* zo beaam is tot de voeding van 't Kind, dat 'er geen kwamer kan gewenst worden; Ten zesden, en zelve schynt in de (*d*) *mond*, (*e*) *slok-darm*, en) *maag*, door de geduurige tegenstant der (*g*) -*moeder*, (*h*) *persinge* der (*i*) *buiks-spieren*, en oor de (*k*) *omringende lugt*, gedrukt te worden *; n zevende, op dat de (*l*) *slok-darm*, (*m*) *darmen*,) *melk-vaten*, en (*o*) *borst-buis* zouden open geouden worden, en allenkskens zig wennen tot aar voorgeschikte bediening, enz.

CCXLVI. Ten zesden, de *Plaatzing van de* p) *vrugt* in de (*q*) *lyf-moeder*: Van de Plaatzing der Vrugt in de Lyf-moeder.

In de *eerste* en *middelste Maanden*, is zy verscheide en onzeker.

In de *laatste Maanden*, wort zy gemeenlyk zittende gevonden, met het (*r*) *hooft* en (*s*) *hals* gebogen; de (*t*) *knien* naar de (*v*) *wangen*, en de (*w*) *hielen* getrokken naar de (*x*) *billen*. De (*y*) *handen* deszelfs zyn veeltyds neer hangende, en de (*z*) *voeten* als omvattende.

Kort voor de Verlossing, drait zy zig veeltyds zo om, dat het Hooft naar om laag zakt naar de (*a*) *mond* van de (*b*) *lyf-moeder*; dog de (*c*) *billen* en de (*d*) *voeten* naar om hoog opsteekt.

CCXLVII.

(*a*) Fœces. (*b*) Intestina crassa. (*c*) Liquidus gelatinosus. d) Os. (*e*) OEsophagus. (*f*) Ventriculus. (*g*) Uterus. (*h*) reffio. (*i*) Musculi abdominis. (*k*) Aër ambiens. (*l*) OEsophagus. (*m*) Intestina. (*n*) Vasa lactea. (*o*) Ductus thoracius. (*p*) Fœtus. (*q*) Uterus. (*r*) Caput. (*s*) Collum. (*t*) Genua. (*v*) Genæ (*w*) Calcanei. (*x*) Nates. (*y*) Manus. (*z*) edes. (*a*) Os. (*b*) Uterus. (*c*) Nates. (*d*) Pedes.

* Ziet naar de Aanmerkingen (hier agter dit Werk aangevoegt) Aanmerking (10 *).

Van de Verlossing.

CCXLVII. Ten zevenden, de (*a*) *verlossing*, welke is een natuurlyke uitlossing van 't volw[...] ne Kind, door de (*b*) *scheede* uit de (*c*) *lyf-moe*[...] wiens

(*d*) *Verwekkende oorzaken*, zo veel als va[...] (*e*) *Schryvers* worden verhaald, zyn onz[...] en twyffel-agtig.

Tyd.

De behoorelyke, zyn negen Zonne- of Maan-Maanden: of veertig weken.

De voortydige, zyn zeven of agt Maand[...] in welken nogtans 't Kind levendig [...] zyn en opgevoed worden.

Al te voortydig, indien de Vrugt voor de[...] vende Maand komt: welke Geboorte [...] (*f*) *Mis kraam* word gezegt; en niet [...] vendig kan wezen.

De (*g*) *gemeene* of (*h*) *natuurlyke manier*[...] indien het (*i*) *Kint* met het Hooft om [...] de doortogt betragt; zyn andere plaatzing[...] de Baring, worden (*k*) *Tegen-natuurlyke* [...] zegt, en zyn oorzaken van een moeyelyke [...] dikwils onmogelyke verlossing; indien die d[...] de konst niet word verbetert.

Seer merkwaardige Verschei- dentheden.

CCXLVIII. Zeer *merkwaardige verscheidenthe*[...] die tusschen de (*l*) *vrugt en Volwassene*, vo[...] of kort naar de verlossing, voor komen.

In de (*m*) *buik.*

De (*n*) *Navel-aderen* en *Navel Slag-aderen*, [...] de (*o*) *aderlyke buis* in de (*p*) *lever*, zyn o[...] in de Vrugt, dog gesłooten in de Volwasse[...]

De *Lever* is zeer groot.

't (*q*) *Worm-wys uitsteekzel* van den *b*[...] *den darm*, is veeltyds grooter, als in de V[...] wassene.

(*a*) Partus. (*b*) Vagina. (*c*) Uterus (*d*) Causæ exercitan[...] (*e*) Autores. (*f*) Abortus (*g*) Modus ordinarius. (*h*) [...] turalis. (*i*) Fœtus. (*k*) Præternaturales (*l*) Fœtus. (*m*) [...] domen. (*n*) Venæ & arteriæ umbilicales (*o*) Canalis ve[...] sus. (*p*) Hepar. (*q*) Processus vermiformis.

De (a) *nier-doosjes*, ook veel grooter.

De (b) *nieren* zelf hebben een ongelyke oppervlakte, gelyk de (c) *kalver nieren*.

n de (d) borst,

De (e) *borst-klier*, grooter als in de Ouden.

De (f) *longen*, die niet ge-ademt hebben, worden in gevallen gevonden: in 't Water geworpen, zakken zy naar de gront.

In 't (g) Hert, 't (h) *ovale gat* tusschen 't (i) *regter* en (k) *linker oor* *, en

Open de (l) *Slag-aderlyke buis*, tusschen de (m) *long slag-ader* en de groote (n) *slag-ader*, voor een byzondere omloop van 't bloed in de Onvolwassene; om dat zy in de (o) *lyf-moeder* niet asemen konnen.

In 't (p) Hooft:

De (q) *Beenderen van 't Bekkeneel* zyn gescheiden, voornamentlyk alwaar 't de Fontyn genaamt wort, en hebben ook nog geen naden.

De (r) *Tanden*, zyn nog Onvolmaakt in de (s) *kaken*, onder het (t) *tand-vlees* verborgen.

De (v) *gehoor-weg* is nog niet volmaakt, en wort met een byzonder Vlies, gemeen met de (w) *opperhuid*, naar de Baring wederom verdwynende, gesloote †.

De (x) *Beenderen van 't geheele Lichaam*, zyn, weinige uitgenomen, of week of onvolmaakt: en zommige nog geheel (y) *kraakbeenig*.

(a) Renes succenturiati. (b) Renes. (c) Renes vitulini. (d) Thoɜ (e) Glandula thymus. (f) Pulmones. (g) Cor. (h) Foen ovale. (i) Auricula dextra. (k) Auricula sinistra. (l) ıalis arteriosus. (m) Arteria pulmonalis. (n) Arteria aor- (o) Uterus. (p) Caput. (q) Ossa cranii. (r) Dentes. (s) ndibulæ. (t) Gingivæ. (v) Meatus auditorius. (w) Epinis. (x) Ossa totius corporis. (y) Cartilaginea.

* Het gebruik van dit gat heeft groote twistingen verwekt tussen Mery (welke steld, dat het Bloed, uit het linker Oor in 't regOor (van 't Hert) door dit gat vloeid) en Duverney, Tauvry, vester, Bussier en Verheyen, welke in tegendeel gevoelen.

† Kerkring. Osteogenia p. 222. Ruyschius variis in locis.

beenig. Ook zynde (*a*) *geledingen* no[...]
volmaakt.

Van de (*b*) *Borst*, 't andere [...] der Tronk.

Van de Borst. CCXLIX. DE (*c*) *Borst*, word genaam[...] groote gedeelte van 't Lich[...] geplaatst tusschen de (*d*) *buik* en de (*e*) *hals.* [...] zyn aan te merken.

De Deelen: die zyn of

Behoudende, of volkomen de holligheid [...] makende,

Gemeene: de (*f*) *opperhuid*, (*g*) *hu*[...] (*h*) *vettigheid* (Vers 197. 198. [...] welk laatste hier overvloedig is.

Eigene: de (*i*) *borsten*, (*k*) *borst-* en (*l*[...] *schen-ribbige spieren*, 't (*m*) *Midde*[...] (*n*) *borst-vlies*, en eindelyk de (*o*) *be*[...] *ren*: namentlyk de vier-en-twintig (*p*[...] *ben*, 't (*q*) *borst-been*, en (*r*) *twaalf*[...] *vel-beenderen*, van welke in de Bee[...] schryving.

De *behoudene* in de holligheid, gelyk he[...] *middel-schot*, de (*t*) *longen*, 't (*v*) *hert* en [...] *herte zakje*, met de (*x*) *groote vaten* hie[...] voortkomende: voornamentlyk de Tron[...] de (*y*) *groote* en (*z*) *long slag-ader*, va[...] (*a*) *holle* en *long-ader*; de (*b*) *borst-bui*[...] eindelyk 't grootste gedeelte van de (*c*) [...] *darm* of (*d*) *keel*, enz.

(*a*) Articulationes. (*b*) Thorax. (*c*) Thorax sive pect[...] Abdomen. (*e*) Collum. (*f*) Cuticula. (*g*) Cutis. (*h*[...] guedo. (*i*) Mammæ. (*k*) Musculi pectorales. (*l*) Musc[...] tercostales. (*m*) Diaphragma. (*n*) Pleura. (*o*) Ossa. (*p*[...] tæ viginti quatuor. (*q*) Os sternum. (*r*) Duodecim verteb[...] Mediastinum. (*t*) Pulmones. (*v*) Cor. (*w*) Pericardiu[...] Vasa magna. (*y*) Arteria aorta. (*z*) Arteria pulmonali[...] Vena cava. (*b*) Vena pulmonalis. (*c*) Ductus thoracicu[...] OEsophagus. (*e*) Gula.

't Gebruik: is voornamentlyk aan de (*a*) *levens-werkinge*, dat is aan (*b*) *adem-haling* en (*c*) *omloop* van 't bloed te dienen. Aan welke ook in de (*d*) *vrouwen* de (*e*) *bereiding* der *melk* word by gevoegt.

CCL. Derhalven zyn alhier de (*f*) *borsten* 't Van de borsten. [...]rst te beschryven: welkers gedaante, getal en [...]aatzing aan ieder bekent zyn. Zy zyn in de [...]) *mannen* van geen belang; maar die der (*h*) [...]*ouwen* zyn meerder van belang: alwaar zyn aan tekenen.

De (*i*) *eigenschappen van de schoonheid der bor-[...]n*: die zyn, een middelmatige grootheid, behoor-[...]ke afgelegentheid, een dunne en witte huit, hard-[...]tige zelfstandigheid; niet slap of hangende, en [...]n (*k*) *roos-roode tepel.*

De verscheide *grootheid*: middelmatig in de (*l*) [...]*aagden*; 't aldergrootste in de (*m*) *zwangere* en [...]) *zuigende*; 't kleinste in de (*o*) *meisjes*, voor de [...]ren van (*p*) *vrysterschap*, en in de (*q*) *ouden wy-[...]en*: verscheelende ook in verscheide Landschap-[...]en.

De tyd van de opzwellingen, is omtrent het veertien-[...]e jaar: in welke tyd zy worde gezegt styf te worden.

De tyd van de vermindering verscheiden: veel-[...]ds omtrent het vyftigste jaar.

De (*r*) *tepel*: 't welk is een lang rond uitsteek-[...]el in 't midden der (*s*) *borst*, omkleet met een [...]) *krans*; wiens afbeeldzel, grootheid, en koleur [...]ekent zyn: maar

De zelfstandigheid, is hol, bykans als die van de roeden der Mannen; zo dat zy in 't aan-tasten, of in 't zuigen der Kinderen gewoone-lyk zig opregt: bestaande uit (*v*) *zenuw-vezels*, een scherp gevoel gevende; veele (*w*) *bloed-vaten*,

(*a*) Actiones vitales. (*b*) Respiratio. (*c*) Circulus sanguinis. [...]) Mulieres. (*e*) Præparatio lactis. (*f*) Mammæ. (*g*) Viri. [...]) Mulieres. (*i*) Requisita pulchrarum mammarum. (*k*) Pa-[...]illa rosea. (*l*) Virgines. (*m*) Gravidæ. (*n*) Lactantes. (*o*) [...]uellæ. (*p*) Pubertas (*q*) Vetulæ. (*r*) Papilla. (*s*) Mamma. [...]) Areola. (*v*) Fibræ nerveæ. (*w*) Vasa sanguifera.

ten, van de borst-vaten, (*a*) *uit-eindens* Melk-pypen, en van de (*b*) *opper-huid*, bekle de de overige zelfstandigheid.

De (*c*) *gaatjes*, of (*d*) *mondjes der melk-pyp* zyn in de zuigende zeer zigtbaar, zeven, tot tien in den (*e*) *mensch*.

De (*f*) *krans*, bezet met Klieren, in de (*g*) *m den* (*h*) *aangenaam rood*, in de jongere Vi wen, (*i*) *donkerder*, of (*k*) *bleek-bruin*; in (*l*) *oude wyven*, (*m*) *blaauw*.

't Gebruik: voor de (*n*) *zuiging*, die zonder tepel niet zoude kunnen geschieden.

De zelfstandigheid der Borsten: behalven de *meene bedekzelen des Lichaams*, namentlyk, de perhuit, de dunne huit, en veel vet, *bestaan zy een byzonder wit klier-agtig maakzel*, niet onge aan de zelfstandigheid der Speenen in de Beest voornamentlyk het midden der Mammen beslaan 't welk en overvloedig vet, dat een groot gede van de borst uitmaakt, rontom omringelt.

Dog de (*o*) *ronde lichamen*, van *Nuk* *, en vo namentlyk van *Verheyen* †, en andere, die de nagevolgt zyn, voor Klieren afgeteekent en schreven, zyn eigentlyk geen Klieren, maar vet heid.

Tusschen deze *klier-agtige zelfstandigheid*, zyn (*p*) *buizen*, of (*q*) *melk-pypen*, doorzaait, door *inmondinge* t'zamen gevoegt, de afgescheide m in de zuigende vergaderende en bewarende, met aderen en slag-aderen gemeenschap houdende: lyk als die de voortbrenginge der melk; en deze zelfs verdwyningen, bewaarheden.

Dit alles kan best in de groote opgezwol Ma

(*a*) Extremi tubulorum lacteorum. (*b*) Epidermis. (*c*) raminula. (*d*) Orificia tubulorum lacteorum. (*e*) Homo. Areola. (*g*) Virgines. (*h*) Grate rubella. (*i*) Obscurior. Pallide fusca. (*l*) Vetulæ. (*m*) Livida. (*n*) Lactatio. (*o*) C pora globosa. (*p*) Ductus. (*q*) Tubuli lactiferi. (*r*) Ana moses.

* Adenograph. Fig. 2.
† Anatom. Corp. human. Tab. XVIII. Fig. 1. & 4.

ammen en voornamentlyk der zuigende ge-
n worden; dog nauwlyks of weinig in de
kleine meisjes, (*b*) *oude wyven*, of andere (*c*)
gere ligchamen, die (*d*) *uitgeteerde borsten* heb-
n.

Vaten: (*e*) *slag-aderen*, en (*f*) *aderen*, van de
onderstleutel-beens en (*h*) *oxel-vaten*: welkers
ste, inwendige, en deze laatste, uitwendige borst-
en genaamt worden.

(*i*) *Zenuwen*: van de rug-zenuwen uit het Len-
n-merg.

(*k*) *Water-vaten*: worden 'er van *Warthon* * by-
voegt.

Gebruik: 't Gebruik,
- *Eerstelyk*: de (*l*) *melk* uit de slag-aderen in de klier-agtige zelfstandigheid, af te scheiden, in de melk-pypen te verzamelen, en op zyn tyd aan 't (*m*) *kind* door de (*n*) *tepel* te geven.
- Ten tweeden: (*o*) de *aanvalligheid* aan de Vrouwen te geven.
- Ten derden: de (*p*) *prikkeling* der Venus-lust in beide de Sexen te verwekken.

CCLI. De Mammen weggenomen zynde, ko-
n aan te merken.

Eerstelyk: twee (*q*) *groote borst-spieren*, weder-
zyts een, geplaatst onder de Mammen, gaande
naar de armen.

Ten tweeden: de (*r*) *tusschen-ribbige spieren*,
twee en twintig uitwendige, en zo veel in-
wendige: dienende door 't opheffen der rib-
ben, aan de adem-haling; dog breder van
deze in de (*s*) *spier-beschryving*.

Ten derden: het *Vlies*, 't (*t*) *borst-vlies* gezegt, ter-
I 2 stont

(*a*) Puellæ. (*b*) Vetulæ. (*c*) Emaciatæ. (*d*) Mammæ con-
mptæ. (*e*) Arteriæ. (*f*) Venæ. (*g*) Subclavia. (*h*) Axilla-
(*i*) Nervi. (*k*) Vasa lymphatica (*l*) Lac. (*m*) Infans,
Papilla. (*o*) Venustas. (*p*) Stimulus veneris. (*q*) Musculi
torales majores. (*r*) Musculi intercostales (*s*) Myologia (*t*)
mbrana pleura.

* Adenograph, Cap. XXXVI.

ſtont byzonderlyk aan te merken: bekleden de geheele (*a*) *holligheid* van de (*b*) *borſt.*

CCLII. Deze vertoont zynde, moet men de *b*... *openen*; in *wiens opening* zyn aan te merken de ſcheiding der (*c*) *ribben* wederzyds in 't Kraak-b... nig gedeelte, digt aan hun beenig gedeelte, de heffing van 't (*d*) *borſt-been*, en neerlegging naa... hooft: dit volbragt zynde voortoont zig

Van het Middel-ſchot.

CCLIII. *Het* (*e*) *Middelſchot*: 't welk is een d... beld Vlies, gemeen met het (*f*) *borſt-vlies*, gepla... onder 't borſt-been, en aan dat vaſt aankleven... de (*g*) *borſt*, volgens de lengte, in tweegelyke d... len naukeuriglyk verdeelende: Alzo, dat uit d'e... in d'andere niets kan komen: Ook zyn in dat ver... aan te merken

De (*h*) *blaas-agtige tuſſchen-ruimte*, genoegza... aanmerkelyk, tuſſchen beide de Vliezen, in w... altemets (*i*) *ontſtekingen*, en (*k*) *verzwerin*... voortkomen.

De *zamenvoeging*: met het (*l*) *borſt-vlies*, (... *borſt-been*, (*n*) *herte-zakje*, en andere onder... legene deelen.

(*o*) *Vaten*: (*p*) *ſlag-aderen* en (*q*) *aderen*, ... de (*r*) *mam-* en (*s*) *middel-rifts vaten*; dog ... temets eigene, van de (*t*) *groote ſlag-ader*, ... (*v*) *holle-ader*, (*w*) *middel-ſchots ſlag en ade*... genaamt.

De kleine (*x*) *zenuwen*, van 't (*y*) *mid*... *ſchottige* en (*z*) *doolend paar.*

De (*a*) *water-vaten*, deze gaan naar de (*b*) *bo*... *buys.*

't Gebruik, eerſtelyk, de (*c*) *borſt* in (*d*) *tw*...

(*a*) Cavitas. (*b*) Thorax. (*c*) Coſtæ. (*d*) Os ſternum. ... Mediaſtinum. (*f*) Membrana pleura. (*g*) Thorax. (*h*) I... ſtitium cellulofum. (*i*) Inflammationes. (*k*) Abſceſſus. ... Membrana pleura. (*m*) Os ſternum. (*n*) Pericardium. (*o*) ... ſa (*p*) Arteriæ. (*q*) Venæ. (*r*) Mammaria. (*s*) Diaphrag... tica. (*t*) Arteria aorta. (*v*) Vena cava. (*w*) Arteriæ & v... mediaſtinæ. (*x*) Nervi. (*y*) Par diaphragmaticum. (*z*) Par vag... (*a*) Vaſa lymphatica. (*b*) Ductus thoracicus. (*c*) Thorax. ... Bipartite.

te verdeelen volgens de langte, om verſcheide nuttigheden, dog voornamentlyk, op dat de eenen zyde der (*a*) *long* gekweſt, of verzworen zynde, de andere terſtond niet worden aangedaan;

Ten tweeden, op dat de (*b*) *etter*, (*c*) *water*, enz. in de eene holligheid van de borſt beſloten zynde, beide de (*d*) *longen* niet te gelyk drukken;

Ten derden, op dat de eene zyde van de borſt gewond zynde, in de andere de (*e*) *adem-haling* nog behouden word, en de gewonden niet aanſtonds ſtikken. enz.

Ten anderen, 't hart voor deszelfs te loſſer beweging te onderſteunen: voornamentlyk wanneer wy agter over leggen.

CCLIV. 't Middel-ſchot doorſneden en 't borſt-[...]n weggenomen zynde, moet men aan merken *De plaatzing der deelen in de borſt*:

Van 't (*f*) *middelrift*, in 't onderſte deel. — Van de plaatzing der deelen in de Borſt.

- De (*g*) *borſt-klier*, in 't opperſte deel.
- De (*h*) *longe* in alle beide de zyde.
- 't (*i*) *Hart* in de midden.
- De (*k*) *Slok-darm* of (*l*) *ſtrot*.
- De (*m*) *groote vaten*.
- De (*n*) *holle-ader*.
- De (*o*) *ongepaarde ader*.
- De (*p*) *groote ſlag-ader*, in 't agterſte deel.

CCLV. Dog eer men deze byzonderlyk aan merkt, [mo]et men eerſt 't (*q*) *borſt-vlies* onderzoeken: — Van 't Borſt-vlies.
[w]elk is een glad, ſterk, geſpannen Vlies, bekledende [de] geheele holligheid der borſt. In dat zyn aan te [me]rken.

Ten eerſten, dat het beſtaat als uit twee zakken; van welke ieder een zyde der borſt bekleed, en elk een kwabbe van de long beſluit; en dat uit de zamenvoeging derzelver in 't midden van de borſt 't (*r*) *middel-ſchot* (253.) voorkomt.

I 3 Ten

(*a*) pulmo. (*b*) Pus. (*c*) Aqua. (*d*) Pulmones. (*e*) Reſpi-[ra]tio. (*f*) Diaphragma. (*g*) Glandula Thymi. (*h*) Pulmo-[nes]. (*i*) Cor. (*k*) OEſophagus. (*l*) Gula. (*m*) Vaſa magna. [(*n*)] Vena cava. (*o*) Vena azygos. (*p*) Aorta. (*q*) Membrana [ple]ura. (*r*) Mediaſtinum.

Ten tweeden, dat het uit een dubbelde zeer v… agtige schil gemaakt word.

Ten derden de Vaten.
- Veele (*a*) *Slag-aderen*, van de tussch… ribbige, mam-agtige, en mid… riftige *:
- (*b*) *Aderen*, van de aderen van dez… naam, als de Slag-aderen: dog … in de (*c*) *ongepaarde ader*, gelyk … in de opperste Tronk van de … *hol-ader* ontlast worden.
- (*e*) *Zenuwen*, uit de (*f*) *wervel-bee…deren* der (*g*) *borst*, en uit de Midd… riftige. (*h*) *water-vaten*, voor… pende, naar de (*i*) *borst-buis*.

Ten vierden, het gebruik: de geheele borst … bekleeden en te versterken.

Van de borst-klier. CCLVI. De (*k*) *borst-klier*, is een klier, z… aanmerkelyk in de Kinderen, gelegen in 't oppe… deel van de borst, even onder het (*l*) *borst-been*, l… gende op de Tronk van de (*m*) *groote Slag-a…* en van de bovenste *holle ader*. In deze zyn aan… merken.

De *Uitstrekking*: van 't herte zakje, omtrent … plaatzing van de Tronk der groote slag-ad… tot aan 't begin van de krop-slag-aderen, … welke zy is zamen gevoegt.

'*t Afbeeldzel*: onzeker, verscheide, of ongerege… Ziet onze Aftekeningen 14 en 15, in de vier… Tafel.

De *koleur*: in de jonge Kinderen bleek Vle… agtig, donkerder in de ouden.

De *grootheid*: in de jong-geboorene Kinderen … grootste; de langte, omtrent van drie vinger… breete van twee; ende de dikte van een hal… vinger: in de Kinderen neemt zy allenkske… af, en verdwynt weer by naar geheel in de b… jaarde en oude menschen.

I

(*a*) Arteriæ. (*b*) Venæ. (*c*) Vena azygos. (*d*) Vena Cava. … Nervi. (*f*) Vertebræ. (*g*) Thorax. (*h*) Vasa lymphatica. … Ductus thoracicus. (*k*) Thymus. (*l*) Os sternum. (*m*) Aor…

* Ruysch Epist. II. Tab. II. Fig. 1.

De (*a*) *zelfstandigheid:* (*b*) *klier-agtig*, (*c*) *op een gehoopt*, met een (*d*) *vlies* omkleet.

De *vaten*, (*e*) *bloed-vaten*, nu van de onder sletuel-beens, of van de Mam- of van de middel-schots vaten; dan van de Slaap- en Krop-vaten.

(*f*) *Water-vaten*, loopen nu naar de (*g*) *borst-buis*, en dan naar de (*h*) *onder-sleutel-beens ader*, en zy hebben veeltyds geen (*i*) *klap-vliezen.*

(*k*) *Zenuwen*, van 't (*l*) *doolendt*, of (*m*) *tusschen-ribbigen paar.*

Al te mets word hier in de jong' geboorene een (*n*) *melk*, of (*o*) *Chyl-agtig vogt* gevonden.

De (*p*) *uitlozende buis* is niet bekent, en derhalven.

'*t Gebruik*: nog onzeker. Misschien schyt zy 't) *water* af, en stort het door de (*r*) *water-va-* in de (*s*) *borst-buis*, tot verdunning van 't (*t*) *ed* en de (*v*) *chyl*, gelyk de (*w*) *darm-schyls-klieren* en, in de (*x*) *chyl* te verdunnen. De nuttigheid des-lfs is grooter in de niet geboorene, als in de boorene: om dat aan deze de (*y*) *verdunning* n 't bloed, die van de (*z*) *adem-haling* af hangt, g ontbreekt. *Bellingerus* * wil, dat hy het (*a*) *edend vogt* van de (*b*) *vrugt* bereit, en dat door zondere wegen naar de (*c*) *mond* deszelfs over-nt.

CCLVII. 't (*d*) *Middel-rift* is een uitgebreid, ier-agtig, gebogen deel, onderscheidende 't hol r (*e*) *borst* van de (*f*) *buik*: in dat zyn aan te erken. Van 't Middel-rift.

I 4 De

(*a*) Substantia. (*b*) Glandulosa. (*c*) Conglomerata. (*d*) Mem-ana. (*e*) Vasa sanguifera. (*f*) Vasa lymphatica. (*g*) Ductus Tho-icus. (*h*) Vena subclavia. (*i*) Valvulæ. (*k*) Nervi. (*l*) Par gum. (*m*) Par intercostale. (*n*) Humor lacteus. (*o*) Humor ylosus. (*p*) Ductus excretorius. (*q*) Lympha. (*r*) Vasa lym-atica. (*s*) Ductus thoracicus. (*t*) Sanguis. (*v*) Chylus. (*w*) andulæ mesentericæ. (*x*) Chylus. (*y*) Attenuatio sanguinis.) Respiratio. (*a*) Liquidus nutritius. (*b*) Fœtus. (*c*) Os.) Diaphragma. (*e*) Thorax. (*f*) Abdomen.

* Tract. de fœtu nutrito Londin. An. 1717. edito.

De *plaatzing*: dwers, en schuins, tusschen
buik en de borst: alzo, dat het voorste
hooger, 't agterste veel lager afhellende i

Zamenbinding: met het (*a*) *borst-been*, met
(*b*) *valsche-ribben* en (*c*) *wervel-beenderen*
Lendenen.

't *Afbeeldzel* word met een (*d*) *speel-net*, of
rog-vis vergeleken: maar gebogen, naar
(*f*) *borst*: gehold, naar de (*g*) *buik*. Ziet
13. Figuur van de derde Tafel.

Drie *gaten*, gewoon in deze aangemerkt te v
den.

Het eerste, in de linker zyde, voor de do
gang van de (*h*) *slok-darm*.

't *Tweede*, in de regter zyde, waar door
(*i*) *onder hol-ader* loopt.

't *Derde*, tusschen de twee hoofden van
onderste Spier: de groote (*k*) *slag-ader*,
(*l*) *ongepaarde ader*, en de (*m*) *borst-*
doorlatende.

De middel-riftige *vaten*, worden uit het Gr
in 't Latyn, *Vasa phrenica* genaamt: (door
φρενὸς 't (*n*) *middel-rift* beteekent.)

(*o*) *Slag aderen*, De eerste, van de (*p*) *gr*
slag-ader, of van de (*q*) *buiks-slag-ader*; de twee
van de (*r*) *onder sleutel-beens-* of (*s*) *m*
slag-ader; en de derde van de (*t*) *tussch*
ribbige en de (*v*) *lendens slag-aderen* *.

(*w*) *Aderen*, van de (*x*) *hol*, (*y*) *ongepaar*
en (*z*) *onder sleutelbeens-ader*.

(*a*) *Zenuwen*: Eerstelyk, twee groote midd
riftige, weerzyds van de wervel-beens ze
V

(*a*) Os sternum. (*b*) Costæ spuriæ. (*c*) Vertebræ lumbor
(*d*) Reticulus lusorius. (*e*) Raja piscis. (*f*) Pectus. (*g*)
domen. (*h*) Æsophagus. (*i*) Vena cava inferior. (*k*) Ao
(*l*) Vena azygos. (*m*) Ductus thoracicus. (*n*) Diaphrag
(*o*) Arteriæ. (*p*) Aorta. (*q*) Cæliaca. (*r*) Vena subclavia. (*s*)
teria mammaria. (*t*) Arteriæ intercostales. (*v*) Arteriæ l
bares. (*w*) Venæ. (*x*) Vena cava. (*y*) Vena azygos. (*z*)
na subclavia. (*a*) Nervi.

* Ruysch. Epist. IX. pag. 13.

wen des hals voortkomende; die by na geheel in 't (*a*) *middel-rift* worden ingeplant; ten tweeden de takjes van 't tusschen-ribbige en doolende paar.

De (*b*) *water-vaten* lopen naar de (*c*) *ſtrot-ader* *.

Het word omkleet met een Vlies, van bovene van 't (*d*) *borſt-*; van onderen van 't (*e*) *buik-vlies.*

De zelfſtandigheid: is (*f*) *ſpier-agtig*, beſtaande uit twee ſpieren.

Welkers opperſte, by na rond, uitgebreid en dun, van de (*g*) *valſche ribben* en 't (*h*) *borſt-been* voort komt; en maakt met zyn (*i*) *pees* of (*k*) *einde* 't (*l*) *zenuw-agtige middel-punt* van 't middel-rift.

De onderſte, klimt met een dubbeld begin weerzyds uit de Wervel-beenderen der Lendenen op, en word bykans in 't middel-punt van de eerſte ingeplant.

Gebruik.

Eerſtelyk, voor de (*m*) *adem-haling*: want in de (*n*) *in-ademing* word hy naar om laag; en in de (*o*) *uit-ademing* naar om hoog in de holligheid der borſt bewoogen.

Ten tweeden, om de (*p*) *beweging* van de behoudene deelen des buiks, van de (*q*) *maag*, (*r*) *darmen*, (*s*) *lever*, (*t*) *milt*, (*v*) *chyl*, en van de (*w*) *gal*, enz. voort te zetten.

Ten derden, 't uitdryven van den (*x*) *afgang*, (*y*) *pis*, de (*z*) *vrugt* in de (*a*) *baring*, (*b*) *naar-geboortens*, enz. te helpen.

(*a*) Diaphragma. (*b*) Vaſa lymphatica. (*c*) Vena jugularis. (*d*) Membrana pleura. (*e*) Peritonæum. (*f*) Muſculoſa. (*g*) Costæ ſpuriæ. (*h*) Os ſternum. (*i*) Tendo. (*k*) Oponeuroſis. (*l*) Centrum nervoſum diaphragmatis. (*m*) reſpiratio. (*n*) Inſpiratio. (*o*) Exſpiratio. (*p*) Motus contentorum abdominis. (*q*) Ventriculus. (*r*) Inteſtina. (*s*) Hepar. (*t*) Lien. (*v*) Chylus. (*w*) Bilis (*x*) Fœces. (*y*) Urina. (*z*) Fœtus. (*a*) Partus. (*b*) Secundinæ.

* Nuck. Adenograph. p. 142.

Van de Longe.

CCLVIII. De (*a*) *long*, is 't grootste ingew der borst; in dat moet men aan merken.

De *plaatzing*: in beide de zyde der borst, b tende het (*b*) *hert* in 't midden.

De *zamen-binding*: eerstelyk, met het (*c*) *been* en (*d*) *wervel-beenderen* door middel v middel-schot: ten tweeden, met het hart, door del van de (*e*) *long-vaten*: ten derden, me (*f*) *logt-pyp*.

De *Coleur*: in de (*g*) *jonge kinderen* (*h*) *a naam-rood*, in de bejaarde en oude (*i*) *blauw-a* of (*k*) *gesprikkelt* uit (*l*) *wit* en (*m*) *zwart*.

De *gedaante*: wanneer zy word opgeblazen nigzints, gelyk aan de (*n*) *koe-klauwen*: bover bogen, van ondere gehold.

De *verdeeling*; in twee groote kwabben, regter en linker; welkers ieder in twee of kleine, en deze in ontelbare kleindere worden deeld.

't (*o*) *Vlies*, met welk hy word bekleet, is meen met het (*p*) *ribbe-vlies*.

De *zelfstandigheid*, is (*q*) *spongiachtig*; zamenge uit zuivere zeer kleine (*r*) *in een getrokkene bl jes*, en verscheide vaten; welke zyn.

De (*s*) *long-pypjes*: gemaakt uit (*t*) *kraak-be gen ringen* en in-een getrokkene Vliezen: eerst in takken, daar na in ontelbare ta verdeelt zynde, *in deze zeer kleine blaa* de voornaamste zelfstandigheid der (*v*) *lon* uitmakende, eindigen, die zig aan die ta gelyk de (*w*) *bessen* vast houden.

De (*x*) *Slag-ader* en de (*y*) *ader der long*: verd op de zelve manier gelyk de (*z*) *longe py* verzellen haar overal, en maken eindelyk,

(*a*) Pulmo. (*b*) Cor. (*c*) Os sternum. (*d*) Vertebræ. Vasa pulmonalia. (*f*) Aspera arteria. (*g*) Infantes. (*h*) re rubens. (*i*) Lividus. (*k*) Variegatus. (*l*) Albus. (*m*) ger. (*n*) Ungulæ bubulæ. (*o*) Membrana. (*p*) Membrana ra. (*q*) Spongiosa. (*r*) Contractiles vesiculæ. (*s*) Bron Annuli cartilaginei. (*v*) Pulmo. (*w*) Racemi. (*x*) Ar pulmonalis. (*y*) Vena pulmonalis. (*z*) Bronchia.

die blaasjes, met haar uitterste takjes; het (*a*) *vaat-agtig net* van *Malpigius*, en dienen tot de (*b*) *omloop van 't bloed* door de (*c*) *longen.*

De (*d*) *longe-pyps slag-ader* van *Ruysch*, geschikt tot voeding der (*e*) *longe*, komt enkelt, of dubbeld, ja zomtyds drie dubbelt, uit de (*f*) *groote*, of (*g*) *tusschen-ribbige slag-aderen* voort, en is zeer vast gehegt aan de (*h*) *long-pypjes* *.

De (*i*) *longe-pyps-ader*, uit de (*k*) *tusschen-ribbige* of (*l*) *ongepaarde ader* (18. *)

De (*m*) *zenuwen*, van de vlegtinge der borst, van 't (*n*) *doolendt*, en 't (*o*) *tusschen-ribbige paar.*

De (*p*) *water-vaten*, deze gaan naar de (*q*) *borst-buis.*

De (*r*) *longe-pyps klieren*, zyn zwart-agtige Klie-, uitwendig gevoegt aan de verdeelingen der *longe pypjes*: van een twyffel-agtig gebruik.

Gebruik, is de (*t*) *ademhaling*: waar door de *verdunning* en (*w*) *omloop* van 't (*x*) *bloed* word rt gezet. Ten tweeden, de (*y*) *spraak*, en dient derden, tot een (*z*) *zuiverplaats* van 't bloed.

CCLIX. De (*a*) *lugt-ader*, (*b*) *lugt-pyp*, ofte *longe-pyp*: is een pyp uitgestrekt, van de (*d*) t tot in de (*e*) *long.* In deze zyn aan te mer-. **Van de Lugt-ader.**

De *plaatzing* in 't middelste en voorste deel van (*f*) *hals.*

De

(*a*) Rete vasculosum Malpighii. (*b*) Circulus sanguinis. (*c*) ones. (*d*) Arteria bronchialis Ruyschii. (*e*) Pulmones. Aorta. (*g*) Arteriæ intercostales. (*h*) Bronchia. (*i*) Vena chialis. (*k*) Venæ intercostales. (*l*) Vena azygos. (*m*) i. (*n*) Par vagum. (*o*) Par intercostale. (*p*) Vasa lympha- (*q*) Ductus thoracicus. (*r*) Glandulæ bronchiales. (*s*) chia. (*t*) Respiratio. (*v*) Attenuatio. (*w*) Motus. (*x*) uis. (*y*) Loquela. (*z*) Emunctorium sanguinis. (*a*) Asarteria. (*b*) Trachea. (*c*) Fistula pulmonalis. (*d*) Fauces. Pulmo. (*f*) Collum.

Ruysch: valvular. lymphat. dilucidato p. 61. & Epistol.

De *zamenvoeging*, met de (*a*) *strot*, (*b*) *lo*
en (*c*) *slokdarm*.

De *verdeeling*: in 't (*d*) *strotten-hooft*, en (*e*) *l*
ader, eigentlyk gezegt.

'T (*f*) *Strotten-hooft*, is 't opperste dikkere d
of hooft: in welk.

De (*g*) *opening*, of (*h*) *spleet van 't stro*
hooft, kunnende verwyt en vernauwt wor
tot verandering van 't (*i*) *geluit*.

Vyf (*k*) *kraak-beenderen*, van een byzonde
beeldzel en t'zamenvoeginge; welkers e
word genaamt, 't (*l*) *schilt-achtige*; of (*m*) *sc*
gedaantige, den (*n*) *Adams-appel* uitmake
de tweede de (*o*) *ring-* of (*p*) *kring-wyze*
derde, en vierde de (*q*) *twee trechters-wyz*
de vyfde, 't (*r*) *strot-klapje*, met zyn (*s*)
den en (*t*) *kleine kliertjes* *, om de (*v*) *sp*
van 't strotten hooft te dekken.

De (*w*) *holligheden*, of (*x*) *groeven* van 't
strotten-hooft, onder het (*z*) *strotte klapje*.

Het (*a*) *klier-achtig vlies*, 't inwendig gede
bekleedende.

De zeven paar *Spieren*. Ziet in de (*b*) *sp*
beschryving.

De (*c*) *logt-ader*, ofte (*d*) *logt-pyp*, eigentlyk
naamt, is de verdere uitgestrekte pyp va
(*e*) *strotten-hooft* naar de (*f*) *longen*. In we
't ronde begin, makkelyk een (*g*) *vinger*
laat.

'*t Einde*, een weinig nauwer, word verdeelt i

(*a*) *lo*

(*a*) Fauces. (*b*) Pulmones. (*c*) Æsophagus. (*d*) La
(*e*) Aspera arteria. (*f*) Larynx. (*g*) Apertura. (*h*) Glo
(*i*) Sonus. (*k*) Cartilagines. (*l*) Thyroides. (*m*) Scuti-for
(*n*) Pomum Adami. (*o*) Cricoides. (*p*) Annularis. (*q*)
arytænoides. (*r*) Epiglottis. (*s*) Ligamenta. (*t*) Glan
parvæ. (*v*) Glottis. (*w*) Sinus. (*x*) Ventriculi. (*y*) Lar
(*z*) Epiglottis. (*a*) Membrana musculosa. (*b*) Myologia.
Aspera arteria. (*d*) Trachea. (*e*) Larynx. (*f*) Pulmones.
Digitus.

* Ruysch. Thes. Anat. I. Tab. IV. Fig. 6. D. & Mo
gnius Advers. Anat. I. Tab. II. Fig. 5 & 6.

(*a*) *longe-pypjes*; die overal door de (*b*) *long* worden uitgespreid, gelyk als reeds gezegt is.

elſtandigheid: uit (*c*) *kraak-been achtige ringen*, van zestien tot twintig, en (*d*) *Rokken.*

De *ringen*, zyn onvolmaakt; want alwaar zy gevoegt zyn aan de (*e*) *ſlok-darm*, zyn zy Vliesagtig, om het zwelgen niet te verhinderen.

De (*f*) *rokken*, voegen de ringen te zamen: 't buitenſte, heeft (*g*) *ringagtige veeſſels*; de binnenſte, beſtaat uit (*h*) *lange ſpieragtige*, onder welke veele (*i*) *klieren* * zyn.

e (*k*) *vaten*: (*l*) *ſlag-aderen*, van de (*m*) *ſlaap-aderen*, (*n*) *aderen*, van de (*o*) *ſtrot-aderen*;

) *Zenuwen*, van de (*q*) *weder-keerende*, en *nek-vlegting.*

Gebruik: 1. in de (*s*) *ademhaling.* 2. in 't *gelnyt* en de (*v*) *ſtem.* 3. in de (*w*) *neerſlok-*

e (*x*) *ſchilt-gelykige klier*: is een grootte klier, ende op 't onderſte gedeelte van 't (*y*) *ſtrotten-t*: van welke ziet meerder in de (*z*) *klier-verdeling.*

CLX. In 't onderzoek van 't (*a*) *hart*, zullen eerſt aanmerken, 't hart zelfs, en daar na 't *herte zakje*, of beursje, in welke het word ouden. **Van 't Hart.**

(*c*) *Hert*, is een (*d*) *ſpier-agtig* deel, beſlooten het (*e*) *herte zakje*, geplaatſt in 't midden der *borſt*, het (*g*) *eerſte werktuig* van 't leven en *omloop* des bloeds. in dat zyn aan te merken

De

) Bronchia. (*b*) Pulmo. (*c*) Annuli cartilaginei. (*d*) Tu- (*e*) Æſophagus. (*f*) Tunicæ. (*g*) Fibræ annulares. (*h*) æ longitudinales. (*i*) Glandulæ. (*k*) Vaſa. (*l*) Arteriæ. Arteriæ carotides. (*n*) Venæ. (*o*) Venæ jugulares. (*p*) i. (*q*) Nervi recurrentes. (*r*) Plexus cervicalis. (*s*) Reſ-io. (*t*) Sonus. (*v*) Vox. (*w*) Deglutitio. (*x*) Glandula oides. (*y*) Larynx. (*z*) adenologia. (*a*) Cor. (*b*) Peri-ium. (*c*) Cor. (*d*) Pars muſculoſa. (*e*) Pericardium. (*f*) ax. (*g*) Primarium organum vitæ. (*h*) Circulatio ſangui-

Bidloo Anat. Tab. XXV. Morgagn. ibidem Tab. II. Fig. 1.

De gedaante, (*a*) *kegel-agtig*, wiens breetste c
het steunsel; 't dunste, de punt word genoemt.

De *samen-voeging* : eerst, door tussenkoming
't (*b*) *herte zakje* met het (*c*) *middelschot*
midden van 't (*d*) *middelrift* ; op dat het in
scheide bewegingen van 't ligchaam, uit zyn p
niet zoude verdreven, verkeert of verdraaid wor
't welk niet zonder een schielyk gevaar van 't le
zouden konne geschieden. Ten tweede, 't (*e*) *steu*
hangt aan de gemeene vaten; dog de (*f*) *punt* is
en neigt naar de linker zyde, alwaar men ze v
kloppen, en word in een zekere holte, van de
linker quabbe der (*h*) *long*, behouden.

De *lengte*, van zes vingeren; de breette, van
vingeren; de omtrek van dertien vingeren.

De *selfstandigheid* : (*i*) *spier-agtig*; voorzien
een dubbelde holligheid, van buiten en van bin
bekleet met een (*k*) *vlies*.

Het (*l*) *vet*, overdekt het (*m*) *steunsel* en
(*n*) *punt*, mogelyk om de (*o*) *gladdigheid*.

De (*p*) *bloed-vaten*; welke zyn, of

Eigene: gelyk de (*q*) *kroon-slag-* en *kroon-ade*
zeer fraay door *Ruysch* afgetekent. *

Of (*r*) *gemeene* : (*s*) *twee aderen*, de (*t*)
en de (*v*) *long-ader*; ende ook (*w*) *twee s*
aderen, als de (*x*) *long-* en (*y*) *groote slag-a*

De (*z*) *zenuwen*: van 't (*a*) *doolend* en (*b*) *tu*
ribbige paar, niet heel groot.

(*c*) *Twee oortjes*, (aanhangzelen van het hert) een
ter en een linker: de regter, is vry grooter als
linker. 't Zyn (*d*) *zyd-wegen* van 't bloed, al

(*a*)

(*a*) Conica. (*b*) Pericardium. (*c*) Mediastinum. (*d*)
phragma. (*e*) Basis. (*f*) Apex. (*g*) Lobum finistrum. (*h*)
mo. (*i*) Musculosa. (*k*) Membrana. (*l*) Pinguedo. (*m*)
(*n*) Apex. (*o*) Lubricatio. (*p*) Vasa sanguifera. (*q*) Arter
venæ coronariæ. (*r*) Communia. (*s*) Duæ venæ. (*t*) Ven
va. (*v*) Vena pulmonalis. (*w*) Duæ arteriæ. (*x*) Arteria
monalis. (*y*) Aorta. (*z*) Nervi. (*a*) Par vagum. (*q*) Par i
costale. (*c*) Auriculæ duæ. (*d*) Diverticula sanguinis.

* Epist. Problem. III. & Thes. Anat. IV. Tab. III.

rt in de (*b*) *ſluiting* is: en hebben een (*c*) *ſpier*-
zelfſtandigheid, voor hunne zamentrekking
tperſſing van 't (*d*) *bloed* in 't (*e*) *hart*, wan-
dit in de (*f*) *opening* is: zo dat de beweging
elver, met de beweging van 't hert, (*g*) *over-een*
nde is.

vee holligheden, welkers regter, dunder is als de
r, het ontfangt 't bloed uit de (*h*) *holle-ader*
(*i*) *regter oortje*, en dryft het in de (*k*) *long-*
ader, en in de (*l*) *longen.*

linker, is vry ſteviger als de *rechter*, 't ont-
het (*m*) *bloed* uit de (*n*) *long-ader* en 't (*o*) *linker*
en ſtort het met een groote kragt, in de (*p*)
ſlag-ader.

t dikke (*q*) *middelſchot*, tuſſchen de twee
holligheden, is niet door-boort.

Mondjes der aderen van *Thebeſius* * en *Verheyen* †
en ten onrecht van *Vieuſſenius* * voor (*s*) *ſlag-ade-*
de (*t*) *gift* van 't hert uitloozende, gehouden.

enigvuldige (*v*) *vleesachtichheden* of (*w*) *vlee-*
pylaartjes, met tuſſen-gevoegde groeven, in
de holligheden en ooren, gelyk als zo veel
n, uit wiens vereeniging in 't (*x*) *hert* (*y*)
vliezen voortkomen, geplaatſt aan de (*z*) *mon-*
er (*a*) *herts-ooren.*

(*b*) *klap-vliezen* van 't hart zyn driederley: ten eer-
drie (*c*) *drie-puntige*, by den ingang van de (*d*) *hol-*
r, in de regter holte; ten tweeden, twee (*e*) *myters-*
, by de ingang van de (*f*) *long-ader*, in de (*g*) *lin-*
olligheid: belettende, de weer-vloet van 't
(*a*) *bloed*

Cor. (*b*) Syſtole. (*c*) Subſtantia muſcularis. (*d*) Sanguis.
r. (*f*) Diaſtole. (*g*) Achronos. (*h*) Vena Cava. (*i*)
la dextra. (*k*) Artenia pulmonalis. (*l*) Pulmones. (*m*)
s. (*n*) Vena pulmonalis. (*o*) Auricula ſiniſtra, (*p*) Aor-
) Septum. (*r*) Ventriculi. (*s*) Arteriæ. (*t*) Fermen-
(*v*) Lacertuli. (*w*) Columnæ carneæ. (*x*) Cor. (*y*) Val-
(*z*) Orificia. (*a*) Auriculæ cordis. (*b*) Valvulæ Cordis.
icuſpidales. (*d*) Vena cava. (*e*) Mitrales. (*f*) Vena pulmo-
(*g*) Ventriculus ſiniſter.

Differr, de Circ. Sang. in corde.
nat. Cap. de corde.
ouvelles decouvertes ſur le cœur.

(*a*) *bloet* uit het (*b*) *hart*, in de (*c*) *aderen*; al word toegekneepen. Ten derden drie, (*d*) *halve-m* *wyze*, zo wel in 't begin van de (*e*) *groote flag* als van de (*f*) *long-flag-ader*, belettende d *weer-om vloet* van 't bloed uit de (*h*) *flagader* 't (*i*) *hert.*

De (*k*) *Vezelen* van een (*l*) *fpieragtige zelffta* *heid* hebben een (*m*) *wonderlyk maakzel*, ald ontknoopt van *Lauwerus.** want de *eerfte* ko (*n*) *regt* te vooren. de *tweede* (*o*) *flang-kringigh* meen aan beide de holtens, en zelfs van een du de fchikking: de *buitenfte*, loopen van 't bree 't peesagtige van 't hert lings-om; de *binnenfte*, om, en doorfnyden de eerfte, zy fluiten door h werkinge het hol van het hert digt toe, en ven het (*p*) *bloed* uit.

't *Gebruik:* is de (*q*) *omloop* van 't bloed. het ontfangt het bloed uit alle de deelen do (*r*) *aderen*, en dryft het wederom naar al deelen door de (*s*) *flag-aderen*: waar van bedieninge van alle de andere deelen afha *Deze beweging des herts is wonderlyk*, duu (*v*) *dag* en (*w*) *nagt*, zonder een (*x*) *oogenblik* houden, ja zomtyds honderd jaaren zonde moeitheit, en flaande op elken dag honderd-du maal.

De (*y*) *omloop* van 't bloed in de (*z*) *vrugt*, (*a*) *lyfmoeder* beflooten, gefchiet op een ander nier, om 't gebrek van de (*b*) *ademhaling* e der (*c*) *longen*, als in de (*d*) *ademhalenden*: het (*e*) *bloed* word niet (uitgezondert een kle deelte) door de (*f*) *longen* gedreven; maar ten deelen door 't (*g*) *ovale gat*, ten deelen do

(*a*)

(*a*) Sanguis. (*b*) Cor. (*c*) Venæ. (*d*) Valvulæ femi (*e*) Arteria aorta. (*f*) Vena pulmonalis. (*g*) Reditus nis. (*h*) Arteriæ. (*i*) Cor. (*k*) Fibræ. (*l*) Subftantia lofa. (*m*) Fabrica mirabilis. (*n*) Rectæ. (*o*) Spirales. guis. (*q*) Circulatio Sanguinis. (*r*) Venæ. (*s*) Arter Functiones. (*v*) Dies. (*w*) Nox. (*x*) Momentum. (culatio Sanguinis. (*z*) Fœtus (*a*) Uterus. (*b*) Refpera Pulmones. (*d*) Refpirantes. (*e*) Sanguis. (*f*) Pulmon Foramen ovale.

* Tract, de corde.

(*a*) *ſlag-aderlyke Canaal*, naar de (*b*) *linker hollig*-
e des herts en (*c*) *groote ſlag-ader*

CCLXI. Het (*d*) *herte zakje*, is een (*e*) *vlies-* Van het Herte zakje.
ige zak, geplaatſt in 't midden der (*f*) *borſt*,
chen de (*g*) *kwabben* der (*h*) *long*, 't (*i*) *hert* omvattende.

Deszelfs gedaante; is (*k*) *kegel-achtig*, gelyk aan
hert.

Grootheid, zodanig, dat hy 't (*l*) *hart* gemakke-
kan bevatten.

Zamenbinding: met het (*m*) *middel-ſchot*, met 't
den van 't (*n*) *middel-rift*, en met de groote
gemeene vaten van 't hert: van welke dit, te
k met het hert, om de voorgezegde redenen (vers
) onderſteunt word. Maar in de Beeſten is
zo vaſt niet gevoegt met het Middel-rift.

Zelfſtandigheid: uit een dubbeld Vlies, welkers
Buitenſte, gemeen is met 't Middel-ſchot.
Binnenſte, *eigen*, en glad is, gemeen met de rokken
der groote vaten, in welke ontelbare (*o*) *gaat-
jes*; of (*p*) *damp-gaatjes*: alderbeſt te zien in de
(*q*) *oſſen*.

De *vaten*: (*r*) *ſlag-aderlyke* en (*s*) *aderlyke*, van
(*t*) *middel-ſchots*, en (*v*) *middel-rifts-va-*

De (*w*) *zenuwen*, ook van de (*x*) *middel-rifts-*
nuwen.

(*y*) *Water-vaten*, die *Couwperus* daar by voegt,
e gaan, naar de (*z*) *borſt buis*.

't (*a*) *Vogt van 't herte zakje*: is een wy-agtig
gt, dat veeltyds in het (*b*) *herte zakje*, in een
ine kwantiteit, word gevonden, en ſchynt
een bevochtiging van 't (*c*) *hert*, en een
kkelykheid van de beweging (die alhier zeer

(*a*) Arterioſus canalis. (*b*) Siniſter ventriculus cordis. (*c*) eria aorta. (*d*) Pericardium. (*e*) Sacculus membranaceus. Thorax. (*g*) Lobi. (*h*) Pulmo. (*i*) Cor. (*k*) Conoides. Cor. (*m*) Mediaſtinum. (*n*) Diaphragma. (*o*) Foraminula. Pori. (*q*) Boves. (*r*) Arterioſa. (*s*) Venoſa. (*t*) Vaſa me-ſtina. (*v*) Vaſa diaphragmatica. (*w*) Nervi. (*x*) Nervi dia-agmatici. (*y*) Vaſa lymphatica. (*z*) Ductus thoracicus. Liquor pericardii. (*b*) Pericardium. (*c*) Cor.

vry word vereift) te dienen: 't welk op dat het niet
breekt, in een (*a*) *doosje* of (*b*) *zakje*, verga
word. Veele leiden dat af uit de (*c*) *klieren*,
zy of in 't zakje, of in 't hert zelf mynen te
zen: Maar dewyl die niet kunnen vertoont w
den, vermoed ik liever, dat het in de (*d*) *toej
ting* des herts, en de (*e*) *ooren* deszelfs w
uitgeperst: steunende op de (*f*) *waarneming* van B
tholinus, van een (*g*) *wonde* van 't (*h*) *he
zakje* *, en de (*i*) *beproeving* van *Thebesius* †;
oordeel, dat het eerder van de (*k*) *damp-gaatjes*
't (*l*) *herte-zakje* wederom word ingezogen,
uitgeloost.

't Gebruik: eerstelyk, 't (*m*) *hart*, gelyk als hang
de te onderfteunen, ten tweede, 't (*n*) *vogt* van 't
herte-zakje, voor te bekwamer beweging van
(*p*) *hert* te behouden: ten derde, het hert te
schermen, op dat de (*q*) *koude lugt*, in de (*r*) *lon*
komende, misschien het zelve niet beledigen.

Van de Keel of Slok darm.

CCLXII. De (*s*) *keel* of (*t*) *slok-darm*, is
vlies-agtige pyp, uitgestrekt van de (*v*) *strot* to
(*w*) *maag*. In welk zyn aan te merken

De *gedaante*, (*x*) *trechters-gewys*: wiens opp
ste deel, het (*y*) *keel-gat* genaamt word.

Plaatzing: agter de (*z*) *lugt-pyp*, volgens de le
te der (*a*) *wervel-beenderen* van den (*b*) *hals*
van de (*c*) *rug*; nogtans word zy in de (*d*) *bo*
een weinig gebogen om de (*e*) *groote slag-ader*

De *zelfstandigheid*, vlies-agtig, bestaande uit
rokken.

De eersten, de gemeene, *vlies-achtige*, geme
met het (*f*) *borst-vlies* in de (*g*) *borst*.

(*a*) Capsula. (*b*) Sacculus. (*c*) Glandulæ. (*d*) Systole.
Auriculæ. (*f*) Observatio. (*g*) Vulnus. (*h*) Pericardium.
Experimentum. (*k*) Pori. (*l*) Pericardium. (*m*) Cor.
Liquor. (*o*) Pericardium. (*p*) Cor. (*q*) Aër frigidior.
Pulmo. (*s*) Gula. (*t*) Æsophagus. (*v*) Fauces. (*w*) Ventri
lus. (*x*) Infundibiliformis. (*y*) Pharynx. (*z*) Trachea. (*a*) V
tebræ. (*b*) Collum. (*c*) Dorsum. (*d*) Thorax. (*e*) Arteria a
ta. (*f*) Pleura. (*g*) Thorax.

* Anatom. Reform. Cap. de pericardio.
† Dissert. de Circ. sanguinis in Corde.

De tweeden, de ſterke *ſpier-achtige*; dienende tot de toeſluitinge, beſtaande in den Menſch, uit (*a*) *lange* en (*b*) *ring-ronde vezels*; in de (*c*) *koeyen*, uit (*d*) *twee ſlangs-gewyze ſchillen*, zig dwars door-kruiſſende.

De derden, de *blaas-achtige*, bykans gelyk in de (*e*) *darmen.*

De vierde, de *zenuw-achtige*, ſcheibaar in verſcheide velletjes, verzien met veel (*f*) *vaatjes* en (*g*) *klieren*, (die daarom van *Verheyen* *) noch in (*h*) *vaat-* en (*i*) *klier-achtig* word verdeeld; gemeen met het inwendige vlies van de (*k*) *mond* en van de (*l*) *maag.*

De vyfden, de (*m*) *wol-achtige korſt*, overdekt met een (*n*) *glad-vocht.*

De (*o*) *ſpieren* van 't (*p*) *keel-gat* worden door *Valva* † zeer vermeenigvuldigt; die egter gemakkelyk tot drie paaren kunnen gebragt worden: te weten.

(*q*) *Twee paar verwyderaars.*

Het eerſte, het (*r*) *priem-keel-gats paar*, van de (*s*) *priem-wyze uitſteekzels.*

Het tweede, het (*t*) *hooft-keel-gats paar*, van 't onderſte deel des (*v*) *bekkeneels.*

Een eenig paar (*w*) *ſluiters*: de (*x*) *ſlokdarms*, of (*y*) *keel-gats ſluiter* gezegt: wederzyds van 't (*z*) *tonge-been* en van 't (*a*) *Strotten-hooft* voortkomende; van de welke wy breeder in de (*b*) *ſpier-beſchryving.*

De (*c*) *ſlag-aderen*, van de (*d*) *ſlaap-ſlag-aderen*,

(*a*) Fibræ longitudinales. (*b*) Fibræ annulares. (*c*) Boves. (*d*) Duæ lamellæ ſpirales. (*e*) Inteſtina. (*f*) Vaſcula. (*g*) Glandulæ. (*h*) Vaſculoſa. (*i*) Glanduloſa. (*k*) Os. (*l*) Ventriculus. (*m*) Cruſta villoſa. (*n*) Humor lubricus. (*o*) Muſculi. (*p*) Pharynx. (*q*) Duo paria dilatatores. (*r*) Par ſtylopharyngæum. (*s*) Proceſſus ſtyloidæi. (*t*) Par cephalopharyngæum. (*v*) Cranium. (*w*) Conſtrictores. (*x*) Æſophagæi. (*y*) Sphincter gulæ. (*z*) Os hyoidis. (*a*) Larynx. (*b*) Myolo- (*c*) Arteriæ. (*d*) Arteriæ carotides.

* Anatom. cap. de Æſophaga.

† Tract. de aure humana Tab. V. & VI.

ren, (*a*) *groote slag-ader*, (*b*) *tusschen-ribbigen* (*c*) *buiks slag-ader.*

(*d*) *Aderen*, van de (*e*) *strot-aderen*, (*f*) *on*[...] *paarde ader*, en (*g*) *kroon-ader* van de (*h*) *ma*[...] (*i*) *zenuwen*, van 't (*k*) *doolendt paar*, en m[...] schien ook (*l*) *water-vaten.*

De (*m*) *nieuwe uitlozende buizen* van *Verce*[...]*nius* *, brengende een (*n*) *zout-achtig vogt* in [...] (*o*) *slok-darm* en (*p*) *maag*, komen voort, uit

De zamen-gehoopte (*q*) *buiks-klieren*, geleg[...] digt by de (*r*) *linker mond* van de (*s*) *ma*[...]

Uit de (*t*) *rug-klieren*, gelegen omtrent 't vy[...] (*v*) *wervel-been* der (*w*) *borst*,

Uit de (*x*) *longe-pyps*, (*y*) *lugt-ader* en (*z*) *s*[...] *schilds-klieren.* Ziet (onze) Aanmerkingen [...] der 't getal (19. *)

't Gebruik: is de (*a*) *doorzwelging* en (*b*) [...]*men menging* van 't vogt, tot de verteering [...]nende.

Van den (*c*) *hals*, als 't derde de[...] der Tronk.

Van den Hals.

CCLXIII. DEn *Hals*, is het derde deel van [...] Tronk, namentlyk dat dunne, [...]legen tusschen de (*d*) *borst* en 't (*e*) *hooft*: zig [...] strekkende van 't (*f*) *borst-been* en (*g*) *sleu*[...] *beenderen* tot aan 't (*h*) *hooft.* Het bestaat uit [...]

(*a*) Aorta. (*b*) Arteriæ intercostales. (*c*) Arteria cæli[...] (*d*) Venæ. (*e*) Venæ jugulares. (*f*) Vena azygos. (*g*) V[...] coronaria. (*h*) Ventriculus. (*i*) Nervi. (*k*) Par vagum. (*l*) V[...] lymphatica. (*m*) Ductus excretorii novi vercellonii. (*n*) Liqui[...] subsalsus. (*o*) AEsophagus. (*p*) Ventriculus. (*q*) Glandulæ [...]tricæ conglomeratæ. (*r*) Orificium sinistrum. (*s*) Ventriculus. [...] Glandulæ dorsales. (*v*) Vertebra. (*w*) Thorax. (*x*) Glan[...]læ Bronchiales. (*y*) Glandulæ tracheales. (*z*) Glandula thy[...]dea. (*a*) Deglutitio. (*b*) Commixtio (*c*) Collum. (*d*) T[...]rax. (*e*) Caput. (*f*) Os sternum. (*g*) Ossa claviculæ. (*h*) [...]put.

* Dissert. Anat. de gland. conglomeratis æsophagi.

De (*a*) *gemeene bekleedzelen.*
b) *Wervel-beenderen*, gemeenlyk zeven.
Veele (*c*) *spieren*, bewegende 't (*d*) *hooft*, den (*e*) *hals*, de (*f*) *strot*, 't (*g*) *tonge-been*, enz.
(*h*) *Slag-aderen*, uit de (*i*) *in*, *en uitwendige slaap-slag-aderen*, en uit de (*k*) *wervel-beens-slag-aderen*, die zeer aanzienelyk zyn.
l) *Aderen*, uit de (*m*) *in- en uitwendige strot-aderen*, en uit de (*n*) *wervel-beens-aderen*, die zeer groot zyn.
Groote (*o*) *zenuwen*, uit het doolendt (*p*) *paar*, 't tusschen-ribbige, middel-riftige, en uit de Armen.
Uit de (*q*) *logt-ader*, of (*r*) *logt-pyp*, voornamentlyk uit de (*s*) *strot*, in welke alhier den (*t*) *Adams-appel* uit steekt.
Uit het grootste gedeelte van den (*v*) *slok-darm.*
CCLXIV. Wy hebben nu van zyn (*w*) *wervel-beenen*, Vers 116. tot 120. Van de (*x*) *lucht-ader*, rs 259. En van den (*y*) *slok-darm*, Vers 262. verdelt. Maar van de (*z*) *Spieren*, (*a*) *Slag-aderen*, *Aderen* en (*c*) *Zenuwen*, zullen wy hier onder afderlyk spreken: want de aanmerking van den *hals* dient niet vergeten of agter gelaten te wor-, gelyk veele Ontleeders gewoon zyn: om dat deelen behout van geen minder belang tot het en, en niet minder nootzakelyk om te weten, den (*e*) *Buik*; die daarom van de (*f*) *Leeraars* eten aangewezen, en van de (*g*) *Leerlingen* oorlyk moeten geweten worden. Waarom hy ook *Aristoteles*, *Ruffus*, *Oribasius*, *Coiterus*, *Ricus*, *Ruysch*, *Morgagnius*, en andere, in haar

a) Tegumenta communia. (*b*) Vertebræ. (*c* Musculi. (*d*) ut. (*e*) Collum. (*f*) Larynx. (*g*) Os hyoides. (*h*) Arte- (*i*) Arteriæ carotides internæ & externæ. (*k*) Arteriæ ebrales. (*l*) Venæ. (*m*) Venæ internæ jugulares & Venæ rnæ jugulares. (*n*) Venæ vertebrales. (*o*) Nervi. (*p*) Par um. (*q*) Aspera arteria. (*r*) Trachea. (*s*) Larynx. (*t*) Pom Adami. (*v*) AEsophagus. (*w*) Vertebræ. (*x*) Aspera ara. (*y*) AEsophagus. (*z*) Musculi (*a*) Arteriæ. (*b*) Venæ. Nervi. (*d*) Collum. (*e*) Abdomen. (*f*) Docentes vel Doces. (*g*) Discentes.

verdeelingen van 't Lichaam niet word overgesla-gen, en van de andere deelen word onder-scheiden; om dat hy niet regt, nog bequamelyk, onder 't (*a*) *hooft*, of de (*b*) *borst* kan begrepen wor-den.

Van 't (*c*) *hooft*, als 't vierde dee[l] van de Tronk.

CCLXV. 't **H**Ooft, 't vierde deel van de Tronk, is alle dat, 't welk staat op 't (*d*) *opperste wervel-been* van den (*e*) *hals*. In da[t] zyn aan te merken,

De *lang-ronde gedaante*: eenigzints eirond, van vooren en van agteren uitsteekende, dog aan de zyden wat ingedrongen: zo nogtans, dat 't voorste deel, voornamentlyk omtrent 't voorhooft, zo breed niet is, als 't agterste. Wanneer de *gedaante* zo niet, of van deze afwykende, is, veroorzaakt, een mis-maaktheid, en beduit ook veeltyds een belediging van 't (*f*) *verstant*.

De *Grootheid*: zy geschikt naar die van 't lig-chaam: want al te groot of te klein, brengt niet alleen een gebrek van de gedaante, maar ook veeltyds van 't oordeel voort. Nogtans is een hooft een weinig te groot, beter, als een al te klein, in welk veeltyds weinig verstant is

De *plaatzing*: is, 't opperste deel van 't Ligchaam, op dat de werktuigen der zinnen, die in dat be-slooten, en als (*g*) *dienaars* van de (*h*) *Ziel* zyn, in een verhevene plaats, met meer nut zouden ge-stelt zyn.

(*i*) *Verdeeling van de Oppervlakte*, in 't

(*k*) *Niet hairige deel*, 't welk het (*l*) *aan-gezicht*

(*a*) Caput. (*b*) Thorax. (*c*) Caput. (*d*) Vertebra suprema. (*e*) Collum. (*f*) Judicium. (*g*) Satellites. (*h*) Anima (*i*) Divisio. (*k*) Pars non capillata. (*l*) Facies.

gezicht word gezegt, bevattende de (*a*) *werktuigen* der zinnen; en

't (*b*) *Hair-achtige deel*: wiens voorste deel 't (*c*) *voor-*; 't achterste, 't (*d*) *achter-*; 't opperste, 't (*e*) *opper-hooft* of (*f*) *kruin des hoofts*; de zyde, de (*g*) *slapen* genaamt worden.

De (*h*) *zamen-stellende deelen*: welke zyn of (*i*) *houdende*, of (*k*) *gehoudene deelen*.

CCLXVI. De (*l*) *houdende* van 't hair-achtige deel des hoofts zyn, of Van de houdende deelen des hoofts.

(*m*) *Gemeene*, gelyk in de andere deelen: te weten

De (*n*) *opperhuid*;

De (*o*) *huit*, die alhier zeer dik is;

't (*p*) *Vet*: weinig ontrent 't (*q*) *bekkeneel*; overvloedig in de (*r*) *wangen*.

Of (*s*) *eigenen*, (als)

De (*t*) *haaren*: van de welke Vers 199, gehandelt is.

Vier (*v*) *spieren van 't Bekkeneel*: zeer dun, twee in 't (*w*) *voorhooft*, (*x*) *vooorhoofts*; en twee in 't (*y*) *achterhooft*, (*z*) *achterhoofts spieren* gezegt: die met haar (*a*) *pezen* 't (*b*) *bekkeneel* van bovene bekleeden. Ziet verders in de (*c*) *spier-beschryving*.

(*d*) 't *Pan-vlies*, is een Vlies 't (*e*) *bekkeneel* onmiddelyk bekleedende: zeer dun, dog tamelyk sterk.

Het is gevoegt aan 't (*f*) *bekkeneel*, by-gelegene spieren, en 't (*g*) *harde herzenvlies*.

't Kan verdeeld worden in twee plaatjes; waarom het van zommige in (*h*) *pan-* en

 (*a*) *been-*

(*a*) Organa sensuum. (*b*) Pars capillata. (*c*) Sinciput. (*d*) Occiput. (*e*) Bregma. (*f*) Vertex. (*g*) Tempora. (*h*) Partes constituentes. (*i*) Partes continentes. (*k*) Partes contentæ. (*l*) Continentes partis capillatæ. (*m*) Communes. (*n*) Cuticula, sive Epidermis. (*o*) Cutis. (*p*) Pinguedo. (*q*) Cranium. (*r*) Genæ. (*s*) Propriæ. (*t*) Pili. (*v*) Musculi cranii. (*w*) Frons. (*x*) Musculi frontales. (*y*) Occiput. (*z*) Musculi occipitales. (*a*) Tendines. (*b*) Cranium. (*c*) Myologia. (*d*) Pericranium. (*e*) Cranium. (*f*) Cranium. (*g*) Dura mater. (*h*) Pericranium.

(*a*) *been-vlies*, dog zonder nootzakely[k-]
heid of nuttigheid, verdeelt word.

Het heeft overvloedige (*b*) *bloed-vate[n]* gemeen met de andere deelen des (*c*) *hoofts*,

Dog de (*d*) *zenuwen* uit de (*e*) *werv[el-] beenderen* des hals, en 't zevende paar d[er] (*f*) *herzenen*.

't Gebruik deszelfs is: eerstelyk, de vate[n] voor de voeding van 't (*g*) *bekkeneel* [te] onderſteunen; ten tweeden, 't gevoel aa[n] 't Bekkeneel te geven: dat, een been zyn[de], zonder dit (*h*) *vlies*, niet gevoelt.

'*t* (*i*) *Bekkeneel*, voor de beſcherming van d[e] (*k*) *herzenen*, geheel (*l*) *been-achtig*, beſtaande u[it] agt ſterke (*m*) *beenderen*, zamen gevoegt door mid[-] del van (*n*) *naden*: van de welke wy in de (*o*) *been[-] beſchryving* (hebben gehandeld). Dog hier is allee[n] aan te teekenen, dat, omtrent het halve op[-] perſte deel, om de inwendige deelen te ontdekken dwers met een (*p*) *zaag* verdeelt, en daar n[a] voorzigtelyk afgenomen moet worden: 't wel[k] gedaan zynde, vertoonen de rood-agtige ſtip[-] pen, hoe dat het aan 't ondergelegene (*q*) *har[-] de herzen-vlies*, van welke het van binnen gevoed word, door vaatjes is vereenigt (ge[-] weeſt.

De (*r*) *gehoudene deelen*, zyn de (*s*) *herzenen* enz.

Van de Herzen-vliezen.

CCLXVII. Omtrent de *herzenen*, de eerſte (*t*) *zitplaats* der (*v*) *ziel*, zyn voor eerſt drie (*w*) *vliezen* aan te merken: (*x*) *herzen vliezen* of (*y*) *moeder vliezen* genaamt: welkers

Van 't barde Herzen-vlies.

Eerſte is het (*z*) *harde herzen-vlies*, zeer ſterk, dadelyk gelegen onder 't (*a*) *bekkeneel*: in welke

De

(*a*) Perioſtium. (*b*) Vaſa ſanguifera. (*c*) Caput. (*d*) Nervi. (*e*) Vertebræ colli. (*f*) Cerebrum. (*g*) Cranium. (*h*) Membrana. (*i*) Cranium. (*k*) Cerebrum. (*l*) Oſſeum. (*m*) Oſſa. (*n*) Suturæ. (*o*) Oſteologia. (*p*) Serra. (*q*) Dura mater. (*r*) Contentæ partes. (*s*) Cerebrum. (*t*) Sedes. (*v*) Anima. (*w*) Membranæ. (*x*) Meninges. (*y*) Matres. (*z*) Dura mater. (*a*) Cranium.

De (*a*) *roode ſtipjes*, naar 't weggenomen doorzaagde (*b*) *bekkeneel*, zig vertoonen.

't *Afbeeldzel* en *grootheid* komen met de (*c*) *herzenen* over een.

Zamen-voeging met 't Bekkeneel, is van bovenen, losſelyk; van onderen, zeer vaſt: en is aldus met de ondergelegene deelen los vereenigt.

't *Maakzel*: uit ſterke pees-agtige Veezels *.

De (*d*) *Slag-aderen*, cierelyk verſpreit gelyk de (*e*) *takjes* der (*f*) *boomen* †.

(*g*) *Aderen*, van een dubbeldt geſlagt, zommige gelyk elders in 't (*h*) *lichaam*; zommige byzonderlyk, van een (*i*) *driehoekige gedaante*, en worden (*k*) *boezem hollen* genaamt. in welke zyn aan te merken

't *Getal*: zommige nieuwe Schryvers ſtellen der veele *; nogtans de meeſte alleenlyk vier, als de voornaamſte: welke zyn, eerſtelyk de (*l*) *pyls gewyze* of (*m*) *lang-werpige*, loopende van 't (*n*) *voorhooft* naar 't (*o*) *achterhooft*, door 't midden van de (*p*) *herzenen*, eindigende in de twee (*q*) *zydelyke*, vertoonende, 't Afbeeldzel van een (*r*) *Griekſche omtrek*, wederzyds zig ontlaſtende in de zak van de (*s*) *ſtrotader*: die eindelyk, de (*t*) *herzenen* uitgenomen zynde, konnen gezien worden. Ten laatſten komt de *vierde*, van de plaats der (*v*) *pyn-appel klier* voort, en word ingeplant, alwaar de drie andere te zamen komen: welke plaats men noemt de

 (*a*) *pers*

(*a*) Punctula rubra. (*b*) Cranium. (*c*) Cerebrum. (*d*) Arteriæ. (*e*) Ramulculi. (*f*) Arbores. (*g*) Venæ. (*h*) Corpus. (*i*) Figura triangularis. (*k*) Sinus. (*l*) Sagittalis. (*m*) Longitudinalis. (*n*) Frons. (*o*) Occiput. (*p*) Cerebrum. (*q*) Duæ laterales. (*r*) Circumflexus græcorum. (*s*) Vena jugularis. (*t*) Cerebrum. (*v*) Glandula pinealis.

* Pacchion de fabrica & uſu duræ matris.

† Ruysch Theſ. V. Tab. II. Fig. 4.

* Ortlob. in OEcon. animal. fig. 1. & vieuſſen. in Neurogr.

(a) pers van Herophilus *. De verscheid... *kleintjes*, omtrent de *(b) paarde zadel*, z... van weinig belang.

De *byzondere inplanting van de (c) Aderen* ... *(d) Herzenen in deze (e) boezem-hollen.*

De *(f) ronde klieren* van *Pacchionus* †.

De *(g) koortjes* van *Willis*, belettende de ... groote uitspanning.

'*t Gebruik*: het *(h) bloed*, gelyk anders de ad... ren, wederom te voeren, uit de *(i) herzene*...

(k) Zenuwen, van 't vyfde en zevende paar d... Herzenen.

(l) Water-vaten, tot nog toe niet zeker ve... toont.

(m) Uitsteekzels: 't eersten, 't *(n) Seyzen- of st... kel-gedaantige*, tusschen de twee *(o) halve boll... der herzenen*: 't tweeden, tusschen de (... *herzenen* en de *(q) agter herzenen*; 't derden, tusschen de scheiding van de agter Herze... nen.

De eigene en spieragtige *beweging*, volgens *B... glivius* en *Pacchionus*; die egter alleenelyk va... de *(r) klopping* der *(s) slag-aderen* van de Her... zenen afhangt *.

'*t Gebruik*: ten eersten, te dienen aan 't *(t) be... keneel* in de plaats van 't *(v) been-vlies*; te... tweeden, de *(w) herzenen* te beschermen; te... derden, met zyn uitsteekzels, de drukking de... Herzenen en *(x) agter herzenen* te verhoe... den; ten vierden, door middel van de *(y) boe... zem*...

(a) Torcular herophili. (b) Sella equina. (c) Venæ. (d) Ce... cebrum. (e) Sinus. (f) Glandulæ conglobatæ. (g) Chordæ Wil... lisii. (h) Sanguis. (i) Cerebrum. (k) Nervi. (l) Vasa lym... phatica. (m) Processus. (n) Falciformis. (o) Duo hemisphæ... ria cerebri. (p) Cerebrum. (q) Cerebellum. (r) Pulsus. (s) Arteriæ. (t) Cranium. (v) Periostium. (w) Cerebrum. (x) Cerebellum. (y) Sinus.

* Ridley Anatomy of the Brain Fig. 5. lit. P. & vieuss. l. c. Tab. I. E.

† Tract. de gland. dur. matr. & Ruysch Thes. Anat. VII. Tab. I. Fig. 3.

* Ridley Transf. Angl. 1703.

zem hollen, de warmte der Herzenen te vermeerderen.

Van 't (*a*) *Spinne-webs Vlies.*

CCLXVIII. TEn tweeden, '*t Spinne-webs Vlies*, de tweede rok der herzenen, wordt alzo om de gelykenis van een (*b*) *webbe* der *Spinne-koppen* genaamt. In dit zyn aan te merken: Van 't Spinne-webs vlies.

De *zitplaats*: onder het (*c*) *harde herzen-vlies*, tusschen dat, en het (*d*) *dunne herzen-vlies*.

De *zamenhegting*: in 't opperste deel der herzenen, met het dunne Herzen-vlies en de Herzenen, zeer vast; dog los, in 't onderste deel, voornamentlyk omtrent de (*e*) *agter herzenen*, 't (*f*) *verlangde merg* en 't (*g*) *lenden-merg*: alzo, dat het aldaar gemakkelyk en overvloedig kan gezien worden; schoon nu nog zommige dat in twyffel stellen, of in 't geheel ontkennen.

Uitspanning: door de geheele Herzenen en lende-merg; dog omkleet dit allen zeer losselyk.

(*h*) *Bloed-vaten*: genen zynder zeker in dat waargenomen: alhoewel van zommige worden afgetekent *.

't *Gebruik*: een bekleedzel van de Herzenen te maken. Dog wat voordeel zo een (*i*) *dun vlies*, in welk geen vaten gezien worden, aan de (*k*) *herzenen* en (*l*) *lenden-merg* kan toebrengen, blykt niet.

CCLXIX. Ten derden, 't (*m*) *dunne herzen-vlies*, Van 't dunne Herzen vlies.

(*a*) Arachnoides. (*b*) Tela aranearum. (*c*) Dura mater. (*d*) Pia mater. (*e*) Cerebellum. (*f*) Medulla oblongata. (*g*) Medulla spinalis. (*h*) Vasa sanguifera. (*i*) Membrana tenuis. (*k*) Cerebrum. (*l*) Medulla spinalis. (*m*) Pia mater.

* Ut Bidloo Anat. Corp. hum. Tab. VIII. Fig. 5.

vlies, is het derde Vlies der Herzenen, onder het (*a*) *spinne-webs vlies* de (*b*) *herzenen* onmiddelbaar en vast omkleedende. In dit zyn aan te merken:

Zyn *uitspanning:* die zig indringt niet alleenelyk over de oppervlakte der Herzenen maar ook in alle deszelfs (*c*) *bogten* en (*d*) *vouwen.* Hy bekleet ook 't (*e*) *lenden-merg* en de (*f*) *zenuwen*; zo dat zyn opper vlakte veel grooter is, als van de andere vliezen der (*g*) *herzenen.*

Zyn *zamenhegting:* met

De gezonde *herzenen*, zeer na en vast; in de (*h*) *water-zuchtige*, los-agtig.

Met het (*i*) *spinneweps* vlies, van bovene zeer nauw; van onderen los-achtig.

Met het (*k*) *harde* herzen-vlies, niet dan door (*l*) *aderen*, lopende naar de (*m*) *boezem-hollen.*

(*n*) *Bloed-vaten*, zeer veele, *gemeen met de Herzenen*, zodanig, dat ze uit deze by na geheel schynen zamengesteld te zyn: gelyk de (*o*) *naukeurige inspuitingen* van *Ruysch* *, geleert hebben.

(*p*) *Slag-aderen*, van de inwendige Slaap- en Wervelbeens-slag-aderen;

(*q*) *Aderen*, welke zig ontlasten in de Boezem-hollen van 't (*r*) *harde herzen-vlies*; deze in de zakken, de (*s*) *zakken* in de (*t*) *krop* en (*v*) *wervelbeens-aderen* †.

(*w*) *Zenuwen*, de zelfstandigheid deszelfs doorloopende, worden der geene gevonden. Ook zynder geene (*x*) *water-vaten*, te regt bekent in de (*y*) *herzenen.*

(*a*) *klie-*

(*a*) Membrana arachnoidea. (*b*) Cerebrum. (*c*) Anfractus. (*d*) Plicæ. (*e*) Medulla spnalis. (*f*) Nervi. (*g*) Cerebrum. (*h*) Hydopici. (*i*) Membrana arachnoidea. (*k*) Dura mater. (*l*) Venæ. (*m*) Sinus. (*n*) Vasa sanguifera. (*o*) Injectiones curiosæ. (*p*) Arteriæ. (*q*) Venæ. (*r*) Dura mater. (*s*) Sacci. (*t*) Venæ jugulares. (*v*) Venæ vertebrales. (*w*) Nervi. (*x*) Vasa lymphatica. (*y*) Cerebrum.

* Epistol. Problem. VII. IX. XII. ut & in Thes. Anat. variis in locis.

† Vieussenii Neurograph. Tab. I. & Lower. de Corde Tab. VI. Fig. 1.

(a) *Klieren*, worden van *Willis* en andere in dat zelve
erstelt, geschikt, tot de afscheiding van een Vogt,
(b) *herzen-vliezen* bevogtigende; die nogtans al-
lyk omtrent het (c) *langwerpige boezem hol*
rden waargenomen.

Gebruik: de (d) *herzenen* te bekleeden, en de
bloedvaten deszelfs te onderfteunen, op dat deze
te beter door alle deszelfs vouwen en (f)
en zouden konnen verdeelt worden, tot een
wame affcheiding, van 't (g) *herzen vogt*, of
geeften.

CCLXX. De (i) *herzenen eigentlyk* gezegt: welke zyn aan te merken — **Van de Herzenen.**

De *ronde gedaante*, dog een weinig ongelyk, met haar (k) *bogten* en (l) *kronkels*, gelyk als (m) *darmpjes* vertoonende.

De *verdeeling*: in twee (n) *halve rontens*, door tusschenkoming van 't (o) *zeissen gedaantig uitsteekzel*; en deze in voorste en agterste (p) *kwabben*.

De *groote*, of *gewigt*, is van vier ponden; en alzo omtrent driemaal zo groot als de Koey Herzenen.

De *zelfstandigheid*: indien dwers doorgesneden word, vertoont zig tweederlei.

De *buitenste*, de (q) *grauw-achtige* of (r) *baft-achtige* genaamt: wiens

Dikte omtrent van twee streepen is, en de (s) *flang-wyze kring*, de Herzenen zeer diep doorborende.

't *Maakzel*: volgens.

Malpighius, *Bidloo*, en de meeste nieuwe Schry-

(a) Glandulæ. (b) Menynges. (c) Sinus longitudinalis. (d) ...rebrum. (e) Vasa sanguifera. (f) Anfractus, (g) Liquidus ...ebrosus. (h) Spiritus. (i) Cerebrum. (k) Anfractus. (l) ...yri. (m) Intestinula, (n) Hemisphæria. (o) Processus falformis. (p) Lobi. (q) Cineritia. (r) Corticalis. (s) Rep...tus serpentinus.

Schryvers; (*a*) *klier-achtig*; dog volge
Ruysch, *Bergerus* en *Vieussenius* in 't g
heel (*b*) *vaat-achtig* *: want ik zeker g
loof, dat indien men overal in d'andere (
ingewanden, hier egter de (*d*) *klieren* n
kunnen vertoont worden.

De *binnenste*, *wit achtig*, (*e*) *merg-achtig* g
naamt, wiens

Maakzel: (*f*) *pyp-achtig*, 't overige der (
herzenen uitmakende.

Beginzel: uit de alder kleinste Slag-adertj
van de (*h*) *bastachtige* zelfstandigheid.

Einde: 't beginzel der Zenuwen.

Hardigheid: een weinig steviger als 't ba
agtig gedeelte.

Het *eelt-* of (*i*) *weer-achtige ligchaam*: in 't g
zigt komende wanneer de (*k*) *halve ront*
worden van een gescheiden: is wit, hart-ac
tig, en het voegt de bollen der Herzenen
zamen: in dat heeft *Lancisius* de (*l*) *plaa*
van de denkende Ziel † gestelt.

De (*m*) *herzengroeven*: zyn aanmerkelyke hollighe
den der Herzenen, en daar worden 'er vier getel

(*n*) *Twee voorste*: die de grootste zyn; eind
lyk zig vertoonende, wanneer de Herzener
door een (*o*) *dwarze sneede*, tot aan 't (
weerachtige Lichaam, worden weggenomen
In deze zyn aan te merken

De (*q*) *net-wyze vlegting*, zeer vol met vaa
jes; maar ontbloot van (*r*) *klieren*: zee
fraa

(*a*) Glandulosa. (*b*) Vasculosa (*c*) Viscera. (*d*) Glandulæ. (
Medularis. (*f*) Tubulosa. (*g*) Cerebrum. (*h*) Substantia co
ticalis. (*i*) Corpus callosum. (*k*) Hemisphæria. (*l*) Sede
animæ cogitantis. (*m*) Ventriculi. (*n*) Duo anteriores. (
Sectio Horizontalis. (*p*) Corpus callosum. (*q*) Plexus cho
roideus. (*r*) Glandulæ.

* Ruysch Epist. XII. & Thesaur. Anat variis in locis Be
gerus in physologia. Vieussenius in novo systemate vasorum.
† Dissert. de sede animæ cogitantis.

fraay in de Brieven van *Ruysch* in de vyftiende Tafel afgeteekent.

De (*a*) *gestreepte Ligchamen*: van buiten grauw, van binnen gestreept.

De (*b*) *groote uitsteekzels der gezigt-zenuwen*: van buiten wit, van binnen graauw.

(*c*) *Het helder*, of liever (*d*) *doorschynend schot*, tusschen deze twee holligheden, 't (*e*) *weer-achtige ligchaam* opgeheven zynde, zigtbaarlyk: bestaande uit een dunne, merg-achtige zelfstandigheid, bekleet met het (*f*) *dunne herzen-vlies*, het verdeelt deze holligheden van malkander. Van *Galenus* is het genaamt, 't (*g*) *middel-rift der herzenen*.

't (*h*) *Welfzel*: vertoont zig onder 't (*i*) *doorschynent schot*, zamengestelt uit een (*k*) *merg-achtige zelfstandigheid*; wiens voorste deel enkeld, breed en dun is; 't Agterste in tween gespleeten, de (*l*) *beenen van 't Gewelfzel*, ook (*m*) *paarde voeten*, gezegt, tusschen welke de

(*n*) *Derde holligheid*: in welk, behalven 't deel van de (*o*) *net-wyze vlechting*, zyn aan te merken.

De (*p*) *pyn-appel-klier*, met zyn (*q*) *merg-achtige scheuten*,

De (*r*) *billen*, en de (*s*) *klooten*, ende onder deze het (*t*) *groote klap-vlies* van de Herzenen, en de (*v*) *water-lyders* van *Silvius*: wiens agterste mond, den (*w*) *aars*, de voorste de (*x*) *spleet* naar de (*y*) *trechter*, en (*z*) *baarmoeder* genaamt word, gemeenschap gevende aan de twee voorste holligheden met de

(*a*) Corpora striata. (*b*) Thalami nervorum opticorum. (*c*) ...um lucidum. (*d*) Septum pellucidum. (*e*) Corpus callosum. ... Pia mater. (*g*) Diaphragma cerebri. (*h*) Fornix. (*i*) Septum pellucidum. (*k*) Substantia medullaris. (*l*) Crura fornicis. ... Pedes hippocampi. (*n*) Ventriculus tertius, (*o*) Plexus choroideus. (*p*) Glandula pinealis. (*q*) Processus medullares. (*r*) ...es. (*s*) Testes. (*t*) Valvula magna cerebri. (*v*) Aquæductus Sylvii, (*w*) Anus. (*x*) Rima. (*y*) Infundibulum. (*z*) Vulva.

de derde en vierde, die aan deze vervoegt welke alle beter konnen gezien worden de (*a*) *herzenen* zyn uitgenomen.

De *vierde holligheid*: is een holligheid tussch de (*b*) *agter herzenen* en 't ondergelegene *lende-merg*, de (*d*) *herzenen* uitgenom en de (*e*) *agter herzenen* doorsneden zi de, eerst ter degen zigtbaar: gevende gemeensc aan de holligheden der Herzenen met 't *rugge-merg*.

Van de agter Herzenen. CCLXXI. De (*g*) *agter herzenen*, of kleine H zenen: In deze zyn aan te merken

De *plaatzing*: onder de agterste kwabben der v Herzenen, in 't onderste deel van 't (*h*) *B keneel*.

De *gedaante*: is eenigzints rond-agtig.

Oppervlakte: zo (*i*) *kronkel-achtig* niet als van (*k*) *herzenen*, maar als (*l*) *Gegroeft*: wi groeven 't grootste zyn in de midden, m door trappen allengskens verminderende, i (*m*) *worms-wys uitsteekzel* eindigen.

Verdeeling: in een regter en linker deel.

Zelfstandigheid: by naar de zelve gelyk der (*n*) *herzenen*, maar 't (*o*) *bast-achtig* hier veel meerder als 't (*p*) *merg-achtige*, z fraay de gedaante van (*q*) *boompjes* veroonen welkers stammen de zo genaamde (*r*) *voe* der agter Herzenen, uitmaken.

Holligheden: daar zyn der geene in de (*s*) *kl herzenen*, heel anders als in de (*t*) *voor herzene*

De (*v*) *quabbetjes* der kleine Herzenen, hang de (*w*) *trots-gewys* aan de (*x*) *merg-ach boompjes*, omkleed met het (*y*) *dunne herz*

vl

(*a*) Cerebrum; (*b*) Cerebellum. (*c*) Medulla oblongata. Cerebrum. (*e*) Cerebellum. (*f*) Medulla spinalis. (*g*) C bellum. (*h*) Cranium, (*i*) Gyrosa. (*k*) Cerebrum. (*l*) St ta. (*m*) Processus vermiformis. (*n*) Cerebrum. (*o*) Cortic (*p*) Medullaris. (*q*) Arbusculæ, (*r*) Pedunculi cerebelli, Cerebellum. (*t*) Cerebrum. (*v*) Lobuli cerebelli. (*w*) R matim, (*x*) Arbusculæ medullares. (*y*) Pia mater.

vlies, en de geheele (*a*) *agter herzenen* uitmakende, zyn tot nog toe niet klaar beſchreven *.

De (*b*) *voetjes* (of ſtamme) der *agter Herzenen*, beſtaan uit drie (*c*) *merg-achtige ſcheuten*, wiens eerſte, van de (*d*) *agter herzenen* naar de (*e*) *ballen* (der Herzenen) op klimt, en maakt het (*f*) *Groote klap-vlies der Herzenen*; de tweede, de (*g*) *ring-wyze uitbulting* van *Willis*, of de (*h*) *brug van Varolius*; dog de derde gaat weder naar 't (*i*) *rugge-merg*.

CCLXXII. '*t* (*k*) *Verlengde herzen-merg*: is de derſte merg-agtige zelfſtandigheid, der voor en ter herzenen, zamengegroeit als in een (*l*) *ſtaart*, geſtrekt tot aan 't groote gat van 't (*m*) *achter* *ofts been*, den oorſpronk aan 't (*n*) *rugge-merg* (*o*) *herzen-zenuwen* gevende. In 't onderſte deel szelfs, wanneer de Herzenen behoorelyk uit t Bekkeneel genomen worden, zynder te en

Van 't verlengde Herzen-merg.

Volgens 't gemeen tien paar, dog beter maar negen paar Herzen-zenuwen, bekwamelyk bevat onder deze Versjes.

De (*p*) *ruikende*, (*q*) *ziende*, (*r*) *ooge-bewegende*, en de (*s*) *leidende*, (*t*) *ſmakende*, (*v*) *afbrengende*, de (*w*) *hoorende*, (*x*) *doolende*, en 't (*y*) *geluit-makende*.

Den *ingang* van de (*z*) *inwendige ſlaap ſlach aderen* in 't (*a*) *bekkeneel*:

De (*b*) *trechter*, en deszelfs inplanting in de (*c*) *Slym-klier*.

L De

(*a*) Cerebellum. (*b*) Pedunculi cerebelli. (*c*) Proceſſus edullares. (*d*) Cerebellum. (*e*) Teſtes. (*f*) Magna valla cerebri. (*g*) Prominentia annularis Williſii. (*h*) Pons varolii.) Medulla ſpinalis. (*k*) Medulla oblongata. (*l*) Cauda. (*m*) s occipitis. (*n*) Medulla ſpinalis. (*o*) Nervi cerebri. (*p*) Olciens. (*q*) Cernens. (*r*) Oculos movens. (*s*) Patiens. (*t*) uſtans. (*v*) Abducens. (*w*) Audiens. (*x*) Vagans. (*y*) oquens. (*z*) Arteriæ carotides internæ. (*a*) Granium. (*b*) Inndibulum. (*c*) Glandula pituitaria.

* Ziet de 6. Fig. van de vierde Tafel.

De by komende (*a*) *rugge-zenuw*, van ... *lis* *.

Naar dat de Herzenen uitgenomen zyn. Zyn ... te merken

In 't onderste deel.

De (*b*) *inmondinge* der (*c*) *Slaap* en (*d*) *We... beens-slach-aderen* † en de (*e*) *verdeeling* ... de Herzenen *.

De (*f*) *beenen* van 't lange merg der Voor-Herzenen, De (*g*) *beenen*, of *voetjes* van de agter Herzenen. } Uit welk... (*h*) *verlan...* en 't (*i*) ... *ge-merg.*

De *oorspronk* van de negen paar Zenuwen ... Herzenen.

(*k*) *Twee rond-achtige uitbultinge* agter de ... *trechter.*

't (*m*) *Rings-wyze uitsteekzel* van *Willis* ... de (*n*) *brug* van *Varolius*, kwalyk van ... *lis* en andere; maar behoorlyk van *Ru...* afgeteekent †.

't *Begin* van 't (*o*) *rugge-merg*, ende in ... die (*p*) *spitze* en (*q*) *Olyf-wyze uitstee...* van *Vieussenius* * en ook van *Ruysch* †.

De (*r*) *spinneweps rok*, alhier meest zigtba...

In 't opperste gedeelte, na dat het wede... word omgekeert.

De (*s*) *schryfpen*, met zyn (*t*) *spleet* in ... midden.

(*a*) Nervus spinalis Willisii. (*b*) Anastomoses. (*c*) Ar... carotides. (*d*) Vertebrales. (*e*) Distributio. (*f*) Cura me... spinalis. (*g*) Crura, seu Pedunculi cerebelli. (*h*) Me... oblongata. (*i*) Medulla spinalis. (*k*) Duæ protuberantiæ ... culares. (*l*) Infundibulum. (*m*) Protuberantia annularis ... lisii. (*n*) Pons varolii. (*o*) Medulla spinalis. (*p*) Emin... Pyramidales. (*q*) Eminentiæ olivares. (*r*) Membrana arach... des. (*s*) Calamus scriptorius. (*t*) Crena.

* De cerebro, Fig. 1. M. M.
† Ridley l. c. Fig. 1. d.
* Ruysch. Epist. Problem. Tab. XIII. & XV.
† Ibidem.
* Tab. 4. R. S.
† Epist. Tab. XIV. Fig. 4. & 5.

Alle die (deelen) welke wederom in de derde holligheid beſchreven zyn.

De *zelfſtandigheid van 't* (*a*) *lange Herſen-merg*: zy is van buiten, (*b*) *merg-achtig*; van binnen, een weinig (*c*) *baſt-achtig*, of van een (*d*) *grauw-achtige zelfſtandigheid.*

De *vaten* van deze deelen, en te gelyk van 't geheele (*e*) *brein*, zyn

(*f*) *Slag-aderen*, van de (*g*) *ſlaap-* en *Wervel-beens-ſlag-aderen*: de ſlaap-ſlag-aderen, gaan door byzondere wegen van 't (*h*) *ſteen-been*; dog de (*i*) *wervel-beens-ſlag-aderen*, door 't (*k*) *groote gat* van 't agterhooft, het (*l*) *bekkeneel* in.

De (*m*) *aderen*, dringen nauwlyks in de inwendige zelfſtandigheid der Herzenen; maar uit 't (*n*) *baſt-achtige* voortkomende, planten zy zig in de (*o*) *boezem hollen* van 't (*p*) *harde herzen-vlies.*

(*q*) *Zenuwen*, en (*r*) *water-vaten*, zyn noch niet zeker gezien.

Het *Gebruik van 't* (*s*) *Breyn.*

't *Algemeene is*: ten eerſten, aan de (*t*) *werkingen der ziel* te dienen: ten tweeden, de (*v*) *Geeſten af te ſcheiden*, en deze naar de (*w*) *zenuwen*, voor 't (*x*) *gevoel* en de (*y*) *beweging*, over te voeren. Nogtans zyn de (*z*) *voorherzenen* tot de affcheiding der (*a*) *diergelyke geeſten*; maar de (*b*) *achter herzenen*, meerder geſchikt tot de Afſcheidinge van de (*c*) *levendige* en (*d*) *natuurlyke geeſten.*

Dog 't byzonder (Gebruik) van elk deel van het

(*a*) Medulla oblongata. (*b*) Medullaris. (*c*) Corticalis. (*d*) Subſtantia cineritia. (*e*) Cerebrum. (*f*) Arteriæ. (*g*) Arteriæ carotides & vertebrales. (*h*) Os petroſum. (*i*) Arteriæ vertebrales. (*k*) Foramen magnum occipitis. (*l*) Cranium. (*m*) Venæ. (*n*) Corticalis. (*o*) Sinus. (*p*) Dura materi. (*q*) Nervi. (*r*) Vaſa lymphatica. (*s*) Cerebrum. (*t*) Functiones animæ. (*v*) Spiritus. (*w*) Nervi. (*x*) Senſus. (*y*) Motus. (*z*) Cerebrum. (*a*) Spiritus animales. (*b*) Cerebellum. (*c*) Spiritus vitales. (*d*) Spiritus naturales.

het (*a*) *brein* (misschien zommige uitgezonde[illegible]
is onbekent, of zekerlyk twyffel-agtig.

Van 't Rugge-merg.

CCLXXIII. 't (*b*) *Rugge-merg*, is een verle[illegible]ging van 't (*c*) *lange merg*, en gelyk als een (*d*) *stee*[illegible] van 't brein, ingesloten in de (*e*) *been-achtige p*[illegible] van de (*f*) *wervel-beenderen*, zig uitstrekkende van[illegible] (*g*) *hooft* tot het einde van 't (*h*) *heilig-been.* Desze[illegible] *lengte*, komt over een met de lankheit van de [illegible] *rugge graat.*

Dikte: is als een vinger, nogtans overal niet [illegible]ven eens.

De (*k*) *bekleetzelen* of (*l*) *overdekzelen* desze[illegible] zyn zes eigen.

- Eerstelyk. De (*m*) *been-achtige pyp* van [illegible] vier-en-twintig Werbel-beenderen en van [illegible] Heilig-been.
- Ten tweeden. De zeer sterke (*n*) *bant-achtige rok*[illegible] de Wervel-beenderen te zamen bindende.
- Ten derden. De (*o*) *hol-achtige*, of *smeerrok*, [illegible] de vette vettigheid in hebbende, dienende t[illegible] de vermurwing der eerste.
- Ten vierden. 't (*p*) *Harde herzen-vlies*: in 't o[illegible]perste deel, sterker; in 't onderste, dunder; [illegible] 't Lenden-merg losselyk bekleet, en met h[illegible] agterste deel der Wervel-beenderen zeer v[illegible] is zamen gegroeit.
- Ten vyfden. 't (*q*) *Spinne-weps vlies*: is van vo[illegible]ren, vast met het dunne Herzen-vlies; dog han[illegible] van agteren, gelyk als los.
- Ten zesden. 't (*r*) *Dunne herzen-vlies*: dat ov[illegible]al 't (*s*) *lende merg* zeer vastelyk bekleet, [illegible] gaat in de *lang-achtige verdeeling deszelfs.*

Verdeeling, in 't regter en linker deel, gelyk a[illegible] in twee pylaren, die nogtans tot aan 't midd[illegible] niet door gaat.

(*a*) *Bloe*[illegible]

(*a*) Cerebrum. (*b*) Medulla spinalis. (*c*) Medulla oblong[illegible]ta. (*d*) Cauda cerebri. (*e*) Canalis osseus. (*f*) Vertebr[illegible] (*g*) Caput. (*h*) Os sacrum. (*i*) Spina dorsi. (*k*) Tegument[illegible] (*l*) Involucra. (*m*) Canalis osseus. (*n*) Tunica ligamentos[illegible] (*o*) Tunica cellulosa, seu adiposa. (*p*) Dura mater. (*q*) Mem[illegible]brana arachnoidea. (*r*) Pia mater. (*s*) Medulla spinalis.

(a) *Bloed-vaten* : (b) *flag-aderen* en (c) *aderen*, in de Wervel-beens vaten des hals, en van de tusschenbige en lende vaten: die in de zyde der Wer-l-beenderen, alwaar de Zenuwen uitgaan, inko-en, en (d) *inmondingen* maken.

De (e) *rug-zenuwen*, een en dertig of twee en ertig paaren; waar van yder met veele Vezels t het voorste en agterste deel van 't (f) *merg* oorkomt, die daar naar tot een loopende, en et vliezen omkleet, Zenuwen uitmaken.

Zelfstandigheid: van 't opperste deel, tot aan de atste Wervel beenderen der Borst, is dezelve gelyk s van 't (g) *lange merg* der Herzenen, maar een eenig vaster, *van buiten*, (h) *merg-achtig*; op dat ier de Zenuwen gemakkelyk zouden uit kunnen: *an binnen*, (i) *graauw-achtig*, van 't zelfde geuik gelyk 't graauw-achtige deel van 't (k) *breyn*. og de zelfstandigheid van 't *onderste* gedeelte, van de laatste Wervelbeenderen der borst, tot aan einde van 't (l) *heilig-been*, (m) *vezel-achtig*, eer vast, de (n) *paarde staart* genaamt.

Gebruik: eerstelyk, de oorspronk te geven aan e voorzeide paaren der Zenuwen: die voornaentlyk door de (o) *ledematen*, en (p) *uitterlyke eelen* worden verspreit. Ten tweeden, de (q) *eesten* of 't (r) *zenuw-vogt*, tot het gebruik der Zeuwen te bereiden.

CCLXXIV. Nu blyven nog in 't (s) *bekkeeel* te bemerken: Van die deelen die nog in 't Bekkeneel overig zyn.

De *uitgangen* van de *negen paar zenuwen der Herzenen*.

De *ingangen der flag-aderen* van 't (t) *breyn* en t (v) *harde herzen-vlies*.

De (w) *groote boezem-hollen*, *van 't* (x) *harde herzen-*

(a) Vasa sanguifera. (b) Arteriæ. (c) Venæ. (d) Anastomoes. (e) Nervi spinales. (f) Medulla. (g) Medulla oblongaa. (h) Medullaris, (i) Cineritia. (k) Cerebrum. (l) Os acrum. (m) Fibrosa. (n) Cauda equina. (o) Artus. (p) Pares externæ. (q) Spiritus. (r) Liquidus nerveus. (s) Cranium. (t) Cerebrum. (v) Dura mater. (w) Sinus majores. (x) Dura mater.

herzen-vlies (Vers 267. II, III. en IV:) als me[...] de (*a*) *hoepel-ronde* *, en de andere kleindere, m[...] de uitgang der zelver uit het (*b*) *Bekkeneel*, en [...] inplanting in de (*c*) *strot-aderen.*

't (*d*) *Wonderlyk Net*: 't welk is een net-vo[...] mige Vlegting der Vaten, weerzyds by de (*e*) *sly[m-]* *klier*, onder het (*f*) *harde herzen-vlies*, gelege[n] grooter in de (*g*) *kalveren*, als in de (*h*) *Mens[ch]* Dog van een onbekent gebruik.

De (*i*) *slym-klier*: is een kleine klier, geleg[en] in de (*k*) *paarde zadel*, onder het (*l*) *har[de]* *herzen-vlies*, in welke een kleine holligheid wiens

(*m*) *Benaming*: van het toegeschreven gebru[ik] van 't slym der (*n*) *hersenen* in te slorpen.

Twee vliezen: eerstelyk, wort zy omkleet m[et] het (*o*) *harde herzen-vlies* en hangende g[e-] houden †. Ten tweeden, met een dun (vlies), g[e-] lyk aan 't (*p*) *dunne hersen-vlies*; die op[en] zyn, voor de (*q*) *trechter.*

De grootheid, *en afbeeldzel*, komt bykans over e[en] met een kleine (*r*) *Roomsche boon*: doch in [de] beesten (*s*) *aanmerkelyk* grooter, als in d[e] (*t*) *mensch.*

(*v*) *Selfstandigheid*, (*w*) *klier-achtig*: meest ha[rd-] achtig en vast.

(*x*) *Vaten*: (*y*) *slag-aderen*, van de (*z*) *slaapsl[ag-]* *aderen*: (*a*) *aderen*, deze loopen naar de naa[st] (*b*) *boezem-holle*:

(*c*) *Zenuwen*, van 't vyfde paar; de (*d*) *uitloozen[de]* *buis*, is mogelyk den (*e*) *trechter*, (vers 27[...]) want 'er geen andere bekent is.

't (...

(*a*) Circularis. (*b*) Cranium. (*c*) Venæ Jugulares. (*d*) R[ete] mirabile. (*e*) Glandula pituitaria. (*f*) Dura mater. (*g*) [Vi-] tuli. (*h*) Homo. (*i*) Glandula pituitaria. (*k*) Sella equi[na.] (*l*) Dura mater. (*m*) Denominatio. (*n*) Cerebrum. (*o*) D[ura] mater. (*p*) Pia mater. (*q*) Infundibulum. (*r*) Phaseolus. [(*s*)] Respective. (*t*) Homo. (*v*) Substantia. (*w*) Glandulosa. [(*x*)] Vasa. (*y*) Arteriæ. (*z*) Arteriæ carotides. (*a*) Venæ. (*b*) Sin[us.] (*c*) Nervi. (*d*) Ductus excretorius. (*e*) Infundibulum.

* Ridley Fig. II. 2, 2.
† Littre Hist. Acad. Reg. A. 1707.

t *Gebruik*: men steld gemeenlyk, dat hy naar zig mt 't (*a*) *slym* van de holligheden der herssenen, dat daar na naar buiten uitbrengt *; welk geik egter niet waarschynelyk is: eerstelyk, om dat verk der (*b*) *klieren* is te schyden; ten tweeden, dat tot het andere een enkelde pyp genoeg de geweest hebben; ten derden, om dat des s vaste en harde zelfstandigheid tot dat gebruik ynt onbequaam te zyn. †

CCLXXV. In 't (*c*) *aangezicht*, of het (*d*) *niet aarde deel* des *hoofts*, moet men aanmerken de *houdende* deelen — Van het aangezigt.

Gemeene: gelyk ten eersten, de (*f*) *opperhuid*, ten tweeden, de (*g*) *huit*: van wiens koleur en zagtigheid 't grootste gedeelte van de (*h*) *schoonheid*: ten derden, veel (*i*) *Vettigheid*, die dikwils alhier een zoort van een (*k*) *Vlesige rok* bedekt.

Eigene, gelyk de (*l*) *Spieren* van 't voorhooft, neus, lippen, en van de onderkaak &c. Van deze in de (*m*) *spier-beschryving*: daar na de (*n*) *beenderen*, dit ziet in de (*o*) *been-beschryving*.

(*p*) *Gehoudene*: gelyk de (*q*) *werktuigen* der vyf zinnen; 't (*r*) *gezigt*, de (*s*) *smaak*, *de* (*t*) *reuk*, 't (*v*) *gehoor*, en 't (*w*) *gevoel*.

CCLXXVI. De (*x*) *werktuigen van 't gezigt*, n (*y*) *twee oogen*. In welke zyn aan te merken — De werktuigen van 't gesigt.

De *plaatsing*; in 't verhevenste deel van 't (*z*) *aangezigt*, om dies te verder te konnen zien.

De *gedaante*: als de uiterlyke deelen zyn afgescheiden; (*a*) *rond-achtig*.

 Coleur:

(*a*) Pituita. (*b*) Glandulæ. (*c*) Facies. (*d*) Pars non capilla capitis. (*e*) Partes continentes. (*f*) Epidermis. (*g*) Cu. (*h*) Formositas. (*i*) Pinguedo. (*k*) Panniculus carnosus. Musculi frontales. (*m*) Myologia. (*n*) Ossa. (*o*) Osteolo. (*p*) Partes contentæ. (*q*) Organa quinque sensuum. (*r*) sus. (*s*) Gustus. (*t*) Olfactus (*v*) Auditus. (*w*) Tactus. ; Organa visus. (*y*) Duo oculi. (*z*) Facies. (*a*) Globosa.

* Conf. Brunn: de glandul. pituitar. & Littre l. c.
† Drakii Antropologia p. 490.

Coleur: in de Mensch, (*a*) *swart*, (*b*) *brui*
(*c*) *grys*, (*d*) *graauw*, en (*e*) *blaauw*.

De deelen, dienende aan 't gezigt, dog het (*f*)
niet uitmakende: zyn

Eerstelyk, *de* (*g*) *Wyn-braauwen*: welke
twee (*h*) *hair-achtige boogen*, boven de (*i*) *oog-*
len gelegen; zamen gesteld *uit hairen*, van een byz
deren groote en schikking, strekkende naar
(*k*) *hooft-slapen*, met een *dikke huit*, en *onderg*
gene vettigheid: om wel uit te steken. Het deel n
aan de (*l*) *Neus*, wort het (*m*) *hooft*; doch 't te
over gestelde, word de (*n*) *staart* gezegt: D
dienen om 't (*o*) *sweet*, van het (*p*) *voorhooft* afl
pende, van de (*q*) *oogen* te houden.

Ten tweeden: de (*r*) *oog-leeden*, in elk
twee, de opperste en de onderste: omtrent welk
zamenvoeging twee (*s*) *winkels* of (*t*) *hoeken*
zien worden: de binnenste, *grooter*; de buiten
kleinder. Daar en boven moet men aanmerken

'*t Maakzel*: uit de (*v*) *opperhuid*, (*w*) *dunne h*
en 't (*x*) *boogs-wyze kraak-been*, by de Griek
tarsus gezegt: die van binnen bekleet word
met een glat, gevoelig vlies, gemeen met het (
been-vlies, en het (*z*) *witte oog-vlies*. Ziet de
Schatkamer der Ontleding van *Ruysch* p. 1

De (*a*) *Oog-hairen*: zyn styve hairen, byzond
lyk gebogen, in de (*b*) *randen* der (*c*) *oog-leed*
om de uitterlyke ligchamen en de al te ste
(*d*) *licht-straalen* af te keeren.

(*e*) *Spieren*, voor de beweging; van de welke
in de (*f*) *Spier-beschryving*.

De (*g*) *Smeer-klieren* van *Meybomius* *, af-sch
dende een oly-achtig vogt.

(*a*) Niger. (*b*) Fuscus. (*c*) Gryseus. (*d*) Glaucus. (*e*) C
ruleus. (*f*) Oculus. (*g*) Supercilia. (*h*) Arcus pilosi (*i*)
bitæ. (*k*) Tempora. (*l*) Nasus. (*m*) Caput. (*n*) Cauda.
Sudor. (*p*) Frons. (*q*) Oculi. (*r*) Palpebræ. (*s*) Anguli.
Canthi. (*v*) Epidermis, (*w*) Cutis tenera. (*x*) Cartilago a
formis. (*y*) Periostium. (*z*) Membrana albuginea oculi.
Cilia. (*b*) Ora. (*c*) Palpebræ. (*d*) Radii. (*e*) Musculi.
Myologia. (*g*) Glandulæ sebaceæ.

* Epist. de vasis palpebrar. novis.

De (*a*) *traan uitwas*, en 't (*b*) *halve maans-vlies* *. In de groote hoek.

De *traan-* (*c*) *klier*, boven de kleine hoek, met haar uitlozende (*d*) *buisjes* onder 't bovenſte oog-ſcheel †.

(*e*) *Twee traan-ſtippen*, eindigende in de (*f*) *traan-zak*, (*g*) *neus weg*, en in de (*h*) *neus* zelfs. *

't *Gebruik*: om 't oog te bedekken, en te beſchermen, 't (*i*) *hoorn-vlies* af te veegen, en de (*k*) *lucht-ſtraalen* te matigen.

Ten derden, de (*l*) *ſpieren der oogen* zyn zes in n Menſch, tuſſchen welke veel (*m*) *vettigheid* is:

(*n*) *Vier rechte*: den (*o*) *opheffende*, den (*p*) *nederdrukkende*, den (*q*) *nahalende*, en den (*r*) *afhalende.*

(*s*) *Twee ſchuinſe*: de opperſte en de onderſte. Ziet in de (*t*) *ſpier-beſchryving.*

De (*v*) *eigene deelen*, den (*w*) *oog-bol* zelf uitmakende, zyn

De (*x*) *rokken* (als)

't (*y*) *Witte*, of 't (*z*) *bint-vlies*, alleenlyk in 't voorſte gedeelte.

't (*a*) *Hoorn-vlies*, 't welk in verſcheide ſchelletjes kan verdeeld worden.

't (*b*) *Harde-vlies*, in welk de zogenaamde (*c*) *water-leyders van Nuk* te zien zyn: die egter zelf bloed-vaten der oogen zyn. 't (*d*) *Netgelyke* vlies, wiens

(*a*) Caruncula lachrymalis (*b*) Membrana ſemilunaris. (*c*) Glandula lachrymalis. (*d*) Ductuli excretorii. (*e*) Puncta duo lachrymalia. (*f*) Saccus lachrymalis (*g*) Canalis naſalis. (*h*) Naſus. (*i*) Membrana cornea. (*k*) Radii. (*l*) Muſculi oculorum. (*m*) Pinguedo. (*n*) Quatuor recti. (*o*) Attollens. (*p*) Deprimens. (*q*) Adductor. (*r*) Abductor. (*s*) Duo obliqui. (*t*) Myologia (*v*) Partes propriæ. (*w*) Bulbus oculi. (*x*) Tunicæ. (*y*) Albuginea. (*z*) Conjunctiva. (*a*) Cornea. (*b*) Sclerotica. (*c*) Aquæductus Nukkii. (*d*) Choroidea.

* Morgagn. adverſ. Anat. prim. vſ. 22.
† Steno de gland. oculorum.
* Morgagn. ibidem Tab. IV. Fig. I. Verheyen Tab. XXVIII. Fig. 9. a Bianchi ductus lachrymal: & diſſ Noſtra de nova fiſtul lacrymal. Sanandi Methodo.

wiens inwendigste schil, die van *Ruisch* genaa[m]d word: alle beide zeer vol met onderscheiden [vaa]ten *, en met een swarte stof bestreeken.

'*t* (*a*) *Druif-bezien-Vlies*, in dit zyn aan te merk[en] den (*b*) *regen-boog*, in 't geheel (*c*) *vaat-a[ch]tig*; den (*d*) *oog-appel*, den (*e*) *sluiter van [den] appel*, de (*f*) *regen-boogs harige kringen*, den (*g*) *hair-achtige band*, den (*h*) *slag-aderlyken [en] aderlyken ring*, (uit welke een wonderlyke v[er]deling der vaatjes, door 't (*i*) *druif-bez[ien] vlies*, (*k*) *net-wyze vlies*, (*l*) *hair-achtigen b[and]* en (*m*) *vochten* der oogen †.) de (*n*) *swarten b[ui]zen* tusschen de (*o*) *regen-boogs hairige kringen*, (*p*) *hairige band.*

(*q*) *Net-vlies*, is een zeer dunne rok, een u[it]spanning van de (*r*) *gezigt-zenuw* door de b[o]dem van 't (*s*) *oog*, en is 't voornaamste deel v[an] 't oog, om wiens wil alle de andere.

(*t*) *Kamers van 't oog*, zyn tweederlei: de *voor[ste]* *grooter* tusschen het (*v*) *hoorn-* en (*w*) *druif-bezi[en] vlies*; doch de *achterste*, *kleinder*, tusschen 't dru[if-] bezien vlies en 't (*x*) *kristalleyne* ligchaam.

(*y*) *Vogten*, deze zyn gemeenlyk drie, dienen[de] tot de verbreeking der (*z*) *lichts straalen*: als

'*t* (*a*) *Water-achtige*, vervullende alle bei[de] de kamers van 't oog. (Ziet Aanmerki[ng] 21. *)

'*t* (*b*) *Glas-achtige*, gelyk aan 't gesmolte g[las]

(*a*) Uvea. (*b*) Iris. (*c*) Vasculosa. (*d*) Pupilla. (*e*) Sphi[nc]ter pupillæ. (*f*) Processus ciliares. (*g*) Ligamentum cilia[re]. (*h*) Circulus arteriosus & Venosus. (*i*) Uvea. (*k*) Choroid[es]. (*l*) Ligamentum ciliare. (*m*) Humores oculi. (*n*) Ductus nig[ri]. (*o*) Processus ciliares. (*p*) Ligamentum ciliare. (*q*) Retina. [(*r*)] Nervus opticus. (*s*) Oculus. (*t*) Camera oculi. (*v*) Membr[ana] cornea. (*w*) Membrana uvea. (*x*) Corpus crystallinum. [(*y*)] Humores. (*z*) Radii. (*a*) Humor aqueus. (*b*) Humor [vi]treus.

* Ruysch Ep. XIII. Tab. XVI. Thes. Anat. II. Tab. I. F[ig.] 6. & hovius de circul: humor. in ocul.
† Ibidem.

of geley, bestaande uit *zeer kleine blaasjes* *, bevattende een helder vogt, vervullende 't agterste deel van 't oog, overal gehegt aan 't Net-vlies.

(*a*) *Kristallyne vogt*, by na lints-gedaantig; vaster als de andere, van de haar-agtige band afhangende, en door middel deszelfs beweeglyk; uit veele vaat-agtige schilletjes, naar de gelykenis van de Uyens bestaande †.

e (*b*) *zeer dunne vaat-achtige rok*, 't (*c*) *spinne-weps vlies* genaamt, 't omkleet het (*d*) *kristallyne* en 't (*e*) *glas-achtige lichaam* *, en door behulp deszelfs zit het (*f*) *kristallyne lichaam* in het (*g*) *hol* van 't (*h*) *glas-achtige lichaam*: Want dat gebroken zynde, zakt of valt het Kristallyne ligchaam uit.

De (*i*) *Bloed-vaten*: zyn op een wonderlyke wys spreit door de inwendige deelen van 't (*k*) *oog*, yk *Ruysch* en *Hovius* hebben vertoont. Zeer veel *slag-aderen* van de in- en uitwendige (*m*) *slaap-aderen* †, ten laatsten, niet als (*n*) *water* over-rende: (Ziet Aanmerking 22 *) de (*o*) *aderen*, gaan deelen tot de (*p*) *boezem-hollen* van 't (*q*) *harherzen-vlies*, ten deelen naar de (*r*) *strot-aderen*. *Zenuwen*, zeer veele, eerstelyk, 't (*s*) *gezigt* *r*, makende 't (*t*) *net-vlies* (23. *) ten tweeden, derde paar, lopende naar de (*v*) *opheffende*, (*w*) *ierdrukkende*, (*x*) *nahalende*, en de (*y*) *onderste uinzen spier*; ten derden, 't (*z*) *lydende paar*, naar

(*a*) Humor cryſtallinus. (*b*) Tunica ſubtiliſſima vaſculoſa. (*c*) achnoides. (*d*) Corpus cryſtallinum. (*e*) Corpus vitreum. (*f*) rpus Cryſtallinum. (*g*) Sinus. (*h*) Humor vitreus. (*i*) Vaſa guifera. (*k*) Oculus. (*l*) Arteriæ. (*m*) Arteriæ carotides. Lympha. (*o*) Venæ. (*p*) Sinus. (*q*) Dura mater. (*r*) Ve- jugulares. (*s*) Par opticum. (*t*) Membrana retina. (*v*) Muſ- us attollens. (*w*) Muſculus deprimens. (*x*) Muſculus ad- cens. (*y*) Muſculus obliquus inferior. (*x*) Par patheticum.

* Hovius l. c. 1.
† Ibidem.
* Ruyſch Theſ. II. Tab. I. Fig. 8.
† Diſſ. Noſtr. de tunica Choroidea.

naar de (a) *Katrol-spier*; Ten vierden, 't (b) *paar*, naar de (c) *vliezen*, van 't (d) *Oog*, (e) *t klier*, (f) *traan-zak*, en (g) *oog-leeden*, &c. vyfden, van de leste tak naar de (h) *afha spier.*

Van de voornaamste Werktuigen der smaak en spraak.

CCLXXVII. 't Voornaamste *werktuig* va (i) *smaak* en (k) *spraak* is de (l) *tong*: or welk dat men egter moet aanmerken, de a deelen van de mond, dienende tot de werking tong, namentlyk de (m) *kwyl-klieren*, 't (n) *t been*, (o) *tand-vlees*, (p) *verhemelte*, (q) *lippe* (r) *lel* en de (s) *amandelen.*

Van de kwyl-klieren.

CCLXXVIII. De (t) *klieren*, *afscheidend* (v) *kwyl*, zyn

De (w) *oor-klieren*, aanmerkelyke klieren, we zyds een geplaatst, tusschen 't (x) *oor* en de van de (y) *onder kaak*: uit welke een aanme lyke (z) *buis*, drie vingeren lang, van dikt een (a) *stroo-halm*, met veele takken voortk die van *Steno* in 't Jaar 1660. gevonden is * (b) *kwyl-buis* van *Steno*, of de *opperste k buis* genaamt: van daar loopt hy over de (c) *kaa spier*, door 't midde van de wang: die hy d boort by de tweede of derde (d) *maaltand*, en al zyn Vogt in de (e) *mond* brengt.

De (f) *Kaak-klieren*, ook genoeg aanmerke wederzyds een, gelegen in de inwendige zyde de Hoek der (g) *onderste kaak*: welke yder (h) *byzondere buis*, uit verscheide takken te men gegroeit, een weinig dunder, maar

(a) Musculus trochlear. (b) Par quintum. (c) Membr (d) Oculus. (e) Glundula lachrymalis. (f) Saccus lachry (g) Palpebræ (h) Musculus abducens (i) Gustus (k) Lo (l) Lingua. (m) Glandulæ salivales. (n) Os hyoidis. (o) Gi (p) Palatum (q) Labra (r) Uvula (s) Tonsillæ (t) Glan (v) Saliva (w) Parotides (x) Auris (y) Maxilla inferior Ductus (a) Calamus stramineus (b) Ductus salivalis stenoni (c) Musculus masseter (d) Dens molaris (e) Os (f) Gla læ Maxillares (g) Maxilla inferior. (h) Ductus singularis.

* Steno Observ. Anat.

als de eerste, van den Uitvinder, de (*a*) *buis Warthon*,* of de (*b*) *onderste kwyl-buis* ge-
nt: Die onder de (*c*) *tong*, by des zelfs (*d*) *riem*, met een enkelde, dan met een dubbelde, ja tyds met een drie dubbelde opening †, in de *mondt* open is.

) *Twee onder-tongs-klieren*, onder de tong leg-e: afscheidende een (*g*) *kwylachtig vocht*, dat n de (*h*) *mensch* ontlasten in de buis van *War*. Doch in de (*i*) *Kalveren*, heeft *Rivinus* in ar 1679. *, en daar naar ook *Bartholinus*, in een *leeuw*, in 't jaar 1682. † een byzondere buis uit een voortkomende, gevonden, die daarom de *Buis* van *Rivinus* ofte van (*m*) *Bartholinus* ge-nt word.

e (*n*) *kleine Klieren*, zyn door 't geheele vlies Mond, voornamentlyk door de (*o*) *lippen*, (*p*) *emelte*, 't (*q*) *hol* der *kaken*, en de (*r*) *tong* preit: die om de verscheidentheid van plaats, , *lip*, *kaak*, *verhemelte*, en *lel-klieren* konnen amt worden &c.

e (*s*) *klier van Nuk*: in de (*t*) *honden* by 't *oog* gelegen, zy schiet een buis in de (*w*) *mond*, by de tweede agterste (*x*) *maal-tand* van de (*y*) *r-kaak* *; welk egter in den (*z*) *mensch* ont-kt.

CCLXXIX. 't (*a*) *Tong-been*, (*b*) *tong-achtige* (*c*) *twee-hoornige* gezegt, (is ten opzigt der been-deren

) Ductus Warthonianus. (*b*) Glandula inferior salivalis. Lingua. (*d*) Frenulum. (*e*) Os (*f*) Glandulæ sublinguales Liquidum salivale. (*h*) Homo. (*i*) Vituli. (*k*) Leo. (*l*) tus Rivinianus. (*m*) Ductus Bartholinianus. (*n*) Glandulæ æ. (*o*) Labra. (*p*) Palatum. (*q*) Buccæ. (*r*) Lingua. (*s*) ndula Nukkiana. (*t*) Canes. (*v*) Oculus. (*w*) Os. (*x*) s Molaris penultimus. (*y*) Maxilla superior. (*z*) Homo (*a*) hyoides. (*b*) Linguale. (*c*) Bicorne.

Adenograph. Cap. XXI.
Ruysch Thes. Anat. I. pag. 25.
Dissert. de Dyspepsia an. 1679. habita: & Welsch Tab. t. 30.
De ductus Salivali novo.
Nuk sialograph. p. 15. Tab. III. Fig. 1. &. 2.

deren (Vers 106.) in de (*a*) *been-beſchryving* be ſchreeven) vereiſcht hier om de zamenbinding me de (*b*) *tong*, en de dienſt, die 't aan haar toebrengt een nadere aanmerking.

Het *hangt* aan 't (*c*) *ſteunzel* of (*d*) *wortel* de tong, zodanig, dat het tuſſchen dat en 't (*e*) *ſtrottenhooft* geplaatſt is, en met een met de (*f*) *tong* be weegt word.

Het word gevoegt met de tong, 't (*g*) *ſtrottenhooft*, en het (*h*) *priem-achtige* uitſteekzel des hoofts door middel van banden; en met een tuſſchen-ko ming der (*i*) *ſpieren*, zo wel met de voorgezegde dee len, als met de (*k*) *kaak*, (*l*) *ſchouwderbladen*, (*m*) *ſleutel beenderen*, en (*n*) *borſt-been*.

Het heeft vyf *paar ſpieren*, door welkers behulp het met de tong verſcheidentlyk word bewoogen doch deze zyn te zien in de (*o*) *ſpier-beſchryving*.

'*t Gebruik*: eerſtelyk, aan de (*p*) *tong* een vaſt ſteunzel te geven, en te dienen aan des zelfs bewe ging en de (*q*) *neder-ſlokking*.

Ten tweeden, om een vaſte inplanting aan ver ſcheide ſpieren te geven

Van de Lippen.

CCLXXX. De (*r*) *lippen zyn twee*, 't meeſt beſtaande uit ſpieren: van buiten bekleed, met de (*s*) *gemeene bekleedzelen*; van binnen, met 't (*t*) *vlies* der mond; onder welke de (*v*) *gierſt* en *lintſe klieren* * geplaatſt zyn. De *voor-* (*w*) *lippen* ontbloot van 't bekleetzel, en eenige tyd in 't wa ter geweekt zynde, vertoonen (*x*) *overvloedige ze nuw tepeltjes*: † Hierom zyn zy zo gevoellyk. De

(*a*) op-

(*a*) Oſteologia. (*b*) Lingua. (*c*) Baſis. (*d*) Radix. (*e*) La rynx. (*f*) Lingua. (*g*) Larynx. (*h*) Proceſſus ſtyloidis capitis. (*i*) Muſculi. (*k*) Maxilla. (*l*) Scapulæ. (*m*) Claviculæ. (*n*) Os ſternum. (*o*) Myologia. (*p*) Lingua. (*q*) Deglutitio. (*r*) La bra. (*s*) Tegumenta univerſalia. (*t*) Membrana oris. (*v*) Glandulæ miliares & lenticulares. (*w*) Prolabia. (*x*) Papillæ Nerviæ copioſiſſimæ.

* Cowper Myotom. reform. fig. 4.

† Ruiſch Theſ. Anat. III. pag. 26. Tab. IV. fig. 1. Lit. B. & Theſ. VII. Tab. II. fig. 5.

) *opperfte lip*, onder 't (*b*) *fchot* van de neus, heeft
:lyk als een byzondere (*c*) *riem.*

't *Gebruik:* zy geven een groot behulp in 't (*d*)
eeken en (*e*) *kauwen.*

CCLXXXI. 't (*f*) *Tand-vlees*, beftaat uit 't ge-
eene vlies der mond, en 't (*g*) *been vlies* der ka-
n, aan welke het zeer vaft gehegt is. 't Is verzien
et zeer veel vaten: hierom is het zo root. 't Dient
n de (*h*) *kaken* te bedekken, en de (*i*) *tanden* vaft
maken.

CCLXXXII. 't (*k*) *Verhemelte*, heeft een dierge-
k maakzel: in welk egter nog zeer veele klieren,
alderrneefte in 't achterfte gedeelte, by de (*l*) *lel*,
orzaait zyn, uitlozende een (*m*) *lym-achtig vogt*,
oor de gladdigheid van de (*n*) *keel.* Vervolgens
fchermt en bewaart dit vlies de (*o*) *beenderen van
verhemelte* voor de (*p*) *bederving.*

CCLXXXIII. Nu is de (*q*) *tong* zelfs, dat **Van de Tong.**
) *edele werktuig*, aan te merken: Wiens plaatzing,
tal en grootheid bekent zyn; dog zyn aan te te-
:nen

De *gedaante*; die eenigzints fpits; wiens voorfte en fcherpfte deel de (*s*) *punt*; 't achterfte en dikfte, 't (*t*) *fteunfel* of de (*v*) *wortel* genaamt word.

De *zamenbinding*: met het (*w*) *tong-been*, (*x*) *onder-kaak*; 't (*y*) *priem-achtig* uitfteekzel, 't (*z*) *ftrotten-hooft*, 't (*a*) *keel-gat*, en de andere naaftgelegene deelen, door fpieren of vliezen.

Banden: eerftelyk heeft zy de (*b*) *tong-riem* onder de punt: ten tweeden, een vlies-achtige band, door welke hy is vervoegt aan de (*c*) *onderfte kaak*, (*d*) *tong-been*, en (*e*) *ftrot.*

De

(*a*) Superius labrum. (*b*) Septum Nafi. (*c*) Frenulum (*d*)
)quela. (*e*) Manducatio. (*f*) Gingivæ. (*g*) Perioftium Maxil-
rum. (*h*) Maxillæ. (*i*) Dentes. (*k*) Palatum. (*l*) Uvula.
n) Liquidus Muciloginofus. (*n*) Fauces. (*o*) Offa palati.
) Corruptio. (*q*) Lingua. (*r*) Nobiliffimum organum. (*s*)
pex. (*t*) Bafis. (*v*) Radix. (*w*) Os hyoides. (*x*) Maxilla
ferior. (*y*) Proceffus ftyloidis. (*z*) Larynx. (*a*) Pharynx.
) Frenulum. (*c*) Maxilla inferior. (*d*) Os hyoides (*e*) La-
rnx.

De *overlangze ſtreep*, in 't midden, de *midde[...]* *ſtreep*, gezegt, de tong gelyk verdeelende.

De *ſelfſtandigheid*: word meeſt uit (*a*) *ſpieren*, [...] (*b*) *zenuwachtige vliezen*, als mede uit (*c*) *kli[...]* *ren* en aanmerkelyke vaten zamengeſtelt.

De *Spieren*: zyn drie paar, behalven die, wel[...] 't (*d*) *tong-been* heeft, van de welke wy in [...] (*e*) *ſpier-beſchryving*: doch behalven deze k[...] men nog veele andere (*f*) *ſpier achtige vezel[...]* te vooren *, waar door de wonderlyke bewegi[...] gen van de tong worden uitgevoert.

De (*g*) *Klieren*: zyn behalven de (*h*) *onder-ton[...]* *klieren*, (Vers 278.) in 't opperſte en achterſte de[...] zeer vele: die ik in zommige onderwerpen zomty[...] tot de groote van een Lintz hebben gezien. †

't (*i*) *Blinde gat*, tuſſchen deze *klieren*, in [...] opperſte en achterſte deel der (*k*) *tong* zichtbaa[...] van een onbekent gebruik. *

Overvloedige (*l*) *ſlag-aderen*, van de (*m*) *uitte[...]* *lyke* ſlaap-ſlag-aderen. †

De (*n*) *aderen*: zyn takken van de (*o*) *uiterly[...]* *ſtrot-aderen*: van welke deze, die onder de punt g[...] zien worden, men de (*p*) *Kikvors-aderen* noemt[...] en zomtyds voornamentlyk in de ziektens der kee[...] geopent worden.

Zeer groote (*q*) *zenuwen*: twee takken van [...] vyfde paar, die gemeenlyk aan de (*r*) *ſmaak*; twe[...] van 't negende paar, die men gelooft tot de (*s*) *bew[...]* *ging* te dienen. *Boerhaven* gevoeld in tegendee[...]

de[...]

(*a*) Muſculi. (*b*) Membranæ nerveæ. (*c*) Glandulæ. (*d*) [...] hyoides. (*e*) Myologia. (*f*) Fibræ Muſculoſæ. (*g*) Glandul[...] (*h*) Glandulæ ſublinguales. (*i*) foramen cæcum. (*k*) Lingu[...] (*l*) Arteriæ. (*m*) Arteriæ externæ carotides. (*n*) Venæ. ([...] Venæ externæ jugulares. (*p*) Venæ raninæ. (*q*) Nervi ([...] Guſtus. (*s*) Motus.

* Vide Malpighius, fracaſſatus & ſteno de Lingua.

† Vid. etiam Morgagn. Adverſ. Anat. prim. Tab. I.

* Vid. ejus delineatio in Collins Anatom. Tab. II. Morgag[...] loc. cit. en onze Afbeeldingen in de vierde Tafel Fig. 20.

† Ruyſch. Theſ. Anat. I. Tab. III. Fig. 4. pag. 45.

ze aan de smaak, en d'andere aan de beweging te
enen *.

Drie *bekleetzels*, (*a*) *rokken* of (*b*) *vliezen*, de
) *spier-achtige zelfstandigheid* der (*d*) *tong* be-
eedende.

't Eerste: en de (*e*) *buitenste* is *gemeen met het gemeene Vlies van de mond*, makende gelyk als spitze, rond-agtige, en poreuze scheetjes, om de (*f*) *zenuw-tepeltjes* van 't derde Vlies te ontfangen †.

't Tweeden: of (*g*) *middelste*, word 't (*h*) *net-wyze* van *Malpighius* genaamt, bestaande uit een (*i*) *fraay net*, de Zenuw-tepeltjes door zyn gaatjes doorlatende, en is alleenlyk in 't opperste deel zigtbaar. Ziet onze twintigste Afbeelding.

't Derde: het (*k*) *zenuw-tepel-wyze*, houdende (tweederly) zenuw tepeltjes.

De eerste: De (*l*) *sponsi-achtige*, of (*m*) *hooft-achtige* gelykende aan de hoornen der (*n*) *slakken*, of diergelyke (*o*) *uitwassen*, die met gaatjes voorzien zyn.

De tweede: de (*p*) *spits-wyze*, groote en kleine, zomtyds geboogen. * Dog beide deze tepeltjes komen voort uit deze (*q*) *inwendige rok*, zy lopen door de (*r*) *gaatjes* van de (*s*) *net-wyze*, en eindigen in de (*t*) *scheetjes* van de buitenste, en maken het voornaamste (*v*) *werktuig van de smaak*.

't *Gebruik*: het is 't voornaamste Werktuig van de *smaak* en de (*w*) *spraak*: nogtans ook won-

M der-

(*a*) Tunicæ. (*b*) Membranæ. (*c*) Substantia musculosa. (*d*) ingua. (*e*) Extima. (*f*) Papillæ nerveæ. (*g*) Media. (*h*) Reticularis Malpighii. (*i*) Elegans rete. (*k*) Papillaris nervo-(*l*) Fungosæ. (*m*) Capitatæ. (*n*) Limaces. (*o*) Fungi. (*p*) ramidales. (*q*) Tunica intima. (*r*) Foraminula. (*s*) Reticularis. (*t*) Vaginulæ. (*v*) Organum gustus. (*w*) Sermo.

* Instit. Med. de gustu.
† Ruysch Thes. Anat. I. Tab. IV. Fig. 6 Morgagnus Tab. I.
* Ruysch l. c.

derlyk dienende, aan de (a) *kaauwing*, (
doorslokking, en (c) *uitspuwing*, enz.

Van de Lel.

CCLXXXIV. De (d) *lel* is een lang rond d
hangende, tusschen beide, de (e) *amandelen*
plaatst.

'T *Afbeeldzel*: komt over een met het uite
it van een vinger van een jong Kind.

De *zelfstandigheid*: is (f) *spier-achtig*; bekl
met het gemeene Vlies van de (g) *mond*.

De *spieren*, van welke het word beweegt, Z
in de (h) *spier-beschryving*.

Twee *vlies-achtige banden*, door welke zy
het (i) *verhemelte* gevoegt is.

'T *Gebruik*: is nog zo klaar niet; nogtans sch
zy te dienen, om de (k) *spraak* te maken,
belet eenigzints, dat de drank in 't (l) *ne*
zwelgen niet in de (m) *neusgaten* vloeit.
ontbreekt in de (n) *beesten*.

Van de Amandelen.

CLXXXV. De (o) *keel-klieren*, of (p) *aman*
len, zyn twee aanmerkelyke Klieren, dikwils
Amandel vertoonende, van wederzyds geplaatst
de (q) *ragchen*, afscheidende een (r) *glibberig vog*
om de (s) *ragchen* te smeeren, en door versch
de zigtbare gaatjes, uitwerpende *.

De (t) *Slag-aderen* van de (v) *amandelen*, (
lel, (x) *tand-vlees*, (y) *lippen*, (z) *verhemelte*
(a) *kwyl-klieren* (komen) uit de (b) *slaap-sla*
aderen; de (c) *aderen*, uit de (d) *strot-aderen*; (
zenuwen, voornamentlyk uit 't vyfde paar.

Van 't werktuig der reuk.

CCLXXXVI. 't (f) *Werktuig* van de *reuk*,
de (g) *neus*: wiens *plaatzing*, *afbeeldzel*, *getal*,
groote bekent is. Dog zyn aan te merken

I

(a) Manducatio (b) Deglutitio (c) Exspuitio (d) Uvu
(e) Tonsillæ (f) Musculosa (g) Os (h) Myologia (i) P
latum (k) Loquela (l) Deglutitio (m) Nares (n) Bes
(o) Tonsillæ (p) Amygdalæ (q) Fauces (r) Humor lubric
(s) Fauces (t) Arteriæ (v) Tonsillæ (w) Uvula (x) Gin
væ (y) Labra (z) Palatum (a) Glandulæ salivales (b) Art
riæ carotides (c) Venæ (d) Venæ jugulares (e) Nervi (
Organon odoratus (g) Nasus.

* De Tonsillis legi meretur Dissert. Widmanni & Ephe
Nat. Cur, Cent. III, & IV. Obs, 190, pag. 456.

De *verdeeling*: in

Uiterlyke deelen: tot welke worden overgebragt.

De (*a*) *rug*, (*b*) *wortel*, (*c*) *graat*, (*d*) *topje*, de (*e*) *vleugels* of (*f*) *vinnen*.

't (*g*) *Schot*, verdeelende den (*h*) *neus* in twee holligheden, (*i*) *neusgaten* gezegt.

De (*k*) *hairen*, in 't onderste deel der (*l*) *neus-gaten*, van de Latynen, *Vibrissæ* of *Neus-hairen* genaamt, belettende de onwillige afvloejing van 't (*m*) *snot*, en 't inazemen van (*n*) *gedierten*.

De (*o*) *gemeene bekleetzelen*; de (*p*) *opperhuid*, (*q*) *huit*, en 't (*r*) *vet*.

't *Opperste deel is styf*, en bestaat uit beenderen;

't *Onderste deel, is buigzaam*; en word zamen gestelt uit (*s*) *kraak-beenderen*, (*t*) *spieren* en (*v*) *vliezen*. Van de Spieren ziet in de (*w*) *spier-beschryving*.

De *inwendige*, welke zyn

De *Beenderen*: waar van der veele tot het maaksel der Neus te zamen komen: gelyk de Beenderen van de (*x*) *neus*, en (*y*) *kaake*, het (*z*) *zeef-* en de (*a*) *sponzi-achtig beenderen*, 't (*b*) *voorhoofts been*, (*c*) *traan beenderen*, (*d*) *verhemelt-been*, 't (*e*) *ploeg en* 't (*f*) *wigge-been*.

De (*g*) *kraak-beenderen*, makende 't onderste deel der (*h*) *neus*, zyn zamen gevoegt door Vliezen, op dat de Neus buigzaam zoude wezen. De eerste derzelve maakt 't voorste deel van 't (*i*) *schot der neus-gaten*: daar en boven zyn der twee redelyk groot in elke (*k*) *vleugel*, tus-

M 2 schen

(*a*) Dorsum (*b*) Radix (*c*) Spina (*d*) Orbiculus (*e*) Alæ (*f*) Pinnæ (*g*) Septum (*h*) Nasus (*i*) Nares (*k*) Pili (*l*) Nares (*m*) Mucus (*n*) Insecti (*o*) Tegumenta communia (*p*) Epidermis (*q*) Cutis (*r*) Pinguedo (*s*) Cartilagines (*t*) Musculi (*v*) Membranæ (*w*) Myologia (*x*) Ossa nasi (*y*) Ossa maxillaria (*z*) Os cribriforme (*a*) Ossa spongiosa (*b*) Os frontis (*c*) Ossa lachrymalia (*d*) Os palati (*e*) Vomer (*f*) Os sphenoides (*g*) Cartilagines (*h*) Nasus (*i*) Septum (*k*) Alæ.

schen welke, nu twee, nu drie kleindere i[...] gevoegt zyn *.

Maakzel van 't schot der Neus-gaten: het is (a) *kraak-beenig* in 't voorste en onderste deel, dog in 't agterste en opperste (b) *been-achtig*: welke deelen met vliezen worden zamen gevoegt.

Twee *wegen*, naar de (c) *keel*, voor de doorgang van de (d) *lucht* en 't (e) *snot*.

De (f) *hollen*: van de (g) *kaak-beenderen*, van 't (h) *voorhoofts been*, (i) *wigge-been* en de (k) *kelletjes* van 't Zeef-been: vermeerderende de hol[...]ligheid van de Neus, ende alzo te gelyk d'uitbreiding van 't (l) *slym-vlies* †.

(m) *Ongelykheden*, of (n) *uitbultinge* der sponsi-agtige Beenderen in 't hol der Neus-gaten: ten deelen dienende tot het zelfde gebruik, ten deelen 't inkomen van (o) *diertjes* in de (p) *keel* belettende.

't *Zagt* zeer vaat-achtig vlies; bekledende de (q) *neus-gaten*, (r) *hollen*, en (s) *ongelykhedens* der zelver, 't (t) *lym-achtige* of (v) *slym-achtige* van *Snyder* genaamt, het (w) *werktuig* van de reuk en afscheiding der (x) *snot*.

De (y) *openingen* van de *uitlozende buizen* zyn in dat Vlies, voornamentlyk in een (z) *Ossen kop*, zeer zigtbaar *.

De *klieren*, worden onder dat Vlies zeer klein bevon[...]

(a) Cartilagineum. (b) Osseum. (c) Fauces. (d) Aër. (e) Mucus. (f) Sinus. (g) Ossa maxillaria. (h) Ossa frontales. (i) Os sphenoides. (k) Cellulæ ossis ethmoidis. (l) Membrana pituitaria. (m) Inæqualitates. (n) Eminentiæ ossium spongiosorum. (o) Insecti. (p) Fauces. (q) Nares. (r) Sinus. (s) Inæqualitates. (t) Mucosa. (v) Pituitaria Schneideri. (w) Organum odoratus. (x) Mucus. (y) Orificia ductuum excretoriorum. (z) Caput Bubulum.

* Ruysch. Ep. VIII. Fig. 4. Drake Antropol. Tab. XVII.

† Zy zyn afgeteekent van palfyn in zyn Been-beschryving Tafel I. en II, en Drakii Antropol. Tab. XVIII.

* Ruysch Epist. VIII. Tab. IX. Fig. 7.

bevonden *, gefchikt tot de affcheiding van 't (*a*) *fnot.*

De (*b*) *Slag-aderen*, van de (*c*) *Slaap-flag-aderen* zyn zeer veele door dat Vlies verfpreit †, dienende ook tot de Affcheiding.

(*d*) *Aderen*, van de (*e*) *ftrot-aderen*, om 't overtollige Bloed wederom te brengen.

(*f*) *Zenuwen*, verfpreit door 't (*g*) *flym-vlies*, zyn Eerftelyk, de (*h*) *ruikende*, tamelyk groot, nogtans kleinder als in de (*i*) *beeften*: die tot nog toe gelooft zyn geweeft te dienen aan de (*k*) *reuk* *, ten tweeden, de takken van 't vyfde paar.

't (*l*) *Dunne vlies*, onder 't (*m*) *flym-vlies* †, de (*n*) *beenderen* en (*o*) *kraak-beenderen* bekleedende. In deze, (namentlyk in de Kraak-beenderen) het (*p*) *kraak-been vlies*; in d'andere, 't (*q*) *been-vlies* genaamt.

De *Gaatjes* in de (*r*) *neusgaten* aan te merken, zyn

Eerftelyk: naar de (*s*) *hollen*, van 't Voor-hoofts-been, van de Kaak-beenderen, van 't Wigge been en (*t*) *holletjes* van 't (*v*) *zeef-been*, voor de gemeenfchap der zelver met de Neusgaten.

Ten tweeden, de *openingen* van de (*w*) *traan-buizen*, zig openende in de Neusgaten, 't alderbeft afgeteekent van *Bianchus* *.

Ten derden, de (*x*) *buizen* uit de (*y*) *Neus* naar de (*z*) *mond*, onmiddelyk agter de (*a*) *fnytanden*, zyn in 't (*b*) *geraamte* wel open; dog

 worden

(*a*) Mucus. (*b*) Arteriæ. (*c*) Arteriæ carotides. (*d*) Venæ. (*e*) Venæ jugulares. (*f*) Nervi. (*g*) Membrana pituitaria. (*h*) Olfactorii. (*i*) Beftiæ. (*k*) Olfactus. (*l*) Membrana tenuis. (*m*) Membrana pituitaria. (*n*) Offa. (*o*) Cartilagines. (*p*) Perichondrium. (*q*) Perioftium. (*r*) Nares. (*s*) Sinus. (*t*) Cellulæ. (*v*) Os Ethmoidis. (*w*) Ductus lachrymales. (*x*) Ductus. (*y*) Nafus. (*z*) Os. (*a*) Dentes incifores. (*b*) Sceletum.

* Ibidem.
† Ibidem Fig. 6.
* Schlesvogtius id negat, eofque tantum pro cerebri emiffariis haberi vult. Differt. de proceffibus cerebri mammillaribus &c.
† Ruyfch loc. cit. Fig. 8.
¶ Ductus lachrymal.

worden nog in de (*a*) *levende*, nog in (*b*) *doode* niet gevonden; maar zyn door Vliez gesloten: en derhalven 't gebruik hun gemeen lyk toegeschreven, als of zy 't (*c*) *snot* uit (*d*) *neusgaten* naar de mond doorlieten, is gan niet.

't *Gebruik* der Neus: is een Werktuig te zyn v de (*e*) *reuk*: te dienen aan de (*f*) *adem-haling* de (*g*) *spraak*; de *snot* af te scheiden; een (*h*) *zy weg* te zyn van 't traan-vogt der (*i*) *oogen*, en ze veel tot de schoonheid toe te brengen. Maar laat nog de (*k*) *lugt*, nog de (*l*) *snuif-poeders*, na de Herzenen niet door. Dog of hy uit de Herz nen 't slym ontfangt, gelyk de Ouden en *Schlevo tius* willen, is als nog twyffel-agtig.

Van 't Werktuig des gehoors.

CCLXXXVII. 't (*m*) *Werktuig des gehoors*, zy de (*n*) *ooren*: welkers *plaatzing*, *getal* en *uiterly gedaante*; aan yder bekent zyn. Zy worden g meenlyk verdeeld in drie deelen, in 't (*o*) *buitenst* (*p*) *middelste*, en (*q*) *binnenste*.

De *buitenste*: word 't (*r*) *uitwendige oor* g naamt, in welke verscheide uitbultinge, holligheden, e anderen dingen, zyn aan te merken: gelyk

Den (*s*) *vleugel* en 't (*t*) *lelletje*.

Den (*v*) *rand* en (*w*) *tegerand*.

Den (*x*) *bok* en (*y*) *tegenbok*.

't (*z*) *Bootje* of *schelp*, 't welk is een holte tu schen den (*a*) *rand* en (*b*) *tegen-rand*.

De (*c*) *oor-schulp*, is een holligheid voor de (*d*) *gehoor-weg*, met de (*e*) *smeer-klieren* va *Valsalva* *.

De *zelfstandigheid*: uit de (*f*) *gemeene bekleetze len* en (*g*) *kraake-been*.

D

(*a*) Vivi. (*b*) Cadavera. (*c*) Mucus. (*d*) Nares. (*e*) Odo ratus. (*f*) Respiratio. (*g*) Vox. (*h*) Diverticulum. (*i*) O culi: (*k*) Aër. (*l*) Pulveres nasales. (*m*) Organum auditus (*n*) Aures. (*o*) Extima. (*p*) Media. (*q*) Intima. (*r*) Auri externa. (*s*) Pinna. (*t*) Lobulus. (*v*) Helix. (*w*) Anthelix (*x*) Tragus. (*y*) Antitragus. (*z*) Scapha. (*a*) Helix. (*b*) An thelix. (*c*) Concha. (*d*) Meatus auditorius. (*e*) Glandulæ se baceæ. (*f*) Tegumenta cummunia. (*g*) Cartilago.

* Tract. de aure hum.

De (*a*) *ſpieren*: in den (*b*) *menſch* zeer kleyn, en dikwils naauwlyks zigtbaar: nu twee, dan drie, na hun plaatzing, de *opperſte*, de *achterſte* en *voorſte* genaamt: 't gebruik der zelver, in 't (*c*) *oor te bewegen* is zekerlyk niets, of zeer weinig. Nogtans konnen zy dienen tot de uitſpanning van 't oor, wanneer wy zeer ſcherp willen hooren.

De *Band*: waar door 't achterſte deel des zelfs aan 't (*d*) *ſteen-been* gevoegt wordt.*

De (*e*) *gehoor-weg*: in welke zyn aan te merken

De (*f*) *gedraaide* en ſchuinze *voortgang*, naar vooren.†

(*g*) *Selfſtandigheid*: ten deelen (*h*) *beenachtig*, ten deelen (*i*) *kraak-beenig*, gelyk als uit (*k*) *gebrookene kraak-beenderen* zamengeſteld.

't (*l*) *Vlies*: bekledende 't inwendige deel, gemeen met de huit.

De (*m*) *kleine geele kliertjes* van *Duverneus*,* (*n*) *oor-ſmeer-klieren* gezegt, gelegen in 't gebogchelde deel van dit vlies, 't (*o*) *oor-ſmeer* afſcheidende, en brengende het in de (*p*) *gehoor-weg*, tot verſcheiden gebruik.

Het (*q*) *net-wyſe ligchaam* van *Valſalva*, in wiens (*r*) *kransjes* de (*s*) *oor-ſmeer-klieren* behouden zyn. †

De (*t*) *haaren* in de (*v*) *gehoor weg*, en de nuttigheid der zelven.

't *Gebruik* van 't (*w*) *uitterlyke oor*: om 't (*x*) *geluit*, gelyk als door een (*y*) *gehoor-pyp*, beter te ontfangen.

(*a*) Muſculi. (*b*) Homo. (*c*) Auris. (*d*) Os petroſum. (*e*) Meatus auditorius. (*f*) Proceſſus tortuoſus & obliquus. (*g*) Subſtantia (*h*) Oſſea. (*i*) Cartilaginea. (*k*) Cartilagines fractæ. (*l*) Membrana. (*m*) Glandulæ flavæ exiguæ. (*n*) Glandulæ ceruminoſæ. (*o*) Cerumen. (*p*) Meatus auditorius. (*q*) Corpus reticulare Valſalvæ. (*r*) Areolæ. (*s*) Glandulæ ceruminoſæ. (*t*) Pili. (*v*) Meatus auditorius. (*w*) Auris externa. (*x*) Sonus. (*y*) Tuba acuſtica.

* Duverney de Org. aud. Tab. III. Fig. II.

† Valſalva Tab. III. Fig. 1. & 3.

* L. c. Tab. III. Fig. 1 & 3.

† L. c. Tab. I.I. Fig. 1 & 3.

'*t Middelste deel*, word den (*a*) *trommel* genaamt: welk zyn aan te merken,

'*t* (*b*) *Vlies van den trommel*, gesteld in 't einde v de (*c*) *gehoor weg*: wiens

Plaatzing: niet (*d*) *water-pas*, maar z schuyns is.

Afbeeldzel: (*e*) *lang-rond*; niet glad, m uitgebogen.

Zamen-binding: in de omtrek, met 't (*f*) *ste been*; in 't midden met 't kleine beentje, d (*g*) *hamer* genaamt.

Selfstandigheid: Vlies-achtig, bestaande uit e dubbelde of drie dubbelde schil: met bloe vaten, van *Ruisch* ontdekt, vervult. *

Eenige naar *Rivinus* †, stellen in dit vlies *, h *kleine schuinze gat*, waar door zommige rook (*h*) *van tabak*, (Ziet onze 24. Aanme king) door de mond opgehaalt, uitlaten.

De (*i*) *been-achtige holligheid van den tromme* minder in de (*k*) *mensch*, als in de (*l*) *kalvere* alwaar

'*t* Zeer fyn (*m*) *been-vlies*, vervuld met bloe vaten. †

De (*n*) *koord van de trommel*: die een (*o*) *zenuwt* is, afkomstig uit de vereeniging van een tak je van 't vyfde en zevende paar, gespannen a een (*p*) *koortje* onder het (*q*) *trommel-vlies*.

(*r*) *De drie beentjes van 't gehoor*, bekleet m het (*s*) *been-vlies* *, den (*t*) *hamer*, (*v*) *aanbeela* en (*w*) *stegel-reep*; van de welke reeds is verhan

del

(*a*) Tympanum. (*b*) Membrana tympani. (*c*) Meatus auditorius. (*d*) Perpendicularis (*e*) Elliptica. (*f*) Os petrosum (*g*) Malleus. (*h*) Fumus tabaci. (*i*) Cavitas ossea tympani (*k*) Homo. (*l*) Vituli. (*m*) Periostium. (*n*) Chorda tympani (*o*) Nervulus. (*p*) Chorda. (*q*) Membrana tympani. (*r*) Ossicula auditus tria. (*s*) Periostium. (*t*) Malleus. (*v*) Incus (*w*) Stapes.

* Ruysch Epist. VIII. p. 12. Fig. 9.
† Wellch. Tab. Anat. 59.
* Valsalva l. c. Cap. II. Drake Anthropol. p. 567.
† Ruysch Epist VIII. Tab. IX. Fig. 10.
* Ibidem Fig. 1.

deld in de (*a*) *been-beſchryving* (Vers 68. en in de 25. Aanmerking.)

De (*b*) *ſamen-voeging*, of (*c*) *geleding* en (*d*) *zamenhang* dezer beentjes.

'*t* (*e*) *Hand-vat* van 't *hamertje*, is gevoegt aan 't vlies van den (*f*) *trommel*; doch 't hoofje des zelfs word door (*g*) *onderlinge ontfanging*, met het ligchaam van 't (*h*) *aanbeeld*, en zyn langſte been met het hooft van de (*i*) *ſtegelreep*, door een (*k*) *ondiepe geleding* vereenigt; maar de (*l*) *ſteegel-reep* ſtaat, met zyn ſteunzel, in 't (*m*) *eyronde venſter.*

Twee ſpieren van het (*n*) *hamertje: de inwendige en de uitwendige*: en een van de (*o*) *ſtegelreep* *.

De (*p*) *twee Venſters*, de eerſte de (*q*) *ey-ronde*, leidende naar den ingang, in welk den ſtegelreep ſtaat.

De tweede, de (*r*) *ronde*, by 't (*s*) *ſlak-been*, met een vlies geſlooten.

Nog twee *gaten*, behalven de voorzeide venſters:

'*t* *Eene* eindigt, door de (*t*) *buis* van *Euſtahius*, dicht achter de (*v*) *amandelen* in de (*w*) *mond*: welke buis ten deelen (*x*) *been-achtig*, ten deelen (*y*) *vlies-achtig*, en ten deelen (*z*) *kraak-been-achtig* is; gevende gemeenſchap aan 't (*a*) *oor* met de mont. †

'*t* *Andere*, loopt naar de (*b*) *hollebjes*, van 't *mamachtige uitſteekzel.*

'*t* *Binnenſte*, of 't *derde deel van 't oor*, word het (*c*) *doolhof* genaamt: in welk

(*a*) Oſteologia. (*b*) Junctura. (*c*) Articulatio. (*d*) Cohæſio. (*e*) Manubrium mallei. (*f*) Tympanum. (*g*) Ginglymus. (*h*) Incus. (*i*) Stapes. (*k*) Artrodia. (*l*) Stapes. (*m*) Feneſtra ovalis (*n*) Malleus. (*o*) Stapes. (*p*) Duæ feneſtræ. (*q*) Ovalis feneſtra. (*r*) Feneſtra rotunda. (*s*) Cochlea. (*t*) Ductus Euſtachii. (*v*) Tonſillæ. (*w*) Os. (*x*) Oſſeus. (*y*) Membranaceus. (*z*) Cartilagineus. (*a*) Auris. (*b*) Cellulæ proceſſus maſtoidei. (*c*) Labyrinthus.

* De quibus plura in Myologia.

† Valſalva de aure human: Tab: III, IV, VII. & X.

Den (*a*) *ingang*: dat een holligheid is maken het middelste deel van 't (*b*) *doolhof*: wiens gang 't (*c*) *ovale venster* maakt.

Drie (*d*) *half-ronde buizen*: de grootste, de m delste, en de kleinste, open zynde met v openingen in den (*e*) *ingang*: afgeteikent v *Duverneus* en *Valsalva*, op de aangehaal plaatzen.

✱ (*f*) *Slak-been*: is een deel, tegen over deze buizen g legen, hebbende de gelykenis van een (*g*) *Catr* makende twee krullen met een halve, in wel den (*h*) *neut*, (of binnen-hol) en de (*i*) *we* door de (*k*) *krul-schilfer* in tween verdeeld, welke *Opperste*, in den (*l*) *ingang* open zynde, de (*m*) *la der van den ingang* genaamt word.

De onderste, eindigende door 't (*n*) *ronde ve ster*, in 't hol van de (*o*) *trommel*, word *ladder van de trommel* genaamt. *

Het *zeer dunne vlies*, uitgespreit, door alle de *holl van 't* (*p*) *doolhof*, voort-komende van de ui breiding der (*q*) *gehoor-zenuuw*, het is 't *voor naamste deel van 't werk-tuig des gehoors*, gely het net-vlies is in 't oog: deze vlies-achtige ui breidingen worden van *Valsalva* de (*r*) *geluit streeken* † genaamt.

De (*s*) *weg van de gehoor-zenuuw.*

De eerste de *gemeene*, wyder, in welk de gaatje naar 't (*t*) *doolhof.*

De tweede, de *eigene*, naauwer, maar langer eindigende ten deelen in 't *hol van 't* (*v*) *bekke neel*, ten deelen in de (*w*) *waterleider van Fal lopius.* *

(*a*) Ze-

(*a*) Vestibulum. (*b*) Labyrinthus. (*c*) Fenestria ovalis. (*d*) Canales tres semicirculares. (*e*) Vestibulum. (*f*) Cochlea. (*g*) Cochlea. (*h*) Nucleus. (*i*) Canalis. (*k*) Lamina spiralis. (*l*) Vestibulum. (*m*) Scala vestibuli. (*n*) Fenestra rotunda. (*o*) Tympanum. (*p*) Labyrinthus. (*q*) Nervus auditorius. (*r*) Zonæ sonoræ. (*s*) Canalis nervi auditorii. (*t*) Labyrinthus. (*v*) Cranium. (*w*) Aquæductus Fallopii.

* Valsalva Tract. de aure humana.
† Ibidem Tab. Tab. VIII. Fig. 8, 9.
✱ Ibidem Tab. VII. Fig. 3, 4.

a) *Zenuwen*: eerstelyk, van 't gehoor paar. elk bestaat uit een dubbelde tak, een zagte en harde, de zagte, word verspreidt door het (*b*) *hof.* (*) dog de harde geeft takken aan 't (*c*) *de herzen-vlies*, (*d*) *trommel*, en aan 't (*e*) *uityke oor.* De tweede, van 't derde paar van de Werbeens-zenuwen des hals, voor 't uitwendige oor.

f) *Slag-aderen*, van de (*g*) *in-* en (*h*) *uitwendige p-slag-aderen.*

i) *Aderen*, van de (*k*) *strot-aderen.*

CCLXXXVIII. 't (*l*) *Werk tuig van 't gevoel*, ma- 't Werktuig van 't gevoel.
n de (*m*) *huits-tepeltjes*: welke zyn de uit eindens n de zenuwen der huit, overal, in deszelfs opperkte, en aldermeest in de (*n*) *hollen der handen*, (*o*) *nten der voeten*, en voornamentlyk in de (*p*) *pen der vingeren.* Alwaar 't begrip van 't gevoel volmaaktste is, verheven en bedekt met de (*q*) *oprhuit*: gelyk als Vers, 198. (alwaar wy gehandelt hebn van de huit,) reeds aangewezen is. Door de beeging der zelven van de voorwerpen, word in ons (*r*) *zin* van 't gevoel verwekt, en de (*s*) *gevoee hoedanigheden*, als (*t*) *scherp*, (*v*) *glad*, (*w*) *vog-*, (*x*) *droog*, (*y*) *heet*, (*z*) *kout*, (*a*) *hard* en (*b*) *eek &c.* aan ons ontdekt.

CCLXXXIX. Met deze zin komt zeer veel over Van de Smaak.
n de (*c*) *zin* van de smaak; in welk, de (*d*) *nuuw-tepeltjes* van de tong, aangedaan zynde door

(*a*) Nervi. (*b*) Labyrinthus. (*c*) Dura mater. (*d*) Tympa-m. (*e*) Auris externa. (*f*) Arteriæ (*g*) Arteriæ carotides ternæ. (*h*) Arteriæ carotides externæ. (*i*) Venæ. (*k*) Venæ gulares. (*l*) Tactus organum. (*m*) Papillæ cutaneæ (*n*) Vo- manuum. (*o*) Plantæ pedum. (*p*) Apices digitorum. (*q*) uticula. (*r*) Sensus tactus. (*s*) Qualitates tactiles. (*t*) Aserum. (*v*) Læve. (*w*) Humidum. (*x*) Siccum. (*y*) Calidum.) Frigidum. (*a*) Durum. (*b*) Molle. (*c*) Sensus gustus.) Papillæ nerveæ.

* Ibidem Tab VIII. Fig. 8, 9. singularis admodum reptatus ujus nervi per Cochleam, vestibulum & Canales semicirculares, forma filamenti, a simoncellio & Mistichellio traditur, in pistol. des Noyes p. 208 qui vero, an cum veritate conveat, oculatioribus me dijudicandum relinquo. Ziet onze Aanerkinge, Aanmerking. 26.

door de (*a*) *ſmakige ligchamen*, verwekken verſc de onderſcheidenthedens der ſmaak. Aldus, naar op dezelve wys, bevatten de zenuwen, verſ door 't (*b*) *ſlym-achtige-vlies* der (*c*) *neusgaten*, ſcheide (*d*) *reuken*, &c. Zo, dat de zin van 't voel d'aldergemeenſte is, en de andere zinnen leenelyk als verſcheide zoorten der zelven.

Van de (*e*) *Beſchryving* der Sla Aderen, en Aderen.

Van de Vaat-beſchryving.

CCXC. DE (*f*) *vaat-beſchryving*, word eigent genoemt, de kennis van de (*g*) *blo vaten*, namentlyk van de (*h*) *ſlag-aderen* en *aderen*.

CCXCI. De (*k*) *ſlag-ader* is een (*l*) *kloppende*, (*zamentrekkende*, (*n*) *tak-achtige buis*, voerende h bloed van het (*o*) *hert*, naar alle de deelen van (*p*) *ligchaam*; alwaar zyn aan te merken,

- 't *Getal*: twee in 't geheele ligchaam, de (*q*) *lon ſlag-ader*, en de (*r*) *groote ſlag-ader*: uit w ken als (*s*) *takken*, alle de andere (voortk men.)
- 't *Afbeeldzel*, (*t*) *kegels-gewys*: gaande van een (*wyder middellyn* in een nauwer. Egter aan h eindens worden de takjes (*w*) *rol-ronde buisje* en veranderen in (*x*) *net-*, (*y*) *penceel-*, en *ſlang* (*z*) *gewyze vlechtinge*, en (*a*) *kloentjes* &c. e gaan eindelyk tot (*b*) *aders*, (*c*) *water-vaten*, ((*d*) *uitloozende buizen* over.

Maak

(*a*) Corpora ſapida. (*b*) Membrana pituitaria. (*c*) Nares (*d*) Odores. (*e*) Angiologia. (*f*) Angiologia. (*g*) Vaſa ſan guifera. (*h*) Arteriæ. (*i*) Venæ. (*k*) Arteria. (*l*) Pulſans (*m*) Elaſticus. (*n*) Ramoſus canalis. (*o*) Cor. (*p*) Corpus. (*q*) Arte ria pulmonalis. (*r*) Arteria magna vel aorta. (*s*) Rami. (Conoides. (*v*) Amplior diameter. (*w*) Canales cylindrici. (*x* Reticulares. (*y*) Penicilli. (*z*) Spirulæ. (*a*) Glomi. (*b*) Ve næ. (*c*) Vaſa lymphatica. (*d*) Ductus excretorii.

Maakzel, vlies-achtig: zamengesteld uit drie vliezen, de eerste, (*a*) *vaat-achtig*, de tweede (*b*) *spier-achtig*, (bestaande uit rings-wyze vezelen.) De derde (*c*) *zenuuw-achtig*. By welke men ook met *Ruisch* de (*d*) *blaas-achtige* kan voegen.

CCXCII. De (*e*) *long-slag-ader*, uit de regter holheid van 't (*f*) *hert* voorkomende, word door de (*g*) *long* alleen verdeelt in ontelbaare takken. Van de Long-slag-ader.

CCXCIII. *De* (*h*) *groote slag-ader* *, uitgaande met eenen stam uit de linker holligheid des herts, Van de groote Slag ader. boven zyn *halve-maans-klap-vliezen*, geeft terstond aan 't hert, en des zelfs ooren twee (*i*) *slag-aderen*, (*k*) *kroon-slag-aderen* des herts genaamt: dog daar wort *de stam* gekromt, als een (*l*) *boog*, en verdeeld in

(*m*) *Drie opgaande takken*, in den (*n*) *mensch*, (met Aanmerkinge 27. *) waar van voortkomen

Twee (*o*) *slaap-slag-aderen*, een *rechter* en een *linker*: welke beide in den (*p*) *hals*, ontrent 't strotten-hooft, wonderlyk geboogen worden †, en verdeelt, in een

(*q*) *Uitwendige slaap-slag-ader*: die takken geeft aan 't (*r*) *strotten-hooft*, (*s*) *keel-gat*, spieren van 't (*t*) *tong-been*, (*v*) *kaken*, (*w*) *tong*, (*x*) *lippen*, (*y*) *mond*, (*z*) *neus*, (*a*) *oogen*, (*b*) *ooren*, (*c*) *slapen*, en aan alle de uitterlyke deelen van 't hooft.

En in een (*d*) *inwendige slaap-slag-ader*: die naar de (*e*) *herzenen* en deszelfs vliezen, (*f*) *oogen*, (*a*) *neus-*

(*a*) Vasculosa. (*b*) Musculosa. (*c*) Nervea. (*d*) Cellulosa. (*e*) Arteria pulmonalis. (*f*) Cor. (*g*) Pulmo. (*h*) Aorta. (*i*) Arteriæ. (*k*) Arteriæ coronariæ cordis. (*l*) Arcus. (*m*) Rami ascendente tres. (*n*) Homo. (*o*) Duæ arteriæ carotides. (*p*) Collum. (*q*) Arteria carotis externa. (*r*) Larynx. (*s*) Pharynx. (*t*) Os hyoidis. (*v*) Maxillæ. (*w*) Lingua. (*x*) Labra. (*y*) Os (*z*) Nasus. (*a*) Oculi. (*b*) Aures. (*c*) Tempora. (*d*) Arteria carotidis interna. (*e*) Cerebrum. (*f*) Oculi.

* Vide optima aortæ dilineatio in Drakii Anthropolog. Tab. X.

† Ibidem.

(*a*) *neusgaten*, en (*b*) *inwendigen* loopt.

(*c*) *Twee onder ſleutel-beens-ſlag-aderen*: uit ken weerzyds voortkomen de

(*d*) *Wervel-beens* of (*e*) *nek-ſlag-ader*, k mende, door de gaten van de dwerze uitw der (*f*) *wervel-beenderen*, naar 't (*g*) *rugge* en (*h*) *herzenen.*

(*i*) *Verſcheide ſpier-ſlag-aders* van den hals, een onzeker getal, door de (*k*) *ſpieren* van (*l*) *hals.*

De (*m*) *uitwendigen ſchouder-blads-ſlag-ader*, d de uitterlyke deelen van 't (*n*) *ſchouder-blad.*

De (*o*) *opperſte tuſſchen-ribbige ſlag-aderen*, d de twee, of drie opperſte (*p*) *ribben.*

De (*q*) *Middel-ſchottige ſlag-ader*, door 't (*r*) *m del-ſchot*, (*s*) *borſt-klier* en 't (*t*) *herte-zakje*

De (*v*) *opperſte middel-riftige ſlag-ader*, deze daalt der naar 't (*w*) *middel-rift*, en geeft dikwils takk aan de reets gezegde deelen : voornamentl indien de (*x*) *middelſchottige ſlag-ader*, ge dikwils gebeurt, ontbreekt.

De (*y*) *mam-ſlag-ader*: onder 't (*z*) *borſt-been* in de (*a*) *buik* neergaande, hy verziet de (*mammen*, verſcheide ſpieren van de (*c*) *borſt* van de (*d*) *buik.*

De (*e*) *oxel-ſlag-ader*: uit welke voortſpruit.

De (*f*) *inwendige* van 't *ſchouderblad*, door de de len, gelegen, onder 't been van 't (*g*) *ſchoude blad.*

D

(*a*) Nares. (*b*) Aures internæ. (*c*) duæ arteriæ ſubclavi. (*d*) Arteria Vertebralis. (*e*) Arteria cervicalis. (*f*) Vertebr (*g*) Medulla ſpinalis. (*h*) Cerebrum. (*i*) Variæ arteriæ Mu culares colli. (*k*) Muſculi. (*l*) Collum. (*m*) Arteria exte na ſcapularis. (*n*) Scapula. (*o*) Arteriæ intercoſtales ſuperiote (*p*) Coſtæ. (*q*) Arteria Mediaſtina. (*r*) Mediaſtinum. (*s* Glaudula thymus. (*t*) Pericardium. (*v*) Arteria ſuperior di phragmatica. (*w*) Diaphragma. (*x*) Arteria mediaſtina. (*y* Arteria mammaria. (*z*) Os ſternum. (*a*) Abdomen. (*b*) Mam mæ. (*c*) Thorax. (*d*) Abdomen. (*e*) Arteria axillaris. (*f* Arteria Scapularis interna. (*g*) Scapula.

De (*a*) *borst*, of de (*b*) *uitterlyke mam-slag-ader*, or de uitterlyke deelen der borst.

De (*c*) *arm-slag-ader*, daalt meerendeels onver-elt tot aan 't lit van den (*d*) *elleboog*, takjes aan den n mededeelende. Dog daar na word hy verdeeld in *kleyne-pyp-* en (*f*) *ellepyps* slag-ader, en deze door (*g*) *hand* en (*h*) *vingeren*. Somtyds word de *arm-ag-ader* reets verdeeld in 't opperste deel des *arms*, zomtyds in de midden: en word alhier een ver-heide (*i*) *spel* van de natuur, ten aanzien van deze rdeeling, in verscheide onderwerpen, waarge-omen.

De (*k*) *Neergaande stam*: die de naam behouwt n (*l*) *groote slag-ader*, ende met deze naam door borst en buik, tot aan 't heilig been, nederdaalt. Uit deze stam spruiten

- De (*m*) *longe-pyps slag-ader* van *Ruisch*, die ook dikwils uit de tusschen-ribbige (voortkomt.*)
- De (*n*) *onderste tusschen ribbige slag-aderen*, gaande tot alle de (*o*) *ribben*, de twee á drie opperste uitgenomen, en naar de (*p*) *spieren* van de (*q*) *buik*.
- De (*r*) *slok-darm-slag-aders*, (van weinigen aangetekent) naar de (*s*) *slokdarm*.
- De (*t*) *onderste middel-riftige*: die zomtyds uit de (*v*) *buiks slag-ader*.
- De (*w*) *buiks slag-ader*, komt kort onder 't (*x*) *middel-rift* te voorschyn: wiens
  - *Rechter tak*, uit geeft de (*y*) *rechter maag* en (*z*) *net*, de (*a*) *alvlees-*, (*b*) *twaalf-vingerigen-darms*, (*c*) *lever-*, en de (*d*) *gal-blaas twee-lings slag-aderen*.
  - De *linker tak*, geeft de (*e*) *linker maag* en (*a*) *nets-*

(*a*) Arteria thoracica. (*b*) Mammaria externa. (*c*) Arteria rachialis (*d*) Cubitus. (*e*) Radiæa. (*f*) Cubitæa. (*g*) Manus. (*h*) Digiti. (*i*) Lusus naturæ. (*k*) Truncus descendens. (*l*) Aorta. (*m*) Arteria Bronchialis Ruyschii. (*n*) Arteriæ intercostales inferiores. (*o*) Costæ. (*p*) Musculi (*q*) Abdomen. (*r*) Arteriæ œsophagææ. (*s*) Æsophagus. (*t*) Arteriæ diaphragmaticæ inferiores. (*v*) Arteria cœliaca. (*w*) Arteria cœliaca. (*x*) Diaphragma. (*y*) Arteriæ dextræ gastricæ. (*z*) Arteriæ dextræ epiploicæ. (*a*) Arteria pancreatica. (*b*) Arteria duodena. (*c*) Arteria hepatica. (*d*) Arteriæ cysticæ gemellæ. (*e*) Arteriæ sinistræ gastricæ.

* Ruysch dilucid. Valvul. lymphat. p. 6. & Epist. VI.

(*a*) *nets-ſlag-aders*, (*b*) *maag-nets ſlag-a*… en (*c*) *milt ſlag-ader*, en deze verſcheide (*d*… *vlees-ſlag-aderen.*

De (*e*) *opperſte darm ſchyls-ſlag-ader*, door 't… *darm ſcheyl* en (*g*) *dunne darmen.*

De (*h*) *Nier* of (*i*) *uit zuig-ſlag-aderen*, w… zyts, nu enkeld, dan dubbeld.

De (*k*) *Swarte gals ſlag-aderen*, welke loo… naar de (*l*) *ſwarte gal doosjes.*

De (*m*) *vet-ſlag-aders*, naar 't (*n*) *vet-vlies*… (*o*) *nieren.*

De (*p*) *zaad ſlag-aderen*, in de (*q*) *Mannen*, n… de (*r*) *ballen*: in de (*s*) *Vrouwen*; naar de (… *lyfmoeder.*

De (*v*) *onderſte darm-ſcheyls ſlag-ader*, naar … (*w*) *dikke darmen*: wiens tak lopende naar … (*x*) *endel-darm*, de (*y*) *inwendige ſpeen-ſla*… *ader* genaamt wort.

De (*z*) *Lendens-ſlag aderen*: naar de ſpieren der …denen, des buiks, en de naaſt gelegene deele…

De (*a*) *heilige*, deze daalt door 't midden van 't (… *heilig-been* naar 't (*c*) *bekken.*

De (*d*) *twee heups ſlag-aderen*: welke yder wederc… in twee takken verdeelt worden.

De eerſten, *de inwendige*, of de (*e*) *onderbuiks-ta*… Welk verziet de (*f*) *blaas*, (*g*) *endel-darm*… (alwaar men die de (*h*) *uitwendige ſpeen-ſlag-aa*… noemt) de (*i*) *teel-deelen*, de (*k*) *billen*, en a… dere naaſtgelegene ſpieren.

D…

(*a*) Arteriæ epiploicæ. (*b*) Arteriæ gaſtro-epiploicæ. (*c*) Art…ria ſplenica. (*d*) Arteriæ pancreaticæ. (*e*) Meſenterica ſup…rior. (*f*) Meſentericum. (*g*) Inteſtina tenuia. (*h*) Arteri… renales. (*i*) Arteriæ Emulgentes. (*k*) Arteriæ atrabilariæ. (*l*) Capſulæ atrabilariæ. (*m*) Arteriæ adipoſæ. (*n*) Membran… adipoſa. (*o*) Renes. (*p*) Arteriæ ſpermaticæ. (*q*) Viri. (… teſtes. (*s*) fœminæ. (*t*) Uterus. (*v*) Arteria Meſenterica in…ferior. (*w*) Inteſtina craſſa. (*x*) Inteſtinum rectum. (*y*) Ar…teria hæmorihoidalis interna. (*z*) Arteriæ lumbares. (*a*) Arte…ria ſacra. (*b*) Os ſacrum. (*c*) Pelvis. (*d*) Arteriæ iliacæ duæ. (*e*) Ramus hypogaſtricus. (*f*) Veſica. (*g*) Inteſtium rectum. (*h*) Arteria hæmorihoidalis externa. (*i*) Partes genitales. (*k*) Nates.

De tweeden, (*a*) *de uitwendige tak*: deze geeft uit de (*b*) *navel-slag-ader*, de (*c*) *boven-buiks slag-ader*, door de regte spier van de buik, lopende tot aan de (*d*) *mam-slag-ader*; de (*e*) *schaam-slag-ader*, naar de huit der schaamdeelen; en ten laatsten de (*f*) *dey-slag-ader*; die verdeeld word in de *uitwendige*, kleinste, door 't buitenste deel van de (*g*) *deye*; en de *inwendige*, grootste, uit welke de (*h*) *knie-buig*, (*i*) *kuit*, en (*k*) *scheen-slag-aderen* voortkomen, en die, welke door de (*l*) *buitenste voet*, zonder naamen verdeelt worden.

CCXCIV. De (*m*) *ader*, is een Vat, wederbrengende 't bloed van de deelen naar 't hert. Zy zyn in 't getal: als de (*n*) *long-ader*, (*o*) *hol-ader*, en (*p*) *poort-ader*. **Wat een ader is.**

CCLXCV. De (*q*) *long-ader*, komt voort uit 't ...ter oor van 't (*r*) *hert*: van waar zy eerst in ..., daar na in ontelbare takken, door de (*s*) *longen* verspreit, verdeelt word. Zy word in de der...de Tafel van *Drakius* afgeteekent. **Van de Long-ader.**

CCLXCVI. Dog de (*t*) *hol ader*, komt voort ... 't regter oor van 't hert, en geeft aldaar de ... *kroon-ader*: daar na word zy verdeelt in een ...) *bovenste stam*: uit welke voortkomen **Van de hol-ader.**

De (*x*) *ongepaarde ader*, en uit deze, de (*y*) *tusschen-ribbigen* en ook de (*z*) *Slok-darms-aderen*. **Van de bovenste Stam van de holle ader.**

De (*a*) *longe pyps-ader*, die zomtyds voortkomt uit de zelfde (*b*) *ongepaarden ader*, zomtyds uit de tusschen-ribbige; Dog ook dikwils ontbreekt,

De (*c*) *Middel-schots ader*, verzellende de Middel-schots Slag-aderen.

...) Ramus externus. (*b*) Arteria umbilicalis. (*c*) Arteria gastrica. (*d*) Mammaria. (*e*) Pudenda. (*f*) Cruralis. (*g*) ... femur. (*h*) Poplitææ. (*i*) Surales. (*k*) Tibiales. (*l*) Pes ...ernus. (*m*) Vena. (*n*) Vena pulmonalis. (*o*) Vena cava. ... Vena portæ. (*q*) Vena pulmonalis (*r*) Cor. (*s*) Pulmones. ... Vena cava. (*v*) Vena coronaria cordis. (*w*) Truncus supe... (*x*) Vena azygos. (*y*) Intercostales. (*z*) Æsophagææ. ... Vena bronchialis. (*b*) Vena azygos. (*c*) Mediastina.

De (*a*) *opperste middelriftige*, verzellende Slag-aderen.

De (*b*) *onder sleutel-beens*: uit welke wederzy

De (*c*) *uitwendige krop-ader*, voor de uiterl deelen des hoofts: van welke zy versche benamingen ontfangt, gelyk (*d*) *voorhoofts*, (*e*) *slaap-ader*, enz.

De (*f*) *inwendige krop-ader*, hy geeft takken, 't (*g*) *strotten-hooft*, 't (*h*) *tonge-been*, de *tong*, (die (*k*) *kik-vors aderen* worden genaa en aan de naast gelegene deelen. Dog de st eindigt in de (*l*) *strot-zak*, en brengt het (*bloed* weder uit de (*n*) *boezem-hollen* van (*o*) *harde herzen-vlies.*

De (*p*) *Wervel-beens ader*, deze klimt in de dwe uitsteekzels der Wervelbeenderen van den h naar 't Bekkeneel op en loopt naar 't (*q*) *delyke boezem-hol.*

De (*r*) *opperste tusschen-ribbige aders*, door de tw of drie bovenste ribben.

De (*s*) *Mam ader*, gezelschappende de Ma slag-ader.

De (*t*) *Spier-aders*, opperste en onderste.

De (*v*) *Schouder-blads aders*, uit- en inwendi en de buitenste (*w*) *borst-aders.*

De (*x*) *oxel-ader*: wiens buitenste tak, (*y*) *ho ader* gezegt, in de buitenste zyde van d Arm; naar de duim, is uitgestrekt; de b nenste, de (*z*) *Koninglyke gezegt*, in de regter a de (*a*) *Lever-ader*; die in de linker de (*b*) *m ader* genaamt word. De (*c*) *middel-ader* ko uit byder voorgaande vereeniginge in de b

gi

(*a*) Diaphragmatica superior. (*b*) Subclaviæ (*c*) Jugularis terna. (*d*) Frontalis. (*e*) Temporalis. (*f*) Jugularis inter (*g*) Larynx. (*h*) Os hyoidis. (*i*) Lingua. (*k*) Venæ Raninæ. Saccus jugularis. (*m*) Sanguis. (*n*) Sinus. (*o*) Dura ma (*p*) Vertebralis. (*q*) Sinus lateralis (*r*) Intercostales superio (*s*) Mammaria. (*t*) Musculares. (*v*) Scapulares. (*w*) Thora cæ externæ. (*x*) Axillaris. (*y*) Cephalica. (*z*) Basilica, Hepatica. (*b*) Splenica. (*c*) Mediana.

ging' van den elleboog voort. Deze, die door de rug van de hand naar de kleine vinger loopt, word den (*a*) *hooft-beſchermſter* genaamt.

in een (*b*) *onderſte ſtam*: uit welke *Van de onderſte Stam van de holle ader.*

De (*c*) *onderſte middel rifts-aderen*.

De (*d*) *lever-aderen*, groote en veele takken.

De (*e*) *nier-of uitzuig-aderen*, uit welkers linker, de (*f*) *linker zaad-ader*.

De (*g*) *zwarte gal-aderen*: die ook dikwils uit de uit-zuig-aderen (voort komen).

De (*h*) *Vet*, de (*i*) *regter zaad* en *lenden aderen*.

De (*k*) *heilige ader*, die zomtyds dubbeld word gevonden.

De (*l*) *heup-aderen*: uit welke weerzyds

De (*m*) *onder-buiks ader*: van welke takken gaan naar de endel-darm en aars, de (*n*) *uiterlyke ſpeen-aderen* genaamt; andere naar de blaas, teel-deelen, billen, en de naatſte Spieren.

De (*o*) *opper-buiks-*, (*p*) *ſchaam*, en (*q*) *ſpier-aderen*: verzellende de Slag-aders van de zelve naam.

De (*r*) *ſchenkel-ader*, loopende door de Voet: wiens *inwendige tak*, by de inwendige enkel, de (*s*) *moeder-ader*; de *uitwendige*, omtrent de knie, de (*t*) *knie-beens-ader*; in de kuiten, de (*v*) *kuit-ader*; en omtrent de groote toon van de Voet, den (*w*) *hooft ader*, genaamt word.

CCXCVII. De (*x*) *poort-ader*, is gelyk aan een ...m *: wiens *Van de Poort-ader.*

Wortels (of onderſte takken) worden verdeeld in

Een regter tak, uit welke alle de Scheil-aderen

 (*a*) der

(*a*) Salvatella. (*b*) Truncus inferior. (*c*) Venæ diaphragmaticæ inferiores. (*d*) Hepaticæ. (*e*) Emulgentes. (*f*) Vena ſpermatica ſiniſtra. (*g*) Atrabilariæ. (*h*) Adipoſa. (*i*) Spermatica dextra. (*k*) Sacra. (*l*) Iliacæ. (*m*) Hypogaſtrica. (*n*) Hæmorrhoidales externæ. (*o*) Epigaſtricæ. (*p*) Pudendæ. (*q*) Muſculares. (*r*) Vena Cruralis. (*s*) Saphæna. (*t*) Poplitæa. (*v*) Suralis. (*w*) Cephalica. (*x*) Vena Portæ.

* Optime delineata eſt a Cheſelden Anatom. Tab. XVI.

(*a*) *der darmen*, de (*b*) *inwendige sp*
ader, en de (*c*) *regter net-aderen*, (voor
men.)

En in een *linker tak*, die de (*d*) *milt-ader* v
gezegt, van welke

Verscheide (*e*) *maag-aders*, makende de
maags kroon-ader.

De (*g*) *korte vaten*, de (*h*) *net*, en (*i*) *maag*
aders.

De (*k*) *alvlees aders*, en zomtyds de (*l*) *inwe*
ge speen ader.

De *stam*, naar de Lever loopende, geeft
(*m*) *gal-blaas aders*, regter (*n*) *maags*, (*o*)
twaalf-vingerigen darms ader, deze dikwils
(*p*) *alvlees ader*.

De *takken*: alwaar de stam begint uitgeb
te worden, maakt in de Lever, het
boezem-hol van de poort-ader, daar naar w
hy met ontelbaare takken door de Lever
leen uitgebreid.

Van 't Maakzel der Aderen.

CCXCVIII. 't (*r*) *Maakzel*: de grootste Ade
bestaan uit een (*s*) *vlies achtige*, (*t*) *vaat-achtig*
(*v*) *spierachtige rok*, maar veel dunder als de S
aderen. (*w*) *Klap vliezen*, zyn in eenige tak
van de (*x*) *hol-ader*, dog geene in de (*y*) *poort-*
(*z*) *long-ader*, de (*a*) *omloop* van 't bloed bevor
rende.

Van de Zenuwen.

CCXCIX. De (*b*) *zenuwen*, zyn lang ron
witte, gemeenelyk *vezel-achtig*, of *uit dra*
jes, te zamen gestelde deelen, voortkomende of
de (*c*) *herzenen*, of liever uit het (*d*) *verlen*
merg in 't (*e*) *bekkeneel*, of uit het (*f*) *lende-me*

(*a*) Venæ mesaraicæ intestinorum. (*b*) Hæmorrhoidalis inter-
na. (*c*) Epiploicæ dextræ (*d*) Vena splenica (*e*) Gastri
variæ (*f*) Vena coronaria ventriculi. (*g*) Vasa brevia. (*h*)
piploicæ. (*i*) Gastro-epiploicæ. (*k*) Pancreaticæ. (*l*) Hæm
rhoidalis interna. (*m*) Cysticæ. (*n*) Gastrica dextra.
Duodena. (*p*) Pancreatica. (*q*) Sinus Venæ portæ. (*r*) Stru
tura. (*s*) Tunica membranacea. (*t*) Tunica vasculosa. (*v*) T
nica musculosa (*w*) Valvulæ, (*x*) Vena cava. (*y*) Vena po
tæ. (*z*) Vena pulmonalis (*a*) Circulus sanguinis. (*b*) Ner
(*c*) Cerebrum. (*d*) Medulla oblongata. (*e*) Cranium. (*f*) Medu
spinalis.

e van deze naar alle de deelen van 't ligchaam estrekt.

Zy worden verdeeld in (*a*) *herzens*, en (*b*) *lendegs-zenuwen.*

Van de Zenuwen der Herzenen tellen wy negen en: Van de Herzen-zenuwen.

Eersten, het (*c*) *ruikende*, gaande door het Zeef-been naar 't Vlies der Neusgaten. Vergelykt het gene in 't einde van 't 286. Vers van dat paar gezegt is.

Tweeden, het *ziende*, makende 't (*d*) *netvlies* van 't Oog

Derden, de *Oogen* bewegende: by 't (*e*) *ooghol* is het in zes takken verdeelt, welkers eerste, In den Mensch naar den Opheffer van de Oogscheel: de tweede, naar den Opheffer van 't Oog, de derde, naar den Neerdrukker, de vierde, naar de Aanvoerende, de vyfde, naar de onderste schuinze Spier, en de zesde, In de Vliezen van 't Oog gaat. Dog in de Beesten word het op een andere manier verdeeld.

Vierden, het (*f*) *lydende*, zeer klein, gaat in de Katrol-spier van 't Oog.

Vyfden, het (*g*) *smakende*, word in de Herzenen, terstond onder 't harde Herzen-vlies verdeelt in drie groote takken: welkers

Eerste, en *opperste*, den (*h*) *oog-zenuw* genaamt word: hy verziet verscheide deelen van 't Oog, de Oog-scheelen, Spieren van 't Voorhooft en van de Neus, en de bedekzelen van 't Aangezigt.

De tweede, kan de (*i*) *opper-kaak zenuw* genaamt worden, om dat (Naar dat zy door 't ronde gat uit 't Bekkeneel gekomen zynde) door alle de deelen van de *Opperkaak*, *Lippen*, *Neus*, *Verhemelte*, *Lel*, *Tand-vlees*, en *Tanden* verdeelt word. Nogtans zend zy ook een

(*a*) Nervi Cerebri. (*b*) Nervi medullæ spinalis. (*c*) Olfactorium. (*d*) Opticum. (*e*) Motorium oculorum. (*f*) Patheticum. (*g*) Gustatorium. (*h*) Opthalmicus. (*i*) Nervus maxillaris superior.

takje naar 't Oor: die in de tak van 't vende paar ingeent zynde, de koort van *Trommel* uitmaakt. Daar en boven zen nog een tak of twee in 't Bekkeneel; met de tak van 't zesde paar 't begin de tusschen-ribbigen Zenuw maakt.

De derde, kan de (*a*) *onderste kaak-zenuw* naamt worden; om dat (zy uit gegaan de door 't ey-ronde gat van 't Bekken de deelen van de onder-kaak, en voo mentlyk ook de Tong, voorziet: waar daan 't geheele paar de naam van het *smakende* (*paar*) verkregen heeft.

't Zesden, het (*c*) *afvoerende*, het geeft een voor de zamenstelling van de tusschen bigen Zenuw: (V: 3.) dog 't geheele dere deel gaat naar de afvoerende Spier 't Oog.

Dog het (*d*) *tusschen-ribbige* voortkomende de takjes van de twee voorgaande, gaat het Bekkeneel door de weg van de inwe ge Slaap-slag ader, en daalt nevens 't a paar door den hals, hier van daan door de B en Buik, tot in 't Bekken, en verscheide v tinge makende, schenkt het takken by na alle de gehoudene deelen in de Borst Buik.

't Zevende, het (*e*) *hoorende*: komt voort twee takken, waar van d'eene, 't *harde ged te*; d'andere, *'t weeke gedeelte* genaamt w Dit gaat eerst in 't gat van 't Steenbe daar na komt het door verscheide gaatje 't Doolhof (Vers 69.) en word door alle z deelen uitgespannen, en maakt het *voornaa deel van 't Werktuig des gehoors.* Dog (harde gedeelte) gaande door de *Water-l* van *Fallopius*, zend een takje, door een zonder gaatje van 't Steen-been, naar 't l

(*a*) Nervus maxillaris inferior. (*b*) Gustatorium. (*c*) Abducens. (*d*) Intercostale. (*e*) Auditorium.

de Herzen-vlies; en een tweede, om te maken de koort van de *Trommel* met de tak van 't vyfde paar, en andere kleindere naar de Spieren, en naar de andere deelen van de *Trommel.* 't Overige deel loopt naar 't uiterlyke Oor, Pan-vlies, de Spieren van 't Tonge-been, der Lippen, naar de Oogſcheelen, en de Oorklieren.

't Agſten, het (*a*) *doolende*, (te gelyk met de *bykomende rug-graat-zenuw van Willis*) naaſt de zydelyke boezem-hollen uitkomende, geeft al nederdalende door den Hals en de Borſt naar de Buik, takken aan 't Strotten-hooft, Keelgat, Hert, Long, en voornamentlyk aan de Maag. Ook zend hy uit 't opperſte deel der Borſt, *zenuwen* weerom naar 't Strottenhooft, die daar van de te (*b*) *rug loopende zenuwen* genaamt worden. Voorts word hy zo wel in den Hals, Borſt, als Buik, door verſcheide Vlegtingen met de Tuſſchen-ribbige (VI.) Zenuw ingewikkelt.

't Negende, het (*c*) *tong zenuw paar*, loopt naar de Tong, en word gemeenlyk de *beweger* van de Tong; dog van zommige voor de *ſmakende*, gehouden.

Dog dat paar, 't welk gemeenlyk met *Willis* voor 't tiende (paar) van de Herzenen word getelt, oordeel ik, om verſcheide redenen, dat beter voor 't eerſte paar van den Hals diende gehouden te worden.

CCC. De (*d*) *Zenuwen* van 't *Lenden-merg* worden gezegt, die voortkomen uit het Lenden-merg (vergelykt, Vers 273.) van deze tellen wy *tween-dertig paren:* te weten. Van de Lenden-mergs zenuwen.

(*e*) *Agt paar* van den *Nek* of *Hals*: van welke ontelbare takjes worden verſpreid, door de Spieren van 't Hooft, Hals, Schouder-blad en Schouder. Dog van 't derde paar klimt een

(*a*) Vagum. (*b*) Nervi recurrentes. (*c*) Linguale. (*d*) Nervi medullæ ſpinalis. (*e*) Octo paria nervorum Cervicis vel colli.

tak byzonderlyk op naar 't Oor. En gezam[…]lyk van 't derde, vierde, en vyfde paar k[…] den (a) *Middel-rifts zenuw* voort, neergaa[…] door den Hals en Borst naar 't Middel-rif[…] Zesde, zevende, en agtste paar, en 't eerste[…] *paar der Rug-zenuwen* door in-entingen […]eenigt, maken zes sterke (c) *arm-zenuw*[…] verzienende de Schouder-bladen, Armen, H[…]den, en Vingers.

Hier by, moet den (d) *rug-graat*, of *bykoome*[…] *zenuw* van *Willis*, als 't negende paar […]*nuwen* van den hals, gestelt worden: die ont[…] het derde paar van den hals, uit 't lenden-m[…] in 't Bekkeneel, door 't groote gat van 't a[…]terhooft opklimt; daar na vervoegt met […] *doolende paar*, en 't Bekkeneel door 't ze[…] gat uitgaande, (†) wederom van 't dol[…] paar af scheid, en word wederom gebogen n[…] de (e) *Monniks-kap* of (f) *Tafel-spier* […] 't Schouder-blad.

Twaalf paar van den (g) *Rug*: deze, behalven[…] tak, die zy aan de Arm-zenuwen geeven, lo[…]pen langs het beloop der Ribben, in de gro[…] derzelven, en verleenen haare takken aan […] Borst-vlies, tusschen-ribbige, Borst, en Buy[…] Spieren, aan de Mammen, en andere deel[…] de borst bekleedende.

Vyf paar van de (h) *Lendenen*: zy worden n[…] alleen verspreid door de lendenen, buik-vlie[…] bekleedzelen en spieren des buiks, maar o[…] daar en boven

Geeft hun *eerste paar*, dikwils weêrzyds een t[…] aan 't (i) *Middelrift*.

Dog het *tweede paar*, ingeënt met de ta[…]

ke

(a) Nervus diaphragmaticus. (b) Par dorsalium. (c) Ner[…] brachiales. (d) Nervus spinalis vel accessorius Willisii. (e) Mu[…]culus cucullaris scapulæ. (f) Musculus trapezius. (g) Duod[…]cim paria dorsi. (h) Quinque paria lumborum. (i) Diaghra[…]ma.

† Optime a Duverneo delineatur, Tract. de auditus organo Ta[…] XI. Fig. 1. T.

ken van 't *eerste*, *derde* en *vierde paar*, maakt de (*a*) *Been-zenuw*, verdeeld door het voorste deel van de Deye. En aldus word ook een tak zamen gesteld uit het *tweede*, *derde* en *vierde paar*, die door 't grootte gat van 't Schaam-been loopt, naar 't *zakje*, *ballen*, en *naast gelegene deelen*.

Het *vierde* en *vyfde paar*, met het *eerste*, *tweede*, *derde*, en *vierde paar* van 't Heilig-been, maken te zamen de (*b*) *Heup-zenuw*, of de achterste (*c*) *Been-zenuw*, de grootste van het geheele Ligchaam. Deze loopt uit 't bekken tusschen de (*d*) *Bil-spieren*, en neergaande in 't achterste deel van de Deye, word hy door de Scheen en de gehele Voet, tot aan de Toonen uitgestrekt. Dog voor dat hy uit 't bekken komt, verleent hy mede takken aan de *Blaas*, *Endeldarm*, *Voorttee-lende deelen*, *en naaste Spieren*.

Vyf paar van 't (*e*) *Heilig-been*, zy lopen uit door de orste gaten van dit been: uit welkers opperste, reeds gezegt is, de (*f*) *Heup-zenuw* voortkomt. og het overige, word besteed aan de deelen gele-n in 't *Bekken*, *Endel-darm*, *Blaas*, *Teel-deelen*, aan de andere naast gelegene *Deelen*.

Vorders over de naauwkeurige verdeling der Ze-wen, verdient *Willis* van de (*g*) *Herzens* en) *Zenuwen*, en ook de (*i*) *Zenuw-beschryving* n *Vieussenius*, gelezen te worden.

CCCI. Het (*k*) *Maakzel* of (*l*) *Zamen-stel* der enuwen; in de grootste zenuwen en veele klein-s, word het (*m*) *Vezel-achtig* gezien, uit zeer ele (*n*) *Vezelen*, en gelyk als uit een (*o*) *Bon-tje* van lang-ronde, en (*p*) *wit-achtige draadjes*, nen gesteld: welke draadjes geheel gesloten schy- **Van het Maakzel der Zenuwen.**

 nen

a) Nervus cruralis. (*b*) Nervus ischiaticus. (*c*) Nervus cru-s posterior. (*d*) Musculi glutæi. (*e*) Quinque paria ossis. ri. (*f*) Nervus ischiaticus. (*g*) Cerebrum. (*h*) Nervi. (*i*) urographia. (*k*) Structura. (*l*) Fabrica nervorum. (*m*) Fi-sa. (*n*) Fibræ. (*o*) Fasciculus cylindricorum. (*p*) Albican-nque filamentorum.

nen te wezen, en men kan in hun geene holl[illegible]heit zien, nog door eenig onderzoek ontdekken, veel minder word 'er eenig vogt in hun waargenome[illegible] Des niettegenstaande dat deze (*a*) *Draadjes der Zen[illegible]wen* hol zyn, en een vogt, dat gemeenlyk ([illegible]) *Geest* word genaemt, in dezelve bevat word, deze dienvolgens geen gesloote Vezels, maar *wa[illegible] Vaten zyn*, worden wy, onder andere door [illegible] volgende redenen daar van overtuigt:

Eerstelyk: om dat zy uit de (*c*) *Herzenen-* (*d*) *Lenden-merg*, gelyk andere uitlozen[illegible] Buizen, uit de andere ingewanden en klieren, [illegible]mentlyk aan de uit-eindens der slag-aderen v[illegible] de bast-achtige zelfstandigheid der herzene[illegible] voortkomen.

Ten tweeden: om dat de groote overvloed v[illegible] zeer fyn bloed, 't welk door vier groote sla[illegible]aders, geduuriglyk naar 't brein word gevoe[illegible] in vergelykenis van de Lever, die van een klei[illegible] der slag-ader gevoed, voor de voeding d[illegible] herzenen alleen niet zouden vereischt worde[illegible] ten ware hier niet een *afscheiding*, en die n[illegible] *overvloedig*, uit dat bloed geschieden.

Ten derden: om dat een *Zenuw* gebonden zy[illegible]de, het (*e*) *Gevoel*, (*f*) *Beweeging*, ja zel[illegible] de (*g*) *Voeding* van dat deel in welk hy w[illegible] ingeplant, ophouden: als een zeker bewy[illegible] dat den invloed van een vogt, dat anders a[illegible]vloeide, om dit uit te voeren, weggenome[illegible] is.

Ten vierden: om dat zy van 't eerste begin i[illegible] de (*h*) *Lyfmoeder*, tot aan de volkomen groo[illegible]heid van 't ligchaam, groeien, verlangd, e[illegible] tot aan 't uitterste van het leven gevoet wo[illegible]den: Het geen ik waarlyk geloof niet uitg[illegible]legt te kunnen worden, indien men niet een ze[illegible]

fy[illegible]

(*a*) Filamenta nervorum. (*b*) Spiritus. (*c*) Cerebrum. (*d*) Medulla spinalis. (*e*) Sensus. (*f*) Motus. (*g*) Nutritio. (*h*) Uterus.

fyn vogt, in de zenuwen, onderſtelt (*).

CCCII. Het (*a*) *Gebruyk van de Zenuwen* is: (*b*) *Geeſten*, of een zeer (*c*) *fyn vogt*, afgeſcheiden in de (*d*) *Herzenen*, en (*e*) *Lendenmerg*, voor het (*f*) *Gevoel*, (*g*) *Beweging*, en de (*h*) *Voeding*, naar alle de deelen van 't ligchaam; door haar alderfynſte Vezeltjes, naar alle ſtippen van 't ligchaam, over te voeren. Het Gebruik van de Zenuwen.

Van de (*i*) *Beſchryving*, der Spieren.

CCCIII. DE *Beſchryving* der Spieren is een (*k*) *Kennis* van de Spieren, lerende het Maakzel, Begin, Inplanting, Plaatzing en 't Gebruik der zelven. De Beſchryving der Spieren.

CCCIV. Een (*l*) *Spier*, is een (*m*) *Werktuig* van de Beweeging, of een deel van 't ligchaam, geſchikt tot de Beweeging: beſtaande voornamentlyk uit (*n*) *Vlees- en Pees-agtige Veezels*: by welke de Vaten van alle zoort, (als) (*o*) *Slag-aderen*, (*p*) *Aderen*, (*q*) *Zenuwen*, en (*r*) *Water-vaten* komen: alle welke deelen met een gemeen Vlies bekleed worden.

CCCV. Hy word verdeeld in (*s*) *Ligchaam*, en twee (*t*) *Uit-eindens*: Het *Ligchaam* word ook (*v*) *Buik*, en de *Uit-eindens* (*w*) *Peeſen* genaamt. Het Uit-einde, alwaar hy zyn oorſpronk neemt, word (*x*) *Hooft*, (*y*) *Begin*, (*z*) *Voortkomſt*, Spiers verdeeling.

(*a*) Uſus nervorum. (*b*) Spiritus. (*c*) Liquidus ſubtiliſſimus. (*d*) Cerebrum (*e*) Medulla ſpinalis. (*f*) Senſus. (*g*) Motus. (*h*) Nutritio. (*i*) Myologia. (*k*) Doctrina de muſculis. (*l*) Muſculus (*m*) Inſtrumentum motus. (*n*) Fibræ carneæ & tendineæ (*o*) Arteriæ. (*p*) Venæ (*q*) Nervi. (*r*) Vaſa lymphatica. (*s*) Corpus (*t*) Extremitates. (*v*) Venter. (*w*) Tendines. (*x*) Caput. (*y*) Principium. (*z*) Origo.

* Conferri hic meretur totum Caput de Cerebro ex Boerhavii Inſtitut. Med. edit. alt. p 236. & ſeq quia hodie tam multi ſunt, qui hæc, quoniam videri non poſſunt, negant.

komst, of ook (*a*) *vaste Stip* genaamt: dog h[...] einde, word (*b*) *Staart*, (*c*) *Beweegelyke stip*, [...] heel dikwils (*d*) *Pees* genaamt: die, indien Vli[...] achtig is, *Aponeurosis* genaamt word.

Van de werking deszelfs.

CCCVI. (*e*) *De werking van de Spier*, besta[...] in een zamentrekking van de Buik, waar door [...] Uit-eindens deszelfs tot elkanderen komen, en alzo h[...] deel, waar in 't einde van de (*f*) *Spier* word ingeplan[...] bewegen, gelyk als of het met een (*g*) *Koo*[...] getrokken wierd *. In veele Spieren zyn beide [...] Uit-eindens beweeglyk, en zodanige hebben eigen[...] lyk geen vaste Stip; in welk geval echter dat dee[...] het welk onbeweegelvker is als het andere, vo[...] de vaste Stip, of begin; 't beweegelyke, voor h[...] einde, of de beweegelyke Stip meerendeels moet g[...] houden worden. Want daar zyn gevallen, [...] verscheide zodanige Spieren *dat alwaar, 't welk eer*[...] *de beweegelyke inplanting is geweest, nu een vas*[...] *Stip*: en daarenteegen, 't welk het vaste geweest i[...] nu het beweegelyke wordt: by voorbeeld van [...] (*h*) *Ongelyke dryhoekige Spier*, (*i*) *Voorste Zaag*[...] *Spieren*, en van anderen.

Zamenwerkende en tegenwerkende Spieren.

CCCVII. Zommige Spieren *spannen tot een Werking te zamen*, of zyn medegezellen tot een Werking, gelyk de (*k*) *Buigers*, of (*l*) *Uit-strekkers*, van den Arm, &c. Zo dat de Spieren welk[...] tot de een en dezelfde Werking dienen. (*m*) *Spieren van 't zelfde slag*, (of (*n*) *Medewerkers*) konnen genaamt worden. Dog wanneer men een tegen[...] werking der Spieren aanmerkt, namentlyk als d[...] Uitstrekkers van een deel, een strydige werking maken[...]

(*a*) Punctum fixum. (*b*) Cauda. (*c*) Punctum mobile. (*d*) Tendo. (*e*) Actio musculi. (*f*) Musculus. (*g*) Chorda (*h*) Musculi scaleni. (*i*) Musculi serrati antici. (*k*) Musculi flexores. (*l*) Musculi extensores brachii. (*m*) Musculi congeneres. (*n*) Socii.

* De actione musculorum videantur præ ceteris Borellus, de motu animalium; Bournovillius, de motu musculorum. Bergerus in Physiolog. Cap. XXII. & Boerhavius instit. Med. articulo de Musculorum actione.

aken met de Buigers, als dan worden zoda-
ge Spieren (*a*) *Tegen-Standers* genoemt. Dog
ze te gelyk werkende, maken het Lit ſtyf, en
uden het onbeweegelyk: welke werking der
ieren, men een (*b*) *Spanning* noemt.

Wat een Spanning is.

CCCVIII. De (*c*) *Spier-Vezels*, zyn naar de
rſcheidentheid der werking, tot welken zy ge-
hikt zyn, of (*d*) *recht*, (*e*) *ſchuyns*, (*f*) *dwers*,
r) *rondt*, of (*h*) *ſlangs-gewys gekrult*, &c.

Van de verſcheidentheid der SpierVezels.

CCCIX. Zommige der Spieren beſtaan uit een
kelde of een-vormige zoort van vezels: en deze
orden (*i*) *enkelde* gezegt. Doch andere, uit een
rſcheide, en dikwils tegenſtrydig beloop van Ve-
len, ja worde gelyk als uit verſcheide kleine
iertjes zamengeſteld, en deze konnen (*k*) *zamen-
ſtelde* genaamt worden: gelyk als *Steno*, *Bo-
llus*, en *Lowerus*, heel fraay hebben aangetoond.
 hoe meerder zodanige in eene Spier verzamelt
orden, hoe de Spier dikker en ſterker word.

Zamengeſtelde en enkelde Spieren.

CCCX. De *beweging* van de meeſte Spieren is
) *vrywillig* of (*m*) *dierlyk*; van andere (*n*) *on-
ywillig* of (*o*) *natuurlyk* gezegt; en de beweging
n zommige is gemengt, uit de natuurlyke en dier-
ke; of uit de vrywillige en onvrywillige: en hier
n daan word zy de (*p*) *gemengde* beweging genaamt.
e Spieren, welke een (*q*) *vrywillige* beweging
bben, ontfangen de (*r*) *Zenuwen* van de (*s*) *Voor-
erzenen*; die de (*t*) *onvrywillige*, van de (*v*) *ag-
r Herzenen*; die beide; (de beweging krygen)
 gelyk van de (*w*) *voor* en (*x*) *agter herzenen*.
n gelyk de Spier, *deszelfs Zenuw afgeſneden of
bonden zynde*, niet meer kan werken: alzo is
t ook door de werkzaamheid van *Steno*, en an-
dere

Wat de dierlyke, natuurlyke en de gemengde beweging is.

(*a*) Antagoniſtæ. (*b*) Motus tonicus. (*c*) Fibræ Muſculoſæ. (*d*)
ctæ. (*e*) Oliquæ. (*f*) Tranſverſæ. (*g*) Annulares. (*h*) Spi-
es. (*i*) Simplices. (*k*) Compoſiti. (*l*) Voluntarius. (*m*)
imalis. (*n*) Involuntarius. (*o*) Naturalis. (*p*) Motus mix-
. (*q*) Motus voluntarius. (*r*) Nervi. (*s*) Cerebrum. (*t*)
otus involuntarius. (*v*) Cerebellum. (*w*) Cerebrum. (*x*)
rebellum.

dere bekent, dat hy ook niet kan werken, wanne zyn (*a*) *flag-ader* gebonden of afgesneden is.

Waar van daan haare naamen.

CCCXI. Zy krygen hun(*b*)*benaming*, veeltyds of v de (*c*) *vaste* en (*d*) *beweeglyke stippen* van de Spi te gelyk, of van de vaste, of van de beweeglyke st alleen; of van 't (*e*) *gebruik*, dat zy doen; of v hun (*f*) *gedaante*, of (*g*) *overeenkomst*; of van plaats, stant, of van de grootheid, of hunne ande eigenschappen.

Manier van de Spier-beschryving.

CCCXII. *Wy zullen hunne byzondere beschry ving van 't hooft beginnen*, voort-gaande tot aan einde: alzo zal daar naar, hun getal, in welk Schryvers en onderwerpen zo zeer verscheelen blyken, dat 't hier niet zeker of bestend (schoon het over de vyf hondert is) kan vastgeste worden.

Van de *Spieren* in 't byzonder

De Spieren van de huit des Bekkeneels.

CCCXIII. DE (*h*) *Spieren van de huyd des bekkeneels* zyn vier: als

(*i*) *Twee voor-hoofts-spieren*: Welke voortkome in de huits des voor-hoofts, en yder eind beweeglyk hebben. Zy worden weerzyd van de (*k*) *wyn-braauwen* schuins uitwaarts boven 't (*l*) *been* van 't voorhooft, uitgebreit van daar spannen zy haar (*m*) *peezen* bove het opperste deel van 't bekkeneel uit, en ver eenigen te zamen, met de (*n*) *vlies-achtig pees* van de achter-hoofts (*o*) *spieren*, di onbeweeglyk zyn: dus kan door hun de hui van 't bekkeneel, voornamentlyk van 't voorhooft bewogen, en de wynbraauwen opgehaalt worden.

De

(*a*) Arteria. (*b*) Nomina. (*c*) Punctum fixum. (*d*) Punctum mobile. (*e*) Usus. (*f*) Figura. (*g*) Similitudo. (*h*) Musculi cutis cranii. (*i*) Duo frontales. (*k*) Supercilia. (*l*) Os frontis. (*m*) Tendines. (*n*) Aponeurosis. (*o*) Musculi.

De (*a*) *tegenwerkers* der zelver zyn de (*b*) *ronde spieren* der oogleden.

(*c*) *Twee zeer dunne achter-hoofts-spieren*: zy komen voort uit 't (*d*) *achter-hoofts-been*, alwaar het wederzyts aan de (*e*) *slaap-beenderen* gevoegt is: zy klimmen opwaarts, vereenigen haar (*f*) *vlies-pees* met de (*g*) *voorhoofts* (spieren), aan dewelke zy gelyk als een vaste inzetting zyn, en komen te hulp aan de beweging der zelve.

CCCXIV. *Een* (*h*) *rimpelaar*, of *neerdrukker* der *wyn-braauwen*: hy komt weerzyts voort van de ortel der Neus, en word in beide de wynauwen ingeplant, die hy wederzyts naar elkanren haalt, en te gelyk nederwaarts beweegt: de or-hoofts-spieren in tegendeel, trekken die op. Hy hynt by naar een deel van de voor-hoofts-spieren zyn. Der Wyn-brauwen.

CCCXV. (*i*) *Drie Spieren van de Oogleden.*

De eerste: de (*k*) *ronde* of *toesluiter*, hy komt voort uit 't opperste uitwas van 't Kaak-been, by de groote hoek van 't Oog; hy omringt met ronde Vezels beide de Wynbrauwen, en sluit die. Der Oogleden.

De tweede: de (*l*) *eigene opheffer* van 't bovenste Oogscheel. Hy komt voort in de bodem van 't (*m*) *ooghol*, en word ingeplant in de rand van 't opperste Oog-scheel, by 't (*n*) *boogswys Kraak-been*.

De derde: de (*o*) *Nederdrukker* van 't onderste Oog-scheel: hy is een zamenvoeging van Vlees agtige Vezels, nu dunder, dan dikker, voortkomende uit de Huit van de (*p*) *wangen*, zomtyds uit het (*q*) *juk-achtig-been*, en zig in-

(*a*) Antagonistæ. (*b*) Orbiculares. (*c*) Duo occipitales. Os occipitis. (*e*) Ossa temporalia. (*f*) Aponeurosis. Frontales. (*h*) Corrugator, sive depressor superciliorum. Musculi tres palpebrarum. (*k*) Orbicularis seu Constrictor. Elevator proprius palpebræ superioris. (*m*) Orbita. (*n*) rsus. (*o*) Musculus depressor palpebræ inferioris. (*p*) Genæ. Os jugale

inplantende in de onderste rand van de *rond-achtige*: door welke 't onderste scheel klaarlyk (indien wy behoorlyk daar op ten) neder-waarts wort getrokken, wanneer 't oog openen.

De Spieren van de oogen.

CCCXVI. De (*b*) *spieren van 't oog*, zyn ze in de beesten, maar alleenlyk zes in den mensch te weten,

Vier (*c*) *rechte*: oorspronkelyk ontrent de om van 't gat van de gezicht-zenuuw, in de gr van 't oog-hol, zy worden in geplant, i (*d*) *harde* of *duistere vlies*, niet verre van omtrek van 't (*e*) *hoorn-vlies*: gelyk

De (*f*) *opperste*, (*g*) *opheffer*, of (*h*) *hovaardige*.
De (*i*) *onderste*, de (*k*) *neer-drukker*, of (*l*) *nederige*.
De (*m*) *buitenste*, de (*n*) *afhalende*, of (*o*) *verontweerdigden*.
De (*p*) *binnenste*, de (*q*) *na-halende*, of (*r*) *drinker*.

Van welke ö in dien 'er tv te gelyk w ken, de schu ze beweegin volbracht w den.

Twee (*s*) *schuinze* of *omdraayers*: gelyk

De (*t*) *grootte schuinze*, (*v*) *opperste* of (*w*) *trol spier*: hy neemt zyn begin by de voorga de; doch hy gaat door een eigene (*x*) *kraak-been ge katrol*, dicht by de groote hoek van 't oo van daar word hy wederom geboogen, in 't agterste deel van 't (*y*) *oog* ingeplant; z dat hy den (*z*) *oog-appel* schuins neerdrukt, eenigzints uitstrekt.

De (*a*) *kleine*: of *onderste schuinze*: hy kor

voc

(*a*) Musculus orbicnlaris. (*b*) Mosculi oculorum. (*c*) Qu tuor recti. (*d*) Selerotica. (*e*) Cornea. (*f*) Superior. (Attollens. (*h*) Superbus. (*i*) Inferior. (*k*) Deprimens. Humilis. (*m*) Exterior. (*n*) Abducens. (*o*) Indignatori (*p*) Interior. (*q*) Adducens. (*r*) Bibitorius. (*s*) Duo obliq seu rotatores. (*t*) Obliquus major. (*v*) Superior. (*w*) Troc lear. (*x*) Trochlea cartilaginea. (*y*) Oculus. (*z*) Pupilla. (Obliquus minor, sive inferior.

* A Cowpero Myotom· reform: optime delineati Fig. II.

voort van 't voorste en binnenste deel van 't (*a*) *oog-hol*, bykans by 't Neus Canaal; hy loopt schuins om het onderste deel van den (*b*) *oog-bol*, en word in 't agterste en buitenste deel deszelfs ingeplant. Zo dat hy den (*c*) *oog-appel*, schuins naar om hoog beweegt, anders als men gemeenelyk gemeent heeft.

De (*d*) *zevende spier* der Dieren, komt rontom n de omtrek der (*e*) *gezigt-zenuw* voort, om-ngt het agterste deel van 't duistere hoorn-vlies, schynt te dienen tot de voortdrukkinge van n Oog-bol.

CCCXVII. De (*f*) *Spieren* van 't uiterlyke Oor, n aangewezen (Vers 287.) namentlyk de *voor-*, *opperste* en *agterste*: in de Mensch zyn zy zeer ein, en veeltyds niet: als uitspanninge van de Voor- Agter-hoofts Spieren. Of, indien zy van deze derscheide zyn, verscheelen zy, naar de verschei-ntheid van de onderwerpen; gelyk als de veran-ring kan gezien worden by *Casserus* *, *Duver-us* †, *Cowperus* *, en *Valsalva* †. De *voorste*, hy 'er is; komt voort van 't Vlies der (*g*) *ap-spier*, en word in 't voorste en bovenste deel n 't Oor ingeplant. De *opperste*, komt uit de it van 't Bekkeneel, en plant zig in 't opperste el van 't Oor. De *agterste*, die nu enkelt, dan bbeld, ja drie dubbeld is, wanneer hy niet ge-een is met de agterhoofts Spieren, komt voort t het Mam-agtige uitsteekzel, en eindigt in 't ag-rste deel van de (*h*) *schulp*. **Van de Spieren van 't uiterlyke Oor.**

De *Spieren*, die *Valsalva* *, toeschryft aan de) *rand* en (*k*) *tegenrand*, konnen volgens

O myn

(*a*) Orbita. (*b*) Bulbus. (*c*) Pupilla oculi. (*d*) Musculus ptimus Brutorum. (*e*) Nervus opticus. (*f*) Musculi auris ex-nae. (*g*) Musculus temporalis. (*h*) Concha. (*i*) Tragus. (*k*) ntitragus.

* Tract. de auditu.
† Tract. de audit.
* Myotom.
† De Aur. human.
* Ibidem.

myn gevoelen, voor geen Spieren worden geh[...]den.

Van de Spieren van 't inwendige Oor.

CCCXVIII. De (*a*) *Spieren van 't inwen[...] Oor*, zyn of van 't (*b*) *hamertje*, of van 't (*c*) [...]*gel-reeps been*, en alle zeer klein.

Twee gemeenlyk van 't (*d*) *hamertje*, (volg[...] andere drie.)

De (*e*) *uitwendigen*, komt voort van de [...]tenste rand van de been-agtige buis van [...]*stachius*, voortgaande om hoog, en ee[...]zints agterwaarts, gaat hy in de *Trom*[...] word in 't (*f*) *uitsteekzel* van *Raven* in[...]ent en ontspant het Vlies deszelfs.

De (*g*) *inwendige*, ingesloten in de Weg [...] 't opperste van de buis van *Eustachius*, ko[...] met zyn Pees by 't Ovale venster uit, [...] word ingeplant in 't agterste deel van [...] hamer, die hy agterwaarts trekt, en sp[...] de *Trommel*.

De *derde* van zommige: schynt eerder [...] Vezel, als een Spier te zyn.

Den (*h*) *stegel-reeps spier*, hy komt voort, met [...] dik ligchaam, uit de weg van 't Steen-be[...] word terstond dunder, en ingeplant in 't ho[...] van 't Stegel-reeps-been: en spant deszelfs a[...] gevoegde Vlies.

De Spieren der Lippen.

CCCXIX. De (*i*) *Spieren van de Lippen*, [...] twaalf.

Een ronde (*k*) *sluit-spier*, de lippen zelf uitr[...]kende.

(*l*) *Twee paar af-halende Spieren.*
- Als de (*m*) *juk-beens-spier*: wi[...] begin, 't Juk-been; 't einde, [...] hoek van de ronde Spier.
- De (*n*) *kinnebaks spier*, wiens [...]gin: ten deelen van 't [...] *krayen-beks* uitsteekzel, van [...]

onc[...]

(*a*) Musculi auris internæ. (*b*) Malleus. (*c*) Stapes. [...] Malleus. (*e*) Externus. (*f*) Apophysis Raviana. (*g*) Intern[...] (*h*) Musculus stapedis. (*i*) Musculi labrorum. (*k*) Constric[...] labrorum. (*l*) Duo paria abductores. (*m*) Musculus zygoma[...]cus. (*n*) Musculus Buccinator. (*o*) Processus coronoidis [...]xillæ inferioris.

…ee paar af ha-…ende Spieren.

Onder-kaak, ten deelen, alwaar het Tand-vlees der Maal tanden van beide de Kaken eindigt; 't einde: gelyk de eerste. Ook drukt hy de Spyze onder de Tanden.

) Twee paar op-heffers.

Als de (*b*) *insnyder:* zyn begin, is het (*c*) *Kake-been*, even onder het (*d*) *oog-hol*; einde, by de Snytanden, in de ronde sluit Spier.

De (*e*) *honds-spier*: 't beginzel, is de holligheid, onder 't Juk-been, in 't Kake-been; het einde de hoek, van de Lip.

) Drie neer-drukkers.

Als, (*g*) *twee drie-hoekige:* hun oorspronk, 't zydelyke deel van de onder Kaak: 't einde, de hoek van de Lip.

Een eenige (*h*) *vierkante*: oorspronk, 't voorste deel van dezelve Kaak: einde, in 't geheele onderste deel van de rondagtige.

CCCXX. De (*i*) *spieren* van de Neus, of der (*k*) *neus-gaten*, zyn, of

De Spieren van de Neus.

(*l*) *Verwyderaars*, (die ook te gelyk optrekken) weerzyds twee:

De eerste, de (*m*) *spits-wyze*: hy komt voort van de Wortel der Neus, is gemeen met de rimpelaar der Wynbrauwen; eindigt, in de opperste Kraak-beenderen van de Neus.

De tweede, de (*n*) *mirt-vormige*; zyn begin, is digt by de sny-spier, wiens deel hy schynt te wezen; einde, in de onderste Kraak-beenderen van de Neus.

(*a*) Duo paria elevatores. (*b*) Musculus incisorius. (*c*) Os …axillare. (*d*) Orbita. (*e*) Musculus caninus. (*f*) Musculi de…essores tres. (*g*) Duo triangulares. (*h*) Quadratus. (*i*) Mus…li nasi. (*k*) Musculi narinarum. (*l*) Dilatatorii. (*m*) Pyra…dalis. (*n*) Myrtiformis.

De (*a*) *zamentrekker*, of de (*b*) *ronde neerdruk*... deze is zo niet, als in de (*c*) *beesten*; maar all... zeer klein, en dikwils nauwlyks zigtbaar: ... voortkomt van de Wortels der Snytand... even onder de Neus: en eindigt in de V... gels der Neusgaten. Aan deze komt zeer ... te hulp de ronde Spier der Lippen.

De Spieren van de onder-kaak.

CCCXXXI. De (*d*) *Spieren van de onder-ka*... zyn zes paar: als

(*e*) *Twee paar neerdrukkers*, gelyk

De (*f*) *breede spier:* welke voortkomt omtr... het Sleutel-been, van de Borst, en drie-ho... dige Spieren, en word ingeplant in de Ond... kaak: zo nogtans, dat hy zeer dikwils ... Spier-agtig Vlies by na door 't geheele a... gezigt uitstrekt.

De (*g*) *twee buikige*: zyn begin, is de gr... onder 't Mam-agtige uitsteekzel: hy lo... met zyn middelpees door de priem-tong-bee... spier, en dikwils door de Vlies-agtige r... aan 't Tong-been gevoegt, als door een ... trol *, en word aan de inwendige (*h*) *k*... *ke-beens* vereeniging van de Kin ingeplan...

Vier paar Optrekkers.

Het eerste, de (*i*) *slaap-spier*: oorspronk, de ... heele uitgestrektheit der slapen; einde, 't sch... pe uitsteekzel van de Kaak.

Het tweede, de (*k*) *kaauw-spier:* 't begin, 't o... derste deel van 't Juk-been; 't einde, de buit... ste opper-vlakte van de hoek van 't Ka... been.

Het derde, de (*l*) *inwendige vleugel-wyze*: ... begin, de holligheid van 't Vleugel-wyze u... steekzel; 't einde, de inwendige oppervlakte v... de hoek der Kaak.

H

(*a*) Constrictor. (*b*) Depressor orbicularis. (*c*) Brutus. ... Musculi maxillæ inferioris. (*e*) Duo paria depressorum. ... Platysma myodes. (*g*) Biventer sive digastricus. (*h*) Synch... drosis. (*i*) Crotaphitis, sive temporalis. (*k*) Masseter, ... Pterygoides internus.

* Vide Dissert. nostra de Masticatione.

Het vierde, de (*a*) *uitwendige vleugel-wyze spier*: 't beginzel, de buitenste plaat van 't gezegde uitsteekzel; 't einde, even boven de inplanting van de voorgaande.

CCCXXII. Van 't *Tonge-been*, zynder (*b*) *vyf* ... *ar Spieren*. De Spieren van 't Tonge-been.

Het eerste, de (*c*) *kauw-tandens Tonge-beens Spier*: hy komt voort, van het steunzel van de onder-kaak, by de Kin; zyn einde, is het Ligchaam van 't Tonge-been.

Het tweede, de (*d*) *Ravenbeks tonge-beens-spier*: hy komt voort by 't Raven-beks uitsteekzel, uit de opperste top van 't Schouwderblad, en word ingeplant in het Ligchaam (van 't Tonge-been.)

Het derde, de (*e*) *kin tong-beens-spier*: hy komt voort in 't midden van de Kin, onder de voorgaande, van binnen uit de Krake-beens vereeniging van de Kaak; eindigt in het Ligchaam van 't Tonge-been.

Het vierde, de (*f*) *borst-beens tonge-beens-spier*: hy begint van 't Borst-been, en Sleutel-been; en word ingeplant in het Ligchaam van 't Tonge-been: en is de tegenwerker van de voorgaande.

Het vyfde, de (*g*) *priem-tonge-beens-spier*: zyn begin is het priem-agtig uitsteekzel; einde, in de Hoorn en het Ligchaam van 't Tonge-been. Hy word dikwils doorboort van de (*h*) *twee-buikige spier*.

't *Gebruik* derzelver, blykt ligtelyk, uit de aanmerking van hunne inplantinge.

CCCXXIII. De (*i*) *Spieren van de tong*, zyn al-...eenlyk drie paar *. De Spieren van de Tong.

O 3 Welkers

(*a*) Pterygoides externus. (*b*) Quinque paria musculorum ossis ...yoides. (*c*) Mylo hyoides. (*d*) Caraco-hyoides. (*e*) Genio-...yoides. (*f*) Sterno hyoides. (*g*) Stylo-hyoides. (*h*) Diga-...ricus. (*i*) Tria paria musculorum linguæ.

* Optima eorum delineatio ap. Cowper. Myotom. reform. ...ig. V.

Welkers eerste, de (*a*) *kin-tonge-beens spier*: hy beg[...] onder de *Kin tonge-beens spier*, hy beweegt [...] Tong voorwaarts.

Het tweede, de (*b*) *hoorn tong-spier*: hy beg[...] van het Ligchaam en Hoorn van 't Ton[...] been, en is de tegenwerker van de voorga[...] de.

Het derde, de (*c*) *priem tongs-spier*, van 't prie[...] agtig uitsteekzel: hy beweegt de Tong n[...] de zyde agterwaarts.

De (*d*) *grondtongs-spier*, die zommige hierby do[...] is een deel van de (*e*) *hoorn tongs spier.*

En de (*f*) *kauw-tands tong spier*, is een deel v[...] de (*g*) *kauw-tants-tonge-beens spier*: hierom [...] 't juist niet nodig daar byzondere Spieren [...] te maken.

De Spieren van 't Strotten-hooft. CCCXXIV. De (*h*) *Spieren van 't Strottenhoo[...]* zyn zeven paar, van hun oorspronk en einde h[...] namen ontfangende.

Twee *gemeene*: hebbbende haar beginzel buit[...] de Strot.

Het eerste, de (*i*) *Borst-beens-schild krake-be[...] spier* *: hy trekt de Strot naar om laag, [...] verwydert, de spleet van 't Strottenhooft.

Het tweede de (*k*) *Tonge-beens-schildwyze kra[...] beens spier*, hy trekt 't Strottenhooft op, [...] sluit 't spleetje van 't Strottenhooft.

Vyf *eigen*: hebbende in de Strot hun begin [...] einde.

Het eerste, de (*l*) *rings-schildwyze krake-beens spier.*	*Deze verwy[...] deren [...] strot.*
Het tweede, de *agterste* (*m*) *rings-spleet spier.*	
Het derde, de *zydelyke* (*n*) *rings-spleet spier.*	

H[...]

(*a*) Genio glossus. (*b*) Cerato-glossus. (*c*) Stylo-gloss[...] (*d*) Basio-glossus. (*e*) Cerato-glossus. (*f*) Mylo-glossus. [...] Mylo-hyoides. (*h*) Septem paria musculorum laryngis. [...] Sterno-thyroides. (*k*) Hyo thyroides. (*l*) Crico thyroid[...] (*m*) Crico-arytænoides posticum. (*n*) Crico-arytænoides la[...]rale.

* Nogtans komt deze meerder voort, van 't Sleutel-bee[...] als van 't Borst-been.

Het vierde, de (*a*) *schild-trechters-wyze kraakebeens Spier*, hy sluit met het volgende.

Het vyfden, de (*b*) *trechters-wyze kraakebeens Spier*: hy komt voort van 't eene tregter wyze krake-been, en word ingeplant in de andere; en doorsnyden * malkanderen.

CCCXXV. Eertyds telde men vier paar Spieren in 't Keel-gat; dog worden van *Valsalva* gelyk . 262. al gezegt is, zeer vermeerdert †, dewyl zes paar optelt, en aan dezelve nieuwe namen eeft; welke men, wie begeerig is om deze te weten, den zelven zien kan. Ik agt, dat ze gemakkelyk tot) *drie paren* kunnen gebragt worden: welkers De Spieren van 't Keel-gat.

Twee verwyderen: gelyk het (*d*) *paar priem-wyze keel-gats spieren*, het komt voort van 't begin van 't priem-achtig uitsteekzel, en word ingeplant in de zyde van 't strotten-hooft.

De tweede, 't (*e*) *Paar hooft-keel-gats spieren*: onder welke ik bevat dat deel van de strot, 't welk van 't onderste deel begint, van de beenderen des bekke-neels, welk deel zommige, naar de verscheidentheid van de oorspronk, verdeelen: en die vezelen, die van 't wigge-been voortkomen, 't *paar* (*f*) *wigge-beens keelgats-spieren*; en die van de vleugel-wyze uitsteekzels, 't (*g*) *paar vleugel-wyze keelgats spieren* *, noemen.

Een trekt te zamen: de (*h*) *slokdarms*, of de *keels-sluit-spier* gemeenlyk gezegt. Dese komt weer-zyds voort van 't tonge-been, schilt-gelyke, en 't ring-wyse krake-been van de strot, en omvat de keel; om deze verscheide oorspronk verdeeld *Valsal-*

 va

(*a*) Thyro-arytænoides. (*b*) Ary-arytænoides. (*c*) Tria paria musculorum pharyngis. (*d*) Par stylo-pharyngæum. (*e*) Par Cephalo-pharyngæum. (*f*) Spheno pharyngæum. (*g*) Pterygo-pharyngæum. (*h*) Æsophagæus.

* Vid. delineati in Morgagn. advers. Anat. prim. Tab. II. Fig. i, k.

† Tract. de aure humana, Tab. V. & VI. Cap. II.

* Morgagn. Adversar. Anat. I. vs. 8. & Advers. II. pag. 43. & 44.

va dat in drie paaren: welkers eerste hy (*a*) *tong-beens-keel-spier*; 't tweede, (*b*) *schilt-gelyke kraakbeens-keel-spier*; en 't derde, de (*c*) *ring-wyze kraakbeens keel-spier* noemt, en tekent eenige pees-achtige streepen af, gelegen tusschen deze deelen: maar die niet altyd klaar blyken: en hierom hebben wy deze deelen, liever onder de naam van een deel willen begrypen.

De Spieren van de Lel. CCCXXVI. Wy tellen vier (*d*) *paar* zeer kleine *spieren van de lel*, (welke een deel is van de strot).

Het eerste, de (*e*) *tong lel-spier* van *Valsalva* *: hy komt weerzyds voort uit de zyde van de wortel der tong; en eindigt in de zyde van de lel.

Het tweede, de (*f*) *keel-gats-lel-spier*: hy komt weerzyds voort uit de zyde van 't keel-gat en eindigt gelyk de eerste.

Het derden, de (*g*) *vleugel-wyze inwendige lel-spier*, of de (*h*) *wigge-beens lel-spier*: hy komt voort digt by 't opperste deel van 't vleugel-wyze uitsteekzel uit het wigge-been, en eindigt in 't achterste en opperste deel van de lel. Deze wort genoemt van *Valsalva* † *Salpingo-Staphilinus*; om dat hy uit 't deel van de *Buis van Eustachius* voortkomt.

Het vierden, de (*i*) *vleugel-wyze uitwendige lel-spier*: hy komt voort by de uiterlyke zyde van de voorgaande, hy daalt tusschen beide de plaaten van 't vleugel-wys uitsteekzel, en buigt zyn pees over 't dunne uitsteekzel van de inwendige plaat, gelyk als door een katrol, naar 't voorste deel van de lel. Zo dat ze van dat paar naar om hoog en naar vooren, van de anderen naar agtere, en naar de zyden schynt be-

woge-

(*a*) Hyo pharyngæum. (*b*) Thyro pharyngæum. (*c*) Crico pharyngæum. (*d*) Quatuor paria musculorum Uvulæ. (*e*) Glosso-staphylinus Valsalvæ. (*f*) Pharyngo-staphylinus. (*g*) Pterygo-staphylinus internus. (*h*) Spheno-staphylinus. (*i*) Pterygo-staphylinus externus.

* De aure human, Cap II.
† Ibidem.

wogen te worden. Deze Spier word genaamt van *Valsalva* de *nieuwe Spier van de Buys* (*van Eustachius*) om dat hy meent dat de Buis van *Eustachius*, gelyk ook de Neusgaten van deze worden verwydert. *

Morgagnius † maakt gewag, van de (*a*) *ongepaarde Spier*, geplaatst achter de lel, die hy bevestigt in byzondere brief beschreven te hebben. En om ik tot nog toe deze beschryving niet hebbe ge-n, heb ik ook deze Spier nog niet konnen ont-ken.

Daar zynder ook, die 't ligchaam zelf van de , voor een paar Spieren der lel optellen, de wel-drie-hoekig nederwaarts, onder 't vlies de lel be-edende, voortkomen: dat ik hun wel wil toe-n.

CCCXXVII. *De* (*b*) *Spieren des hoofts*, zyn tien ren. De Spieren des Hoofts.

Drie paar *Buygers*, weerzyts een, als

- *De* (*c*) *tepelwyze spier*: hy neemt zyn begin van 't borst- en sleutel-been: en eindigt in de uitterlyke vlakte van 't tepelwyze uitsteekzel.
- De (*d*) *voorste groote rechte spier*: hy komt voort van de vyf dwerze uitsteekzels der onderste wervel-beenderen des hals, en word ingeplant in 't been van 't achterhooft, voor des zelfs knokkel-achtige uitsteekzels. Ziet Aanmerkinge (28 *.)
- De *voorste* (*e*) *kleine Rechter*, of *knikkende Spier van Cowperus* *: zyn begin, is 't voorste deel van den hooft-drager, hy schuilt onder de voorgaande, en wort digt achter hem, in 't been van 't achterhooft ingeplant.

 Vyf

(*a*) Musculus azygos Uvulæ. (*b*) Decem paria musculorum ca-s. (*c*) Mastoideus. (*d*) Rectus major anticus. (*e*) Rectus -nor anticus.

* Drakius antropol. pag. 590.
† Adversar. Anat. I. vs. 8. & Advers. II. pag. 35.
* Cowper Myotom. Fig. III. lit. i.

Vyf Paar (*a*) *uitstrekkers*, behalven de gem[...] van den hals.

Het eerste, de (*b*) *spalk-wyze*; hy komt v[...] van de drie onderste wervel-beenderen [...] hals, en van de vyf bovenste der rug [...] word ingeplant boven het tepelwyze uitst[...] zel.

Het tweede, de (*c*) *samen-gevlogten*: zyn [...] gin de drie opperste wervel-beenderen van [...] rug, en de zes onderste van den hals: g[...] gen onder de eerste, hy word in 't ach[...] hoofts-been, naast de eerste, ingeplant.

Het derden, de (*d*) *agterste groote rechte*: [...] begin, 't doorn-achtige uitwas van [...] hooft-draayer; einde, het agter-hoofts-bee[...]

Het vierden, de (*e*) *achterste kleyne rechte*: [...] begin, de doorn-achtige uitbulting' van [...] hooftdrager; 't einde, onder de eerste.

Het vyfde, de (*f*) *kleine schuinze*: zyn beg[...] de dwerze uit-was van den hooft-drag[...] einde, boven de groote regte Spier.

Een paar (*g*) *groote schuinze* omdraayers: haar [...] gin, het doorn-achtige uitwas van den ho[...] drayer; hy wordt schuins opklimmende, i[...] dwerze uitwas van den hooftdrager ingeplan[...]

Een paar na de zyde buigende, (*h*) *rechte zydelyke* [...] naamt *: zyn begin, is de bovenste oppervlakte [...] 't dwerze uitwas van den hooftdrager; [...] klimt recht op, met een kort, doch dik [...] chaam, en word ingeplant, in 't been va[...] achter-hooft, by de groef van 't Mam-ac[...] uitsteekzel.

Vier paar Spieren des hals. CCCXXVIII. Gemeenlyk telt men (*i*) *vier p*[...] spieren *des hals*.

T[...]

(*a*) Quinque paria musculorum extensorum. (*b*) Spleni[...] (*c*) Complexus. (*d*) Rectus major posticus. (*e*) Rectus m[...] posticus. (*f*) Obliquus minor. (*g*) Obliquus major. (*h*) [...]ctus lateralis. (*i*) Quatuor paria musculorum colli.

* Ibidem, lit. K.

Twee paar Buygers: namentlyk

Het eerste, de (*a*) *ongelyk zydige Spier*: de welke zyn begin neemt van de eerste, tweede, en zomtyds derde rib, en word ingeplant in de dwerze uitsteekzels van de wervel-beenderen des hals. Van *Fallopius*, en andere, wort hy gestelt onder de oplichters van de borst, ook niet zonder reden: want tot beider gebruik kan hy dienen. De Engelze maken van deze drie spieren, onder de naam van de *eerste*, *tweede*, en *derde ongelykzydigen*: om dat hy dikwils zeer gemakkelyk in drie deelen kan verdeeld worden.

't Tweeden, de (*b*) *lange spier*: hy komt voort van 't ligchaam der vyf opperste wervelbeenderen van de rug, en word ingeplant in alle de wervelbeenderen van den hals.

Men telt ook gemeenlyk twee paar *uitstrekkers*, de (*c*) *dwerze* en de (*d*) *doornachtige* genaamt *, die echter zonder recht van de gemeene uitstrekker van den rug en lendenen, de *langste* van den *rug* genaamt, worden onderscheiden. van de welke wy daadlyk om laag.

By deze heeft *Cowperus* †, eerstelyk nog vyf paar uitstrekkers vervoegt, de (*e*) *tusschen-doornige van den hals* genaamt: die voort-komen van 't opperste deel des doorn-achtigen uitwas van de vyf onderste wervel-beenderen des hals, en yder derzelver word ingeplant in 't onderste deel van 't doorn-agtige uitwas van 't naast gelegene wervelbeen. Ten tweeden heeft hy tusschen de dwerze uitwassen van den hals, spieren ontdekt, by na gelyk aan de voorgaande, den hals naar de zyde bewegende, die hy (*f*) *tussen-dwers-spieren* noemt *: die egter schynen deelen van de (*g*) *ongelykzy-*

(*a*) Scalenus. (*b*) Longus. (*c*) Transversale. (*d*) Spinale. (*e*) Interspinales colli. (*f*) Inter transversales. (*g*) Scalenus.

* Cowper Myotom. Fig. VIII. i. & k.
† Ibidem L. L.
* Transact. Anglic. Vol. 21, pag. 122.

lykzydige, of ten minsten van deze niet v
verschillende, te zyn.

De Spieren van 't Schouderblad.

CCCXXIX. De (*a*) *spieren* van 't schoud
blad, zyn by ons vyf paar:

Het eerste, den (*b*) *Oplichter*, of de (*c*) *sp*
van geduldigheid: hy neemt zyn oorspro
van de dwersse uitwassen van 't eerste, tw
de, derde en vierde wervel-been van den ha
en eindigt in de opperste hoek van 't scho
derblad.

Het tweeden, de (*d*) *tafel*, of (*e*) *monniks-k*
spier: beginzel, 't been van 't achterhoo
de doorn-achtige uitwassen van den hals,
zeven of acht van den rug; 't einde, de doo
van 't schouderblad, deszelfs hooft en 't sleut
been. Om 't verscheide beloop der Vezele
kan hy volgens de verscheide werking der z
ven, 't schouderblad opheffen, neerdrukken
achterwaarts halen *.

Het derden, de (*f*) *Tar-bots-gelyke spier*: 't be
de vyf onderste doorn-achtige uitwassen (
Wervelbeenderen) des hals, en de drie opp
ste van den rug, onder de voorgaande:
loopt schuins onder hem voort, en word
geplant in 't geheele steunzel van 't schoud
blad: die hy achterwaarts beweegt.

Het vierden, de (*g*) *Saag*, of (*h*) *voorste kle*
getande, of (*i*) *kleine-borst-spier*; hy ko
voort, met tand-wyze beginzelen, van de tw
de, derde, vierde en vyfde ware rib, on
de groote borst-spier; eindigt in 't (*k*) *rav*
beks-uitsteekzel van 't schouderblad.

Het vyfde, de (*l*) *groote voor-zaag*, of *geta*
spie

(*a*) Quinque paria musculorum scapulæ. (*b*) Elevator. Musculus patientiæ. (*d*) Trapezius. (*e*) Cucullaris. (*f*) Rh boides. (*g*) Serratus. (*h*) Dentatus minor anticus. (*i*) P toralis minor. (*k*) Processus coracoides scapulæ. (*l*) Serra major anticus, sive dentatus major anticus.

* Cheselden onkent deze verscheide werkingen, en bet dat 'er geen Spier in een deel kan werken, als 't andere rust, oordeeld dat deze alleenelyk dient, om de Schouderbladen terwaarts te trekken, of tot malkanderen te brengen.

fpier, hy komt ook met tand-wyze beginzelen, van alle de ware ribben, en van de twee opperfte baftaart-ribben voort; en eindigt in 't fteunzel van 't fchouderblad.

Deze twee bewegen 't fchouderblad voorwaarts nederwaarts: en worden ook van veele onder de ichters der ribben gerekent. Dog dit gebruik kunnen te weeg brengen, wanneer 't (*a*) *fchouderblad*, or den (*b*) *opligter* (*c*) *tafel*, en (*d*) *tar-r-fpier* wordt geveftigt, en onbeweeglyk gehoun.

CCCXXX. De (*e*) *Spieren* van de *Ademhaling*, wyderen de borft, of trekken ze te zamen. De Spieren van de Ademhaling.

De verwyderaars werken te zamen, en zyn t (*f*) *middel-rift*, van 't welk al gehandelt is. (vs. 257.)

(*g*) *Vier-en-veertig tuffen-ribbigen*, in yder tusfchen-ruimte der ribben twee, een uitwendige, en een inwendige: welkers begin is de onderfte rand van de opperfte rib; en het einde, de opperfte rand van de volgende rib. De Vezelen van de uitwendige, loopen voorwaarts; van de inwendigen fchuins achterwaarts, en zy heffen de ribben op.

De (*h*) *boven-ribbigen* van *Verheyen* *, eerftelyk, de (*i*) *korte*, weerzyds twaalf: 't begin de dwerze uitfteekzels van de elf wervel-beenderen van den rug, en van een, namentlyk van de onderfte des hals: zy worden fchuins ingeplant, in 't achterfte deel van de ribben.

Ten tweeden, de (*k*) *Lange*, drie of vier: 't zelfde begin, van 't zevende, achtfte, negende en tiende Wervelbeen; einde, in de negende, tiende, elfde en twaalfde rib. †

De

(*a*) Scapula. (*b*) Elevator. (*c*) Trapezius. (*d*) Romboides. (*e*) Musculi refpirationis. (*f*) Diaphragma. (*g*) Quadraginta tuor mufculi intercoftales. (*h*) Supercoftales Verheyeni. (*i*) Breves. (*k*) Longi.

* Anatom. Tab. XXXV. Fig. I. e, e, f f.
† Ibidem Fig. 3. a, b, c, d, e.

De (*a*) *Onder sleutel-beens-spier*; deze ko voort van 't onderste deel van 't sleutel-be by de top van 't schouder-blad, en eindigt 't voorste deel van de opperste rib en in borst-been.

De (*b*) *opperste achter Saag-spier*: hy ko voort, met een dunne en breede pees, van twee onderste wervel-beenderen des hals, van de twee opperste der rug: hy eindigt de twede, derde en vierde rib*.

De (*c*) *groote voor-zaag-spier*: (vs. 329.) w van veele alhier weder by gebragt. Maar dat het schouderblad beweeglyker is als ribben, behoort het beter tot het schouderbl Nochtans, ontkennen wy niet, dat hy ook de ademhaling kan dienen.

De (*d*) *ongelyk zydige spier* van den hals, van welke wy reeds boven (vs. 328. gehandeld hebbe

De (*e*) *Samen-trekkers*, of (*f*) *Neerdrukkers*, halven de spieren des buiks, tot dit werk dienen zyn

De (*g*) *onderste achter-zaag-spier*: hy komt vo met een breede pees van de drie onderste w vel-beenderen der rug, en van de twee opper der lendenen; hy eindigt in de vier onder bastaard-ribben: en omvangt de uitstrekk van de rug, gelyk een scheede, op dat h Vezels, in de grootte bewegingen van elk deren, niet zouden afscheiden.

De (*h*) *drie-hoekigen van 't borst-been*: hy ko voort van 't onderste en inwendigste deel v 't borst-been, en word wederzyds ingeplant de kraak-beenderen van de vierde, vyfde, zesde zevende rib. *Verheyen* heeft deze in versch

d

(*a*) Subclavius. (*b*) Serratus posticus superior. (*c*) Serra major anticus. (*d*) Scalenus colli. (*e*) Constrictores. (Depressores. (*g*) Serratus posticus inferior. (*h*) Triangula sterni.

* Misschien strekt deze Spier den Hals ook uit.

den verdeeld, en noemtze (*a*) *borst-beens rib-spieren.**

De (*b*) *onder-ribs-spieren* van *Verheyen*, zyn te zien als 't borst-vlies is weggenomen, weerzyts zes, zeven, acht, of negen; zy komen niet ver van de hoofjes der ribben voort, klimmen schuins op, en eindigen in de opperste rib, nu in de naaste, dan in de tweede. † Dat deze Spieren van *Eustachius* al zyn afgetekent geweest, wyst *Morgagnius* aan.*

De (*c*) *heilige-lenden-spier*, of deel van de gemeine uitstrekker der rug, (vers 331.) helpt ook tot de zamen-trekking: om dat hy aan 't achterste deel der ribben word ingeplant.

CCCXXXI. De (*d*) *Spieren van de rug en lenden* zyn gemeen. De Spieren van de Rug en Lendenen.

De (*e*) *uitstrekkers*, worden wederzyts gemeenlyk drie getelt: gelyk

De eerste, de (*f*) *heilige lenden-spier*: wiens begin, 't heilig been en 't agterste uitsteekzel van het darm-been; 't einde, in de ribben.

De tweeden, de (*g*) *langste van de rug*: 't begin, op dezelfde plaats: einde, in alle de Wevelbeenderen van de rugge-graat.

De derden, de (*h*) *half-gratige:* oorspronk het Heilig-been, en de Wervel-beenderen der Lendenen: einde, in de opperste Wervel-beenderen der Borst. Maar dewyl deze alzo aan malkander vast zyn, dat zy zonder scheuring niet geheel konnen gescheiden of verdeelt worden, ende ook tot een en dezelfde werking dienen, worden zy met meerder

(*a*) Sterno costales. (*b*) Infracostales Verheyeni. (*c*) Sacrolumbaris. (*d*) Musculi lumborum & dorsi. (*e*) Extensores . (*f*) Sacrolumbaris. (g) Longissimus dorsi. (*h*) Seminosus.

* Loc. cit.
† Ibidem Fig. III. d, d, e, e.
* Adverſ. Anat. II, pag. 36. Vid. Mangeti Theat. Anat. Tab. Eustach. XVI. Fig. II.

meerder reden voor eene gemeene uitstrek van de Lendenen, Rug en Hals geh den *.

De (*a*) *Buigers*, behalven de Spieren van Buik, dienende tot de buiging, is'er weer een eige buiger, de (*b*) *vierkante Spier lendenen* gezegt: wiens begin, in 't achterst opperste uitsteekzel van 't darm been; einde de dwerze uitwassen van de Wervel-beende der lendenen en de laatste bastaard rib. By d word nog een andere buig-spier van de Eng sche (gevoegt) *, de (*c*) *kleine lenden-spier* naamt, welk voortkomt met een dunne pees 't darm-been, en word ingeplant in de zyde 't eerste Wervelbeen der Lendenen. Doch d spier ontbreekt dikwils. Maar de (*d*) *vierka spier* schynt ook te helpen tot de opheffi van de ongenaamde beenderen, als wy gaan

De Spieren van den arm. CCCXXXII. De (*e*) *Spieren* van den arm, opperarm zyn negen.

(*f*) *Drie* opheffers van den opperarm

De eerste, de (*g*) *drie hoofdige spier*: komt voort van 't sleutel-been, van 't hoof doorn van 't schouderblad: eindigt, omtr vier vingeren breedt onder den hals va opperarm-been.

De tweeden, De (*h*) *boven graatige*: zyn gin, is de holligheid boven de doorn va schouderblad; 't einde, de hals van 't opp arm-been.

De derden, de (*i*) *Raven-beks-arm-Spier*: oorspronk, het (*k*) *raven-beks-uitsteekzel*

(*a*) Flexores. (*b*) Quadratus lumborum. (*c*) Psoas par (*d*) Quadratus. (*e*) Musculi Brachii vel humeri. (*f*) Tres vatores. (*g*) Deltoides. (*h*) Supra spiratus. (*i*) Corachia-coralis. (*k*) Processus coracoides.

* Cheselden wyst aan in zyn Anatom. pag. 73. Dat door 't opleggen der handen op de Lendenen, als wy voortg kan ontdekken, dat deze Spieren ook by beurten werk met de ongenaamde Beenderen op te ligten.

† Cowper. Myotom. Keils Anatomy, Drake Antropol Cheseldens Anatomy p. 73.

het ſchouder-blad; einde, 't middel deel van het arm-been.

a) *Drie Neerdrukkers*:

Den (*b*) *onderſchouderblats ſpier*: 't beginzel de geheele inwendige oppervlakte van 't Schouderblad; einde, 't inwendige deel van 't hooft des arm-beens.

Den (*c*) *groote ronde of langwerpige ronde ſpier*: zyn begin, de onderſte hoek van 't Schouderblad; einde, drie vingeren onder 't hooft van 't arm-been.

Den (*d*) *breetſte van den rug*, ook den (*e*) *aars-krauwer* genaamt: zyn begin, de doorn-agtige uitwaſſen van de Lendenen, en de drie onderſte van de Rug, hy voegt zyn Pees met de eerſte, en word in de zelve plaats ingeplant.

Een (*f*) *nahaälder*, de (*g*) *groote borſt ſpier*: zyn begin, 't Sleutel-been, borſt-been, en alle de ware ribben; 't einde, is ontrent vier vingeren breet onder 't hooft van 't arm been. Wy oordeelen dat deze werking word bevordert van de (*h*) *Ravenbeks arm-ſpier*, en de werking van de drie-hoofdige, van 't opperſte deel van deze borſt-ſpier: (die veeltyds gelyk als een byzondere Spier is).

Twee (*i*) *afhaalders*:

Den eerſten, den (*k*) *ondergraatige ſpier*: zyn begin, de holligheid onder de doorn van 't Schouderblad.

Den tweeden, den (*l*) *kleine ronde*, of *lang-ronde ſpier*: zyn begin, de onderſte rand van 't Schouderblad, deze twee maken eigentlyk maar eene Spier uit, ende ook maar eene Pees, die ingeplant word in 't agterſte gedeelte van de Hals des arm-beens.

P CCCXXXIII.

a) Tres depreſſores. (*b*) Infraſcapularis. (*c*) Rotundus, ſi- teres major. (*d*) Latiſſimus dorſi. (*e*) Aniſcalptor. (*f*) ductor. (*g*) Pectoralis major. (*h*) Coraco brachialis muſ- us. (*i*) Duo abductores, (*k*) Infraſpinatus. (*l*) Rotundus, teres minor,

De Spieren van de onder of voor-arm.

CCCXXXIII. De (*a*) *spieren* van den *onde*[...] *voor-arm*, zyn zes.

(*b*) *Twee buigers:*

Den eersten, den (*c*) *twee-hoofdigen*: die [...] eene hooft voort komt van 't Rave[...] uitsteekzel; met 't andere, van 't hoof[...] Schouderblats. Dit daalt neder langs de [...] van 't Arm-been, word vleezig, en vere[...] met het eerste, en eindigt in 't bultje v[...] kleine Ellepyp, digt onder deszelfs bov[...] hooftje.

Den tweeden, den (*d*) *inwendige arm-spier*[...] komt voort, even onder 't einde van de driel[...] dige Spier, en word ingeplant in 't bultje [...] de groote Ellepyp, digt onder deszelfs [...] venste hooftje.

(*e*) *Vier Uitstrekkers*:

Den eersten, den (*f*) *lange*: hy komt voort va[...] onderste rand van 't Schouderblad.

Den tweeden, den (*g*) *korte*: hy begint van de[...] tenste kant van 't Arm-been.

Den derden, den (*h*) *buitenste arm-spier*: hy b[...] naast de voorgaande van de inwendige [...] van 't Arm-been. Deze drie Spieren ver[...] gen hun Peezen, en maken gelyk als een [...] hoofdigen, die in 't agterste deel van den [...] leboog word ingeplant, die bequaamlyk d[...] *drie-hoofdige arm-spier* kan genaamt [...] den.

Den vierden, den (*k*) *Elleboogs spier*: 't begi[...] uitwendige Knokkel van het Arm-been; 't ei[...] komt onder de voorgaande.

De Spieren van de kleine Ellepyp.

CCCXXXIV. De (Spieren) van de (*l*) *k*[...] *Ellepyp* zyn vier.

(*m*) *Twee voor omkeerende spieren.*

(*a*) Musculi cubiti sunt VI. (*b*) Flexores duo. (*c*) Bi[...]
(*d*) Brachialis internus. (*e*) Quatuor extensores. (*f*) Lo[...]
(*g*) Brevis. (*h*) Brachialis externus. (*i*) Triceps Brach[...]
(*k*) Anconæus. (*l*) Quatuor musculi Radii. (*m*) Duo pr[...] tores.

Den (*a*) *ronde:* die voort komt van de inwendige Knokkel van 't Schouderbeen; eindigt, by na in 't midden van de kleine Ellepyp.

Den tweeden, den (*b*) *vierkante:* zyn begin is 't onderste deel van de (*c*) *groote Ellepyp*, einde, regt over, in 't onderste deel van de (*d*) *kleine Ellepyp.*

(*e*) *Twee agter omkeerende spieren:*

Den eersten, den (*f*) *lange:* beginzel, de uiterste kant van het Arm-been; einde, het onderste hoofje van de kleine Ellepyp *.

Den tweeden, den (*g*) *korte:* hy komt voort van 't opperste deel van de groote Ellepyp, en word ingeplant in 't opperste deel van de kleine Ellepyp, die hy in 't geheel omvat.

CCCXXXV. De (*h*) *spieren van de voorhand*, vier: De Spieren van de Voorhand.

(*i*) *Twee buigers:* voortkomende van de inwendige Knokkel van 't Arm-been.

Den eersten, den (*k*) *inwendige kleine Ellepyps spier:* hy eindigt in een beentje van de voorhant, digt by den duim.

Den tweeden, den (*l*) *inwendige groote Ellepyps spier:* hy eindigt in 't binnenste beentje van de voorhand.

(*m*) *Twee uitstrekkers:* die haar oorspronk nemen van de buitenste Knokkel van 't Armbeen: namentlyk

Den eersten, den (*n*) *uitwendige kleine Ellepyps spier*, of (*o*) *twee hoornige:* die ingeplant word, in 't eerste en tweede been van de Nahand.

(*a*) Rotundus. (*b*) Quadratus, (*c*) Ulna. (*d*) Radius. (*e*) Supinatores. (*f*) Longus. (*g*) Brevis (*h*) Musculi carpi quatuor. (*i*) Duo flexores (*k*) Radiæus internus. (*l*) Ulnaris internus. (*m*) Duo extensores. (*n*) Radiæus externus, (*o*) Bicornis.

* Deze Spier kan ook helpen om den Elleboog of onderarm te buigen.

Den tweeden, den (*a*) *uitwendige groote El*[...] *spier*: hy eindigt in 't been van de Na[...] dat de Oor-vinger ondersteunt.

Indien deze (*b*) *twee spieren van de kleine Elle*[...] *gelyk werken*, de (*c*) *groote Ellepyps spiere*[...] tende, *word de hand uitwaarts bewogen*: [...] tegendeel, indien de twee groote Ell[...] Spieren te gelyk werken, de kleine [...] pyps-spieren rustende, *word de hand inw*[...] *bewogen*. Deze Spieren worden ook [...] door de zo genaamde (*d*) *ringwyze* [...] op dat de werking der zelver des te [...] geschiede: welke band egter niet zo zeer [...] rond, als wel een gemeen Vlies is [...] sluitende, alle de Spieren gelegen in de[...] *onder-arm*.

De Palm-Spieren.

CCCXXXVI. De (*f*) *Palm-spieren* zyn t[...] die deszelfs Toesluiters geloofr worden: nan[...] lyk

Den eersten, den (*g*) *lange Palm-spier*: zyn[...] ginzel, is de inwendige Knokkel van 't (*h*) [...] *been*; einde, in de Palm, met een uitgest[...] Pees.

Den tweeden, den (*i*) *vierkante vleesigen*, [...] *korte Palm-spier*: is gevoegt in de (*l*) [...] *achtige Pees* van de lange Palm-spier, b[...] de afhalende Spier van de Oor-vinger. [...] Spieren schynen de Buigers van de Voor[...] te helpen *.

De Spieren der Vingeren.

CCCXXXVII. De (*m*) *spieren van de V*[...] *ren der hand*: zyn gemeene, of eigenen:

De Gemeene zyn

(*a*) Ulnaris externus. (*b*) Duo musculi Radiaei. (*c*) M[...] ulnarii (*d*) Ligamentum annulare. (*e*) Cubitus. (*f*) P[...] (*g*) Palmaris longus. (*h*) Os humeri (*i*) Caro quadrata[...] Palmaris brevis. (*l*) Aponevrosis palmaris longi. (*m*) M[...] li digitorum manus.

* In 't Jaar 1717. hebbe ik in een publieke Ontleding[...] een Mannelyk ligchaam ontdekt, dat deze Spier wederzyds [...] brak, in alle byde de Handen, het welk andere Schryvers [...] voornamentlyk van de eerste, hebben aangetekent,

: (*a*) *Buigers* van de Slag-ordens.

Van de eerste, de vier (*b*) *worm-gelyke spieren*: dewelke zeer diep voortkomen van de Pezen, en worden ingeplant in de zyden van de eerste Slag-order, gelegen naar de duim.

Van de tweede (order) de (*c*) *hooge of* (*d*) *doorboorde spier:* zyn begin, is de inwendige knokkel van 't arm been, en de kleine Ellepyp; hy word verdeeld in vier Pezen, die in de tweede slagorder van de vier vingeren worden ingeplant.

Van de derde (order) de (*e*) *diepe* of (*f*) *doorborende*: zyn begin, 't opperste en middelste deel van de groote Ellepyp; ook verdeeld in vier Pezen, hy doorboort de Pezen van de voorgaande, en eindigt in 't begin van de derde slag-order, van de vier vingeren *.

Den (*g*) *uitstrekker* van alle de drie ordens, word de (*h*) *gemeene uitstrekker* genaamt: wiens begin is de buitenste knokkel van 't arm-been, ende het agterste deel van den kleine en groote Ellepyp; hy word daar na verdeeld in vier Pezen, doorgaande onder de Band van den Voorhand: welkers einde is, 't agterste gedeelte of bulting van alle de Slag-ordens der Vingeren.

(*i*) *Drie naarhalende*, (namentlyk naar de duim) (*k*) *inwendigen tusschen-beenigen* genaamt: die voortkomen van de Beenderen der Na-hand, en eindigen in de buitenste zyde van de eerste Slag-order.

 (*a*) *Drie*

) Flexores primæ phalangæ. (*b*) Musculi quatuor lumbri-
s. (*c*) Sublimis. (*d*) Perforatus. (*e*) Profundus. (*f*) Per-
ns. (*g*) Extensor omnium trium phalangarum. (*h*) Extensor
munis. (*i*) Tres adductores. (*k*) Interossei interni.

Deze twee Spieren lopen onder de dwerze band van de
orhand, en derzelver Pezen, ingesloten in een sterke Vlies-
ge Scheede, worden aan de Beenderen der Vingeren ge-
gt.

(a) *Drie afhalende*, genaamt de (b) *uitw-wendige tusschen-beenige*; zy komen voort van de Beenderen der Na-hand, worden ingeplant in de binnenste zyde de eerste Slag-order.

De eigene Spieren van den Duim.

CCCXXXVIII. Vyf (c) *eigene (Spieren) van* *duim.*

Den eersten, den (d) *buiger*: zyn begin, 't m delste deel van de kleine Elle-pyp; einde de derde Slag-order.

Den tweeden, den (e) *uitstrekker*, (f) *twee h-nige* of (g) *drie-hoornige* gezegt: hy komt vo in 't agterste en middelste deel van de *groote* en (i) *kleine elle-pyp*, en eindigt in de ste, tweede en derde (k) *slag-order*.

Den derden, den (l) *duims palm-spier*, of *af-lende spier*: wiens oorspronk is de dwe band, de Beenderen van de Voorhand menvoegende, en het einde, de eerste en tw de Slag-order. In deze Spier zyn de *zaat-beentjes* van den Duim gemeenlyk in voegt.

Den vierden, den (n) *onder-palm spier*: hy gint naast de voorgaande, van de zelve ba digter naar 't hol der hand, en eindigt in onderste hoofje van de eerste slag-order: ze word van veelen overgeslagen, om dat voor een deel van de voorgaande kan ge kent worden.

Den vyfden, den (o) *tegen-palm spier*, of de *nahalende*: hy komt voort van 't Been Na-hand van de middelste Vinger, en w ingeplant in de eerste en tweede Slag-der, *.

CCCXXXI

(a) Tres abductores. (b) Interossei externi. (c) Mus quinque proprii pollicis. (d) Flexor. (e) Extensor. (f) Bic nis. (g) Tricornis. (h) Ulna. (i) Radius. (k) Phalanga. Thenar, sive abductor pollicis. (m) Ossa sesamoidea. (n) pothenar. (o) Antithenar. (p) Adductor.

* Men moet aanmerken, dat dikwils in de Spieren van Duim veranderingen voorkomen op gelyke wyze als in de Sp

CCXXXIX. (*a*) *Twee zyn eigen*, aan de *wys-er*: Spieren van de wys-vinger.

en eersten, den (*b*) *uitstrekker*, of (*c*) *aan-wyzer*: zyn begin: van 't midden van de groote Elle-pyp, en 't zelve einde met de gemeene Uitstrekker.

en tweeden, den (*d*) *nahalende*: zyn oorspronk, is de eerste Slag-order van den Duim, en 't eerste Been van de Na-hand; einde, de eerste Slag-order van de wys vinger *.

CCXL. (*e*) *Twee eigen* aan den *oor-vinger*: Spieren van de Oor-vinger.

)en eersten, den (*f*) *eigen uitstrekker*, die een deel schynt te wezen van de gemeene Uitstrekker.

)en tweeden, den (*g*) *aftrekker*: wiens begin, het buitenste Been van de Na-hand, einde, de buitenste zyde van de eerste Slag-order †.

/eelen voegen 'er een (*h*) *eigen na-haalder* by, deze schynt alleen een deel van de eersten te zen.

CCCXLI. Wy keeren nu weder van de *Armen* r de *Buik*, om de Spieren tot hem behorende g te beschryven, en van daar zullen wy voortn naar de *Voeten*.

CCCXLII. Van de (*i*) *spieren des buiks*, is reets rs 205, en van die der (*k*) *kittelaar* Vers 233,

P 4 gehan-

a) Duo musculi proprii indicis. (*b*) Extensor. (*c*) Indica-. (*d*) Adductor. (*e*) Duo proprii musculi auricularis. (*f*) ensor proprius. (*g*) Abductor. (*h*) Proprius adductor. (*i*) sculi abdominis. (*k*) Clitor.

van de andere vingeren. Zodanig, dat 'er geene Beschryg derzelver kan gegeven worden, die met alle onderwer overeen komt: want de Uitstrekker van den Duim is zoms tweehoornig, zomtyds driehoornig: dikwils worden 'er e buigers gevonden, gelyk Cowper in zyn Myotom. pag. . heeft aangemerkt, ende alzo worden 'er ook veranderin in de andere Vingeren waargenomen.

* In de Pees van deze Spier, hebbe ik al te mets alwaar loopt over 't hoofje van 't Been der Nahand, deze Vinger dersteunende, een Zaad-beentje ontdekt.

† In deze Spier word dikwils een Zaad-beentje gevonden, n ons afgetekent, in de eerste Tafel, Afbeeldzel 5. Let C.

gehandeld: zo dat hier de Spieren van de (*a*) *[illegible]len*, (*b*) *roede*, (*c*) *pisgang*, (*d*) *aars*, (*e*) *blaas* [illegible] van de (*f*) *scheede der Lyfmoeder* zyn te besch[ry]ven.

DeSpier van de Bal.

CCCXLIII. Den (*g*) *opschortende*, of (*h*) *op[hef]tende spier van de bal*, is een dunne reeks [van] Spier-vezelen, die voortkomen van de schuins [op]klimmende Spier des Buiks, by die zelve plaa[ts] alwaar hy word doorboort van de Zaad-vat[en]. Hier van daan daalen zy met de (*i*) *scheut van* [den] *pens-zak*, aan welke zy vast zyn zamen gevo[egd], in 't zakje neder, en worden boven 't Scheede-vl[ies] 't welk de Bal bekleet, uitgespannen. Wanneer [de]ze worden zamengetrokken, heffen zy de Bal [op]. In de zeer uitgeteerde Ligchamen is deze Sp[ier] dikwils zo dun, dat hy heel bezwaarlyk te v[in]den is.

De Spieren der Roede.

CCCXLIV. De (*k*) *spieren der roede*, zyn eige[nt]lyk maar twee, namentlyk

Den (*l*) *opregters*, die weerzyds voortkomen v[an] de Beenderen der Heup, en elk in 't Zenuw-[ach]tig Ligchaam der Roede, van haar zyde worden [in]geplant. Welke, als zy te gelyk werken, drukken [zy] de Ader van de Rug der Roede tegens de Been[de]ren van de Schaamheid, weer houden de Vl[oed] van 't Bloed uit de Roede, en maken aldus desze[lfs] Opregting. Dog de (*m*) *helpende* en de (*n*) *dw[ar]ze spieren*, die wy boven (Vers 229.) als Spier[en] van de Roede hebben beschreven, om dat zy [ei]gentlyk tot de (*o*) *water-weg* behooren: daaro[m] zullen wy deze nu beschryven onder de Spier[en] van de Water-weg.

De Spieren van de Pis-weg.

CCCXLV. De (*p*) *Spieren* van de Pis-w[eg] zyn, of

Verwyderaars, namentlyk

D[...]

(*a*) Testes. (*b*) Penis. (*c*) Urethra. (*d*) Anus. (*e*) Vesi[ca]. (*f*) Vagina uteri. (*g*) Musculus cremaster testiculi. (*h*) M[us]culus elevator testiculi. (*i*) Processus peritonæi. (*k*) Musc[uli] duo proprii penis. (*l*) Erectores. (*m*) Acceleratores. (*n*) Tra[ns]versales. (*o*) Urethra. (*p*) Musculi Urethræ.

Den eersten, de (*a*) *dwerse* *: Zy komen weerzyds voort uit 't uitsteekzel van de beenderen der heup, en worden in 't agterste deel van den Bol der Pisgang ingeplant: welke zy door hun werkinge opspannen.

Den (*b*) *agterste verwyderaar*: hy spruit uit het voorste deel van den Aars-sluiter, en word in 't agterste deel van den Bol der Pis-gang ingeplant. Deze Spier is voortyds gehouden geweest voor een deel van de Sluit-spier des Aars, uitgestrekt tot aan den Bol van de Water-weg; maar *Littrius* heeft hem 't eerst voor een byzondere Spier erkent ende ook beschreven †. Deze Spier schynt een tegenwerker van de opregters der Roede, dewyl hy de Roede naar de uitschieting van 't Zaat, van 't Schaam-been te rug trekt, en alzo den vrye Weervloed aan 't bloed weder geeft.

De (*c*) *zamentrekkers*, zyn de zo gezegde, (*d*) *Helpers*, of *voortzetters* der Pis: zy komen voort ten deelen van de voorgaande Spier; ten deelen, van 't opperste deel van den Bol der Water-weg: daar na lopen zy rontom den geheele Bol, en 't onderste deel van de Pis-weg; en in 't voorste deel scheiden zy weerzyds van elkanderen af, en worden in dat sterke Vlies, bekledende de holle Ligchamen, ingeplant. Zo dat zy werkende 't agterste deel van den Pis-gang toetrekken, waar door zy het Water uit de Pis-weg, en voornamentlyk het Zaad in de Byslaping, met een groote kragt uitdryven.

CCCXLVI. De (*e*) *spieren van den aars* zyn drie: De Spieren van den Aars.

P 5 Den

(*a*) Transversales. (*b*) Dilatator posticus. (*c*) Constrictores. (*d*) Acceleratores urinæ. (*e*) Musculi tres ani.

* Bidloo Anat. Tab. XLVII. Fig. 5. i. Cowper. Myotom. Reform. Fig. XXXII. Let E. E. Drak Antropol. Tab. VI. & I. E. E.

† Hist. Acad. Reg. An. 1700.

Den eersten, den (*a*) *sluit-spier*, die een Sp
is, bestaande uit Rings-wyze Vezels, den A
twee of drie Vingeren breet omkleedende,
belettende de onvrywillige afgang.

Den tweeden en derden, twee (*b*) *opligters*, z
breet: komen weerzyds voort uit het Schaam
Heup-, Heilig- en Staart-been, en worden
den Sluit spier ingeplant.

De Spieren van 't Steert-been. 't (*c*) *Steert-been*, heeft volgens waarneming v
Cheselden *, en *Morgagnius* †, ook een Paar eig
Spieren, dat weerzyds uit de scherpe agterste Uitv
van 't Heupe-been voortkomt, en in 't Steert-be
word ingeplant. Deze Spieren trekken dit been vo
waarts, en komen dus den Opligters van den Aar
hulp, en brengen dat been in zyn natuurlyke sta
wederom.

De Spieren van de Blaas. CCCXLVII. De (*d*) *spieren van de blaas* z
twee.

Den eersten, den (*e*) *sluiter van de blaas* wel
(Vers 222.) beschreven is.

Den tweeden, den (*f*) *uitdryver der pis*, van zomn
ge genaamt: die niet anders is, als een Spi
agtige Rok van de Blaas, den tegen-werk
van de Sluit-spier, waar door de Pis uit d
Blaas word uitgedreven *.

De Spieren van de Schede der Lyf-moeder. CCCXLVIII. De (*g*) *sluit-spier van de L
moeder*, is een verzameling van Spier-vezelen, l
pende om den Mond van de Scheede, aan den K
telaar en 't Schaam-been losselyk gehegt, door w
ke de Mond van de scheede in de byslaping v
naauwt word, en de Roede lieffelyk omvan
Wa

(*a*) Musculus sphincter ani. (*b*) Musculi duo levatores.
Os Coccygis. (*d*) Duo musculi vesicæ. (*e*) Sphincter vesic
(*f*) Detrusor urinæ. (*g*) Musculus sphincter vaginæ uteri.

* Anat. pag. 85.

† Adversar. Anat. III. pag. 94.

* Bianchus beschryft, pag. 414. en de volgende in 't Ontlee
kundig Schouw Toneel van *Mangetius* nieuwe opligtende, en ne
drukkende Spieren van de Blaas, en tekent dezelve in twee T
fels af: maar hy word van *Morgagnius* in Adverf. Anat. I
pag. 75. tot aan 't einde wederleyt.

..ar van ik het ook agt te gefchieden, dat deze ..nd altyd nauwer is als 't andere deel der ..eede.

..CCXLIX. De (*a*) *fpieren van de Dey* zyn veer-..: De Spieren van de Dye.

(*b*) *Drie buigers* :

Den eerften, den (*c*) *lenden-fpier*: hy komt voort van 't eerften, tweeden, derden en vierden Wervelbeen der Lendenen.

Den tweeden, den (*d*) *darm-beens-fpier*: zyn begin is, de inwendige holligheid van 't Darmbeen, 't einde van alle beide, de kleine drayer.

Den derden, den (*e*) *loot-verwige fpier*: zyn begin, 't opperfte deel van 't Schaam-been; einde, vier vingers breet onder den eerften.

De (*f*) *uitftrekkers*, zyn de (*g*) *groote*, (*h*) *middelfte* en (*i*) *kleinfte bil-fpieren*: zy komen alle voort in de buitenfte oppervlakte van 't Darm- en Hellig-been: 't einde van de grootfte is omtrent vier Vingeren onder den (*k*) *grooten drayer*; en van de middelfte en kleinfte in deze omdrayer zelf.

Vyf (*l*) *afhalende fpieren*:

Den eerften, den (*m*) *breede windzel*, ook (*n*) *vliefige* gezegt: hy komt Vlees-agtig voort in de voorfte en bovenfte kant van 't Darmbeen, maar word terftond Vlies-agtig, en ingeplant in 't opperfte deel van de Scheen *.

Den

(*a*) Mufculi quatuordecim femoris. (*b*) Tres flexores. (*c*) ..fculus pfoas. (*d*) Mufculus iliacus. (*e*) Mufculus pectinæus, .. lividus. (*f*) Extenfores. (*g*) Glutæus maximus. (*h*) Glu..s medius. (*i*) Glutæus minimus. (*k*) Trochanter major. .. Quinque mufculi abductores. (*m*) Fafcia lata. (*n*) Mem..anofus.

* Deze Spier was zekerlyk ten aanzien van zyn Plaatzing over ..brengen tot 't Scheen-been, en te noemen den Afhaalder ..'t Scheen-been: maar om dat hy met zyn Vlies pees de ..e omboort, en noodzakelyk, wanneer hy werkt, de Dye ..t afhaald: waarom ik niet en twyffel of hy kan met regt ..er de Spieren van de Deye gerekent worden.

Den tweeden, den (*a*) *vierkante*: 't begin is, d uitwas van 't Heupe-been; 't einde, tu schen beide de drayers.

Den derden, den (*b*) *spits-wyze*: 't beginzel, d inwendige oppervlakte van 't Heilig-bee alwaar het met 't Darm-been gevoegt wo

(*c*) *Twee tweelingen.*
- Den eersten, den (*d*) *opperste*: zi oorspronk, d'agterste en ond ste kant van 't Darm-been.
- Den tweeden, den (*e*) *onderste*: z oorspronk, de Knobbel van Heupe-been *.

Deze drie worden ingeplant in de holligheid groef binnen de groote drayer.

De (*f*) *driehoofdige na-haalder*: wiens eersten tweeden hooft voortkomt naast de Krakebee vereeniging van 't Schaam-been; 't derden, v den uitwas van 't Heupe-been, en word ing plant in de geheele kant van 't Deye-been †.

(*g*) *Twee drayers*, (die ook (*h*) *stop-spieren* g naamt worden.)

Eerstelyk, den (*i*) *inwendige*: hy komt voort van buitenste omtrek van 't groote gat van schaam-been, hy gaat over de groef van heupe-been, en word ingeplant in den kuil de grootte draayer.

Den (*k*) *uitwendige*: hy komt voort van den bu tenste omtrek van 't voorgezegde gat, wort in dezelve plaats, gelyk de voorgaand ingeplant. Deze spieren konnen ook te hu komen aan de afhalende spieren.

CCC

(*a*) Quadratus. (*b*) Pyramidalis. (*c*) Duo gemini. (*d*) S perior. (*e*) Inferior. (*f*) Adductor triceps. (*g*) Rotato duo. (*h*) Obturatores. (*i*) Internus. (*k*) Externus.

* Deze twee tweelingen worden veeltyds zeer vast te zam gevoegt, met de inwendige Stop-spier gevonden: hierom word zy van zommige niet zo onderscheiden beschreven, maar de Stop spier overgebragt.

† Ook komt hy te hulp aan de buigingen.

CCCL. De (*a*) *spieren* van de Scheen zyn tien. (*b*) *Vier uitstrekkers*, geplaatst in 't voorste deel van den Dey: De Spieren van de Scheen.

Den eersten, den (*c*) *rechte*: Hy komt voort van de voorste en onderste kant van 't heupe-been.

Den tweeden, den (*d*) *Been-spier*: gelegen onder den eersten: zyn begin is, 't geheele voorste deel van de deye.

Den derden, den (*e*) *inwendige groote* spier: zyn begin is, de geheele binnenste zyde van 't deye-been.

Den vierden, den (*f*) *buitenste groote spier*: zyn begin is, de geheele buitenste zyde van het deye-been.

Deze vier maken te zamen een sterke gemeene pees, in welk den (*g*) *Knie-schyf*, in gevoegt is, die in de uitbulting van 't scheen-been wort ingeplant.

Zes (*h*) *Buigers*.

Den eersten, den (*i*) *sneyers-spier*: zyn oorspronk is, de voorste en opperste kant van 't darm-been.

Den tweeden, den (*k*) *smalle scheen-spier*: voortkomstig in de kraak-beenige zamen-voeging van het schaam-been.

Den derden, den (*l*) *half-vliezige spier*: zyn begin, den knobbel van 't heupe been.

Den vierden, den (*m*) *half-zenuw-achtige spier*: zyn begin, dezelve knobbel van 't heupe-been. Alle deze vier (spieren) worden ingeplant in 't binnenste en opperste deel van 't scheen been.

Den vyfden, den (*n*) *twee-hoofdigen*: 't begin van 't eerste hooft, den knobbel van 't heupe-been: en van 't tweeden, het onderste deel van 't deye-been; einde, 't opperste deel van 't kuit-been.

Den

(*a*) Decem musculi tibiæ: (*b*) Quatuor extensores. (*c*) Rectus. (*d*) Cruralis. (*e*) Vastus internus. (*f*) Vastus externus. (*g*) Patella. (*h*) Sex flexores. (*i*) Musculus sartorius, (*k*) Musculus gracilis. (*l*) Musculus semi membranosus. (*m*) Seminervosus. (*n*) Musculus biceps.

Den zesden, den (a) *knie-buigs-spier*: is een kl spier, en komt voort met een dunne pees de buitenste knobbel van 't deye been, en loopt Pees-achtig, schuynsinwaarts, onder den *knie-schyf*: alwaar hy vlees-achtig wort, en w alzo in het opperste en het binnenste deel van scheen-been ingeplant. Ook is hy een teg werker van den (c) *snyders-* en (d) *smalle-sche spieren*: want deze konnen eenigzints het Sche been binnewaarts bewegen, dog de Knie-bu spier *uitwaarts*.

De Spieren van de Voorvoet.

CCCLI. De (e) *Spieren* van den voorvoet zyn a

(f) *Twee Buigers*:

Den eersten, den (g) *voorste scheen-spier*: wiens gin, het opperste en buitenste deel van scheen: einde, het binnenste bytel- en binn ste Navoets been.

Den tweeden, den (h) *Voorste kuit-beens-spi* het begin, het middelste, en voorste c van 't kuit-been, einde, het buitenste been van de Na-voet.

(i) *Vier uitstrekkers*:

(k) *Twee kuit-spieren*: hun begin, de tv knobbels van 't deye-been *.

Den derden, den (l) *Plant-spier*: zyn oorspro het binnenste deel van de buitenste kn bel †.

Den vierden, den (m) *zool-spier*: het begin, 't l venste en agterste deel van 't scheen- kuit-been.

(a) Musculus poplitæus. (b) Poples. (c) Musculus sartor (d) Musculus gracilis. (e) Octo Musculi Tarsi, sive pe extremi. (f) Flexores duo. (g) Tibialis anticus. (h) Pe næus anticus. (i) Extensores quatuor. (k) Duo gastrocnem (l) Plantaris. (m) Solaris.

* In deze twee beginzels heb ik met *Vesalius*, *Riolanus* *Drakius* gevonden die twee Zaad-beentjes af getekent in o eerste Tafel, 't tweede Afbeeldzel, Letter D en E, en zo tyds met *Fallopius* en *Cowperus* alleenlyk een, in 't buitenste (ginzel) dezer Spieren.

† Cheselden, bevestigt in zyn Anatomia pag. 34. dat hy i begin van deze Spier een Zaad-beentje heeft ontdekt.

De vier Lichamen van deze Spieren maken den (*a*) *kuit*, maar de peezen zamen-gevoegt zynde, maken den zeer sterke pees, den (*b*) *koort* van *Achillis* genaamt, die in 't agterste deel van den hiel word ingeplant.

Een (*c*) *naar-haalder*, den (*d*) *agterste scheen-spier*: zyn begin, het opperste deel van den tusschenbeenigen band; einde, in het Scheeps-beentje *.

Een (*e*) *af-haalder*, den (*f*) *agterste kuit-beens-spier*: begin, het opperste deel van 't kuit been: maar de pees des zelfs word onder de voorvoet omgeboogen, en in 't beentje van de Navoet dat den groote Toon ondersteunt, ingeplant. In deze pees alwaar zy onder het Taarlings-beentje loopt, wordt in de bejaarde een (*g*) *zaad-beentje* gevonden.

CCCLII. De (*h*) *Spieren van de toonen der Voet* zyn of gemeene, of eigene. De Spieren der Toonen.

De (*i*) *gemeene* zyn zestien.

(*k*) *Twee uitstrekkers*:

Den eersten, den (*l*) *lange*: zyn begin is 't opperste deel van het scheen-been, en het voorste deel van de bandt tusschen het scheen- en kuit-been; hy is verdeeld in vyf peezen: van welke vier boven in de vier slag ordens der toonen; den vyfden in 't buitenste beentje van den Navoet word ingeplant †.

Den tweeden, den (*m*) *korte*: zyn begin, het opperste en voorste deel van 't hiel-been; hy word

(*a*) Sura. (*b*) Chorda Achillis. (*c*) Adductor. (*d*) Tibialis [pos]ticus. (*e*) Abductor. (*f*) Peronæus posticus. (*g*) Os sesa[mo]ideum. (*h*) Musculi digitorum pedis. (*i*) Communis. (*k*) [Du]o extensores. (*l*) Longus. (*m*) Brevis.

* Deze Spier heeft dikwils een dubbelde Pees, of hy is twee-[ho]rnig, en zomtyds kan hy geheelyk in twee Spieren ver[dee]ld worden: hierom tellen zommige twee agterste Scheen-[spi]eren.

† Dit vyfde gedeelte steld te zamen de buiger van den Voor[voe]t, en dikwils maakt hy een byzondere Spier. Nogtans breid [hy] zig zomtyds ook uit tot aan den kleine Toon.

word verdeeld in drie peezen, die in d
drie toonen, naast gelegen naar den groot
toon. Worden ingeplant.

De (*a*) *Buigers* van de slag-ordens.

Van den eersten, den (*b*) *wormswyze spieren*: wel
kers oorspronk, den pees van de doorborend
spier, en het binnenste deel van 't hiel-been
einde, in de eerste slag-order.

Van den tweeden, den (*c*) *doorgeboorde spier*: zy
beginzel het onderste en voorste deel van
hiel-been; hy word verdeeld in vier doorge
boorde peezen, en eindigt in de beenderen va
den tweeden slag-order.

Van den derden, den (*d*) *doorboorende spier*: zy
begin, het achterste, opperste, en middelst
deel van 't scheen-been: hy is ook verdeel
in vier peezen, doorborende den eersten, dez
eindigen in de derde slag-order.

(*e*) *Na-haalders*: de (*f*) *vier* inwendige tu
schen-beenige.

(*g*) *Afhaalders*: de (*h*) *vier uitwendige tusschen-been*
ge spieren, die zo als in de handen gelegen zyn.

De Spieren van de groote Toon. CCCLIII. De (*i*) *eigene spieren* van den groote
Toon, zyn zeven.

Den eersten, den (*k*) *lange uitstrekker*: zyn oorspronk
van vooren van 't middelste gedeelte van de
tussen-beenige band, en kuit-been; einde, i
den eerste en tweede slag-order.

Den tweeden, den (*l*) *korte uitstrekker*: het begi
't opperste en voorste deel van 't hiel-been
einde, op den zelve plaats met de voorgaan
de *.

D

(*a*) Flexores phalangarum primarum. (*b*) Lumbricales quatuo
(*c*) Musculus perforatus (*d*) Musculus perforans. (*e*) Adducto
res. (*f*) Interossei interni quatuor musculi. (*g*) Abductore
(*h*) Interossei quatuor musculi externi. (*i*) Septem musculi pr
prii pollicis. (*k*) Extensor longus. (*l*) Extensor brevis.

* Deze twee Spieren zyn dikwils eenen Spier, eindigen
tweehoornig of in twee Peezen.

Den derden, de (*a*) *lange buiger*: het begin, het agterste deel van 't kuit-been; einde, het onderste deel van de laatste slag-order.

Den vierden, de (*b*) *korte buiger*: het begin, het middelste beitel-beentje; einde, in de twee zaad-beendjes van de groote toon: die aan des zelfs eerste slag order door banden vervoegt worden.

Den (*c*) *afhaalder*, of (*d*) *voet-sool-spier*: het begin: de inwendige zyde van het hiel-, en het scheep-beentje; einde, de binnenste zyde van de groote toon, in het binnenste zaad beentje *.

De (*e*) *naar-haalders*: (namentlyk naar de andere toonen.)

De eerste, de (*f*) *tegen-voets-sool spier*: 't begin, het derde Bytel beentje, het einde, 't buitenste Zaad-beentje *.

De tweede, de (*g*) *dwerze*: het begin, 't vierde Been van den Na-voet; het einde, naast de voorgaande. Deze Spier schynt ook de Toonen eenigzints naar elkanderen te halen.

CCCLIV. De eigene Spier van de *kleinste toon*, ord gezegt,

Den (*h*) *eigen afhaalder*: zyn oorspronk, het buiaste deel van 't Hiel-been, en 't vyfde Been van Na-voet, dat de kleinste Toon ondersteunt; t einde, 't buitenste deel van de eerst Slag-order. og door dien deze Toon van de andere niet n afgehaalt worden, neemt hy eerder 't werk aar van een Buiger.

De eigen Spier van de kleine Toon.

(*a*) Flexor longus. (*b*) Flexor brevis. (*c*) Abductor. (*d*) enar. (*e*) Adductores. (*f*) Anthitenar. (*g*) Transversalis.) Abductor proprius.

* Wy noemen hier de uitwendige zyde, dewelke gelegen is ar de andere Vingeren; waar uit men ligt kan afnemen wat ier de inwendige is; want andere verwisselen deze.

De (*a*) *Beſchryving* der Kliere

Wat de Klier beſchryving is.

CCCLV. *A Denologia*, is een beſchryving der K- ren, die de Grieken *Adenes*, e Latynen (*b*) *Glandulæ* noemen; naar de gedaante Akers van de (*c*) *Eike boomen*, die zommige g ken.

De bepaling der Klieren is moeyelyk.

CCCLVI. De deelen, aan welke de oude naam van (*d*) *klier* hebben gegeven, al ſch zy met zo een verſcheide afbeeldzel, grootheid koleur zig vertoonen, *worden nogtans van 't ge ligt gekent*: maar een beſchryving derzelver te ven, overeenkomende aan een beſcheidene bepaling alle waren Klieren bevat, en aan andere deelen gemeen is, die de ouden, zo wel in de naam, in de zaak, hebben gewilt onderſcheiden te w van de Klieren, en aan welke zy een andere naam ben gegeven, is een zaak zo moeyelyk, dat de muntenſte, en vernuftigſte Mannen dat tot nog niet hebben kunnen uitwerken.

Daarom is het van veele overgeſlagen.

CCCLVII. Want veele geleerde Ontleeders, onder dezen zommige, die, gelyk men zegt, zonderlyk van de Klieren hebben geſchreven, getragt hun natuur heel nauwkeuriglyk uit leggen, en te verklaaren, hebben (zonder tw fel, om de moeilykheid van de zaak,) geen b ling, of klare beſchryving der zelve gegeven: w door zy zelfs gemaakt hebben, dat 'er veele werringen in 't verhaal der Klieren zyn voort komen.

Van andere is het onvolmaakt geſchiet.

CCCLVIII. Dog andere, die ſtouter zyn gewe en getragt hebben eenige (*e*) *bepaling* te gev verſchillen zo veel van elkanderen, en hebben dikwils zo onvolmaakt en (*f*) *onbeſcheiden* vo gebragt, dat zy of met de Klieren, die van ie

(*a*) Adenologia. (*b*) Klieren. (*c*) Glandes quercinæ. Glandula. (*e*) Definitio. (*f*) Inadæquata.

nogtans voor zodanige erkent worden, niet o-
een komen, of andere deelen met de Klieren
hengen, die nogtans zodanige niet zyn: gelyk
breder in een verhandeling *van de ware bena-*
van een Klier, alhier onder myn bestier en op-
, 't voorledene Jaar gehouden, getoont is.

CCLIX. Want die de Klier willen bepalen, een (*a*) *rond-deel*, enz. deze sluiten de (*b*) *Al-klier*, de grootste, en de voornaamste der Klie-
it; dewyl deze met geen gedaante minder over een
t, als met een ronde, en nogtans altyd voor
Klier gehouden is geweest. Aldus zouden ook
c) *Zwarte-gal doosjes*, (*d*) *Oor-klieren*, en ande-
uit het getal der Kieren uitgeschrapt worden:
nogtans ook van alle tyden (*e*) *Klieren* zyn
eest, en genaamt geworden. **Eerste bewys.**

CCLX. Andere hebben gezegt, *dat de Klier week, los, en sponsiagtig deel is*, enz. Maar
hebben voor eerst Klieren, die niet week, los
sponsiagtig zyn; maar die hardagtig, vast en in
gedrongen worden waargenomen. Daarenbo-
zynder andere deelen, die ook zagt, los en
gieus zyn, gelyk, de (*f*) *Longen*, 't (*g*) *Vet*, en
re, en daarom met de Klieren zouden ver-
gt worden. **Tweede bewys.**

CCLXI. Zommige hebben de Klier genoemt (*h*) *bloed-stolzel*, of een *week*, *los* en *sponsiag-*
Vlees. Dog of deze de Klier beter hebben bepaalt,
de voorgaande, kan uit het voorzeide ligt ge-
deelt worden: want deze bepalingen zyn on-
evig aan die zelve gebreeken, die wy al reets
en aangewezen. **Derde bewys.**

CCLXII. Veele, die gezegt hebben de Klier
bestaan, *uit een Verzameling van alle zoor-*
van vaten, *of een deel te wezen uit een ver-*
eling van Vaten zamengestelt, hebben gemeent,
beste de eigenschap en bepaling der zelve uit-
ukt te hebben. Maar waarlyk zyn alle de dee- **Vierde bewys.**

) Pars globosa. (*b*) Pancreas. (*c*) Capsulæ atrabilariæ.
Parotides. (*e*) Glandulæ. (*f*) Pulmones. (*g*) Pinguedo.
Parenchyma.

len van 't Menſchelyke Ligchaam, indien men naukeuriglyk onderzoekt, niet een verzameling alle zoort van Vaten? zo dat deze bepaling in nen deelen aan de Klieren voegt, nogte gege kan worden.

Vyfde bewys. CCCLXIII. Andere hebben het onderſcheit Klieren, van d'andere deelen, daar in gezogt, zy ze genoemt hebben, een (*a*) *Verzameling Vaten, met hun eigen Vlies omwonden.* Maar vraag, of dit zelve in de (*b*) *Longen*, (*c*) *Hert*, (*d*) *S ren*, (*e*) *Vliezen*, en andere deelen van de Klie zeer veel verſchillende, niet tegenwoordig een te den is? welk zo zynde, kan dit waarlyk tot de palinge der Klieren niet genoeg zyn.

Zesde bewys. CCCLXIV. Zommige, ja veele, hebben gez dat alwaar een (*f*) *Afſcheiding*, aldaar ook (*g*) *Klier* is: en derhalven hebben ze niet va maakzel, of van de oorzaken; maar van 't gebru of bediening, en van de gevolgen, gelyk men z de bepaling der Klieren willen zoeken.

Maar, voor eerſt zien wy Afſcheidingen, en zeer groot, zonder hulp of tuſſchen-koming van Klieren in 't ligchaam geſchieden: want wie is 'er, niet weet, dat de (*h*) *Chyl* in de (*i*) *Darmen* de Vuiligheden word afgeſcheiden, zonder h van de Klieren, alleenelyk door de (*k*) *opſlorpe mondjes* der Melk-vatens. Aldus word ook het in de blaasjes of zeer dunne Vliesjes van 't V vlies geſcheiden, alwaar geen Klieren kunnen zien of vertoont worden. In tegendeel hebben Klieren, van ieder een voor zodanigen gehoud van dewelke het nogtans onzeker is, of zy iets ſcheiden. Want wie kan waar maken, dat (*l*) *Pyn-appel klier*, (*m*) *Slym-klier*, (*n*) *zwarte G doosjes*, de (*o*) *Borſt klier*, (*p*) *Strotten-hoofts-kli* en de (*q*) *Long-pyps klieren*, enz. iets afſcheid

(*a*) Congeries vaſorum propria membrana incluſorum. Pulmones. (*c*) Cor. (*d*) Muſculi. (*e*) Membranæ. (*f*) Secre (*g*) Glandula. (*h*) Chylus. (*i*) Inteſtina. (*k*) Orificia abſorb ria. (*l*) Glandula pinealis. (*m*) Glandula pituitaria. (*n*) C ſulæ atribilariæ. (*o*) Thymus. (*p*) Glandula thyroidea. Bronchiales.

worden nogtans voor ware Klieren van
r gehouden. Ja om dat de ouden zekere dee-
Klieren hebben genoemt, alhoewel zy niet heb-
geweten, dat deze iets affcheiden, (gelyk hun
van allen, tot aan de voorgaande Eeuw, is on-
ent geweeft) zo volgt hier uit, *dat de Ouden*
Klieren niet om 't gebruik, maar om andere re-
en of hoedanigheden, alzo genaamt hebben: voegt
by dat het gemeen, nog op heden de Klieren
hun geftalte alleen onderfcheit, alfchoon het
zelfs gebruik onbewuft is. Derhalven konnen zy
andere teekenen gekent worden.

CCCLXV. Andere, wanneer ze in een (*a*) *te-natuurlyke ftant*, in de (*b*) *Ligchamen*, en geftor-e, door (*c*) *Waterzugt*, of andere zware Ziek-, eenige (*d*) *rond-agtige Ligchamen*, of liever *Ziekelyke knobbels*, (*f*) *Pap-gezwellen*, (*g*) *Spek-wellen*, (*h*) *Hagel-gezwellen*, *aard-achtige* of *-fteen-agtige vergaderingen*, in een gedrongen, le gedaante van Ballen, hebben gevonden, in Lever, Milt, Herzenen, Buik-vlies, Harte-je, enz. hebben zy terftond hier uit beflooten, deze Gezwelletjes of Lighaamtjes, om dat Rond-agtig fcheenen, waaragtige Klieren te zen: en derhalven dat deze ingewanden in de Na-rlyke ftaat, uit zodanige Ligchaamtjes, of uit e en ontelbare Klieren beftonden. Zevende bewys.

CCCLXVI. Waar op ik antwoorde: eerftelyk, dat e rondagtige Ligchamen in de gezonde Lig-men niet worden waargenomen, ten minften dat gemeenlyk ontbreeken: en derhalven dat zy eer-uitwerkzels zyn van de oorzaken der Ziektens of ftilftant van aardagtige, dikke, en Slymagtige deelen, e alderkleinfte Vaatjes, die daar naar diergelyke Bol-es verbeelden. Want al het geene men voor natuur-en gewoonelyk houd, moet niet alleen in de te-natuurelyke ftaat, maar ook in de gewoonely-

 ke

) Status præteruaturalis. (*b*) Corpora. (*c*) Hydrops. (*d*) pufcula fphæroidea. (*e*) Morbofa tubercula. (*f*) Athero-. (*g*) Steotomata. (*h*) Grandines.

ke en natuurlyke blyken: want anders worden geweldig bedrogen. Want hoe dikwils zyn Slag-aderen en Vliezen hier en daar in 't Ligch niet Kraak-been-agtig, ja been-agtig waargenom en word hier uit met regt besloten, *dat de natu lyke gestaltenis van de Slag-aderen en Vliezen, Kr beenig of been-agtig is?* waarlyk gansch niet. Nogte z hebben nooit niet genoeg bewezen, dat zoda Rond-agtige Ligchaamtjes eerder Klieren zyn, al zwellen, voortgebragt uit eenige tegen-natuur oorzaak.

Agtste bewys.

CCCLXVII. Andere wederom hebben in de *ver en Nieren tegen-natuurlyke blaasjes gevon* en hier uit willen zy goet maken dat deze de waarlyk Klier-agtig zyn. Maar eerstelyk, deze vallen zyn wederom volkomentlyk Tegen-natuu en ongewoonelyk geweest: die gevolgelyk, om dat i gezonden, dat zelve niet word gevonden, niet ger zyn om 't zelve in de gemeene stant te bewaarheden welk deze deelen zig heel anders vertoonen. Daa boven, hebben de Ouden *nooit de blaasjes Kliere naamt*, zo dat 'er een verwerring van namen en woorden-stryt zoude voortkomen, indien wy n Blaasjes wilde Klieren noemen. Eindelyk vraag ik, w *om zy uit deze waarnemingen niet liever besluiten, d Lever en Nieren vlies-agtig zyn, als klier-ag* Want niemant heeft tot nog toe de *Long*, in de tuurlyke stant zelf uit Vliesjes bestaande, daa *Klier-agtig* willen noemen; maar zy hebben alle na regt, een Schuitje een *Schuitje* genaamt, en *vliesig* is, vliesagtig. Ook is het Eyernest tot nu onder de Klieren niet getelt, schoon klaarlyk in 't z Vliesjes worden gevonden. Zo dat ik verwondert dat eenige dusdanige waarnemingen zo hoog geagt ben, dat zy daarom de zelfstandigheid der Ni (die nogtans van *Ruysch* op de aangehaalde p zen Vers 219. gants *vaat-agtig* is vertoont, en 't gezigt zelfs dusdanig bevonden word) gants *K agtig* te wezen, ontwyfelbaar gewild hebben: nogtans aan myn om deszelfs Klier-agtige zelf digheid te bevestigen, om de gezegde redenen, schynen toe te brengen. Ziet Aanmerk. (29 *)

CCCLXV

CCCLXVIII. Zommige Voorstanders van de Tegenwerping.
waren Klieren werpen alhier wederom tegen:
stelyk, dat *Vaat-agtig* en *Klier-agtig niet en verschcelt:*
nt, *al wat Klieragtig, ook Vaat-agtig is;* en
o daar en tegen, *dat al wat Vaat-agtig is, ook*
ier-agtig moet genaamt worden. Dog op deze te-
iwerping antwoorde ik, dat de deelen alzo wor-
i verwert, die men moet onderscheiden: dewyl
n uit deze reden moest stellen, dat het 't geheele lig-
iam uit zuivere Klieren bestaat: 't welk tegens de
en is; zo dat dit gevoelen aan de geene, die
iwkeurig spreken, en onderscheidentlyk van de
elen oordeelen willen, niet kan behagen, om dat
een groote verwerring in de Ontleed-konst
ide voortbrengen.

CCCLXIX. Daarenboven bevestigen zommige Tweede Tegenwerping.
t *Malpighius*, dat *in elke Klier, een zakje of*
asje is, gevoegt tusschen de uiteindens der Slag-
eren, aderen en uitlozende buizen, welke van een
ennatuurlyke oorzaak verwydert zynde, de Blaas-
zigtbaar worden. Maar behalven, dat veele
n de vermaardste Ontleders dit gevoelen, als niet
eestigt zynde, tegenspreken, (dewyl in de gezon-
stand zelfs de Klieren, veel min hunne Blaas-
, als by voorbeeld in de bast-agtige zelfstandig-
id der Herzenen, niet konnen gezien worden.)
verzeker ik, *dat de kleinste Vaatjes op gelyke*
yze gemakkelyk konnen in Blaasjes verandert wor-
n, gelyk zodanige in de (*a*) *Moederkoek*, geheel
iat-agtig, in de Longen, oppervlakte van de
uit, Oogen, en in andere deelen, alwaar geen Klie-
n zyn, of ook niet konnen getoont worden,
iwils zyn waargenomen. En derhalven dat zelve
de Nieren, Lever, Herzenen, enz. kan gebeu-
n. Maar door dien het de pligt niet is van een
ntleder iets te zeggen, maar te vertoonen, zo
n ook die dingen niet voorzeker aan te nemen,
e nooit in de gezonde Ligchamen gevonden wor-
n. Want in de tegennatuurlyke stant worden
veel wangedrogten en aftrekkingen van de na-
ur voortgebragt, dat de geene, die uit de tegen-

(*a*) Placenta uterina.

natuurlyke gesteltheid, de natuurlyke willen aflei-
den, zeer ligtelyk konnen dwalen.

De Affcheidingen kunnen zonder Blaasjes geschieden.

CCCLXX. Daarenboven weten wy overvloe-
dig, *dat de affcheidingen zonder zodanige tusschen-
gevoegde Blaasjes niet alleen kan geschieden*, maa
ook in veele deelen alzo volbragt word. Want om
niet te spreken van de affcheiding van de Chyl er
't Vet, en schoon wy een Blaas verzinnen in ee
nige byzondere Klier, door welk de uiterste Slag
aderen en Aderen verstrooit zyn, en in welke
gelyk zy willen, de uitlozende Buis begint: al
dan zoude de Blaas nogtans tot het werk van d
affcheiding niets toebrengen, maar alleenlyk 't wer
van een ontfanger waarnemen. Want wanneer
wy dat Vogt aanmerken, dat in de Blaas of uit
lozende Buis reeds onderstelt word te wezen, z
weten wy ook, het al afgescheiden te zyn, en
aldaar eindelyk niet afgescheiden te worden. Uit d
Aderen (ten zy de Lever, alwaar de Poort-ader
't werk van een Slag-ader doed) geschiet 'er gee
Affcheidinge: om dat zy 't Bloed weder voeren
uit welk de Affcheiding volbragt is: zo dat di
in de Slag-aders nootzakelyk moet geschieden
voornamentlyk in de zydelyke Buisjes, die uit d
zyden van de alderkleinste Slagadertjes voortspru
ten, misschien op dezelve wys, gelyk wy de Chy
vaten uit de zyden van de Darmen zien voortko
men. Ende op deze manier begrypen zy de A
fcheidingen in de Herzenen, Nieren, Lever, Ba
len, Huit, en andere Vliezen, ja ook in de Klie
ren zelf te geschieden. En nademaal de Natuur
gewoon is in zyn werkingen zeer eenvoudig te we
zen, en de Blaasjes of niet gezien worden, of in
dien zy 'er zyn, eerder 't werk van ontfangers
als dat van Werktuigen der Affcheidinge volbren
gen: hierom oordeel ik, dat deze verzekerde ma
nier van Affcheiding, ontleent van de bekende A
fcheidinge der Chyl, voor de reets onzekere ma
regt moet gestelt worden.

Men moet het Vaat-agtige en het Klier-agtige onderscheiden.

CCCLXXI. Derhalven, die de dubbelzinnigh
den, met de hier uit voortkomende dwalingen
willen vermeiden, en zo veel 't doenelyk is, we

nemen

men: die moeten *het Vaatagtige en Klieragtige iet voor een en dezelve zaak houden*, maar behooen ze ook door de benaminge, gelyk die deelen g zelf door hun gedaante, geſtalte en op 't gegt, te onderſcheiden: en derhalven is het niet georloft de ingewanden, die door 't Oog, inſpuingen, of Vergrootglazen, Vaat-agtig worden waarenomen, en in welke geen onderſcheide rond-agge Ligchamen, met een eigen Vlies beſloten, woren gezien, een ongevoeggelyke, of vreemde naam e geven; Maar moet het Vaat-agtige, met zyn aam *Vaat-agtig*; het Klier-agtige, *Klier-agtig* geaamt worden: want alzo zullen de dubbelzinnigeid en de verwerring dezer deelen, die in de Boeen van de nieuwſte Schryvers zyn, vermeit woren.

CCCLXXII. Maar indien men nu vraagt, wat Klier-agtig is? of wat Klier moet gezegt worden? Antwoord ik, dat, dewyl de nieuwe Schryvers, elyk uit het reeds gezegde blykt, hier in niet overenkomen, men eerſtelyk behoort aan te merken, *wat de Oude, Klieren hebben genaamt*; en daar na, waarom zy dezelve alzo hebben genoemt. Het eerſte overwegende, vinden wy dat zy de Pyn-appel, Slym-, Oor-, Kaak-, Strot-, Strot-Kraak-beens-, Borſt-, Al-vlees, Darms-ſcheils, Oxels-, en Lies-Klieren, enz. Klieren genaamt hebben. En derhalven deze, of andere diergelyke deelen, die mogelyk aan haar niet zyn bekent geweeſt, ook in 't toekomende Klieren moeten genaamt worden: want wy allus uit het gekende en bekende tot de wetenſchap van 't onbekende en onzekere geleid worden. Wat door de Ouden, Klieren genaamt zyn.

CCCLXXIII. En wat het laatſte aangaat, *waarom zy deze deelen* (Vers 372.) *Klieren genaamt hebben*, het is zeker, dat de Ouden dit, *om haar ronde of rondagtige gedaante*, *niet gedaan hebben*; anders zouden zy de Alvlees-, Borſt-, en andere Klieren onder hun getal niet geſtelt hebben. Nog ook niet *om de weeke*, *los-agtige*, *en ſponſieuze zelfſtandigheid*: want zy anders de harde en zamengedrongene Klieren uit 't getal derzelver zouden hebben uitgezondert, en 't Vet, en de Longen, hebbende een wee- Waarom zy zekere deelen Klieren genaamt hebben.

ke, losse, en sponsieuze zelfstandigheid, onder ha[...] getal gestelt hebben. Ten derden, sy hebben *ook niet o[...] 't gebruik of afscheiding de deelen Klieren genaam[...]* om dat zy onkundig waren dat de Klieren iets a[...] scheiden, dewyl dat gebruik eerst in de voorgaan[...] Eeuw aan zommige is bekent geworden. Maar da[...] en tegen hebben zy de ingewande, van de well[...] zy zekerlyk wisten, dat ze iets afscheiden, gelyk [...] Lever, Nieren, en de Ballen, nooit voor Klier[...] geagt. Daarenboven hebben zy de Milt geen Kli[...] genaamt, al schoon zy hebben gemeent dat ze [...] zwarte Gal scheiden. En derhalven schynen die [...] dwalen, welke gelooven, dat van 't werk der A[...] scheiding de deelen Klieragtig genaamt moeten wo[...] den, dewyl alzo de deelen tegens de meening [...] gewoonte der Ouden, Klieren zoude moeten g[...] naamt worden, die thans andere namen van hu[...] hebben gekregen; en daarentegen, zoude zommig[...] deelen, die zy Klieren hebben genaamt, heden gee[...] Klieren wezen, om dat wy niet weten, of z[...] iets afscheiden, gelyk de Schild- Krakebeens Klier[...] Longe-pyps Klieren, en anderen.

Om een zekere gestalte of gedaante. CCCLXXIV. Derhalven is 't zeker, dat d[...] Ouden zommige deelen van ons Ligchaam, *o[...] een byzondere gestalten, of eigene uiterlyke gedaant[...]* zonder opmerkinge of op 't inwendige maakzel[...] of op 't rond-agtig Afbeeldzel, of op 't gebruik[...] Klieren hebben gezegt: zo dat, dewyl het ons nie[...] geoorloft is, nog ook, om de vrees van de ver[...] werring, niet voordeelig is, de Oude namen t[...] veranderen, of de benaming van Klieren aan zo[...] danigen deelen te geven, die al te veel verschei[...] den zyn, van de geene, die zy alzo hebben ge[...] naamt: hierom kan de naam van klier aan gee[...] deel (alschoon 't diergelyk inwendig maakzel, o[...] diergelyk gebruik heeft, als zommige Klieren heb[...] ben) te regt toe ge-eigent worden, als aan zodaniger[...] die te gelyk een *diergelyke uitwendige gedaante[...] of dat byzondere gestel bezitten*, om welk zy eer[...] tyds en eerstelyk alzo zyn genaamt geweest, en[...] nog heden van 't gemeen aldus genaamt wor[...] den.

CCCLXXV[...]

CCCLXXV. Wat nu eigentlyk een Klier is, hoe zy best word bepaalt, zullen wy alhier niet erhaalen, om dat wy reeds (Vers 33.) de be- ling der zelver uit deze Grondregel gegeven ebben: zo dat, zy nu beter als eertyds, indien nder voor-oordeel de saak word overwogen, an andere deelen kunnen onderscheiden worden. Wat een Klier is.

CCCLXXVI. Dog eenige zullen zig misschien erwonderen, waarom ik, om de zelve te onder- cheiden, *tot een byzondere (a) gestalte* myn toevlugt eb genomen: dog ik denk, dat zy van hunne ver- vondering zullen ophouden, wanneer zy zullen verwegen, dat'er tot nog toe geen andere zeekere eekenen of byzonder onderscheit van de Schryvers ot nu toe zyn gegeven, nogte hebben konnen eveven worden: en dat ik daarom genoodzaakt en geweest, deze gestalte te hulp te roepen. Want dewyl de (*b*) *Kruitkenders*, gelyk het blykt iit zeer veele voorbeelden by de *Rai en Tournefort*, likwils gedrongen zyn tot het eigen gestel van de cruiden over te gaan, wanneer zy 't (*c*) *geslagt* der elve anders niet konnen bepalen of beschryven; en lat dit aan haar geoorloft is: waarom zal dit zel- ve ook aan de (*d*) *Ontleders* in zodanig een geval niet geoorloft zyn, alwaar een volkomen bepaling of beschryving niet kan gegeven worden? dog dit gevoelen dringen wy niemand op; maar zoo draa emand een zodanige beschryving zal geven, door welke de klieren zonder hun byzondere gestalte, van de andere deelen konnen onderscheiden worden, en die aan alle (*e*) *klieren* gevoegelyk is, dan zul- len wy een beter gevoelen niet weygeren aan te ne- men. Waarom men hier tot de gestalte zyn toevlugt moet nemen.

CCCLXXVII. En indien men vraagt; *Wat is deze byzondere gesteltenis in de klieren?* antwoorden wy, die byzondere zamenvlegting der vaten, waar van zodanige gedaante voortkomt, waar door zy met de eerste aanschouwing van de Spieren, Vlie- zen, Wat deze gestalte is.

(*a*) Habitus. (*b*) Botanici. (*c*) Genus. (*d*) Anatomici. (*e*) Glandulæ.

zen, Vaten, en van d'andere deelen van 't ligchaa word onderſcheiden: welke geſtaltenis of gedaante n met woorden kan beſchreeven worden; op dezel wys, gelyk de kruid-kenders de geſtalteniſſe van mos, alſchoon het een zeer gemeen kruit is, m woorden niet konnen beſchryven, als getuigt d Hoog-geleerden *Rai*, *Meth. Plant.* pag. 6. en no tans, zo wel van geleerde als van ongeleerde, zyn eigen geſtaltenis ligtelyk word gekent, en v andere planten onderſcheiden.

Wat men voor een Klier moet houden.

CCCLXXVIII. *Derhalven wat deel ook van Ouwden een klier is genoemt*, of *dat de zelve geſta heeft als die deelen hebben, die de Ouden klier hebben genaamt, zulk een erkennen wy voor een w re klier*, en oordeelen dat dezelve voor zodanig mo worden gehouden. Dog wat voor een deel die g ſtaltenis niet heeft, oordeelen wy uit het getal d klieren geſlooten te moeten worden. Dog alhier mo men aanmerken, dat de Ouden niet alleen de groo klieren voor zodanige hebben erkend; maar oo de kleine klieren, byzonderlyk die van 't (*a*) *darm ſchyl*, onder welke zeer kleine zyn: die ook va yder uit het gemeen nog klieren genoemt worden Hier om in wat plaats grootte of kleindere dee len voortkomen, bezittende de gelykenis of die ge ſtaltenis, die de deelen van de Ouden en 't gemee klieren genoemt hebben, deze moet men voor klie ren erkennen.

Wat men niet voor een Klier moet houden.

CCCLXXIX. En uit dezelve redens moet men uit het getal der klieren uitwiſſen: *Eerſtelyk* d (*b*) *baſt-agtige zelfſtandigheid der herzenen*: om da 'er niets in word gezien, nog met bloote, no niet (door vergroot-glaazen) gewapende oogen, da aan de gedaante van de alderkleinſte klieren, vee minder aan hun geſtaltenis gelyk is: voornamentlyk dewyl de inſpuitingen hebben geleerd, dezelve ui zuivere vaatjes te beſtaan. Het zelve moet men gevoelen van de (*c*) *lever*, (*d*) *milt*, (*e*) *nieren*, e

(*a*) *bal*

(*a*) Meſenterium. (*b*) Subſtantia Corticalis cerebri. (*c*) He par. (*d*) Lien. (*e*) Renes.

) *ballen*; in welke ik en veele andere alder-uit-
intenste Ontleders niets hebben konnen vinden,
t het gestel van klieren heeft; maar daar worden
er al overvloedige vaatjes in de zelve waargeno-
en. Zoo dat deze ingewanden beter (*b*) *vaat-
tig*, als (*c*) *klier-agtig* worden genoemt, om dat zy
iarlyk vaat-agtig zyn, en hun alzo een wettige
am word gegeven. Dog aldermeest verwonder
myn, dat'er veele, om de gefwellen zomtyds in
zieke ligchamen *in de milt gevonden*, ook de
ilt klier agtig bevestigen te wezen: daar nogtans
milt niets affcheyt, en derhalven zekerlyk geen
ieren vereist. Indien de Ouden dit gedaan had-
n, die de affcheiding aan de zelven, schoon ten
irecht hebben toe ge-eigent, waar hun dit ligte-
ker toe te geven. Dog dewyl dat heden ge-
hiet, terwyl zy over-een-komen, alhier geen af-
heiding te geschieden, om dat de milt van uitloo-
nde buizen ontbloot is: zoo en begryp ik niet,
t welk gebruik de klieren hier moeten wezen:
oornamentlyk, dewyl alles, 't welk zy aan deze
ieren willen toeschryven, uit de vaatjes alleen,
akkelyker en beter kan uitgeleid worden. In-
en *de nieren* uit een (*d*) *mensch*, (*e*) *varken*,
) *koey*, (*g*) *kalf*, (*h*) *hond* &c. of vers of ge-
ookt verbryzelt worden, vertoont zig de geheele
st-agtige zelfstandigheid, even gelyk haar inwen-
ge, gants vaat-agtig of buis-agtig te wezen; dog
ronde ligchaamtjes uit welke zy bevestigen datze
staan, heb ik noit kunnen ontdekken. Zo zyn
ok de (*i*) *ballen* in 't geheel vaat-agtig. Ook
n in 't (*k*) *borst-vlies*, (*l*) *harte-zakje*, (*m*) *buik-
lies*, (*n*) *scheede-vlies* geen klieren, maar alte-
iets alleenlyk tegen-natuurlyke kleine gefwellen.

CCCLXXX. De Schryvers hebben zeer veele onderscheidentheden van klieren verzonnen: uit welke

Verschei-
denthedens
der Klieren.

(*a*) Testes. (*b*) Vasculosa. (*c*) Glandulosa. (*d*) Homo. (*e*) orcus. (*f*) Bovis. (*g*) Vitulus. (*h*) Canis. (*i*) Testes. (*k*) embrana pleura. (*l*) Pericardium. (*m*) Peritonæum. (*n*) Tu-ca vaginalis.

welke wy alhier eenige weinige, en die wy ac-ten genoeg te wezen, zullen ophalen. Wy ve-deelen deze eerstelyk, in (*a*) *Enkelde*, die ande-(*b*) *ronde* noemen, bestaande uit een eenig ron-agtig en in zyn Vlies beslootene Ligchaam; en (*c*) *zamengestelde*, of (*d*) *opgehoopte*, die uit ze-veel kleintjes in een gemeen Vlies besloten, wo-den zamengestelt. Ten tweeden, verscheelen zy (*e*) *hardigheid*: dewyl zommige hard-agtig zyn zommige week-agtig, voornamentlyk deze, die in d-Geledereu der Beenderen gevoegt zyn. Ten derden in (*f*) *Coleur*: zynde de meeste van een Vlee-koleur, andere veel rood-agtiger; zommige gee-agtig; zommige geheel zwart-agtig. Ten vierden *in Gedaante*: de meeste zeer rond-agtig, en zommi-ge als Akers, en veele van deze rond-agtige g-daantens zeer verscheelende: Gelyk de (*g*) *Alvlees*-(*h*) *Borst-*, en (*i*) *Strot-klier*, enz. Zommige *heb-ben ook de naam ontfangen van hun gedaante* gelyk de (*k*) *Pyn-appel-*, (*l*) *Geerst-*, en (*m*) *Kee-klieren*, van de Barbaren (*n*) *Amandelen* genaam-Ten vyfden, verscheelen zy in 't gebruik: waa-van daan zommige (*o*) *kwyl-klieren*, (*p*) *Snot-klie-ren*, (*q*) *Wey-* of *Water-klieren*; andere (*r*) *Slym-klieren*, (*s*) *smeer-klieren*, (*t*) *Oor smeers-klieren* (*v*) *Traan-klieren*, (*w*) *Slym-klieren*, enz. gewoo-nelyk genaamt worden. Ten zesden, *in de plaatzing*: on-wiens verscheidentheid, (*x*) *Oor-klieren*, (*y*) *Kaak-klieren*, (*z*) *Schilt kraake-beens-klieren*, (*a*) *Tong-klieren*, (*b*) *Verhemelt-klieren*, (*c*) *Lip-klieren*, (*d*) *Strot-klieren*, (*e*) *Nek-klieren*, (*f*) *Oxel-klieren*, (*g*) *Lendens-klieren*, (*h*) *Lies-klieren*, (*i*) *Darm-klie-*

ren

(*a*) Simplices. (*b*) Conglobatæ. (*c*) Compositæ. (*d*) Con-glomeratæ. (*e*) Consistentia. (*f*) Color. (*g*) Pancreas. (*h*) Thymus. (*i*) Thyroidea. (*k*) Glandula pinealis. (*l*) Glandul-miliares. (*m*) Tonsillæ. (*n*) Amygdalæ. (*o*) Salivales. (*p*) Mucosæ. (*q*) Lymphaticæ. (*r*) Mucilaginosæ. (*s*) Sebaceæ (*t*) Ceruminosæ. (*v*) Lachrymales. (*w*) Pituitariæ. (*x*) Paroti-des. (*y*) Maxillares. (*z*) Thyroideæ. (*a*) Linguales. (*b*) Pa-latinæ. (*c*) Labiales. (*d*) Jugulares. (*e*) Cervicales. (*f*) A-xillares. (*g*) Lumbares. (*h*) Inguinales. (*i*) Intestinales.

n, (*a*) *Scheils-klieren*, en (*b*) *Niers-klieren* worden
naamt. Dus worden zy ook *van de plaatzing*
) *afgezonderde*, of (*d*) *verzamelde*, voornament-
k in de Darmen genaamt. Ten zevende, dat de
lieren ook verſcheelen in groote, is aan ieder zo
kent dat ik het niet nodig agte, het door woor-
n aan te wyzen.

'an de Klieren in 't byzonder.

CCLXXXI. LAten wy nu in 't byzonder eens beſchouwen, wat voor dee- n in 't getal der Klieren met regt konnen ver- t worden: en voor eerſt in 't hooft. Indien hier mand 't geheele Brein wil voor een groote Klier ouden, om dat het *Hippocrates* om wat gelykenis t ook wezen mag, *een Ligchaam gelyk aan de lieren*, heeft genoemt *, zal ik deze niet veel genſtaan; alſchoon de volgende Ouden dat niet bben opgevolgt. Maar dat de Baſt-agtige zelfſtan- gheid deszelfs uit ontelbare kleine Klieren of nd-agtige Ligchaamtjes, gelyk *Bidloo* heeft afge- kent †, te beſtaan, is van 't gevoelen van *Hippocra- s* en de beſchouwing der Oogen zeer verſcheelen- . Nogtans worden in de Groeven van 't harde erzen-vlies, en naaſt aan de zelven, kleine Klier- s gevonden, beſchreven van *Pacchionus* *. Daar boven moet in 't Brein de (*e*) *Pyn-appel klier* Vers 270.) voor een Klier gehouden worden: onder de Herzenen, legt in de Paarde-zadel (*f*) *Slym-klier*, van welke ziet (Vers 274.) og 't gebruik van alle deze Klieren is zeer on- ker. Dat 'er geen Klieren zyn in de Net-wy- ze

De Klieren binnen in 't Bekkeneel.

(*a*) Meſentericæ. (*b*) Renales. (*c*) Solitariæ. (*d*) Congre- tæ. (*e*) Glandula pinealis. (*f*) Glandula pituitaria.

* Lib. de Glandulis.
† Anatom. Tab. X. Fig. 2. c.
* De glandul. conglob. duræ matris.

ze Vlegting, hebben ons de inſpuitingen va *Ruyſch* en 't (a) *gezigt* zelfs geleert.

De Klieren buiten in 't Hooft.

CCCLXXXII. Van buiten in het hooft hebbe wy de *oor-*, *kaak-*, *onder-tong-*, *tong-*, *lip-*, *ver hemelt* en *mond-klieren*, verſpreid door 't geheel vlies van de mond, beſchreeven (vers 278.) ook d (b) *traan-klier*, eertyds den *ongenaamde* gezegt in 't oogs-hol (vers 276.) onder de oog-leden, c was- of *roet-klieren van Meibomius*, aldaar oo aangeweezen. Dog van binnen in 't druif-bezie vlies van 't oog, alwaar zommige zodanigen ſte len te wezen, worden 'er geen gevonden. Daar e boven komen hier te voren de (c) *amandelen*, in c ragchen, van de welken vers 284. de (d) *ſnot-klie ren in 't ſlym agtig vlies der Neusgaten* Vers 28 en de (e) *oor-ſmeers klieren*, in de gehoor-we Vers 287.

Van de Strots Schilts-gelyke Klier.

CCCLXXXIII. *In den hals* komt voornamen lyk de (f) *ſchilts-kraake-beens-klier*, als de grootſ van den hals te vooren: die ik, om dat van *Ve beyen* kwalyk beſchreeven, en kwalyk afgeteeker is, in 't zevenden en acht hondertſte tal van d dag regiſters, welke in 't kort zullen uitkomen naauw-keuriger heb beſchreeven, en uit een men ſchen ligchaam, te gelyk met de *longe-pyps-kliertje* in haar natuurlyke grootheid heb doen af tekener Alwaar ik te gelyk de aftekening van de ſtro klier uit een jong kint heb bygevoegt. Dog dez klier is eenvoudig in den Menſch, niet dubbeld vertoonende de gedaante van een gehoornde Maan met hoorens wederzyds naar om hoog uitſtekend en met dezelve weerzyds zo wel aan 't ſchilt-gelyk en ring-wyze kraak-been, als aan de ſlok-darm ge voegt. Dog het middelſte deel word aan 't onder ſte van de ſtrot, en 't opperſte deel van de lug pyp vereenigt.

't Gevoelen van deze van Vercellonius.

CCCLXXXIV. Ik heb ook breeder in de voo zeide dag-regiſters, van 't nieuwe gebruik, wel

Ve

(a) Autopſia. (b) Glandula lachrymalis. (c) Tonſillæ. (d) Mucoſæ. (e) Cerumiņoſæ. (f) Glandula thyroidea.

rcellonius *, deze Klier toeschryft, verhandelt: de-
l hy haar stelt, *een (a) Nest van Worm eyertjes
wezen*, uit welk door de alderfynste buisjes, wel-
s holligheden egter niet te zien zouden zyn, de
worm eyertjes, in deze Klier voort geteelt, in
Slok-darm, en van daar naar de Maag, om de
vens kragt, aan de Chyl in de Maag mede te
len, en de verteering te bevorderen, zoude door-
aten worden: en welke eyertjes in de tegenna-
relyke stant, dikwils in Wormen zouden over-
in.

CCCLXXXV. Dikwils heb ik deze zaak in de enschelyke Ligchaamen onderzogt: en ook klaar kende Vezels gevonden, met welke zy aan de ok-darm gehegt is, de Klier heb ik altyd hart-ig en vast bevonden; maar ik heb nog eyeren, g ook geen holle Buisjes, in dezelve konnen dekken. Dog in deze laatste Winter heb ik in Vrouwen Ligchaam, dat ik openbaar heb Ont-d, deze Klier door een Vogt opgezwollen gevon-n: waarom ik heb gehoopt, dat ik hier iets omtrent zelfs gebruik zoude konne ontdekken. Om wel-reden ik in 't agterste gedeelte zo wel de Lugt- als de Slok-darm heb geopent, op dat ik n holte behoorelyk zoude konnen bezien: daar heb ik die Klier met de handen eerst zagtelyk, daar na sterker gedrukt, in hoop, dat 'er ee- vogt, of in de Logt-pyp, of in de Slok-darm, in beide te gelyk, zoude invloeyen; dog daar geen drop Vogt in d'een nog in d'ander konnen reven worden: zo dat het myn nog twyffel-ig is, tot welk gebruik deze aanmerkelyke Klier nt, of in welk deel zy iets instort. Dog wyl ik deze opgezwolle Klier doorsnee, om 't vendigste deszelfs te onderzoeken, vloeiden 'er meenigte klaar Vogt uit, 't welk vervult was t geel-agtige Bolletjes: die gelyk de alderkleinste drup-

Wat den Autheur heeft waargenomen.

R

(a) Nidus ovulorum verminosorum. (b) Ovula verminosa.

* In Dissert. de glandulis conglomeratis Æsophagi.

druppeltjes Oly op het water dreven. En of d
Ligchaamtjes de eyertjes van *Vercellonius* zyn gewe
of iets anders, durf ik niet bepalen. Evenwel
dertusschen heb ik hier deze waarneming wil
aantekenen: want zy daar na aan de beproevin
die men mogelyk nog zal in 't werk stellen,
nig ligt zal konnen geven.

Van de Krop Klieren. Logt-, Logt-pyp en Slok-darms klieren.

CCCLXXXVI. Behalven deze Klier wor
verscheide Klieren hier en daar in den Hals, in
tusschen-ruimtens der Spieren en in 't Vet waar
nomen, verscheiden van groote en gedaante,
van een onzekere plaatzing en getal, in 't voo
deel, *Krop-klieren*, in 't agterste *Agter-hoofts* en N
klieren genaamt: welkers gebruik ook niet h
zeker is. Gemeenlyk gelooft men dat zy
nen aan de Watervaten: dog tot wat einde, is
onbekent. In 't *Strot-klapje* hebben *Ruysch* e
Morgagnius Klieren vertoont en afgetekent, ge
wy (Vers 259.) hebben aangewezen. In de vor
re deelen van de Strot, en voornamentlyk by
Spleet- en Kraak-beenen, als mede in de *Logt-p*
worden van *Morgagnius* Klieren afgetekent (*a*),
deze gemeenlyk zo groot niet zyn, gelyk zy
geweest in dat Ligchaam, waar uit hy de zy
heeft afgetekent: des niet tegenstaande heb ik ze
tyd klaarblykelyk genoeg gevonden. In de *S*
darm, voornamentlyk in 't opperste deel deszel
worden dikwils veele Klieren gevonden, die
Valsalva (*b*) afgetekent zyn. Dog ik heb die zomt
nog grooter gevonden, en in 't midden van y
wiert een gaatjen, gelyk een uitloozende Buis,
sien, die ik afgetekent nog bewaare.

Van de Borst klier.

CCCLXXXVII. In de Borst komt de *Bo*
klier eerst te voorschyn, wiens beschryving wy h
ben gegeven (Vers 256.) en twee onderscheid
Afbeeldzels deszelfs hebben wy vertoont in de v
de Tafel, in de 14, en 15 Afbeeldingen. In't Jaar 17
zynder groote verschillen over deze Klier ontsta
tussch

(*a*) Adverf. Anat. I. Tab, 2.
(*b*) De aure humana Tab, 5, Fig. 2.

chen *Bidloo* en *Verheyen*, dewyl *Bidloo in een* *ondere Verhandeling van de Borst klier*, de be- ryving en afteekening dezer Klier van *Verheyen* r vinnig had tegengesproken: aan welke *Verheyen* t scherpelyk heeft geantwoord. Tegens deze heeft *dloo* een tweede Verhandeling ingebragt: welke e ook met een tweede antwoord heeft weder- . Dog dewyl *Bidloo* in plaats van 't wezent- e van de twist, voornamentlyk de Schryf-styl den andere heeft getragt te berispen, is 'er inig nut uit dit verschil voort gekomen.

CCCLXXXVIII. Daarenboven zyn in de Borst *Longe-pyps klieren* aan te merken: welke ge- gzaame aanmerkelyke Klieren zyn, in de groote deelingen van de Logt-pyp en Longe-pypjes ge- en (*a*), van een zwarte koleur, maar ook nog van onzeker gebruik. Tot nu toe heeft men ge- enlyk gelooft, dat deze Klieren een zeker Vogt heiden, 't geene zy in de Long-pypjes, voor de ogtiging en de glat-making derzelver, zoude uit- ten. Maar *Vercellonius* (*b*) wil, dat zy eerder een gt, dienende tot de verteering, door de zeer fy- Buisjes, naar de Slok-darm en Maag zenden. heb ook dikwils naar deze Buisjes gezogt, en ook tamelyke groote Vezels, van deze Klie- naar de Slok-darm uitgestrekt, gevonden: die er nooit zo groot waren, dat in dezelve zig ige holligheid heeft geopenbaart, of een Paarde r hebben doorgelaten, zo dat zy een nader on- zoek nodig hebben. Voor twee Jaren heb ik in Mannelyk Ligchaam in de grootste dezer Klie- een steen ontdekt, zo groot als 't uiterste lit den Oor-vinger: En in dit tegenwoordige Jaar een Vrouw, van myn geopent, heb ik 'er een weinig kleinder, in dezelve Klier gezien. De Longe-pyps klieren.

CCCLXXXIX. By na omtrent 't vyfde Wervel- n van den Rug word een aanmerkelyke *Klier* gevon- De Rug-klier.

R 2 den,

(*a*) Harum in situ & magnitudine naturali delineatio, in A- merid. Cent. VII & VIII. apparebit.
(*b*) In supra citata dissertatione.

den, hangende aan 't achterfte deel van de Slo darm, van *Vefalius* en andere Ouden al afgeteke ende befchreven, die zy plegen den *Rug-klier* noemen. Deze Klier word van een verfcheidene gro te waargenomen: dog heeft dikwils de groote v een Roomfche Boon of Amandel, en word zomty grooter, en ook zomtyds kleinder gevonden. zelf ontbreekt hy by wylen, of is ten minften klein, dat in weerwil van al de aangewende na ftigheid, ik hem om zyn kleinheid niet heb konn vinden. Zomtyds worden hier ook twee Klier gevonden: 't welk zommige willen gemeender wezen als maar een. Voor veele Jaren heb ik e Man Ontleed, die niets meerder had konn doorzwelgen van Spys of Drank, van wegen e zeker beletzel, dat hy niet in de keel, maar in Borft gevoelden. In deze heb ik deze Klier tot groote van een Hoender ey vermeerdert gevonde waar door de Slok-darm zo fterk wierd gedrul dat 'er niets meer door kon. *Verheyen* heeft dezelve oorzaak de Slok-darm geheelyk zamen groeit gevonden (*a*)

Deszelfs gebruik.

CCCXC. *Vercellonius* (*b*) ftelt deze Klier ook fchikt te wezen tot de Affcheiding van een Vogt, d nende tot de verteering: het welk hy beveftigt d dunne Buisjes in de Slok darm te worden uit ftort: dog defe Buizen heb ik ook tot nog niet konnen ontdekken. Den Geleerde *Fantonus*, en andere, al voor *Vercellonius*, hebben vermoed dat ze Klieren een Slym in de holligheid van de Sl darm affcheide, en fchryft dat hy de *wegen zelven* in een Hond, in welke deze Klieren bui gewoonte waren uitgegroeit, niet alleen heeft zien, maar ook Wormen in dezelve heeft vonden. Alzo verhaalt ook den Vermaarden *M gagnius* (*d*), dat deze Klieren in de Honden dikv fwellen en befet worden, van zommige roode, la agt

(*a*) Anatom. Cap. de œfophagó.
(*b*) In eadem differtatione.
(*c*) Anatom. Corp. hum. differt. III. pag. 55.
(*d*) Adverfar. Anatom. III. pag. 5.

ige en dunne Wormen: 't welk ook *Redius* (*a*) en ricus (*b*) beveſtigen. En in zodanige gevallen ryft *Morgagnius*, dat de Buisjes in de Slok-darm rden open gevonden: maar dat als deze Klieren hun natuurelyke ſtaat zynde, geen zigtbaarlyke gen in een Hond, veel minder in een Menſch rden ontdekt. Dog waarom in deze Klieren dikwils wormtjes voortkomen: en of hier miſ-ien zodanig neſt van Wormtjes of Eyertjes, yk als *Vercellonius* ſtelt, in de Schilt- Kraake-ens klier te zyn, is een zaek die verder onderzoek dig heeft.

CCCXCI. In de Buik worden veele Klieren vonden: welkers grootſte is de *Alvlees klier*, ers 216), daar na de *Nier-klieren*, of de ſwarte l-doosjes (Vers 220.), daar na de *Darm-ſcheils eren*, (Vers 212;) de *Darm-klieren* zo wel van *unnerus*, als van *Peyerus*, zyn in de Darmen ers 210 en 211.) aangetekent; de *Klieren van Maag* zyn in Honden, en Varkens zeer klaar zien, dog in een Menſch zeer duiſter: ende ik ude ook van dezelve zeer grootelyks hebben wyffelt in den Menſch, ten waare den Geleer-n *Morgagnius* myn niet van dezelve door zyn waar-mingen had verzekert. Daarenboven worden *trent de Wervelbeenderen der Lendenen*, alwaar Chyl-zak geplaaſt is, *omtrent het Heilig-been*, *de verdeeling der Dam-beens vaten*, verſcheide ieren gevonden, maar verſcheide in gedaante en ote, *Lendens*, *Heilige*, en *Darm-beens klieren* ge-eenlyk gezegt, in welke zeer veele Water-vaten gaan: die hier van daan zig in de Chyl-zak ontlaſ-n. Ik heb de Lenden-klieren in een Vrouw ge eit geſien grooter als een vuiſt. In de *holle de van de Lever*, omtrent den ingang van de ort-ader, en *den Hals van de Gal-blaas*, gelyk k *by de Milt*, naaſt den ingang der Vaten, orden dikwils ronde klieren, van groote als een Buiks klie-ren.

R 3 Room-

(*a*) De Animal vivent. in viventibus repertis.
(*b*) De lumbrico lato Cap. 13.

Roomsche boon gevonden, die van zommige *L*
ver-, *Gal-blaas*, *Poort-aders*, of *Milt-klieren* word
genoemt, en sy schynen te dienen aan de Wat
vaten. In een Osse Lever worden gemeenlyk me
der als de aangewesene klieren in 't geholde deel g
sien, als in een Mensch: van welke zommige in gro
aan een Amandel, andere aan een Neut, andere aan e
klein Ey gelyk syn. *Ontrent de Linker mond van de M*
bevestigt *Vercellonius*, van buiten aan de selve
te hangen een klier, van groote als een Roo
sche boon: uit welke hy ook een uitlozende Bu
eindigende in de Maag, beschryft (*a*). Diergelyke k
heb ik wel dikwils gevonden in de Varkens, e
de Buis heb ik niet konnen ontdekken. Maar
een Mensch, weet ik niet om welke oorzaak
de klier zelf niet hebbe konnen zien, alschoon
in verscheide Ligchamen naar deselve nauwkeu
heb gesogt. In 't *Net* stellen sommige over-al, alw
't Vet word gehouden, Vet afscheidende klieren: e
daar wordender seer weinige, voornamentlyk alwa
aan de Poortier (der Maag) word gevoegt,
vonden, *Net-klieren* gesegt, en dat Vet word
de Slag-adertjes, gelyk als in de andere deel
afgescheiden. In de *Gal-blaas* der *Koeyen*
ik dikwils kleine geele klieren gesien, niet onge
aan de Oors-smeerts klieren in de gehoor w
Dog in die van een Mensch heb ik dese maar sc
tyds gesien (*b*). In de *Blaas* en *Pis-leiders* vertooner
ook by wylen kleine kliertjes, die in dese hier, en da
in geen sekere plaats te voorschyn komen; m
in de Blaas syn sy meest digt by den Hals, dog
den sigtbaar.

Klieren in de Teel-deelen der Mannen.

CCCXCII. In de *Teeldeelen der Mannen*
men te vooren: eerstelyk, *de Klieren van Cow*
rus, van de welke (Vers 230.) en onder in de vyftie
Aanmerking: ten tweeden, de *klier van Littr*
van gelyken (Vers 230.) beschreven. Ten derd

(*a*) Loco citato.
(*b*) Vide Ephem. Nat. Curios. Cent. V. & VI. pag. 243.
VI. Fig. 1. & 2.

ruikende klieren van *Tyson*, in de Voorhuid en ans der roeden (Vers 229.) van welke egter de ene, die in 't binnenste gedeelte van de Voorit syn, sig aan myn dikwilder hebben vertoont, die in de Krans der roeden: alwaar het seer oeyelyk is deselve van de Zenuw-tepeltjes, aldaar ortkomende, te onderscheiden: ten vierden, de *orstanders*, die (Vers 228.) beschreven syn. Ten fden, komen de *klieren van de Zaat-blaasjes* seer den te vooren: nogtans heb ik die somtyds van groote als een Mostert-zaat gesien. Dog *Hardes* (*a*) schryft, dat hy dese, met een uitlosent gaatn, so groot gesien heeft, dat hy der een Varns hair heeft konnen insteken; en dat zy derhalven groote aan de grootste dikke Darm-klieren gek syn geweest. Ten zesden, beschryft *Terraneus* (*b*) *kleine klieren in de Mannelyke Waterweg*, die verfekert hier en daar in 't Hol achtige deel self in de Waterweg vast te syn, doorborende de Warweg met veele Gaatjes, en in deselve een Slymhtig Vogt uit gevende. Dog ik heb tot nu toe og geene derselver konnen vinden. Dog dat heb ik sien, 't welk *Morgagnius* heeft geschreven (*c*), naentlyk *dat deze gaatjes, van binnen door 't wergehoudene Vogt, uitgezet, dikwils in de gedaante n rond-agtigen, en wit-agtige Ligchaamtjes zig veronen.* De *Ballen* met de *Opper-klootjes*, onderscheide van de klieren, om dat de Ouden deze ook n de klieren hebben onderscheiden.

CCCXCIII. In de *Teel-deelen der Vrouwen* konen onder de klieren gerekent worden. Eerstelyk, eze, die *Morgagnius* in de Water-lyders ontdekt nde beschreven heeft (*d*), hebbende een groote gelyenis met de ruikende klieren van de Voor-huit er roeden. Deze klieren zyn niet altyd in alle rouwen even groot en zichtbaar, gelyk zy van en zelve worden afgetekent: dat ik hier van daan acht — Klieren in de Teel-deelen der Vrouwen.

(*a*) In prodromo physiologico.
(*b*) In Tract. de glandulis pag. 32.
(*c*) Adverf. Anat. prim. Vers 10.
(*d*) Adverf. Anat. I. Tab. 3 e. e.

acht te geſchieden, om dat die zelve Waterlyde
in verſcheide Ligchamen in groote zeer verſch
den zyn; en alwaar de Waterlyders zeer klein zy
aldaar zyn deze klieren nauwlyks te zien: da
en tegen, alwaar die groot zyn, zyn deze klier
ook gewoon zig te vertoonen, ende dat zo ve
te grooter, naar maate de Waterlyders grooter zy
Want alzo heb ik in een Vrouw, hebbende de W
terlyders zeer groot en te gelyk dik, zommi
ontmoet van dezelfde groote, gelyk van *Morgagni*
worden afgetekent. Maar in andere heb ik de
nauwlyks, of gantſch niet konnen ſien. Ten twe
den, worden 'er *klieren in de Waterweg* der Vro
wen, gelyk als in de Mannen (*a*) onderſtelt. Ik h
door myn waarnemingen wel Buisjes in de W
terweg gezien, maar klieren heb ik niet konnen ontde
ken. Ten derden, *dog omtrent de Mond van*
Waterweg in de Scheede van de Lyfmoeder, alwaar
Slootjes (Vers 234.) zig vertoonen, in hun op
ning Verkens borſtels inlatende, heb ik zomty
in doode Ligchamen onderleggende klieren gevonde
gelyk die zeer groote, die *Morgagnius* (*b*) afteeke
Dikwils heb ik waargenomen dat deze klieren
die der Waterlyders zeer zwellen, ten tyden v
de Baaring, wanneer ik de Vrouwen in een moey
lyke en tegennatuurlyke Baaring heb bygeſtaa
om de Vrugt af te halen: om dat zy als da
door de zwelling dezer deelen, van 't Bloed,
vervloediger invloeyende, alle beter in 't gez
komen, als in de doode Ligchamen: alwaar di
wils, nog de Slootjes, nog de klieren te zien zy
Ten vierden, oordeel ik dat *de Blaasjes omtre*
de inwendige Mond van de Lyfmoeder dikwils voor
komende (Vers 236.) van zommige aangemer
voor nieuwe *Eyer-nesjes*, voor geen klieren konne
gehouden worden: om dat hier van daan een ve
werring van Blaas-achtig en Klier-achtig zou
voor

(*a*) Bidloo Anatom. Tab. 51. Fig. 3. Terraneus de glandu
pag. 44. & alibi.
(*b*) Loc. cit. *H.*

ortkomen: want deze deelen van de Ouden al-
d voor onderscheide deelen zyn gehouden geweest,
daarom nog op heden voor verscheide moeten
houden worden; want anders ook de Ballen der
rouwen (Vers 337.) en andere Blaas-achtige
eelen in klieren zouden worden verandert. Ten
fden, dat 'er geen klieren *in de Moeder-koek zyn*,
s gezegt is (Vers 242.)

CCCXCIV. *De klieren behoorende tot de Lede-aten of uitsteekzels*, zyn. Eerstelyk, De *Oxel-ieren*, gelegen onder de Armen omwonden met et; en ten tweeden, de Lies-klieren, weerzyds eplaatst in de Liezen; die in verscheiden Ziektens dik-ils opswellen, ontstoken en tot een Etter-geswel o-ergaan, dog 't gebruik derselver is niet bekent. Ten derden, in de Ledematen komen ook te voo-en de *klieren* van *Haverus* (*a*), van 't gebruik *lym-klieren* genaamt: die men ziet in de geledin-en der Beenderen, voornamentlyk van de Deye, o wel alwaar het met 't hol van 't ongenaam-e been, als alwaar 't met het Scheen-been word amen gevoegt. In andere Geledingen worden zo-anige ook wel gevonden, maar kleinder. Deze lieren zyn de weekste van allen, en *scheiden af en Slym agtig vogt*, 't welk in de Geledеren der eenderen word gevonden, om de uit-eindens der-elve te smeeren, op dat de beweging vryer ende ok gemakkelyker zoude geschieden, op dat zy niet oude zamen groejen. Deze Klieren gelykene zeer a een zekere fyne stof van vettigheid, gelyk r ook in *de tusschen-ruimtens van zommige pieren*, als mede, *in de Pyp van de Wer-el-beenderen*, *omtrent het Lenden-merg word waar-enomen*; alzo dat het dikwils onzeker is, of 'er en ware klier of een zekere zagte vettigheid is. Vervolgens worden ook *omtrent het Schouderblad*, *e buiging van de Elleboog*, *Hand*, *Knie*, *Voet*, *en andere plaatzen tusschen de Spieren*, hier en daar erscheide klieren gevonden, alle welke in het by-

De Klieren der Ledematen.

(*a*) In Osteologia Haveri descriptæ.

zonder alhier te verhalen, de kortheid van dit ko
begrip niet toelaat.

De Huits klieren.

CCCXCV. Voorders dienen wy nog iets van d
Huits-klieren te zeggen. *Verheyen* (a) zegt, dat *Sten*
heeft waargenomen *onder elk Damp-gat van de Hu*
een klier te leggen: uit welk een Zweet-vaatje ein
digende in de buitenste oppervlakte van de Huit zou
de voortkomen: en noemt ze hier van daan, schoo
hy niet bevestigt zelfs diergelyke ooit gezien t
hebben, *Onder-huits klieren.* Maar ik vrage hoe vee
zulke klieren zouden 'er wel wezen, indien onde
elk Damp-gat (welkers getal oneindig is) ee
klier was gelegen? Zeker zo grooten getal zou
den het gesigt niet konnen ontwyken. Noch
tans, indien de Huid van 't ondergelegene Vet nauw
keuriglyk word afgescheiden, worden 'er geene klie
ren, noch in de Oppervlakte van 't Vet, noch in
onderste deel van de Huyt gesien. Daar worden we
eenige kleine-deeltjes van 't Vet hier en daar aan d
Groefjes van de Huyd hangende waargenomen
doch deze worden van de klieren heel lichte
lyk onderscheiden. Hierom meen ik het zeker t
wezen, dat, geen diergelyke *onder gelegene Huit*
klieren, dat is, die onder elke Damp-gat van d
Huit zouden leggen, niet en zyn. Deze stellin
schynt eerder van de valsche stelregel, *alwaar ee*
Afscheiding is, *aldaar is ook een klier*, *afkomstig t*
wezen: want als *Steno* bemerkt heeft uit iede
Damp-gaatje een uitloosing te geschieden; heeft h
uit deze stel-regel geoordeelt, onder ieder gaatj
een klier te leggen; 't geen egter vals te wezen
wy reeds (Vers 364.) hebben bewezen. Doch i
de Huit zelfs, of in de buitenste oppervlakte des
zelfs, onder de Opperhuit, worden in verscheid
plaatzen van 't Ligchaam dikwils *rond-agtige Lig*
chaamtjes, met een uitlozent Buisje ontdekt; di
voornamentlyk voortkomen *in de Oogleden*, *Neu*
Ooren, *de kranzen van de Borsten*, *onder d*
Oxels, *in de Huit van de roede en 't Zakje*, *om*

tren

(a) Anatom. Cap. de Cute pag. 35.

ent den Aars en Schaam-deelen der Vrouwen, nz.

CCCXCVI. Dog omtrent welke wy aanmer-en: eerftelyk, *dat zy niet even overvloedig, nog ven groot, in alle voortkomen:* want in zommige e Neus en de Oogleden met zulke Ligchaamt-es, tot de groote van een Gierfte korrel vol en oor deze geheel oneffen zyn, alzo, dat hier van aan een aanmerkelyke mifmaaktheid van 't Aan-ezigt word voort gebragt; dog in zommige wor-len 'er zeer weinige, en die heel klein; en in ndere gantfch geene gezien. Alzo hebben zommige *le Huit van de roede en Zakje*, zeer vol van zo-lanige Ligchaamtjes; daar in tegendeel nauwelyks enige of geen in 't geheel in anderen worden waarge-iomen: zo ook in de Tepel-krans der Mammen worden zy zelden zo groot gevonden, als zy af-etekent zyn van *Morgagnius* (*a*). *Waar uit het blykt, lat ze in getal, plaats en groote veel in de Ligcha-nen verfcheelen.* Ten tweeden, dat aan myn en aan andere een twyffeling overblyft, *of deze Gezwel-letjes waren klieren zyn*: en of ze niet eerder uitlo-fende Buisjes zyn, voortkomende uit de Slag-adertjes van de Huit, die of van de dikheid van de Opper-huit, of van de Lym-achtigheid der behoudene Stof wor-den verftopt, en daar na in fulke Gefwelletjes uit-gebreit. Want alfo gevoelen *Ruyfch* en *Boerhaven* (*b*); die defe daarom *Blaasjes* of *Huits-ontfangers* noe-men. Alfo gevoelt ook *Vercellonius*:als hy beveftigt (*c*), *dat de Roet* of *vet-klieren* (want de Nieuwen defe Ge-fwelletjes fo noemen) *maar enkelde Uit-eindens der Slag-aderen zyn, in Blaasjes uitgefpannen*: gelyk ook *Bianchus*, dewyl hy oordeeld dat 'er geen Huits-klieren fyn, nog ook tot de Affcheiding in de Huit niet nootzakelyk zyn (*d*). *Want de reeden fchynt aan te toonen, dat deze rond-agtige deeltjes geen wa-re klieren zyn:* eerftelyk, om dat fy in fo veele Men-

Beflifling van deze.

(*a*) Adverf. Anat. prim. Tab. IV. Fig. 2.
(*b*) Ruyfchii Adverf. Anat. Dec. I. pag. 9.
(*c*) Differt. de gland. conglomer, æfophagi pag. 150.
(*d*) In hepatis Hiftoria.

Menſchen geheelyk ontbreken, of ten minſten in verſcheide plaatſen niet te voorſchyn komen. Ten tweeden, om dat, naar dat de behoudene Lym-achtige ofte Roet-achtige ſtof met de Vingers uitgedrukt zynde, 't geheele Geſwelletje verdwynt, en 't deel neerſakt: 't welk niet zoude geſchieden, indien 't Geſwelletje een ware klier was, dat is, een byzonder Ligchaamtje, uit een ſamenvoeging van Vaatjes, beſloten met ſyn eigen Vlies, alſchoon hier iets van was uitgedrukt. Derhalven beveel ik deze ſaak en ſeer veele andere aangelegentheden omtrent de Klieren, aan een verder onderſoek der Geleerden, voor dat iets ſekers van de ſelve word bevestigt: op dat alzo de waarheid dagelyks werde vermeerdert, ende voortgeſet.

BYVOEGZEL.

DAt *Hippocrates in de Beſchryving der klieren* aldermeeſt heeft geſien naar de geſteltheid derſelver, meen ik hier uit te konnen verſtaan worden: wanneer hy alzo ſpreekt: (*a*) *De Wezentheid derzelve is Sponſi-achtig: want zy week en vet zyn; nog zy en hebben 't vlees niet gelyk aan de andere deelen des Ligchaams, nog niets anders dat gelyk is aan 't Ligchaam, maar ligt morzelig, en met veel aderen (dat is vaten) voorzien.*

(*a*) Lib. de Glandulis.

AAN

AANMERKINGEN,

O F

OPHELDERINGEN,

Van zommige Plaatzen, die niet bequamelyk hebben konnen ingeplaast worden in Onze Ontleedkundigen Tafels.

Van de Zaad-beentjes.

Anwyzing op 't einde van Vers 180.

Den Heer Christoffel Jacob Trevv, eertyds on-en zeer naarstigen toehoorder, den tydt van vier eele, en een loopende jaaren, nu Doctor van de Medicynen, heeft in 't VI. hondertste tal der dagregisters van 't jaar 1717. door myn een Ontleed-kundie waerneminge laten inlassen, die pag. 245. te lezen , *van zommige zaadbeentjes*, die hy door eigen nderzoek, in verscheide ligchamen in 't schouwooneel (der Ontleed-kunst) van *Altorf* van myn gepend heeft gevonden, en in deze waarneming, als ieuw heeft beschreeven, ende afgetekent. Dogh eze waar-neming, alschoon onder de naam van *Trevv* van myn overgezonden; is nogtans om zeere oorzaken van de vermaarde bestierders der zele dag-registers, een weinig veranderd: onder myn aam, dogh buiten myn weten, in het licht gegeen; dat ik daarom hier heb willen aanwyzen, op at of *Trevv* zelf of andere, aan welke dat beent is, niet meenen, dat ik iets aan des zelfs eer ftrek, of iets aan myn, dat myn niet toekomt eb willen toe-eigenen: En derhalven verklaar ik ier opentlyk, deze geheele waarneming den geezene *Trevv* toe te hooren, Voorders heb ik

(om

(om de waarheit te bekennen) deze beentjes van den zelven beſchreeven, voornamentlyk die in de beenderen van de Deyen worden geplaatſt, voor dat *Trevv* die aangetoond heeft, niet geweten, en doen ter tyd als nieuwe aangemerkt: Voornamentlyk om dat den geleerde *Ravius*, eertyds onzen Leermeeſter in de Ontleed-kunſt, en voornamentlyk in de been-kenning (aan welke ik om gewichtige redenen geloofde,) deze in zyn vertooninge der beenderen, niet alleen niet heeft aangewezen, maar ook, in zyn geſchreevene been-verhandeling, die hy op die tydt aan zyn toehoorders mededeelde, ende gaf om uit te ſchryven, opentlyk heeft ontkent, dewyl hy alzo van de zaat-beentjes heeft geſproken. *Men moet aanmerken*, zegt hy, *dat ik in 't getal der beenderen niet meerder zaad-beentjes reken, als tien; namentlyk twee, tot 't tweede gelid van alle beide de duymen der handen en voeten: een gegroeid in beide de peezen van de achterſte ſcheen-ſpier* (*a*): *de andere geledeeren der vingeren hebben die nooit, en de voorgezegde pees zeer zelden &c.* Zo dat *Ravius* die in de deye en oor-vinger gelegen niet alleen verſwygt, maar ook alle de andere zaad-beentjes ontkent, behalven de tien, die verhaald zyn. Daar en boven, dewyl ik zag dat van *Horne* in zyn kleine wareld, en deszelfs uitleggers (die nogtans geleerde Mannen zyn geweeſt) en veele andere Ontleeders, deze beendertjes ook hebben overgeſlagen; en dat *Verheyen* (*b*) deze verhaalt, niet door zyn waarnemingen, maar alleenlyk op de verzekeringe van *Bartholinus* in de deye geplaatſt te zyn; ja dat *Marchette* (*c*), ook een vermaard Ontleeder, heeft verzekert, dat hy nooit deze beentjes van zommige beſchreeven, in de deye heeft konnen ontdekken, alhoewel hy die in zeer veele ligchamen had gezogt: hierom kleefde ik des te meer aan 't gevoelen van *Raven*,

(*a*) Forte hic Ravius loco tibialis poſtici, peronæi poſtici ſcribere voluit: ego enim veſalius, aliique, non in tibiali, ſed in peronæo poſtico oſſiculum ſeſamoideum invenimus.

(*b*) In Anatom. Cap. de oſſibus ſeſamoideis.

(*c*) Anatom. Cap. XIX, ubi de Muſculis gaſtrocnemiis egit.

aven, die ik wist in de kennis der beenderen zeer varen te wezen: voornamentlyk dewyl ik die elfs ook verscheide malen, dog te vergeefs had gezogt. Maar ik wiert door de vertooninge van *Trevv* waarlyk overtuigd, dat'er zekerlyk nog andere zaad-beentjes zyn, als die van *Raven*, myn aangeweezen waren. Dog wanneer ik daar na, ter oorzake van die beentjes veelen ontleed-kundige boeken doorlas, en uit verscheide ontdekte, dat niet een, maar twee zaad-beentjes in dat gedeelte van de Deye, alwaar de Kuit-spieren hun begin hebben, in de Ouden dikwils worden gevonden, en voornamentlyk uit *Vesalius* (*a*), *Riolanus* (*b*), (die de eerste uitvinding der zelver aan *Vesalius* toeschryft) *Bartholinus* (*c*), *Munnikx* (*d*), *Drake* (*e*), &c. Dog uit *Fallopius* (*f*) en *Cowperus* (*g*), dat deze daar maar alleen een hebben konnen ontdekken, 't welk mogelyk het zelve zal zyn, 't welk *Trevv* beschreeven heeft: hier om heb ik met deszelfs bewilliging hier willen vermanen, *deze beentjes niet nieuw* te zyn, gelyk zy op 't eerste aanschyn, aan myn, en veele andere hebben geleken; nochtans om dat zy in deze tydt bykans waren vergeten, en van niemant ooit van te voren aan myn getoont of aangewezen, ja van verscheide groote Ontleders te vergeefs gezogt, en hier om of ontkent of ten minsten met stilswygen verby-gegaan, nog ook nergens afgetekent zyn geweest, zoo zal het (alschoon zy niet nieuw zyn) nogtans aan de nauwkeurige Ontleders niet onaangenaam zyn, dat *Trevv* een, en ik daar na ook de tweede in de Deye bykans vergeten, niet alleen weder opzoeken, maar ook, door nieuwe onderzoekingen, hebben bevestigt, ende met afbeeldzels overeenkomende met hun natuurlyke groote hebben

(*a*) Corp. humani Anat. Cap. 28. Lib. 1.
(*b*) Anthropograph. Lib. V. Cap. 43.
(*c*) Anatomia Cap. de ossib. sesamoideis.
(*d*) De re Anatomica vs. 65. ubi de his ossibus agit.
(*e*) Antropolog. pag. 729.
(*f*) Observat. Anatom. mihi pag. 441.
(*g*) Myotom. Reform. Cap. 34. pag. 206.

ben verheerlykt. Ziet de eerſte Tafel, de 2, 3, en 4 afbeeldzel want de afbeeldzels der niet genoeg beken de deelen, zeer veel tot de volmaaktheit en 't cie raat van de Ontleed-kunſt toebrengen.

Van de voortbrenging van de Opperhuid.

De eerſte Aanmerking, tot vers 196. pag. 58. D voortbrenging en weder-voort-brenging van de Opper huit, word op een andere manier van den Geleerd *Morgagnius* in zyn tweede geſchil der Ont-leed-kon pag. 13. uitgeleit, te weten, *dat de Opperhuit aa hem niets anders ſchynt te wezen, als de buitenſt opper-vlakte van de huit, zelf door de uitterlyke druk king verhard en als vereelt: waarom zy ongevoeli en gelyk als dood zoude zyn.* Maar dit ſcherpzin nig gevoelen meen ik te wederſtaan: de tegenwoor heid van de Opperhuid in de Vrugt, wanneer z nog in de Lyfmoeder is ingeſloten: alwaar het Slyn van 't Lams-vlies Vogt, het welk de Vrugt omvat zodanigen drukking van de Huit niet ſchynt te ge doogen of te konnen uit werken, als tot de voort brenging, uitdroging, en weerachtigheid van de Hui zoude vereiſt worden.

Van de Vet-klieren.

De tweede, tot vers 198 pag. 63. Zommig Nieuwen beſchryven Klieren *die hier en daar in d Huit zyn*, die zy *Vet of Roet-klieren noemen, voorna mentlyk in de Ooren, Oogleden, Neus, Tepel, Kranze der Mammen, in de Huit van 't Zakje, en der Roede in de Voorhuit, in de Waterlyders en Lippen va de Schamelheden der Vrouwen, omtrent den Aars Oxels, enz.* uit welke dikwils een zekere dikke ſmeer agtige ſtof kan uitgedrukt worden. Dog dat dez deelen niet dan uiteindens der Slag-aderen zyn, i blaasjes uitgeſpannen, beweert *Bergerus* (*a*) en *Vercel lonius* (*b*). Daarenboven leert *Boerhaven* (*c*) dat dez Ligchaamtjes eerder ontfangers zyn van een Oly o Smeer-agtig Vogt, als waare Klieren, die met een fyn gaatje door welke zy zig ontlaſten, de Opper huid zoude doorbooren: en dat dit Vogt uit de al der

(*a*) In Phyſiologia variis in locis.
(*b*) In diſſert. de Glandul. œſophag. pag. 150.
(*c*) In Ruyſch adverſ. Anat. Dec. I. pag. 10. & ſeq.

kleinste Slag-adertjes, in deze huits ontfangers ein-
ende, gebragt word, 't welk afgescheiden worden-
, dun zoude wezen. Dog wanneer het uit wat
or oorzaak, aldaar te lang zoude blyven, het dun-
gedeelte uitwasemende, 't overige verdikt zoude
rden, den aart van Was of Ongel zoude krygen,
Gezwellen voortbrengen: die aan Klieren ge-
, menigvuldig in 't aangezigt, en voornamentlyk
de Neus zoude zyn. Deze sterk gedrukt zyn-
werpen een taye, witte Was-agtige stof uit, die
wils nauwkeuriglyk een Wormtje vertoont, al-
dat veele door deze gelykenis bedrogen zynde,
enen, dat zy *Huits-wormen* gezien hebben. *Waar-
hy* daar na den oorspronk van *Puisten*, *Smeer-
wellen*, *Konings-gezwellen*, en andere *Huitsziek-
s*, *heel geleerdelyk*, *gelyk hy gewoon is*, afleit.
gevoelen van de Klieren heb ik niet alleen al-
voor gestaan, maar ook geleert, zo lang als ik de
tleedkunst als Leeraar heb geoeffent. Dog hier van
reets meerder gezegt in de Klier-beschryving
s 395. uit welk ik dat ten minsten bewezen
deel, dat de ware Huits-klieren in zo grooten
al niet zyn, dat onder yder Damp-gat een Klier
egen is: gelyk *Steno* en veele anderen naar hem
ooft, ende ook geleert hebben.

De Derde, tot vers 205. Bladz. 69. *De Band*, ge-
t van *Paupartius*, word verzekert te zyn die sterke
d uitgestrekt van de voorste kant van 't Heu-
been tot 't opperste deel van 't Schaam-been:
t welk men verzekert dat de opening van de Buik-
eren, alwaar de scheuten van de Pens-zak, en de
at-vaten in de Mannen doorlopen, versterkt word,
dat de Darmen niet zo ligt uitzakken, nog te
uken zoude konnen voortkomen. Maar te regt
kent *Morgagnius* in zyn tweede geschil van de
tleed-kunst pag. 24. met *Cowperus* deze Banden,
toont dat zy niets anders zyn, als de onderste
d van de Pees van de schuins neerdalende Spier;
ook altyd myn gedagten is geweest, en gevol-
yk heb ik deze Banden, om geen zaken zon-
noodzakelykheid te vermeerderen, in de eerste
uk van myn Kort Ontleed-kundig begrip, als

Van de band van Paupartius.

geen byzondere deelen zynde, stilzwygent voor gegaan.

Van de klieren van 't Buik-vlies, Borst-vlies en Herte-zakje.

De Vierde, tot vers 206. Bladz. 70. Verschei ne Schryvers verzekeren, dat zy *in 't Buik-vl Borst-vlies, en Herte-zakje, rond-agtige Ligchaam of Kliertjes waargenomen hebben.* Dog, om alle deze waarnemingen uit zieke onderwerpen uit een tegen-natuurlyke stant zyn genomen, en gezonden, zo veel my bekent is, nog nooit gez zyn; hierom agt ik, deze Klier vertoonende L chaamtjes, eerder niet anders te zyn, als tegen- tuurlyke gezwelletjes, voortkomstig van een stilst van een Aard-agtige, en Slym-agtige stof in de der-kleinste Slag-adertjes dezer Vliezen: welke merking verzuimt zynde hun veele Klieren in gedagte heeft gebragt, die in 't dierlyke Ligcha niet zyn, en daarom in de natuurelyke staltenis niet worden gevonden. *Cheselden*, een n we Engelsche Schryver, schryft in zyn Ontled pag. 96, dat hy het *Buik-vlies* in een Waterz tige Vrouw, *drie duim dik*, heeft gevonden, en deze deszelfs Klieren met 't bloote Oog heeft k nen ontdekken. Maar, wie zouden niet vermoe uit deze zo zeer tegen-natuurlyke verandering va Buik-vlies, dat deze Ligchaamtjes, voor Klieren houden, geen waren Klieren zyn geweest; maar ee nieuwe tegen-natuurlyke voortbrengzels? want lyk zomtyds in zommige deelen Steenen, Be jes, Kraak-beenderen, Pap-gezwellen, Spek-gezv len, en andere tegen-natuurlyke Ligchamen wor voortgebragt, welke veranderinge niemand ligte voor een Natuurlyke stant zal houden: en alzo loof ik ook, dat deze verandering, voor een be tot de kennis van de natuurlyke stant, niet kan a genomen worden. Nog ik en zie niet, hoe zy len bewaarheden, dat zulke Ligchaamtjes, in de gen-natuurlyke stant, en dat maar somtyds schynende, waare Klieren syn. Het selve meer dat men moet oordeelen van andere diergel waarnemingen, gelyk als het in onse Klier-besch ving breder bewesen is.

Van de Vet buisen.

De Vyfde, tot vers 208. Bladz. 73. De V bu

ilsen (als onderscheidene Vaten) trekt *Malpighius* syn laatste werk wederom in twyffel: en dat se ook niet noodsakelyk syn, bevestigt te regt *Torgagnius*, in syn derde Ontleedkundig gehil pag. 3. dewyl hy oordeelt, dat op gelyke yse gelyk elders de afscheiding van 't Vet t de Slag-aders kan geschieden, in de Vet-blaass, en uit deze daar na ook wederom kan worn uitgezogen in de Aderen, zonder tusschen-komst in een derde byzonder zoort van Vaten, gelyk *Malpighius* eertyds had gedagt te wezen.

De Zesde, tot pag. 82. in 't Jaar 1717. een erk Jongeling, na dat hy op de Jaarmarkt van n nabuurige Stad, wel gegeten en gedronken, en isschien ook dronken zynde, des avonds naar huis illende gaan, is in een diepe kuil vol water gevaln, en aldaar gestikt. Des anderen daags wierd hy y *van de vermaarde Regeerders van onze Academie*, tot een openbare Ontleding toe gezonden: elke dag ik met de gemeene bedekzelen, en de pieren van den Buik te vertoonen heb doorgeagt. Den volgende dag, als ik zoude voortgaan n de inwendige deelen te doorzoeken, heb ik in e dunne Darmen en Darm-scheil, deze derde dag in de dood, in 't bywezen van een groot getal tudenten, zulk een groote meenigte van Melk-van, onmiddelyk onder 't Vlies van 't Darm-schyl, oven deszelfs Vet kruipende, gevonden, dat heel e Darmen en 't Darm-schyl met deze Vaten, ol van een zeer wit Melk-agtig Vogt, vervult aren: die het getal der Melk-vaten, welke anders de Honden, naar zy wel gegeten hebbende te oorschyn komen, ver overtrefte. Want zy in deze veeltyds alleenlyk de loop der Vaten van 't arm-Schyl volgen; maar in dit Mensch te gelyk oor 't geheele Darm-schyl, met zeer veel inmongen zig uitstrekte, en zommige aanstonds in de lieren, 't naast aan de Darmen gelegen, inliepen: dog ndere verbergde zig ten deelen in 't Vet van 't Darm-scheil, zo dat men hun voortgang niet zien on, en liepen ten deelen naar de verdere afgelegene Klieren: gelyk ik die in de tweede Tafel met 't

Van de Melk-vaten des Menschelyken Ligchaams door den Autheur waargenomen.

agtste Afbeeldzel heb doen aftekenen, welk egter den Schilder en Plaatsnyder niet overvloedig en fyn genoeg hebben konnen vertoonen. Daar na in 't Jaar 1718. den 18. April, heb ik wederom, in een Ligchaam van een Jongman, door Teering gestorven, 24. uuren naar de Dood in de tegenwoordigheid van eenige Studenten der Medicynen, zeer veele Melk-vaten, en op dezelve manier voortlopende gevonden: Ja in dat Ligchaam hebben wy deze uit de twaalf-vingerigen Darm, zeer onderscheidentlyk zien voortkomen. Dog om dat zy zeer zelden in een Mensch, voornamentlyk zo overvloedig zig vertoonen, ende deze, die de Schryvers tot nog toe hebben afgetekent, alleen uit Beesten schynen genomen te wezen, hebben wy hun gesteltenis in een Mensch, en het onderscheit van de Melk vaten der Beesten in een Afbeeldzel willen vertoonen. *Nuck* heeft wel in zyn *Adenograph.* Fig. IX. *de Melk-vaten uit een Mensch* vertoont; dog zo weinige in zulk een groot stuk Darms, dat ze beter met die der Honden overeenkomen: want 'er in beide deze onze twee onderwerpen ten minste wel tien maal zo veel geweest zyn. De Klapvliezen, die hy in dezelve zeer mooy en groot aftekent, hebben zig hier gants niet vertoont; maar waren aldus gestelt, gelyk zy van ons afgebeelt zyn. In 't eerste Ligchaam, dewyl deze Jongeling, met Spys en Drank opgevult, omtrent in 't midden van de Verteering, schielyk door 't water verstikt wierd, wierd ook de beweging van de *Chyl* in de Chyl-vaten, tot opproppens toe vervult, opgehouden: waar door ik geloof, dat zy in 't zelve zo fraai zyn gezien geworden. Dog in het andere teering-agtige Ligchaam, waren zy by na tot de lesten adem, met gelegen, Vlees-zoppen, Socolaat, Zaatmelken, en diergelyke versterkingen opgepropt: zo dat het niet wonder is, dat zy zo wel vervult zo wel gesien wierden. Dewyl diergelyke gelegentheden zelden voorkomen, is 't niet te verwonderen dat 'er in de Mensch zeer zelden veele Melk-vaten gezien zyn. Niet te min beschryft *Morgagnius* de zelve, by naar op dezelve manier, gelyk hy in

zyn

yn tweede geſchil der Ontleed-kunſt pag. 92. veraalt, van hem geſien te zyn. Wanneer dit blaade onder de Drukpers ſtont te komen; heb ik de elve in 't Ligchaam van een Onthoofde Jongeing, en in 't openbaar Schouw-toneel door my Onteed, in een gedeelte van den nugteren Darm, len vierden dag naar de Dood, wederom zeer vervloedig, dog niet zo op geſpannen, als in de wee voorgaande, gevonden. Dog hier was dit oornamentlyk aan te merken, dat door den *twaalfvingerigen Darm* een groot Melkvat, van dikte ls een dikke draad, met *Chyl* zeer opgezet, ſcheen loor te loopen: 't geen egter niet uit veele takjes, elyk anders gemeenelyk geſchiet, was zamen geroeit; nogte en gong niet van 't deel gelegen over het Darm-ſcheil, naar 't Darm-ſcheil maar liep vier a vyf ingeren lang, volgens de lengte van dezen Darm, en uam eindelyk in 't Darmſcheil. Maar dat dit een Melk-vat, en geen Zenuw geweeſt is, gelyk ommige aanſchouwers meenden, heeft de doorſnyding deszelfs geleert: als wanneer de *Chyl* ſeer overvloedig uitvloeide: ik heb dit ook aanſtonds doen fteekenen.

De zevende, tot Vers 215. bladz. 85. Wy hebben tot nog toe weinige Water-vaten in een Menſch afgebeelt; en die zelf, welke *Nuck* in zyn Klierbeſchryving vertoont, van veele voor waare Menſchelyke gehouden, zyn waarlyk, meerendeels, indien niet alle, uit de Beeſten genomen: het welk deszelfs Afbeeldzels van de Nieren, Hert, enz. getuigen: gelyk ervare Ontleders genoegzaam bemerken konnen. Dog die welke hy *aan der Vrouwen Lyfmoeder* toeſchryft, zyn waarlyk nooit duſdanig gezien, maar alleen, naar de gelykeniſſe met de Water-vaten der Beeſten aldus verſonnen. **Van de Watervaten.**

De agtſte, tot Vers 217. bladz. 89 In 't vyf en zes honderſte tal der dagregiſters heb ik reets twee Menſchelyke Gal-blazen beſchreven, in welkers Gal-blaasbuis *zeer fraye en wonderlyke Kruls-gewyze Klapvliezen waren gevonden*: dewelke ik alhier, dewyl zy van andere, zo veel ik weet, nooit beſchreven, nog afgeteekent zyn, wederom in de derde **Van de Galblaas Buis.**

Tafel, in 't negende Afbeeldzel, ter neder ftelle: me byvoeging van een nieuwe en derde Aftekening der zelver Buis, in een Vrouwe Ligchaam, dit Jaa door my geopent, in welke ook veele dwerze en fchuinze Klap-vliezen of Vliezen, deze Buis als in Blaasjes verdelende, waren: welke nogtans de doorgan niet in 't geheel toeflooten, maar gelyk de verheven klapvliezen in de katrel darm vernauwde, gelyk men ui de Afbeeldzels beter zien kan. *Gliffonus* (*a*) zegt wel *dat zommige Ontleders in de Gal-blaas-buis, Klap vliezen hebben verzonnen, maar dat hy gelooft da de Vezel-agtige ring van de Gal-blaas hun bedroge heeft, want dat hy nooit een Klap-vlies aldaar ontdek heeft.* En alzo zegt *Bianchus* (*b*), *dat de Klap-vlieze van den Hals en 't opperfte van de Gal-blaas ver digt zyn.* Maar of deze aangewezene deelen niet eenmaal, maar zedert eenige tyden in ver fcheide Ligchamen gevonden, niet moeten Klap vliezen genaamt worden, laat ik aan andere ove om te oordeelen, ook beveel ik aan de Geleerde het gebruik te onderzoeken, 't welke zy hier doen kon nen.

Van de Klieragtige zelfftandigheid van de Lever.

De negende, tot bladz. 90. Die de zelfftandig heid van de Lever Klierachtig genaamt hebben hebben dit voornamentlyk uit die reden beveftigt om dat verfcheide in zieke Ligchamen, voor namentlyk door Waterzugt of uitteering geftorven dikwils in 't zelve zeer veele rond-agtige Ligchaamt jes hebben waargenomen. Maar door dien dez in de gezonde Ligchamen alzo niet worden gevon den, zyn deze Ligchaamtjes eerder voor tegennatuur lyke Gezwellen te houden, gelyk als wy boven a hebben geleert pag. 245. Want, alfchoon men ee Lever van de grootfte Os of Paard neemt, in wel ken alle de deelen van de Lever zeer groot zyn nogtans worden in dezelve geen byzondere afge fcheidene Ligchaamtjes, in een eige Vlies beflooten gevon

(*a*) Tract. de hepate Cap. 14.
(*b*) Hift. hepat. Cap. 14. vers 2.

-vonden. Maar, indien men in de ziekelyke Ligcha-
en op deze Gezwellen behoorlyk agt geeft, is 't
et zeer moeyelyk te onderscheiden, dat deze Ge-
vellen voortgebragte ziekelykheden, en geheel te-
-ns de natuur zyn. Want aldus behalven andere
ergelyke Ligchamen van myn geopend, hebbe ik
ılangs met myn waarde Amptgenoot, den *Heer*
ohannes Jacobus Baijerus, een Ligchaam geopent
ın een Vrouw gestorven door een Waterzugt,
iens Lever in de oppervlakte ontelbare wit-agtige
ınde Ligchaamtjes van verscheide groote vertoon-
:, die zekerlyk aan andere, zynde met een voor-
ordeel bezet, zeer ligt Klieren zouden hebben ge-
heenen. Maar als wy deze Gezwellen doorsny-
:nde naukeuriger onderzogten, hadden zy een stof
van de zelfstandigheid der Lever gants verschee-
nde, en gelyk aan Vet, Smeer, of diergelyke
of, als in de verharde Krop-gezwellen dikwils
ord gevonden: daar naar wanneer wy de Lever
lie tweemaal zo groot als een natuurlyke was)
:rder doorsneden, hebben wy van binnen zeer
:ele van die Gezwelletjes, door deszelfs geheele
:lfstandigheid verspreit gevonden: van welke vee-
: de groote van een Hazenoot, andere van een Okker-
oot, eenige van een Ey gelyk waren, ja zelf over-
efte. Ook was hun koleur en geheele gesteltheid van
e overige zelfstandigheid der Lever geheel ver-
:heelende: zo dat men ligt konde bekennen, dat de-
e Gezwellen of ronde Ligchamen geen Klieren,
ıaar tegennatuurlyke Gezwellen waren, schoon
y een ronde gedaante hadden, en eenigzints Klie-
en verbeelde. Van gelyke, wanneer ik in andere
nderwerpen, zo van Menschen als Beesten, dier-
elyke Gezwellen heb onderzogt, heb ik die altyd
an de natuur der Kropgezwellen gevonden: die
elyk zy in de uiterlyke deelen, zo ook in de in-
ıerlyke voortkomen, en onder schyn van Klieren
ikwils bedriegen. Eenige hebben tegennatuurlyke
3laasjes in de Lever waargenomen, welke zom-
nige willen Klieren te wezen: maar wy werpen
ıier het zelve tegen, dat wy in de 29 * Aanmer-
:inge tegens diergelyke Nieren ingebragt hebben.

Van de Klieren in de zelfstandigheid der Milt.

De tiende, tot Bladz. 93. *Zommige hebben in de Milt, gelyk als in de Lever, by wylen in de ziekelyke doode Ligchamen, rondagtige Ligchaamtjes gevonden*, die zy voor Klieren van de Milt uitgegeven hebben. Dog men kan hier, het zelfde dat ik reets tegens de rondagtige Ligchaamtjes van de Lever gezegt hebbe, tepenwerpen. Ja, dewyl in de Milt zelf geen affcheiding geschiet, is hier de nootzakelykheid der Klieren des te minder; want tot wat gebruik zullen hier de Klieren wezen, alwaar geen affcheiding is? en dewyl *Ruysch* in verscheide zyner Schriften zo klaar bewezen heeft deze ingewanden vaat-agtig te wezen, en geen ware Klieren in dezelve te zyn, behoort men het zekere voor 't onzekere te houden.

Van 't gebruik der Milt.

De elfde, 't gebruik van geen ingewand is meerder onbekent geweest, als dat van de Milt, hierom zyn 'er ook geen meerder verschillende gevoelens verwekt onder de Schryvers. Want veele, voor namentlyk om dat ze aan de Dieren, zonder verlies van 't Leven kan uitgesneden worden, *hebben dat ingewand voor een onnut en overvloedig deel van 't Ligchaam, of voor een misverstant van de Natuur, gehouden. Andere hebben gemeent, dat ze alleen gemaakt was om 't evenwigt van 't Ligchaam te bewaren*: en de meeste der Ouden hebben dat ingewand een *vergaarplaats* geacht van de zwarte Gal. Zommige hebben gelooft in 't zelve een *gist of schyvogt van de Maag te worden gemaakt*, en naar de Maag overgebragt te worden, andere leeren dat zy 't bloed verdikt. *Haver* (*a*) *heeft gemeent dat ze die Slymmerigheid bereit, welke in de Slymagtige Klieren der Geledereń word afgescheiden. De nieuwe Engelsche*, gelyk *Listerus* (*b*) en *Purcellius* (*c*), willen dat hy in de heftige bewegingen, een schuilplaats van 't bloed is, welke laatste ook wil, dat hy 't bloed verdikt, en door middel van een suur de sch-

tin-

(*a*) In Osteologia.
(*b*) Tract. de Humoribus.
(*c*) Tract. de Colica.

g, voor te beter affcheiding van de Gal te bevor-ren. Andere hebben nog andere gebruiken voor n dag gebragt, welke alle te verhalen, te lang ude wezen. Dog ik agt, *dat hy 't dunne bloed ver-aft aan de Lever, op dat het overige dikker uit andere deelen naar de Lever vloeyende, en uit elk in dit vaste ingewant de Gal moet worden af-fcheiden, dunder gemaakt worde, en dat op deze wyze affcheidinge van de Gal word voortgezet.* Want wan-er de Milt-ader in een Hond of ander levendig er word geopent, heb ik 'er dikwils *dun*, *helder*, *ot*, *en vlug* bloed, zien uitvloeyen; dog nooit dik-er, als 't andere aderlyke bloed.

Van de Klieren in de Nieren.

De twaalfde, tot Bladz. 95. Veele hebben de lfstandigheid der Nieren, om de Gefwellen fom-ds in dezelve gevonden, ook Klieragtig willen aken; van welke men dat felve moet gevoelen, dat y van de Gefwellen in de Lever. Aanmerking *) en boven bladz. 246. in de Klier-befchryving ezegt hebben. Dog wat men *van de Nieren*, *blaas-gtig waargenomen*, moet oordeelen, kan om laag de (29. *) Aanmerking gefien worden.

Van de Blaas-agtige rok der Blaas.

De dertiende, tot Bladz. 98. Gemeenelyk worden de Waterblaas maar *drie Vliezen opgetelt*, die an ons Vers 222. verhaald zyn: maar dewyl *Varthon de blaas-agtige in 't Darm-fcheil*, in welk het et besloten is; en *Ruyfch* en andere *de blaas-agti-e in de Darmen* op tellen, gelyk Vers 211. ge-egt is: hierom met dat zelve regt, en om die elve redens, of misschien nog grooter, geloof ik at het blaas-achtige Vlies in de Menfchelyke blaas an onderftelt worden: om dat klaarlyk tuf-chen 't buitenfte en fpier-achtige Vlies meeren-eels, indien niet altyd, Vet, en dat dikwils zeer vervloedig aldaar word gevonden, in byzondere et-blaasjes afgefcheiden, vergadert en bewaart ynde; zo dat men met regt vier Vliezen van e Waterblaas kan optellen. Dog in de Honden dit blaas-achtig Vlies naauwelyks te zien. Het fchynt e dienen om de fcherpigheid der Pis te verzag-en.

Van de uitlozende Buizen der Zaadblaasjes.

De veertiende, tot vers 227. Bladz. 103. *Leal Lealis* heeft

heeft de Vet-blaasjes met eene Buis in de W
terweg eindigende afgeteekent: wiens befchryvin
ook volgt den Hooggeleerden *Boerhaven* (*a*), en
zo ik hoor, noch eenige in Vrankryk: verzekeren
de, dat zy meerder een eenige gemeene Buis, a
twee hebben. Dog ik heb ze altyd dubbelt g
vonden; en bewaare niet alleen diergelyke *uitg*
droogde blaadjes, maar ook *in een balfamieke geef*
in welke ik twee buizen kan aantoonen, maar
deze maant van April, wanneer ik dit fchryf
heb ik een Mans Ligchaam in 't openbaar geopen
in welke ik twee Buizen, en twee uitlozende mon
de vertoont hebbe. Daar en boven heb ik al de an
dere Schryvers, (behalven de reets gezegde) daar
overeenftemmende gevonden; zo dat ik, of fchoon d
by wylen maar eene opening, en een eenige Buis i
nochtans daarom niet kan gelooven dat dit di
wilder word gevonden, indien men die maar b
hoorelyk opzoekt: dewyl al de andere Ontleede
het tegendeel met my hebben waargenomen. D
het kan licht gebeuren, dat min geoefende ma
eene kunnen vinden.

Van de Klieren van Cowper.

De vyftiende, tot Bladz. 108. Den Engelsma
Chefelden, en Amptgenoot van *Cowper*, bren
deszelfs Klieren geheel in twyffel, en getui
dat hy ze nooit heeft konnen vinden (*b*): en voe
'er boven dien by, *indien niet deze Klieren de uitvi*
ding van Cowper *waren, men zoude moet*
vermoeden, dat zommige kleine Kliertjes door ee
tegen-natuurlyke oorzaak, zodanig zyn opgezwo
len geweeft, of dat het een fpel is geweeft van de natuu
in dat onderwerp uit welk *Cowper* dezelve heeft afg
tekent: naardien dat deze verandering van de natuu
in de Klieren niet zeldzaam zoude wezen.

Van 't Maagden Vlies.

De zeftiende, tot Bladz. 111. over 't aanwezen va
het Maagde-vlies in de Maagden, is 'er altyd wee
zyds zeer getwift onder de Genees-heeren; vee
dat zelve eertyds, en noch op heden, of loogch
nend

(*a*) In Inftit. Med. edit. alter. 648.
(*b*) Anatom. pag. 164.

de, of voor een tegen-natuurlyke zaak houden. Maar deze schynen de scheede van jonge Meisjen en waare Maagden niet gezien, en alleenelyk, ontbloemde doorzogt te hebben. Doch ik heb alle jonge Meisjes, die ik doorzogt heb, (welke e in getal zyn,) zo pas gebooren, als eenige anden, een Jaar, twee, zes, en die van veertien en oud waren, welkers Beschryving en Afbeelding 't *zevende* en *agt honderste tal der Ddgregis-* zal uitkomen, altyd een Vliesachtig Ligchaam mond der Scheede vernauwende, dan Rings, Half-maans-gewys, gevonden, zo dat het voor n tegen-natuurlyke stant gelyk het in de meeste rtkomt geenzints moet gehouden worden. Dog het in de Bejaarde zelde word gevonden, kan veele oorzaken, van de welke wy hier niet spre- willen voort komen.

De zeventiende, tot Bladz. 119. 't Afbeeldzel van *Eyerlyder van Fallopius*, 't welk *Drakius* vertoont, ik hier in de derde Tafel in de tiende Figuur willen neerstellen, om dat weinige dat Boek buiten Enand bezitten. En dewyl ik laatst in een openbaaopening van een doode Vrouwe Ligchaam, gen in de maand January in 't Jaar 1719. wanr ik Kwikzilver in de rechter Zaat-ader inspoot, t onderste deel van de Eyer-lyder van *Fallopius* amentlyk met de brede band toegebonden hebde, op dat de Kwik naar de andere vaten der fmoeder niet zoude neerloopen,) heb ik een loop zeer meenigvuldige en alderfynste vaten, op een l andere en frayer wys, door deze deelen argenomen, en aan myne Toehoorders vertoont; dat geheele gedeelte, om dat 'er nergens diergelyk beeldzel te vinden is, heb ik laten aftekenen, yk dat in 't tweede afbeeldzel van de derde Ta- vertoont word. Maar naar dat de Kwik de enigvuldige vaatjes van de Trompet van *Falius*, die de geheele Trompet door met zeer dichte kjes, vermakelyk om te zien, omringende, had gevult, is hy eindelyk in de holligheid van de Trom- zelfs door gedrongen; tot een klaar bewys, deze vaten met de holte van de Trompet ge- meen-

Van de Trompet van Fallopius.

meenſchap hebben, en aldaar eenig Vogt tot desz bevochtinge en ſmeeringe inſtorten.

Van de Long ader.

De achtiende, tot Bladz. 139. *De Long-ade* die ik in de Menſch dikwils vrugteloos gezogt heb heb ik onlangs in de maand van January van Jaar 1719. in een doode Vrouwe Ligchaam kl en opentlyk gezien, lopende met eenige takken de tuſſchen-ribbigen Aderen naar de Long-pyp van welke drie takken zeer aanmerkelyk war hebbende de dikte van een dunne Stroo-halm.

Van de Nieuwe Buizen van Vercellonius.

De negentiende, tot Bladz. 148. *Jacobus Ver lonius* heeft niet lang geleden, veele uitlozende b zen, in de Slok-darm eindigende, beſchreven zyn boek, 't welk tot opſchrift voert, *Ontleed- en nees-kundige verhandeling, van de op-een-gehoopte K ren van de Slok-darm* (in Quarto, tot Aſt in piemon in 't Jaar 1711. gedrukt. De Schryver beweert in boek, dat het werk van de Verteering tot nu nog niet volkomentlyk begrepen is, om dat Genees-heeren het waare verteerende Vogt niet h ben gekent. En dat dit Vogt in de Slok-da en Maag, door zeer fyne Buisjes word ingeſto Eerſtelyk, uit de op-een-gehoopte Klieren, gelegen de linker zyde der Maag. Ten tweeden, uit de klieren, en ten derden, uit de Longe-pyps en Lu pyps klieren. Dog dat uit de Schilt-kraake beens kli die 't neſt zoude zyn van Worm-eyers, ook Wor eyertjes naar de Slok-darm en Maag gebragt w den: Die de levendige kragt aan de *Chyl* zoude prenten; gelyk ik dat al in de Klier-beſchryv bladz. 257. hebbe aangewezen. Dog wat ik van d Klieren en Buizen heb waargenomen en onderv den, heb ik ook in de Klier-beſchryving ongeve uitgeſproken.

Van de Voeding van de Vrugt in de Lyf-moeder.

De twintigſte, tot vers 245. bladz. 125. *Dat Vrugt door de Mond ook in de Lyf-moeder w gevoet*, ſchynt door een byzonder geval buiten twy ling gebragt te worden, 't welk ik nu tweemaal al tot Altorff in de tegenwoordigheid van veele S denten der Medicynen, heb waargenomen. N mentlyk, over vier Jaren, heb ik een v waſſe Koeye Vrucht, noch geſlooten zynde

yfmoeder, en in zyn vliezen, in een koude win-
tyd gekregen: alwaar niet alleen het vogt van
lam-vlies, het welk de vrugt omvangt bevro-
was; maar dat zelve bevroren vogt wierd ook
r de mond, den gehelen flok-darm, en maag,
k als een eigen ligchaam, in de flokdarm, on-
t van dikte als een vinger gevonden: 't welk
e laatste winter my wederom is voorgeko-
n: Zo dat hier uit de gemeenschap, van het
t, 't welk de vrugt omvangt, met dat, 't welk in
zelfs maag wort gevonden, openbaar is. Nog
is ook niet waarschynelyk, dat een zo groote
nigte van dat vogt, als in de maag van een
wassen vrugt word gevonden, geheel in de zel-
gelyk zommige gelooven, wort afgescheyden;
r moet noodzakelyk elders anders, van daan komen:
ornamentlyk, dewyl het begaaft is met alle die
e hoedanigheden, welke dat buiten de vrugt
t. Diergelyke manier van de voeding der vrugt
r de mond, uit de borst-klier, die *Bellingerus*
ngs heeft in 't ligt gegeven, hebben wy boven
z. 135. aangewezen. Ziet de Leypsichse Werken
Geleerden van 't Jaar 1718. pag. 6.

De een-en-twintigste, tot bladz. 170. Onlangs is my verschil ontstaan, met de tegenpartye van myn oelen, over de Cataracta en Glaucoma, *of 'er meer waterig vogt is in de voorste, als in de agterste kamer 't oog? dat is, of 'er meerder Wateragtig Vogt tusschen orn en druyfbezien-vlies, of tusschen 't druyf-bezien-en 't Cristallyne ligchaam gelegen is?* De tegenparty eerde, *dat in de agterste*; dog ik dat meerder *in de ste kamer* bevat wierd. Deze, meerder uit de afbeeld- der Boeken, als door het gezigt onderregt zynde, om zyn gevoelen zo veel te beter te bescher- n, moest dit nootzakelyk alzo begrypen, te r, door dien de meeste Ontleed- en Gezigt-kundige ryvers, de ruimte tusschen het druif-bezien vlies het Cristallyne vogt, of veel grooter (*a*), of ten minste

Van 't verschil van de ware plaatzing van 't Wateragtige Vogt in 't Oog.

(*a*) Vide Vesalius Cap. de Oculo. Casserii Tab. Anat. lib. 10. XII. fig. I. Vid. Vidius Anat. Tab. LXXVIII. fig. XX. Val- a Anatom. Tab. III. lib. 5. fig. 1. Keplerus Paralipom. pag. 177.

minſte even gelyk (*a*) hebben afgebeelt, aan ‹ welke tuſſchen het druyf-bezien en hoorn-vlies g legen is. Dog dewyl ik om veele onderzoekinge eertyds in Holland genomen, verzekert was, ‹ 'er meer wateragtig vogt in de voorſte, als agt ſte kamer wiert gevonden, heb ik egter by ge gentheid van deze twiſt op nieuws voorgenome de waarheid dezer zaek nauwkeurig te onderzo ken, en een ware aftekening der zelve te verto nen: om dat van weynige de plaatzinge der vogt van het oog behoorelyk vertoont is (*b*). En dew in de onbevroorene oogen, de plaatzing der vogte door 't uitloopen van het water, en het invall der vliezen, niet behoorelyk gezien, en gevolgel niet te regt kan geoordeelt worden, zo is 't nod dat men de beproevinge in een bevroorene oog ı men: in welke alle deelen hunne natuurlyke ware plaatzing houden. Maar dewyl het einde v deze winter, en 't grootſte gedeelte van de vo gaande al te gematigt is geweeſt, en ik de doo menſchen ligchamen ten tyde van de grootſte ko de niet aanſtonts voor de hand hadde, heb i en andere, door myn aanzetting, zo hier als Neurenberg, in verſe oogen van verſcheide gedi tens beproevinge in 't werk geſtelt, en hebben in a de door 't middel-punt of midden doorgeſneede oogen, *tuſſchen 't Criſtallyne vogt en het dru bezien-vlies, zeer weinig en nauwelyks zigtb vogt gevonden; maar wy hebben tuſſchen 't druif-bez en hoorn vlies altyd wel viermaal zoo veel vogts*,

v

177. Horſtius de Natura hum. Tab XXIX. Bartiſch. Ophthalm fol. 8. Plater. Tab. Anat. Tab. XLIX. fig. I. Higmor. Anat p. 238. Bauhm. Theatr. Anat. Lib. III. Tab. XXII. fig. I. Ba Anat. Reform. Cap. de oculo. Tauvry Anat. Tab. XIV. fig & II. Brigs Ophthalmogr. fig. V. aliique.

(*a*) Stephanus diſſect. part. Corp. human. pag. 303. Carte in dioptr. Scheinerus in fund. optic. Newton Optic. Hartſoe Dioptr. Verheyen Tab. XXVII. fig. V. Bauhault in Phyſi aliique.

(*b*) Inter eos, qui hunc optime repræſentarunt, ſunt fal ab aquapend. de viſus organo, Cap. 8. Mariott. de viſu III. Bidloo de Oculis & Viſu. pag. 3.

nden, gelyk men uit de vierde Tafel, in 't agtiende eeldzel zien kan. Ook heeft niemant een gelyke, el minder een grooter menigte agter 't druif-bezienes gevonden; maar alle beproevingen en aftekeningen quamen net met ons gevoelen over een. og, op dat ik ook uit een mensch een ware aftekening zoude konnen geven, hebbe ik ondertussen, indien my misschien ook deze winter ten le van de koude de doode ligchamen mogten tbreken, den geleerden *Morgagnius* om dat hem ligchamen veeltyds by der hand zyn, verzogt, t alleen, dat hy zyn gevoelen over deze zaak zoude mede deelen, maar ook een aftekening n een menschen oog, op die wys beryt, zou- overzenden, waar op dien zeer beleefden en gerden Man, den 7. February van dat zelve jaar 19. niet alleen heeft geantwoord, *altyd meerder terig vogt, tusschen het hoorn-vlies en de regenboog, tusschen deze en het cristallyne vogt gezien te hebben*; aar ook de aftekening, die in de vierde Tafel met het afbeeldsel alhier van ons werd vertoont, zeer goedllig heeft overgezonden. Dog in 't einde van de aand Maart van dit jaar 1719. heeft ons de koulugt te regter tyd begunstigt, zo dat het my ook oorlooft is geweest, een nieuwe beproevinge in een ensch te konnen doen: alwaar wy in 't Ontleed-toneel n een menigte van aanschouwers, in een hart beporen oog duidelyk hebben aangewezen, dat'er auwlyks een zigtbaren quantiteyt wateragtig vogt sschen den regen-boog en het Cristallyne ligchaam, aar veel meerder tusschen den regenboog en or-vlies was: Zo, dat dit oog heel wel met de ekening van *Morgagnius* heeft over een gekomen. dat wy hier onze aftekeninge wel zoude hebben nnen vertoonen: dog wy hebben de aftekening n die zeer oprechte, en onpartydige man, liever illen behouden, op dat alle regtmatige Lezers er uit dies te beter zoude konnen oordeelen; of myn genpartye, dan ik, de waarheit geschreeven heeft. iet over de zelve zaak de waarneming, die ik voorden jaar, om in 't VII. en VIII. honderste tal der gregisters in te voegen heb overgesonden.

De

Andere waarneminge van 't Oog.

De twee-en twintigste, tot bladz. 170. *Hovius* i zyn Werk *van de omlopende beweging der Vogte in 't Oog*, heeft de kleine Bloed-vaten in 't Oog die niet meer het roode Bloed, maar een wateri Vogt door laten, van over lang van *Ruysch* beschre ven en afgetekent (*a*), een nieuwe naam gegeven en de zelve *Zenuw agtige Water-vaten* genaam Dog om wat oorzaak men alhier een nieuwe e ongebruikelyke naam benodigt heeft, en voornament lyk zulk een, die van Zenuwen ontleent is, in Va ten, die afkomstig zyn, van Slag-aderen of va Aderen, en van andere *Slag-* of *Ader Wa ter-vaten*, voor zo veel zy van deze of van ge ne voortkomen, of ook *Slag-ader Water-vaten* ge naamt worden, kan ik waarlyk geen goede red vinden: en derhalve hebbe my van zulken naam die een verkeert denkbeelt aan de Lezers, en voor namentlyk aan de Leerlingen, zoude konnen inpren ten, my liever willen onthouden. Daar en bove beveelen wy nog zommige dingen in dat zelve Boe aan een nader onderzoek der Lezers: namentlyk wanneer hy eerstelyk stelt, *dat het Net-vlies in v Rokken moet verdeelt worden*; ook twyfel ik, of h in een Menschen Oog deze verdeeling kan aan toonen: dewyl hy zyn onderzoekingen, om 't ge brek der Ligchamen, uit de Beesten alleenlyk heeft ge nomen, gelyk hy zelfs pag. 58. getuigt. 2. *Ontken hy de Spier-agtige Vezels in de Regenboogs-haarig kring en Oogs haar gelyke band pag.* 68. en 10 om dat zy Vaatjes zouden zyn. Maar ik antwoo de, dat het nu by ervaren Ontleders zeker en g wis is, *dat de Spier-agtige Vezels, hol of Vaatjes zy* En derhalven men volgens dat gevoelen geen Spie agtige Vezels meerder in 't Ligchaam zoude mo ten stellen; 't welk ongerymt zoude wezen. D dit ook Vaat-agtig is, stryt niet tegen de Natuur d Spieren. Die voornamentlyk in een zigbaarlyke we kinge van beweging of zamentrekking bestaat. I den Oog-appel is de werking van de zamentrel

kin

(*a*) In Epistit. Problem. Tab. XVI.

ig, en verwydering openbaar, en in den Regenbogs-hairige kring, worden Vezelen gezien zeer lyk aan Spier-draden, die de gestalte van Vaten heel afgelegt hebben, zo dat ze niet regt voor tren Spier vezelen te houden zyn. Nogtans pag. . noemt hy de zelfstandigheid van 't Druif benn Vlies *Spier-vlies-agtig.* Ten derden, pag. 21. weert hy, *dat de aanbrengende Vaten der Oogen,* n een, en dezelve oorspronk voortkomen: *nantlyk van de inwendige tak van de Slaap-ader, aar niet in 't Bekkeneel ingaande, gelyk* Nuk *zoubeweert hebben; maar in 't hol der Oogen inplant:* egter moet men weten dat zy in de ensch waarlyk ook uit 't Bekkeneel naar 't Oog pen. Ten vierden, pag. 49. zegt hy, *dat de Slagerlyke Buis van* Nuk, *voortkomende uit 't Bekkeel, de bron niet is van de Water-buizen, om dat al te klein zoude zyn.* Men antwoord, dat de alleen de bron niet is, maar gevoegt met anre naar 't Oog lopende takken. Ten vyfde, g. 30. verzekert hy, *dat 't Netwyze vlies voortkomt n 't dunne Herzen-vlies:* maar dit bewyst hy et. Want niet alleen is het van een zeer verheide Natuur, Coleur, Gedaante en Gesteltheid, aar ook is 't zeker, dat de andere Vliezen van Ligchaam te gelyk met 't dunne Herzen-vlies orden voortgebragt, en niet haar oorspronk aan 't elve moeten toeschryven. Ten zesde, pag. 45. egt hy, *dat het Christallyne Ligchaam uit doorhynende Zenuwen bestaat.* Maar ik vrage, waarom hy iet liever met andere zegt, *uit doorschynende van?* Ten zevende, pag. 75. zegt hy, *dat het lyerig Vogt in 't bloed zonder een nieuw zuur niet an herstelt worden, en dat dit zuur niet dan als in e Klieren kan afgescheiden worden.* Dog dit geoelen heeft hy in geenen deelen bewezen, nog hy al 't mogelyk nooit konnen bewyzen. Ten agten verzekert hy, pag. 77. *Dat de zamengehoopte Klieren geen aanbrengende Vaten hebben:* het welk zeerlyk tegens alle reden en ondervinding is. Ten egende, pag. 95. zegt hy, *de Aderlyke ring, van de*

de hair-agtige band de wytte van zes of zeve Matematische Linien afgelegen te wezen : niettegen staande 't geheele Oog nauwlyks zeven Linien vertreft, en deze Ring seer na aan de hair-agtig band gelegen is. Ten tiende, noemt hy de Slag aders van 't Oog, *Fonteinen* op verscheide plaatsen maar wat is hier een nieuwe naam, en 't vermenigvuldigen van wesentlykheden sonder nootsakelykheid nodig. Ten elfde, pag. 165. noemt hy de inwendige hoek van 't Oog, *de kleine hoek*, welk strydig is self tegens zyn eigen gevoelen. Wy verswygen noch veele diergelyke dwalingen. Voorts in syn scherpe Brief tegens den grooten *Ruysch*, wil hy de Lesers wys maken, dat hy (die *Hollander*) de *Schriften van Ruysch*, nooit gesien heeft. Maar of iemand dat ligtelyk sal geloven door dien sy over al in *Holland* te koop, en aan alle Geleerde bekent syn, twyffel ik heel seer.

Van de inplantinge der gezigt-zenuw.

De drie-en-twintigste, tot bladz. 171. Wy achten aan hier te moeten aanmerken, *dat de gezigt Zenuwen niet in de plaats regt over den Oog-appel, volgens de middellyn gelegen, worden ingeplant*, maar weesyds digte by de Neus: op dat de Ligtstralen van de voorwerpen in de Zenuwen self, van welke sy als ingetrokken en vernietigt worden, niet souden invallen. Want men moet weten dat dese plaats van 't Oog, alwaar de Zenuwen in gaan, blind is: 't welk door de beproeving van *Maryottus* in Tractaat van 't Gesigt onwedersprekelyk bewesen is; so dat 'er veele voorwerpen niet souden gesien worden, indien de Zenuwen regt over den Oog-Appel in 't Oog vloeiden: welk ongemak door de inplantinge der Zenuwen ter syde van de Neus word voorgekomen, sodanig dat de Mensch diergelyk gebrek in het Oog niet gewaar word.

Van de opening van Rivinus in 't Trommelvlies.

De vier-en-twintigste, tot bladz. 184 Den *Geleerden Rivinus* stelt het Gat, dat sommige *de opening van Rivinus* noemen, in dat gedeelte van de Trommel, alwaar *de koort* gelegen is, en 't hand-vatsel van 't hamertje aan syn hoofje gevoegt word gelyk, den *Geleerden Teichmyer*, eertyds Leer-

lin

; en Toehoorder van *Rivinus*, in syn *Mensch* *bryvinge* laast uitgekomen, (Fig. 13.) de plaats wyst, en met een afteekening opheldert, welk k ik nu laatst, dit Ontleedkundig begrip by naar tooit zynde, heb bekomen. Anderen beschryven Gat in een andere plaats, en op een andere nier: en zelfs onder de aldernieuwste Ontleedkundi- Schryvers, verzekert *Cheselden.* (*a*) Dat het Trom- l-vlies, in die plaats, alwaar de been-achtige om- t, aan welk in de Kinderen het Trommel-vlies egt is, niet heel is, en net zo veel open te wezen de been-agtige Kring ontbreekt: nogtans getuigt deze opening in verscheide Menschen, onderschei- te wezen: en in zommige zo wyt, dat zy de n van een kaars, door 't drukken van de lugt de mond *door de Buis van Eustachius* en 't ui- yke Oor, konde uitblazen: en *dat hy een Man* *ien heeft, die de rook van een geheele Tabaks pyp,* *ngskens opgetrokken in de mond, wederom door 't* *heeft uitgelaten, en dat deze Man een zeer goed* *oor had*, nochtans maakt hy geen gewag, of hy r een, of alle beide de Ooren dat gedaan heeft. at myn aan belangt, ik beken openhartig, dat deze opening niet zeker heb gezien, noch heb nnen vinden; niet tegenstaande ik in zeer veele nschen en Beesten-ooren met veel neerstigheid r de zelve gezogt heb. Ik bewaar ook noch ke Vliezen uit Menschelyken Ligchamen, ge- t in haar natuurlyke stand, die ook geheel zyn: ik kan geen de minste opening in dezelve waar- nen, of ontdekken. Ik heb ook verstaan dat den *eerden Ruysch* en *Raven*, de aldergeoeffenste Ontle- s, zodanigen opening dikwils in 't Vlies van de ommel, maar te vergeefs, gezogt hebben.

k heb ook wel een Man gezien, *die de rook* *de Tabak uit de mond door de Ooren kon door-* *n*; maar deze was doof, door harde slagen, die hy Kind zynde, gekregen had: zo dat men moet

(*a*) Anatom. pag. 173.

oordeelen, deszelfs Trommel-vliezen gekneust zyn, ook heb ik tot noch toe, geen welhoorend die dat konde doen, gevonden: schoon der veel zelf dikwils onder de Studenten der Medici nen zyn geweest, die, om deze beproeving, met alle poginge, onderzogt hebben. Hierom mee ik het zeker te wezen, dat deze weg of opening indien in eenige, niet in allen, ja in de meeste ni en is; want anderzins zouden 'er meerder gevon den worden, die dat zelve zoude konnen doe egter dewyl zommige, (schoon zeer weinige,) d konnen doen, gelyk eenige Schryvers getuigen *oordeel ik dat men deze opening in 't geheel niet mo ontkennen* Ondertusschen moet men wenschen, d de Ontleeders noch neerstiger deze zaken onde zoeken, tot dat de waarheid en de gesteltheid de zelfs beter blykt

Ik heb wel van zommige Toehoorders van *R vinus* gehoort, dat die geleerde Man deze openi door de inbrenging van een Varkens borstel in d zelve plaats, boven aangewezen, en de doorga van dezelve door 't Vlies van de Trommel, pla te vertoonen; doch dat zy door 't Oog niet ko de ontdekt worden. Ik heb die zelve onderzo king, op dezelve manier, ook wel bezogt, en doorlating van de Varkens borstel, is my ook g lukt. Maar ik heb altyd getwyffelt, en twyffel noc of de Varkens-borstel door de natuurlyke openi is door gegaan; dan of hy niet liever een nieuw opening door zo een dun Vlies gemaakt hee want deze beproeving is my zonder een merk lyke drukking niet gelukt; en zodanig, met wel ik hadde in andere plaatzen 't Vlies van de Tro mel konnen doorbooren.

Van de Beentjes des gehoors.

De vyf-en-twintigste, tot Bladz. 185. *By gelegen heid van 't getal der Beenderen des Gehoors*, meen wy hier noch te moeten aanmerken, dat den g leerde *Teichmeyer* in de reets geprezene Mensc beschryving in elk Oor optelt zes Beendertjes; behalven die vier, die gemeenlyk opgetelt worde noch twee andere beschryft, en deze vertoont

14. en 15. Figuur, welkers eerste; *Lints-wyze* n den zelven genaamt, die hy verzekert tusschen 't amertje en Aanbeelts-beentjen, gelyk een Zaat-entje ingevoegt, en aan die zelve door Banden, n deze geleding bekwamer te maken, gehegt te ezen. 't Tweede of zesde Beentje aan 't einde n de Pees van de Spier des Stegelreeps geplaast zyn, om dat deze Spier, niet in 't hooft van de egel-reep, gelyk gemeenlyk word verzekert, maar n dit Beentje van een ei-ronde gedaante, zydelings aan : Stegel-reep ingeplant word; en dat dit al van *Ves-gius*; doch 't andere, van niemand anders tot och toe waargenomen is.

Dat Beentje, welk aan de zyde van 't Stegel-eps-beentje hangt, word zeer licht in de Kalve-n gevonden, en dit heeft niet alleen *Cowperus* van ver lang afgetekent (*a*), maar ik heb dat zelver ook tyd aan myn Toehoorders vertoont. Doch de-yl het in de Mensch niet word gevonden, heb t het tot noch toe onder de Beentjes van 't ehoor overgeslagen. Maar of het andere, aan de eleding van 't Hamertje en Aanbeeld gelegen, de Mensch word gevonden, zal in 't toekomende ader moeten onderzogt worden. Nogtans onder-usschen in die Werktuigen van 't Gehoor, die ik ewaar uit de Menschelyke Ligchamen, heb ik iets diergelyks konnen zien of waarnemen. *Schel-amerus* heeft ook wel zulke Beentjes in de Bees-en (*b*), doch nooit in de Mensch, waargenomen. Wat men eindelyk van 't vierde Beentje, 't rond chtige gezegt, moet geloven, heb ik reets boven ladz. 19. aangewezen. Want indien wy de aan-groeizels voor byzondere Beenderen wilden tellen, ls dan zoude het Deye-been geen een Been we-zen, maar vyf Beenderen uitmaken.

De zes-en-twintigste, tot Bladz. 187. Dewyl dit Boek, in welk de byzondere loop van de Gehoor-zenuw De verdeeling van de gehoor zenuw van Simoncellius.

T 3

(*a*) Myotom. reform. Fig. IX.
(*b*) De auditu pag. 44. & seq.

zenuw word beschreven, alhier in deze Landen, en misschien in veele anderen, buiten Italien zeer zeldzaam is. Ja zelfs van *Mangetus* tot noch toe, in zyn Ontleed Toneel is achtergelaten, zo heeft het my behaagt alhier voor de naarstige Lezers, en diegeene die misschien met een groote begeerte verlangen om deze uitvinding na te spooren, de geheele beschryving, in 't Latyn overgezet by te voegen, en dewyl 'er nog eenige ruimte in de twee de Plaat open was, deszelfs afteekeninge onder 't getal van de 21. afbeeldingen in te lassen.

De Tytel van 't Boek is. *Lettres de G. Desnoves Professeur de Anatomie & de Chirurgie à l'Academie de Bologne; en Mr. Guglielmini, Professeur de Medicine & de Mathematiques a Padoue de l'Academie Royale des Sciences, & d'autres Savans sur différentes Nouvelles découvertes. a Rome* 1706. *in* 8. *In welk pag.* 206. *Mastichellius, Rooms Genees Heer, op de volgende manier de Gehoor-zenuw beschryft. 't Paar Gehoor-zenuwen, dewelke uit 't lange Merg voortkomen, gaat in 't Gat van 't Steen-been; en naar dat, 't harde deel van 't weeke is afgescheiden, loopt dat, door 't kleine Gat, 't welk de middel-streep van het Slakke-been maakt, en loopt hier van daan door een klein Gat, dat van 't steunzel regt naar om hoog opklimt. daar na worden in 't opperste deel niet alleen kleine, by na onzigbaare Gaatjes, die* Valsalva *heeft aangewezen, gevonden; maar nog een zekere weg, in welk een Varkens borstel kan ingestoken worden: door welk een vryen doortogt word gegeven aan 't weeke deel, hebbende de gedaante van een draad, die in zyn begin, als ook in zyn middel, dikker; en in 't overige uitgerekt word, zig zo gelyk als in een zekere omtrek, en door de Slang-wyze holtens van 't Slakke-been, van dewelke wy reets gesproken hebben, ombuigt. Dog naar dat hy tot aan 't einde van 't steunzel is neergedaalt, loopt hy door een klein Gat in de ingang. Dog alhier word deze weeke en Zenuw-agtige zelfstandigheid gelyk als met een zoort van Slym bedekt, en gaat met verscheide ombuigingen allengskens voort*

to

t aan de boogen van 't Doolhof; alwaar hy weder de daante aanemende van een weeke en Zenuwagtige aad, terstond in 't nauwe Gat van de kleynste weg gaat, loopende door deszelfs holligheid, keert hy weder door 't eigen Gat van de kleine weg, en naar dat hy door ze holligheid gekomen is, loopt hy hier van daan oor 't groote Gat van de zelve boog. Hier van an loopt hy in 't eigene Gat van de kleine weg; komt weder uit het gemeene Gat van deze boog, oor welke hy op nieuws de groote weg inslaat, en opt wederom uit het eigene Gat, en gaat eindelyk it het Steen-been door een van die Gaatjes die dwers de ingang open zyn, en in 't Bekkeneel wederkeeren-e plant hy zig in de Herzenen in, alwaar hy inloo-ende, zig in takken uitbreid, en zig met veele kleine akjes, gelyk elders de kleine aderlyke en Slag-aderlyke akjes, in 't harde Herzen-vlies, in 't opperste deel der lerzenen, en om de Pyn-appel klier, zig zamen voegt.

Dog op dat de omloop van deze Zenuw gemakke-lyker word verstaan. Zie daar de bygevoegde fteekeninge, (by ons in de II. Plaat, de 21. Af-eelding) die hem afzonderlyk van de Beenderen fgescheiden vertoond, om daar uit te konnen zien, oe hy door deze holligheden heen loopt: Dit is e Beschryvinge van deze Zenuw, wiens wonder-yke omloop *Mastichellius* bevestigt, dat *Simoncel-ius* Heelmeester en Ontleder van Romen ontdekt eeft; in welk hy voornamentlyk wil aantoonen, *lat het zagte gedeelte van de Gehoor-zenuw door le holligheden van 't Slekke-been en Dool hof, nogte n de gedaante van een Vlies,* (gelyk 't gemeen ge-voelen is) *nogte in de gedaante van kringen* (gelyk *Valsalva* wil) *doorloopt; maar in de gedaante van een zagte Zenuw-agtige draad, de welke ten laatsten naar de Herzenen wederkeert.* Daar en boven schryft hy, dat *Simoncellius* deze, en andere fraye waarne-mingen van 't Oor, in het kort in een byzonder Boek zal uitgeven, en dat de Af beeldzels reets in 't koper gesneden zyn. Welk, schoon al in 't Jaar 1705. belooft; egter tot nu toe, zo veel ik heb ge-hoort, noch niet volbragt is. De Beschryving van

deze Zenuw zal zonder twyffel aan veele duister voorkomen, schoon ik groote neerstigheid heb aangewend, om uit het Fransch te vertalen, doch in 't Fransch is zy ook zo duister, dat ik meen, dat 'er weinige zyn, die de meening van den Schryver te regt verstaan konnen.

Van de groote Slag-ader. De zeven-en-twintigste, tot Bladz. 189. Veele Ontleeders en Natuurkundige verdeelen de groote Slag-ader *in deszelfs opklimmende en neerdalende stam*, op gelyke manier, als de Holle-ader verdeeld word. Doch deze Slag-ader heeft zich op een andere manier in de Mensch. Want na dat zy tot de langte van drie Vingeren, met eene stam is opgeklommen, word zy als een boog omgekromt, en loopt door de Borst en Buik naar om laag, en word van de plaats der buiging naar om laag, *de neergaande stam van de groote Slag ader genaamt*, waar uit alle de Slag-aderen der onderste deelen. Doch uit het opperste deel van de boog in den Mensch klimmen gemeenlyk *drie groote takken* naar boven, welkers regter daar na in de Onder sleutel-beens- en regter-slaap slag-ader word verdeeld, doch de middelste maakt de linker Slaap slag-ader, en de derde de linker Onder-sleutelbeens-slag-ader: die vervolgens door 't geheele Hooft en Armen verdeelt worden. Somtyds, heb ik dat zeldzaam is, *vier opklimmende stammen in een Vrouwen ligchaam gevonden*, welkers twee buitenste, beide de Onder-sleutel-beens-slag-aders, en de twee middelste beide de Slaap-slag-aderen uitmaakten, welk hert met deze Vaten met Was opgevult zynde, ik noch in een Geest bewaar. Doch zeer zelden, indien ooit, *worden alleen twee opklimmende stammen in een Mensch gevonden*, veel minder maar een; waarom de groote Slag-ader in een Op- en neergaande stam niet kan verdeeld worden. *In de Honden, Kalveren, en andere Beesten*, word wel meerendeels een groote opklimmende stam waargenomen, waar uit deze dwaling zyn oorspronk schynt genomen te hebben; aan welke nochtans gemeenelyk een kleindere opklimmende stam na by is.

De

De acht-en-twintigfte, tot Bladz. 217. Wy oordeelen hier te moeten vermaanen, dat veele Spieren, byzonderlyk aangemerkt, noch andere werkingen volbrengen, als die aan 't geheele paar worden toegefchreven, of van 't geheele paar te gelyk werkende volbragt worden. Alzo de buigende *Tepel-wy-Spier*, *de groote regte*, enz. wanneer zy weerzyds te gelyk werken, het hooft recht voorwaarts; maar wanneer alleenlyk in eene zyde, brengen zy het hooft fchuins naar om laag, en naar een der twee zyden; zo dat 'er van de verfcheidentheid der Spieren die of alleen, of gevoegt met haar medemakker, of met andere werken, noch veele middel, en verfcheide van de eerfte bewegingen, voortkomen; 't welk men niet alleen in de Spieren van 't hooft, zo Buigers, als Uitftrekkers; maar ook in veele andere, en voornamentlyk in de Spieren van de Oogen, Lippen, Onder-kaak, Tong, Hals en Voorhand moet aanmerken, anders zoude wy zo veel verfcheidene en wonderlyke bewegingen der deelen niet verftaan kunnen. Van de beweginge van zommige Spieren.

De negen-en-twintigfte, tot Bladz. 246. Tot de vermaarde waarneming van den *Geleerde Littrius* (*a*), van de Nieren der Vrugt van hem zak-gelykende en blaas-achtig gevonden; uit welke veele geloven *de zelfftandigheid der Nieren in de Natuurlyke ftant blaas-achtig getoont te zyn*, vermanen wy, behalven 't geene, wy al Bladz. 246. hebben gezegt, alhier noch het volgende. Van de Blaas-agtige Nieren.

Eerftelyk, dat deze als *Monftreus* zyn geweeft, en van de ftant volgens de natuur gantfch verfchelende, achten wy hier uit ook te blyken, om dat de Pis-lyders niet alleen dicht by de Nieren, ter lengte van een Duim geheel dicht of zamengegroeit; maar ook de zyden van het Bekken zelf zamen gegroeit zyn gevonden geweeft: 't welk de ftant gantfch tegens de natuur, maar niet volgens de Natuur, vertoont.

(*a*) In Hiftor. Acad. reg Scient. Anno 1705. defcripta.

Ten tweeden, schoon *Littrius* acht besluitingen of gevolgen uit deze waarneming heeft afgeleyt, om de Klier-achtige zelfstandigheid der Nieren te bevestigen: schynt hy myn 'er een vergeten te hebben, die uit deze waarneminge misschien beter als de andere zal konnen getrokken worden. Namentlyk, dat de Menschelyke Vrugt de uitlozing van de Pis in de Lyf-moeder, en derhalven, 't Pis-vlies niet zo zeer van noden heeft, gelyk veele gemeent hebben. want indien deze Vrugt zonder uitlozing der Pis tot zyn volmaaktheid heeft konnen komen (want de Vrugt is negen Maanden in de Lyfmoeder besloten geweest, en op de nette tyd, maar in een moeyelyke Baring, in welke zy gestorven is, uitgeworpen) waarom zoude dat ook in andere niet konnen geschieden? want *Littrius* verzekert dat het *Bekken* en de *Waterleyders* zo digt en zamengegroeit zyn geweest, dat ze niet van 't alderfynste Vogt, noch Lugt, noch Wind doorlieten, zo dat zy veel minder, gelyk hy zelfs zegt, *de Pis, als zynde een dikker Vogt*, hebben konnen doorlaten; en derhalven is hier geen Pis naar de Blaas, veel minder naar de Water-blaas-band en Pis-vlies gekomen of konnen komen. Maar *Littrius* meent uit de Blaasjes derzelver Nieren, vervult met een Pis-achtig Vogt, bewezen te konnen worden dat de afscheiding der Pis in de Vrugt geschiet: en derhalven de Vrugt of te wateren in 't Pis-vlies, of de Pis door de Water-blaas-band in 't Pis-vlies uit te laten. Doch ik acht geen van beiden hier uit te volgen; ik meene het wel zeker te weten, dat 'er eenige Afscheiding geschied in de Nieren van de Vrugt; maar of deze zo overvloedig is, dat alle de Pis in de Blaas, Pis-lyders en Bekken niet kan behouden worden, is noch niet bewezen. Want indien wy de Nieren van *Littrius* afgetekent aanmerken, kan men zeer licht oordeelen, dat het geheele Vogt, in deze Nier-blaasjes behouden, niet boven een Ons geweest is; en dat 'er niets meerder in deze Vrugt afgescheiden is, bewyst ons de zamengroejing van 't Bekken en van de Pis-lyders. Dog

dewyl

wyl een Menſchelyke Vrugt makkelyk noch ooter kwantiteit Pis in de Blaas, groot genoeg, naar aate van 't Ligchaam, in de Pis-lyders en beide : Bekkens kan bevatten, en deze Vrugt tot vol-aaktheid, zonder eenig ander gebrek in 't Lig-aam, behalven dat in de Nieren is gekomen, en ogtans de uitlozing van de Pis niet is geſchiet in Pis-Vlies, ſtel ik vaſt hier uit te konnen blyken, at deze uitlozing in 't Pis-vlies in andere Vrug-en ook niet volkomen noodzakelyk is. Zo dat t, zo lang de Blaas-bant, in de Menſchelyke rugt niet dikwilder open word gevonden, en 't Pis-lies niet zekerder en klaarder vertoont word, an het tot noch gedaan is, oordeele dat 't zelve n de Menſchelyke Vrugt niet, (ten minſte niet ge-neenlyk) moet toegeſtaan worden. Want men moet iet twyffelen, of de wegen, welke die ook mo-en geweeſt zyn, door welke uit die Vrugt van *Littrius* alle de Pis, uitgezondert een kleine quan-iteit, die in de nier-blaasjes was, heeft konnen itgelooſt worden, dat deze ook in andere Vrugten e uitlozing van de Pis kunnen geven. Want dat God, van de laſt der Pis, die in de Koeyen zeker heel groot is, de Vrouwen als maar twee bee-nen hebbende heeft willen bevryden, en de Pis met het bloed, door de Navel-ſlag-aderen, naar 't bloed en de Nieren van de Moeder heeft willen zenden, op dat de zwangere Vrouwen zo ligt niet zouden vallen, ſchynt aan my, behalven de reets aan-gehaalde reden, ook uit die zamengroeying der Pis-lyders, ſchoon niet volkomentlyk bewezen, eg-ter zeer waarſchynelyk te zyn. Eindelyk dat niet alles wat *Littrius* van deze Nieren heeft ge-ſchreven, zo klaar en zigtbaar in de zelve heeft gebleken, gelyk die van den Schryver in de voorzyde plaats vertoont worden, kan uit 't berigt of uitſpraak van den Geleerden *Fontenellius*, Raad en *Secretaris* van de Koninglyke Academie der Wetenſchappen blyken; wanneer hy zegt (*a*) *hoe Gezwollen*, *en opgeſpan-nen*

(*a*) Hiſtor. Acad. Reg. ſcientiar. Anno 1705. pag. 58. & 59. edit. Amſtelodamenſis.

nen deze Nieren ook zyn geweeſt, in welke de Heer *Littrius* deze zyne waarnemingen heeft genomen; nochtans heeft hy het grootſte gedeelte der byzondere zaken, die hy in dezelve heeft aangetekent, niet dan als door 't Vergroot-glas konnen ontdekken.

E I N D E.

UIT-

UITLEGGING VAN DE PLATEN EN AFBEELDZELS.

HEt heeft myn behaagt aan dit kort Ontleed-kundig begrip eenige Afbeeldzels van nieuwe Ontleed-kundige waarnemingen te voegen, die in andere Ontleeders, uitgenomen twee, noch niet zyn voorgekomen; doch de andere zyn meest uit onze waarnemingen.

Uitlegging van de Eerste Tafel.

't Eerste Afbeeldzel vertoont 't Hamertje van de Beenderen des Gehoors, uit een Mensch, *met het nieuwe uitsteekzel van Raven*.

a Is het hoofje van den Hamer.
b Deszelfs Handvatzel.
c De kleine Uitwas.
d *De Uitwas van Raven*, of de langste.

Dat zelve Hamertje word hier terstond, afgetekent met een Vergroot-glas, by gevoegt, op dat alles klaarder te zien zy: alwaar de groote Lettres A. B. C. D. het zelven aanwyzen, als in 't kleine Afbeeldzel.

Doch wy achten alhier te moeten aanmerken, dat deze Uitwas, of *Uitsteekzel van Raven*, aan ons altyd is voorgekomen, gelyk

lyk of het geen waar been was, want het buigzaam en weerſpannig is, gelyk de dunne graatjes der Viſſen; alzo, dat, wanneer het aan de punt op eenige wyze word gedrukt, het buigt en wykt; Doch wanneer de drukking ophout, en de punt word ontſpannen, herſtelt zig deze Uitwas in zyn voorgewezene ſtand: welker buigzaamheid wy niet in andere ware Beenderen, ten minſten voor zo veel myn voorſtaat, ontmoeten, daar en boven heb ik hem noch verſch, ja zomtyds al eenige tyd verhard zynde, met een Spelde of Naalde in zyn uit-einde in verſcheide Vezelen, gelyk de Hooft-hairen aan hun einde ſplyten, of gelyk een Pees een weinig verhard zynde, konnen verdeelen; 't welk ik by den vermaarde *Ruyſch* aldereerſt gezien heb: zo, dat het meerder den aart gelykt van een Pees van die Spier, die aldaar word ingeplant, of van een vis-graat, als van een waar been. Eenige diergelyke Uitwaſſen, ja de meeſte, die ik heb onderzogt door 't Vergrootglas, heb ik omtrent de hoek E. Kraak-been-achtig, doch 't vordere van deze hoek E. tot D. wederom meer been-achtig, en al of het een byzonder been was, gevonden: en hier om geloof ik het mogelyk te geſchieden, dat het zo ligt word afgeſcheurt in de uithaling van 't hamertje: alzo dat tot noch toe de Ontleders, voornamentlyk deze, die byzonderlyk van 't gehoor en 't Menſchelyke Oor hebben gehandeld, deze Uitwas, (of liever Aanwas) hebben overgeſlagen, of niet gevonden.

't Tweede Afbeeldzel, *vertoont 't onderſte deel van 't Deye been*, met de twee Zaat-beentjes, van andere Ontleders, zo veel myn voorſtaat, noch niet afgetekent.

A. *Wyſt aan 't Deye-been.*

B. *De inwendige Knokkel.*

C. *De uitwendige Knokkel.*

D. *'t Groote Zaad-been*, in de aanmerkelyke kuil van de buitenſte Knokkel; welk ik egter in een ander

ander Lichaam veel grooter heb gezien.

. *'t Kleine Zaat-beentje*, in de inwendige Knokkel; dat niet, dan zelden; doch 't eerste word veel dikwilder gevonden.

Derde afbeeldzel, wyst het *groote Zaad-beentje*, afzonderlyk aan, uit zyn Kuil van de uitwendige Knokkel genomen.

Vierde afbeeldzel, vertoont het *kleine Zaad-beentje* van de inwendige Knokkel.

Vyfde afbeeldzel, wyst aan de *Beenderen van de Oor-vinger.*

A. Is het Been van de Naa-hant, aan welke hy word gevoegt.

B. De eerste Slag-order van deze Vinger.

C. *'t Zaat-beentje*, 't welk dikwils tusschen 't lit van 't been der Naa-hand en van de Oor-vinger word gevonden; dat veeltyds grooter, als hier vertoont word, hangende aan de Pees van de afhalende Spier van deze Vinger, word gevonden.

Sesde afbeeldzel, toont aan *'t regter gedeelte van een Menschen Maag, met wint opgespannen en uitgedroogt, met het Klap-vlies*, of 't ruime ronde Vlies, dat in deszelfs regter mond, *poortier* gezegt, word gevonden.

A. A. A. A. 't Regter Deel van de *Maag* uitgedroogt door wint.

B. B. B. B. 't Deel van de *Twaalf-vingerigen Darm* open en niet gebogen zynde.

C. D. *'t Klap-vlies van de Poortier* of rond-achtig Vlies, vry breet, de Poortier uitmakende, in zyn natuurlyke plaats, gelyk het in dat Ligchaam zig vertoont heeft.

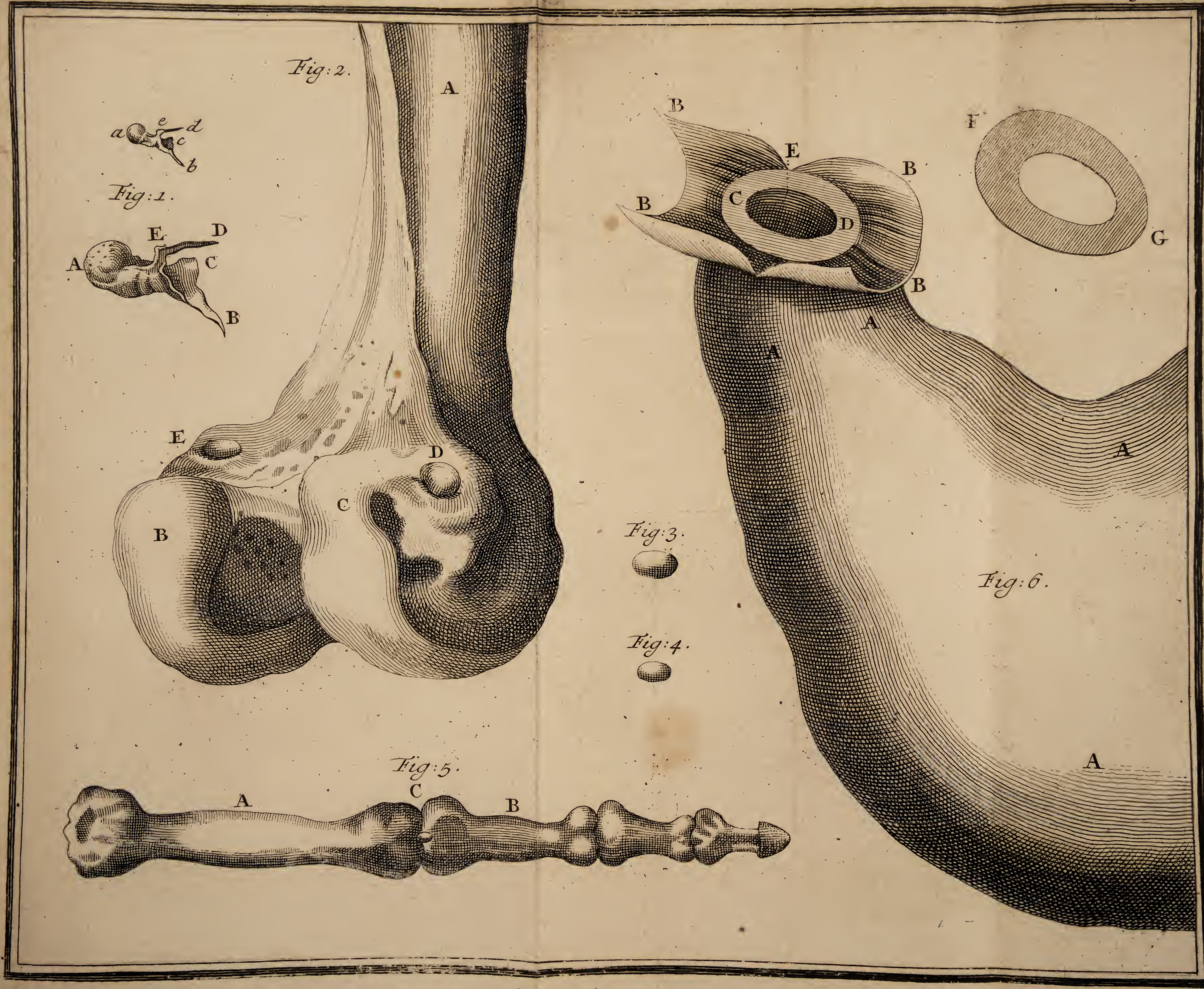
E. De opening in de Maag.

Uit dit Afbeeldzel blykt, eerstelyk, dat de Poortier geen horizontaale plaatzing heeft, gelyk als gemeenlyk van *Willis*, in zyn redenvoerende Apotheek, van *Verheyen* in zyn Anatomie, en van andere vertoont word, maar een schuinze, en wel alzo gelegen, dat de regter zyde C. schuins naar omlaag, naar de linker zyde D. nederdaalt: ten tweeden, *dat*

de

de Poortier niet alleen bestaat uit een zamenhang van ronde Vezelen, deze mond van de Maag omringende, gelyk hy gemeenlyk word beschreven, maar uit een tamelyk groot Vlies, zomtyds twee, of drie Linien breed: waar door hy deze mond wel opvuld, en de uitgang der dikke voetzels uit de Maag meerder vertraagt. Echter moet men weten dat dit Klap-vlies niet in alle Ligchamen zo groot word gevonden; maar in zommige veel kleinder, en nauwlyks een Mathematische Linia breed is. Doch daar en tegen, dat ze ook dikwils veel grooter word gevonden; en ik bewaar een Maag, in welke zy zodanige groote en gedaante heeft, gelyk met de Letter F. en G. word vertoont: alwaar de plaats G. nauwer, doch de plaats F. die de opperste is, breder is.

Eindelyk waarschouwen wy, dat diergelyk Afbeeldzel, 't welk wy in 't vyf honderste tal der *Ephemerid. Nat. Curios.* hebben mede gedeelt, in de tweede Tafel Fig. 4. pag. 158. door schult van den Plaatsnyder, verkeert is vertoont.

Fig: 1.
A
B
C
D
E
Fig: 2.
a
b
c
d
e
A
B
C
D
E
Fig: 3.
Fig: 4.
Fig: 5.
A
B
C
Fig: 6.
A
B
C
D
E
F
G

itlegging van de tweede Tafel.

Zevende Afbeeldzel vertoont een gedeelte *van den ongewonde, Blinde en Kartel-darm*, met het *Klap-vlies van de Kartel-darm van Bauhinus.* Wy hebben wel verscheide Aftekeningen van dit Klap-vlies, al in onze Verhandeling *van 't Klap-vlies van den Kartel darm*, reets vertoont, voornamentlyk hebben wy aldaar in de tweede Tafel Fig. 1. en 2. twee aanmerkelyke verscheidenthedens aangewezen; d'eene namentlyk, alwaar alle deze deelen zeer wyt; en d'andere, alwaar zy zeer nauw zyn. Maar hier vertoonen wy een middelmatige, en gelyk als zy zeer dikwils word gevonden: alzo dat, niettegenstaande deze verscheidenthedens moet men vast stellen, dat aan 't einde van den ongewonden Darm, *waarlyk 't Klap-vlies van de Kartel-darm van Bauhinus* gevonden word, en dat zy niet verzonnen of valschelyk onderstelt is, gelyk den Geleerde *Bianchus* in 't Ontleedkundig Schouw-tooneel van *Mangetus* gewilt heeft.

A. *Is den omgewonde Darm*, schuins naar de dikke Darm opklimmende, en in deszelfs linker zyde zig invoegende.

Den blinden Darm.

't Worm wys aanhangzel deszelfs.

D. D. D. Een gedeelte van de Blinde en Kartel-darm geopent, op dat de inwendige kunnen gezien worden

De opening van 't Klap-vlies, of van den omgewonden Darm in de dikke Darmen.

F. 't Opperste deel van 't Klap-vlies.

't Onderste deel van 't Klap-vlies.

H. H. De Vliezen, weerzyds dat Klap-vlies, (of liever deze Klap-vliezen), *die banden* of *riemen deszelfs* konnen genoemt worden, ondersteunende.

I. Verscheide toesluitende Klap-vliezen (of opgehevene rimpels) van den Kartel-darm.

...ste Afbeeldzel vertoont de Melk vaten, zo als ik ...e onlangs tweemaal in Menschen Ligchamen ont-

V dekt

dekt hebbe; voegt hier by, 't geene wy van de zel-ve bladz. 275. gezegt hebben.

A. A. A. Een deel van den Nugteren Darm met zyn doorſchynende plooyen of vouwen.

B. B. B. B. Menigvuldige *wortels der Melk-vaten* die hier veelvuldiger worden gezien, als dat z in de Honden gemeenlyk gewoon zyn voor te ko-men, makende veele inmondingen.

C. C. C. C. De voortkruipingen derzelver oo veel menigvuldiger door 't Darmſcheil, met zee veele inmondingen onder zig gemeen zynde, e ten deelen zig indringende in de Klieren van Darm-ſcheil, ten deelen over de Klieren hee loopende.

D. D. D. D. D. Hier en daar groote Klieren va 't Darm-ſcheil: en behalven deze hier en daar no veele kleintjes.

't Een-en-twintigſte Afbeeldzel 't welk wy alhier o de bekwaamheid der ruimte geplaaſt hebben, vertoon *de verſpreiding van de Gehoor-zenuw door 't Doolhof* gelyk in de Brieven van *Noveſius* pag. 208. voorge-ſtelt word. Ziet onze Aanmerkingen bladz. 29

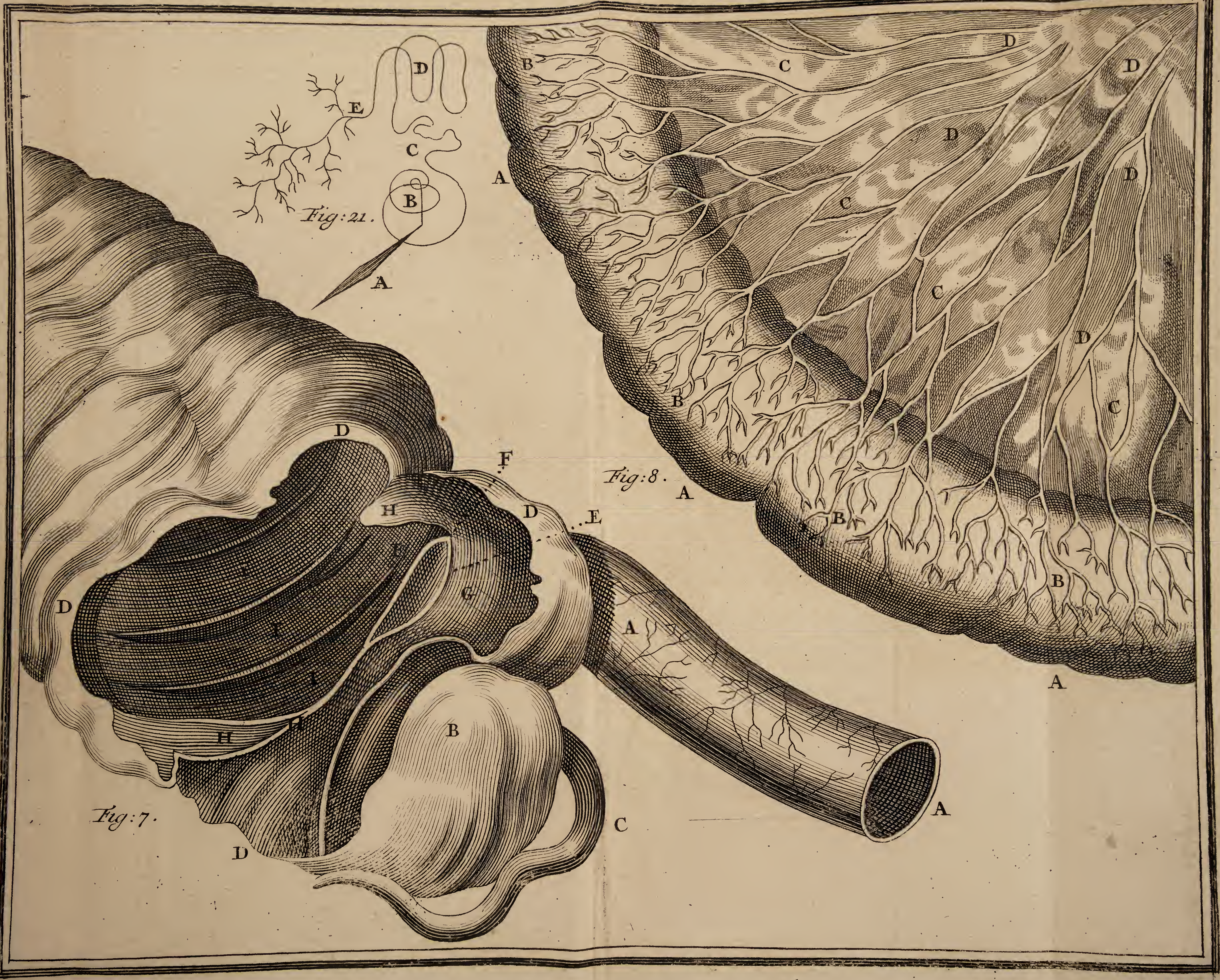
A. De Gehoor-zenuw.

B. De verdeeling deszelfs door 't Slekke-been i de gedaante van een draadje.

C. Voortgang door de ingang.

D. Kronkelinge door de drie halve ronde wegen.

E. Einde naar de Herzene wederkeerende, en doo dezelve met veele takjes uitgeſpreit.

Fig: 21.
Fig: 8.
Fig: 7.

Uitlegging van de derde Tafel.

Negende Afbeeldzel vertoont een drie dubbelde gedaante *van de drajing en van de Klap-vliezen van de Gal-blaas-buis*, met een gedeelte van de Gal-blaas, gelyk ik in verscheide ligchamen dezelve heb waargenomen.

A. 't Deel van de Gal-blaas geopent.

Den uitgang in de Gal-blaas-buis zeer omgedraait.

C. De Gal-blaas-buis, gedraait gelyk een touw, hebbende van binnen slangs-gewyze Klap-vliezen.

Negende Afbeeldzel. D. vertoont een andere Gal-blaas;

't Einde deszelfs en ombuiging gelyk als een kap.

F. De opene Gal-blaas-buis, vertonende de *slangs-wyze Klap-vliezen*, op een andere maniere gemaakt, als in 't eerste Afbeeldzel.

Negende Afbeeldzel G. vertoont wederom een andere blaas: die

H. Van binnen verscheide hollen, en dwerze, rechte en schuinze Vliezen heeft; nochtans alle doorboort of open voor de doorgang van de gal: die wel de wind, maar geen stylet doorlieten naar de blaas. ziet bladz. 277.

Tot nu toe zyn van veele Ontleders deze klap-vliezen vergeten; maar ik geloof, dat indien zy dikwilder wierden gezogt, ook meerder zouden gevonden worden: om dat ik in de meeste ligchamen, die ik in de tyd van zes Jaren heb geopent, iets klap-vlies-agtig, dog ook altyd met eenige verscheidentheid, hebbe gevonden.

Tiende Afbeeldzel vertoont een van de *lyfmoeders trompetten van Fallopius*, uit *Drakius*, wiens vaten met *kwikzilver* en *wind* opgevuld zyn: om de voortgang der zelver in een, der Vleer-muys-wyze banden, te gelyk met de nets-wyze verdeeling der aderen in de zydens van de trompet, en deszelfs uitbreidinge of franjens te vertoonen: door welke deze deelen in de Venus-oeffening worden opgespannen, verheven en bekwaam gemaakt om het eyernest van haar zyde te omvatten: zoo wel

om 't mannelyke zaadt van de lyfmoeder naar 't eyer-neft, als om 't bezwangerde ey, uyt 't eyerneft naar de lyfmoeder over te leyden.

A. Is 't naatfte deel van deze trompet aan de lyfmoeder.

B. Deszelfs andere einde; dat wederom eenigzins nauwer word, eer dat het zyn franjes uitfchiet.

C. C. *De franjes*, ofte opgefpanne vlies-agtige uitfpanzelen.

D. De opgefpannen mond van dit einde.

E. De vleer-muis-band van deze zyde.

F. Deszelfs aderen en flag-aderen van de bovenbuykige.

G. G. G. De aderen, makende 't holle of 't netgelyke ligchaam in de zydens van de trompet.

't Elfde Afbeeldzel vertoont ook *een Trompet* van *Fallopius*, wiens aderen ik met kwikzilver, in een openbare ontleding gehouden in de laatfte maand Januari, heb opgevult: en in welke derzelver verdeeling heel anders en frayer zig vertoont heeft, als van *Drakius* afgetekent is.

A. Is 't naatfte deel van deze trompet aan de lyfmoeder, met een draat toegebonden, om dat anders de kwik naar de lyfmoeder en boven buyks vaten zoude vloeyen, en de volkomene opvulling van de trompet beletten.

B. 't Andere Einde: in welk

C. C. De *franjes*, of vlies-achtige uitfpanzels, tot hun laatfte uiteyndens, met kleine, dog zigtbaare vaatjes, opgevult, die nogtans van de Schilder niet alle zo fraay hebben kunnen uitgedrukt worden, als zy zig aan 't gezigt vertoont hebben.

D. De opening van dit einde.

E. De vleer-muis wyze band of het deel van de breede band der lyfmoeder, die in 't eerfte aanzien met vaten door kwik opgezet, vervult was; dog die wederom leeg wierden, terwyl men de Schilder haalde, om dat 't kwikzilver door een gaatje uitvloeide.

F. Een ader, in welk de kwikzilver ingefchoten is, voortkomende van de zaad-vaten der lyfmoeder.

G. G. Deszelfs grootfte verdeelingen.

H. H. Een

H. Een groote Tak, met de trompet van de lyfmoeder als evenwydig voortloopende, bykans gelyk de aderen der darmen in 't darm-schyl: uit welke evenwydige stam

I. I. Vele takken, lopende in de trompet, byna gelyk de vaten in de darmen, en de trompet met zoo menigvuldige takjes vervullende, dat dezelve by naer geheel uit zuivere vaatjes scheen zamengesteld te zyn: want zy waren zo menigvuldig, als de vaten, die van *Ruysch* in het dunne herzen-vlies, hert, en andere, voornamentlyk vaatagtige deelen, in verscheyden zyner schriften vertoont worden; welke trompetten egter tot nog toe van de Schryvers bykans zonder vaten afgetekent zyn. Hier om is het niet te verwonderen, dat deze deelen, in de Venus oeffening, van 't overvloedige bloed, vloeyende in deze vaten, konnen uitgespannen en opgeregt worden.

Twaalfde Afbeeldzel. Vertoont *de lever van een jong geborene vrugt.*

A. A. A. De Lever.

B. B. B. 't Onderste deel van de lever, in welk verscheydene ongelykhedens.

De Gal-blaas.

De Navel-ader, met eene enkelde stam van de Navel naar de Lever voortgaande.

E. E. 't Boezem-hol van de poort-ader, in welk de navel-ader alleenlyk, met eene stam zig inplant.

De stam van de poort-ader afgesneeden zynde.

G. G. G. De voornaamste takken van 't boezem-hol der poort-ader door de lever verspreyt, te zien door een ligte afscheuringe van de lever.

De stam van de holle-ader.

I. De *aderlyke weg*, of de *aderlyke buis*, regt over de inplanting van de Navel-ader uitgaande uit 't boezem-hol der poort-ader, en zig inplantende in de holle-ader: die in de lyfmoeder een groot, ja mogelyk het grootste gedeelte van 't bloed, door de navel-ader naar de lever van de vrugt aangebragt, langs een wydde en regte weg, in de holle ader, en 't hart overvoert; die dog daar na te zamen groeyt.

K. De plaats der inplanting van de Navel-ader in 't boezem-hol van de poort-ader alleenlyk, met een, en geen dubbeld einde, gelyk van *Verbeyen*, en zommige anderen vertoont word.

't Dertiende Afbeeldzel, vertoont het middelrift: 't welk ik onlangs uit een mensche ligchaam op nieuws hebbe doen uittekenen, om dat de afbeeldzels van *Verheyen* en *Mangetus* dat zelve verkeert vertoonen: waar door de Lezers, en voornamentlyk de Leerlingen, zeer ligt kunnen misleid worden.

A. A. A. A. A. De bovenste spier van 't middel-rift, voortkomende uit het borst-been, en uit de kraakbeenderen der ribben.

B. B. De onderste spier, gelyk als dubbeld.

C. Deszelfs langste en rechter pees.

D. De korste en linker pees.

E. E. Het pees-achtig gedeelte, of 't pees-achtig middel-punt, aan welk van bovene 't herte zakje vast is.

F. 't Gat, waar door de holle-ader door gaat.

G. 't Gat, waar door de slokdarm naar de maag loopt.

H. H. H. Middelrifts vaten.

I. De plaats of tusschen-wytte tusschen de twee hoofden van de onderste spier, alwaar de *groote slag-ader* uit de borst in de buik neer-daalt, en de *Borstbuis*, en dikwils de *ongepaarden ader* uit de buyk in de borst op-klimmen.

Fig:9.
Fig:9.
Fig:9.
Fig:10.
Fig:11.
Fig:12.
Fig:13.

Uitlegging van de Vierde Tafel.

't Veertiende Afbeeldzel vertoont de *borst-klier* uit een eerst-geborene mensche vrugt.

A.A.A.A. Is 't hert, bedekt met 't herte-zakje, aan welk met het grootste gedeelte de borst-klier aangevoegt is.

B.B.B.B. De *Borst-klier*, gelyk zy was in deze vrugt: in 't onderste gedeelte, gelyk als in tween; en in 't opperste gelyk als in drien verdeelt. Wiens onderste gedeeltens, *a. a. a.* aangehegt zyn aan 't opperste deel van 't herte-zakje; 't middeldeel *b. b.* aan de stam van de groote slag-ader; dog de opperste deelen *c. c. c.* leggen op 't begin van de opklimmende takken van de groote slag-ader.

C.C.C. Drie opklimmende takken van de groote slag-ader.

't Vyftiende Afbeeldzel vertoont de verscheidentheid van deze klier uit een andere vrugt: zoodanige als ik 'er nog veele zoude konnen toonen: want zy in maakzel, even gelyk als in haar groote, by naar in ieder voorwerp, verscheelt.

A.A.A. 't Opperste deel van het hert bedekt met het herte-zakje.

B.B. De borst-klier, van boyene in twee deelen verdeelt *a.a*, en vanonderen alleenlyk ligtelyk uytgeholt *b*.

C. C. C. De opklimmende stammen, gelyk de voorgaande. Ziet bladz. 134. en bladz. 258.

't Zestiende Afbeeldzel vertoont de agter-herzenen van een mensch: in welke de verdeelinge deszelfs in kwabben, van andere, zo veel ik weet, nog niet beschreeven, fraay vertoont worden.

A. A. A. A. Vertoont de menschelyke agter herzenen, regtlynig en in gelyke deelen midden doorgesneeden.

B. B. B. B. B. De inwendige bast-agtige en merg-agtige zelfstandigheid.

c. c. c. c. c. c. De merg-agtigte streepen, zo dik, nogte zo kort niet, gelyk zy gemeenelyk worden afgetekent.

d. d. d. d. d. d. d. d.d. De verdeelinge der baſt agtige zelfſtandigheid eerſt in *groote kwabben*: en die wederom in veele *kleindere*, en ten laatſten over al in *zeer kleine kwabbetjes* zeer fraay verdeeld worden: alzo, dat elke groote kwab, zyn eigene merg-agtige tak, en elke kleinder, ja 't alderkleinſte kwabbetje, zyn eigene takje van de merg-agtige zelfſtandigheid heeft, welke alle van elkanderen afgeſcheiden zynde: egter eindelyk by 't lange merg wederom te zamen vloeyen, deze verdeelinge en kwabbetjes kunnen niet genoeg door letters aangewezen worden; dog zullen uit de aanmerkinge van 't Afbeeldzel gemakkelyker begrepen worden.

e. e. 't Lange merg.

f. f. 't Begin van 't Lenden-merg.

En hoe men door middel van brandewyn, dit maakzel bereit en alderbeſt aan 't gezigt moet vertoont worden, hebben wy over lang wytlopig geleert. *in Centur. V. Ephem. Nat. Curioſor. pag.* 157.

't Zeventiende Afbeeldzel, vertoont de agter herzenen van een kalf, ook in 't midden door de top geſcheyden, met eenige zamen-gevoegde deelen, op dat in de zelve de kwabbetjes der agter herzenen, gelyk zy in een kalf gelegen zyn, ook konnen gezien worden.

a. a. a. a. a. a. a. a. a. a. a. a. a. a. Vertoonen de grootſte en voornaamſte kwabbetjes van deze agter-herzenen.

b. b. b. b. b. b. b. b. b. b. b. b. b. b. De Voornaamſte verdelingen van deze Kwabbetjes der agter-herzenen, die zy gemeenlyk voor de gemeene zelfſtandigheid hebben gehouden.

c. c. De voornaamſte merg-agtige ſtrepen, waar uit de kleyndere, gelyk als ontelbare takjes van boomen voortkomen.

d. d. 't Achterſte der voorherſſenen afgeſneeden.

e. De Spleet naar de Tregter.

f. De Pyn appel-klier.

g. g. De Billen.

h. h. De Ballen.

i. i. *De vierde holligheid* der Voor-Herzenen, of de Schryf-pen, in wiens midde, *de ſpleet*; in 't bovenſte gedeelte.

k. Den

Den Aars, of opening naar de Waterlyder van *Sylvius.*

Agtiende Afbeeldzel vertoont een verze *bevroorene Varkens Oog*, en regtlynig doorgesneden, op dat de plaatzing van de alzo gezegde drie Vogten van 't Oog behoorlyk kan gezien worden.

a. *'t Hoor vlies.*

b. b. b. De omtrek van 't *duistere Vlies*, als ook van 't ondergelegene *Net-gevlogten* en *Net-vlies.*

't Druif bezien Vlies, in wiens midden, den Oogappel.

d. Den *Hair-gelyke band*, naast 't Christallyne Vogt ingeplant.

e. e. *'t Glas-agtig vogt*, beslaande 't agterste deel van 't Oog.

't Christallyne vogt, in de holligheid van 't Glas-achtige: van de hair-wyze bant als afhangende.

't Wateragtig vogt, tusschen 't Christallyne Ligchaam en 't Hoor-vlies: alwaar men ziet, dat 'er veel meerder Wateragtig vogt tusschen 't Hoorn en Druif-bezien Vlies, of in de voorste kamer is, als in de agterste, of tusschen 't Druif-bezien Vlies en 't Christallyne Ligchaam: alwaar 't gedeelte, veel minder, en nauwlyks een zeer klein plaatsje, kan waargenomen worden.

De Gezigt-zenuw.

Negentiende Afbeeldzel. Vertoont dat zelve, dog in een *Menschen Oog*; in welk nog meerder Water-agtig Vogt voor, als achter 't Druif-bezien Vlies word waargenomen. Vorders is 'er geen merkelyk onderscheid, als dat 't Christallyne Vogt f., veel kleinder in een Mensch is, als in de Varkens, Honden, Schapen, Hazen, en alle andere Dieren, die wy om deze oorzaak geopent hebben. Ziet 't gene wy bladz. 285. van deze stelling gezegt hebben.

Twintigste Afbeeldzel vertoont een *Mensche Tong* met deszelfs drie bekleedzelen, die myns wetens, nog nergens zyn afgetekent.

A. A. A. De bovenste oppervlakte der Tong, in welk de *Tepel-wyze gehoofde*, en de *spitze uitsteekzels* over al te voorschyn komen.

B. Een ftukje van de buitenfte rok, afgefcheiden van de andere, en neerhangende, in welk ontelbare Zenuw-tepeltjes voor 't gezigt komen, hangende aan deszelfs inwendige Oppervlakte.

C. C. De tweede rok van de Tong, genaamt het *net-wys-gevlogte Ligchaam van Malpighius*; door wiens gaatjes de Zenuw-tepeltjes uit de derde rok naar de eerfte of buitenfte doorgaan.

D. *'t Net-wyze gevlogte Ligchaam*, van de ondergelegene derde rok afgefcheiden en neerhangende.

E. E. 't Vlies, *of Zenuw-tepel-agtige Ligchaam*, in welk ontelbare Tepeltjes uitfteken, welke uit dat Ligchaam, door 't Net-wys-gevlogte Vlies naar de buitenfte rok, loopen.

F. F. De *Tong-klieren*, als mede de Tepeltjes in 't agterfte deel der Tong zigtbaar, veel grooter als de voorfte: zomtyds veelvuldiger, zomtyds weiniger.

G. Een Gat, dat dikwils in 't agterfte deel van de Tong voorkomt, van een onzekere en twyffelagtige gedaante; nu rond, zomtyds driehoekig, zomtyds ovaal, en tot nog toe van een onbekent gebruik. In 't laatfte Ligchaam, dat ik in de Maand April van dit Jaar heb geopent, was dit Gat niet.

't Een-en-twintigfte Afbeeldzel is reets in de tweede Tafel bladz. 306. verklaart.

E I N D E.

BLAD-

Fig:14.
Fig:15.
Fig:16.
Fig:17.
Fig:18.
Fig:19.
Fig:20.

REGISTER, DER VOORNAAMSTE ZAKEN, IN DIT WERK BEGREPEN.

A.

B.

Been-

C.

D.

Dunne

Herzen-

Klieren

L.

M.

N.

O.

W Spier

T.

U.

V.

W.

Z.

Einde van 't Register.

Eenige

Eenige ingeslopene

EN

DRUK-FOUTEN,

Die den bescheidene Lezer op zyn plaats gelieft te verbeteren.

Bladz. 7. *Regel* 14. zullen wy hier optellen, *Leest*; hier zullen optellen.

Bladz. 9. *regel* 21 en 22. *leest*, gelyk als die Been-agtige, andere weeker in de andere deelen.

Bladz. 20. *regel* 2 tot 5, *leest*, de Pezen zyn derzelver witte, verlengde, vastere en taye deelen hun uiteindens meest uitmakende.

—— *regel* 10. heel dunne heldere: *leest*, fyne doorschynende Buisjes.

—— *regel* 17. *leest*, de uitlozende Buizen worden genaamt die Pypen, welke het Vogt, in zekere Klieren en andere Ingewanden afgescheiden, ontfangen en in de toegeschikte plaatzen uitloozen.

—— *regel* 30. *leest*, vingeren der Honden en Toonen der Voeten.

Bladz. 12. *regel* 23. naarlatende, *leest*, latende.

—— --- *regel* 25. hier om bestaan zy, *leest*, zo dat zy bestaan.

Bladz. 14 *regel* 24. de voornaamste, *leest*, de voornaamste dingen.

Bladz. 15. *regel* 5. zy schynen, *leest*, schynen zy.

—— --- *regel* 30. vallende, *leest*, vallen.

Bladz. 23. *regel* 3. gebruikt, *leest*, 't gebruik.

—— --- *regel* 31. *leest*, zy matigen de koude van de ingeademde lugt, beletten de inglying van Beesjes in de Keel, en vermeerderen de uitspanning van 't Slym-vlies.

Bladz. 29. *regel* 27. *leest*, dit Been dient aan de Tong.

Bladz. 32. *regel* 19 en 20, *leest*, de zeer lange en neergebogene doorn-agtige Uitwassen.

DRUK-FOUTEN.

Bladz. 33. *regel* 31. *leeſt*, groote Endeldarms, Blaas, Voortteelende deelen, Scheen- en Heup-zenuwen door.
Bladz. 34. *regel* 12 en 14 *leeſt* word buitenwaarts gebogen.
Bladz. 36 *regel* 6 en 7. dikwils is het geſpleeten, *leeſt*, dikwils geſpleten.
Bladz. 39. *regel* 3 *leeſt*, twee Randen. *regel* 4 de voorſte.
Bladz. 58. *regel* 32. *leeſt*, van welke het gelyk als een deel is
Bladz. 62. *regel* 26. *leeſt*, die ook te gelyk dient.
Bladz. 73. *regel* 9. ſchrapt uit, zy.
Bladz. 74. *regel* 9. *leeſt*, alleen een.
Bladz. 76. *regel* 25. *leeſt*, de Twaalf-vingerige, alzo genaamt naar de lengte van Twaalf-vingeren.
——— --- *regel* 3. *leeſt*, rokken.
Bladz. 77. *regel* 17. *leeſt*, in de Hoenderen, enz. zynder twee zulke aanhangzels, en in veele Viſſen nog meenigvuldiger.
——— --- *regel* 27. *leeſt*, zyn langte overtreft zomtyds nauwlyks vyf, dog by wylen wel zeven ſpannen.
Bladz. 77. *regel* 33. ſchrapt uit, deze.
——— --- *regel* 34. *leeſt*, de plooyen.
Bladz. 78. *regel* 2 ſchrapt uit, zy.
——— --- *regel* 4. *leeſt*, den Endeldarm word regte Darm genaamt.
——— --- *regel* 21. *leeſt*, vertraagt worden.
Bladz. 83. *regel* 29. *leeſt*, alzo komen te gelyk de Chylbak, Melk-vaten en Watervaten heel klaar te voorſchyn.
Bladz. 116. *regel* 23. *leeſt*, Eyer-neſten.
Bladz. 127. *regel* 12. *leeſt*, in 't hert zyn 't ovale Gat, tuſſchen 't regter en linker Oor, en de Slag-aderlyke Buis, tuſſchen de Long ſlag-ader, en de groote Slag-ader open.

De andere ingeſlopene en Letter-fouten gelieft den naarſtigen Lezer op zyn plaats ook te veranderen.

BERIGT

BERIGT

AAN DEN

BOEKBINDER,

Om de Plaaten op zyn plaats te voegen.